

“ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР” ТӨҮГ

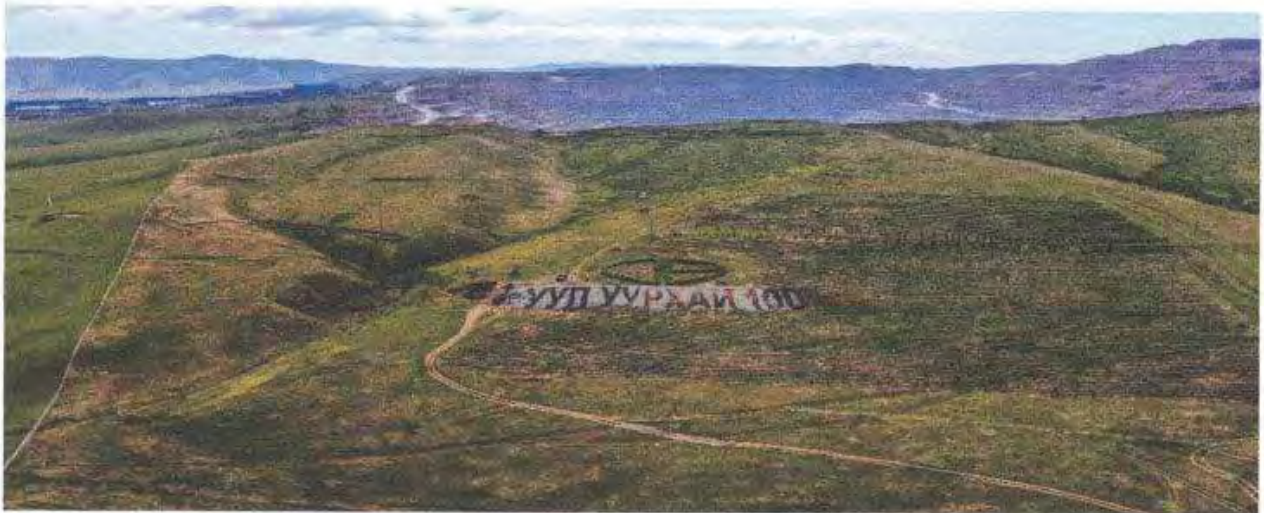

**“ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР” ТӨҮГ-ЫН 2022
ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ, ОРЧНЫ
ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨРИЙН
БИЕЛЭЛТ**

“ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР” ТӨҮГ

**ОРХОН АЙМГИЙН НУТАГ ДЭВСГЭРТ ОРШИХ А-011 ТУСГАЙ
ЗӨВШӨӨРӨЛТЭЙ “ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР” ТӨҮГ-ЫН 2022 ОН БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН
ТАЙЛАН**

ХЯНАСАН:

ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ГАРГАСАН:

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Ерөнхий инженер.......... Т.Батмөнх

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын БОНХХ-ийн дарга.......... Ж.Жавхланбат

Орхон аймаг

ГАРЧИГ

БҮЛЭГ 1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	1
1.1 Төсөл хэрэгжүүлж буй газрын засаг захиргаа.....	1
1.2 Бүс нутгийн мэдээлэл хүн.ам, эдийн засаг	1
1.3 Газарзүйн байрлал, уур амьсгал, ус зүйн, ан амьтан	2
1.3.1 Цаг уур	3
1.3.2 Уул зүй.....	3
1.3.3 Ус зүй	4
1.3.4 Ургамлын аймаг	4
1.3.5 Амьтны аймаг	5
1.4 Үйлдвэрлэл дэд бүтэц.....	5
1.4.1 Дулааны цахилгаан станц.....	7
1.4.2 Цахилгаан хангамж.....	7
1.4.3 Усан хангамж	8
1.4.4 Зам харилцаа.....	8
1.5 “ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР” ТӨҮГ-ИЙН ТАНИЛЦУУЛГА.....	9
1.5.1 Улс орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлсэн орлого	10
1.5.2 Ордын нөөц баялаг.....	10
1.5.3 Ордын байршил.....	11
1.5.4 Ордын тусгай зөвшөөрөл.....	12
1.5.5 Ордын геологийн тогтоц	14
1.6 “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын бүтцийн нэгжүүдийн танилцуулга	16
1.6.1 ИЛ УУРХАЙН.....	16
1.6.2 БАЯЖУУЛАХ ҮЙЛДВЭР	17
1.6.3 АВТО ТЭЭВРИЙН ЦЕХ	19
1.6.4 ЗАСВАР, МЕХАНИКИЙН ЗАВОД	20
1.6.5 ДУЛААНЫ ЦАХИЛГААН СТАНЦ	21
1.6.6 СУДАЛГАА ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХҮРЭЭЛЭН	22
1.6.7 ТЭЭВЭР ЛОЖИСТИКИЙН ТӨВ	23
1.6.8 УС ХАНГАМЖИЙН ЦЕХ	24
1.6.9 ХОЛБОО, МЭДЭЭЛЛИЙН ТЕХНОЛОГИ, АВТОМАТЖУУЛАЛТЫН ЦЕХ	25
1.6.10 “СЭЛЭНГЭ” АМРАЛТ, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЦОГЦОЛБОР.....	26
1.6.11 ЦАХИЛГААН ЦЕХ.....	28
1.6.12 ЧАНАРЫН ХЯНАЛТЫН ХЭЛТЭС.....	29

1.6.13	ГЕОЛОГИ ХАЙГУУЛЫН ЭКСПЕДИЦИ.....	29
1.6.14	ЗАСВАР УГСРАЛТЫН ЦЕХ.....	31
1.6.15	ГАН БӨӨРӨНЦГИЙН ЦЕХ.....	31
1.6.16	АЖ АХУЙ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЦЕХ.....	32
1.6.17	БАРИЛГА ЗАСВАРЫН ЦЕХ.....	33
1.6.18	ОРОС ЦЭЦЭРЛЭГ.....	34
1.6.19	ОРОС ЭМНЭЛЭГ.....	35
1.6.20	ОРОС СУРГУУЛЬ.....	35
1.6.21	СПОРТ ЦОГЦОЛБОР.....	36
1.6.22	ОЁДЛЫН ЦЕХ.....	36
1.6.23	"ЭРДЭНЭТ ЦОГЦОЛБОР" ДЭЭД СУРГУУЛЬ.....	37
1.6.24	СОЁЛ УРЛАГИЙН ЦОГЦОЛБОР.....	38
1.6.25	ЭРДЭНЭТ СУВИЛАЛЫН ЦОГЦОЛБОР.....	39
БҮЛЭГ 2. "ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР" ТӨҮГ-ЫН 2022 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ.....		40
2.1	Агаарын чанарын сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний биелэлт.....	40
2.1.1	Цэвэрлэх байгууламжын лагийн үнэрийг сааруулах, арилгах арга хэмжээг үргэлжлүүлэх.....	43
2.1.2	Хаягдлын аж ахуйн орчим, Говил баг, Вогзал орчим тоосны уналтыг сар бүр хэмжих.....	44
2.1.3	Хаягдлын аж ахуйн цагаан тоосны дэгдэлтийг бууруулах зорилгоор дарагч урвалж бодисыг хаягдал булингад холин өгч тоос дарах.....	47
2.1.4	Хаягдлын аж ахуйн зун, өвлийн хаялтын үед тоос ихээр босох талбайг хөрсөөр хучих.....	49
2.1.5	Хаягдлыг аж ахуйн зуны хаялтын 1, 2, 3 дугаар хэсгүүдэд тусгай зориулалтын техник явж тоос дарах зам тавих.....	50
2.1.6	Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлын аж ахуйн цагаан тоосны дэгдэлтийг тусгай зориулалтын техникүүдийг ашиглан бууруулах.....	51
2.1.7	Баяжуулах үйлдвэрийн аваарын бассейнуудын элсийг цэвэрлэх.....	53
2.1.8	Ил уурхайн авто зам, технологийн тээврийн гаражийн авто замын тоосжилтыг бууруулах.....	54
2.1.9	Шахмал түлшний үйлдвэр барих.....	55
2.2	Гадаргын ба газрын доорх усны нөөцөд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний биелэлт.....	56

2.2.1 Ил уурхайн овоолгуудын аваарын цөөрөмд хуримтлагдсан хүчиллэг усыг гэрээт байгууллагуудад өгч саармагжуулах.....	58
2.2.2 Үйлдвэрийн бүс дэх үерийн даланг тогтмол цэвэрлэх.....	60
2.2.3 Үйлдвэрийн бүсийн үерийн сувгуудыг засварлах.....	61
2.2.4 Тээвэр ложистикийн төвийн нефть баазын нутаг дэвсгэрт усны шинжилгээ хийх.....	62
2.3 Хөрсөн бүрхэвчид учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний биелэлт.....	63
2.3.1 Үйлдвэрийн үйл ажиллагаа болон овоолгуудын тэлэлтэд өртөж буй шимт хөрсийг тогтоосон хэмжээнд хуулах.....	64
2.3.2 Шимт хөрсний овоолгыг тусгай зориулалтын техник ашиглан стандартын дагуу хэлбэршүүлэн хадгалах.....	65
2.3.3 Нефть баазын нутаг дэвсгэрт хөрсний шинжилгээ хийх.....	68
2.3.4 Дулааны цахилгаан станцын нутаг дэвсгэрт хөрсний шинжилгээ хийх.....	69
2.4 Ургамлан нөмрөгт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний биелэлт.....	70
2.4.1 Бүтцийн нэгжүүд хариуцсан талбайдаа олон наст ургамлын үр тарьж ургамалжуулах, тохижуулах.....	71
2.4.2 Засвар мееханикийн заводын хариуцсан талбайн ургамал талхлагдсан газруудад олон наст ургамалын үр тарьж ургамалжуулах.....	73
2.5 Амьтны аймагт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний биелэлт.....	74
2.5.1 Буга өсгөн үржүүлэх сэлгэн нутагшуулах.....	75
2.5.2 Тарвага сэлгэн нутагшуулах.....	77
2.6 Сөрөг нөлөөллийг бууруулах нэмэлт арга хэмжээний биелэлт.....	78
2.6.1 Хуримтлагдах нөлөөллийн үнэлгээ хийлгэх.....	80
2.6.2 Эрүүл мэндэд үзүүлэх нөлөөллийн үнэлгээ хийлгэх.....	81
БҮЛЭГ 3. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН АРГА ХЭМЖЭЭ.....	82
3.1 Баяжуулах үйлдвэр Хаягдлын аж ахуйн далан дээр нөхөн сэргээлт зүлэгжүүлэлт хийх.....	83
3.2 Ил уурхайн талбайд нөхөн сэргээлтийн ажил хийх.....	85
БҮЛЭГ 4. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ.....	87
4.1 Дүйцүүлэн хамгаалах үйл ажиллагаа, хашаажуулалт, нөхөн сэргээлт.....	89
4.2 Уул уурхайн олборлолтын улмаас эвдэрч, олон жил орхигдсон талбайд техникийн нөхөн сэргээлт хийх.....	91

4.3 Тэрбум мод тарих үндэсний хөдлөгөөний хүрээнд Орхон аймгийн газар нутагт мод тарих (Хаягдлын аж ахуй).....	92
4.4 Мод үржүүлгийн газар байгуулах ажлыг эхлүүлэх.....	94
4.5 Мод тарьж ургуулах, мод үржүүлгийн газар, нөхөн сэргээлтэд ашиглах хөрсний субстрат бэлтгэх ажлыг эхлүүлэх.....	99
4.6 "Ногоон-төгөл" төслийн талбайн тохижилт, ногоон байгууламж байгуулах.....	100
БҮЛЭГ 5. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭ.....	104
5.1 Хаягдлын аж ахуй орчимд мал бүхий айл өрх зусахыг таслан зогсоох, иргэдийн бодит мэдээллээр хангах.....	105
БҮЛЭГ 6. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ.....	106
БҮЛЭГ 7. ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТ.....	107
7.1 Хор аюулын лавлах мэдээлэлд заасан нөхцөлд хадгалах.....	109
7.2 Химийн бодисын агуулахын агааржуулалтын системийн засвар, үйлчилгээг тогтмол хийх, хуваарын дагуу хэмжилт шинжилгээг хийлгэх.....	113
7.3 Химийн бодисын сав баглаа боодлыг тогтмол шалгах.....	114
7.4 Химийн бодисын анхааруулах тэмдэг тэмдэглэгээг шинэчилж хийх.....	116
7.5 Гал түймэртэй тэмцэх багаж хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж авах, Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эмнэлгийн анхан шатны тусламж үйлчилгээний тоноглолуудыг зохих газарт байнга бэлэн байлгах.....	116
7.6 Үерийн ус сувгаас халихаас сэргийлж, үерийн усны суваг, шуудууг тогтмол цэвэрлэх....	117
БҮЛЭГ 8. ХОГ, ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТ.....	118
8.1 Энгийн хатуу хог хаядлыг зориулалтын саванд ангилан ялгаж хаях, хуваарийн дагуу ачуулах.....	121
8.2 Үйлдвэрийн газрын задгай талбай болон авто зогсоолын хог хаягдлыг хуваарийн дагуу тогтмол цэвэрлэж, ачуулах.....	123
8.3 Аюултай хог хаягдлыг тусгай зөвшөөрөл бүхий аж ахуй нэгжид шилжүүлэх.....	127
8.4 Аюултай хог хаягдлыг хадгалж буй цэгт хаягжуулалт хийх.....	133
8.4 Цутгуурын цехийн дахин хайлах хар төмрийн ил агуулахын төмрийг ангилан ялгах, хог хаягдлыг зайлуулах ажлыг үргэлжлүүлэн хийх.....	134
БҮЛЭГ 9. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР.....	135
9.1 "Эрдэнэт үйлдвэр" ТӨҮГ-ын Ил уурхай 7, Эрдэнэт-Хангал-Орхон гол 8 цэг (Хүрээлэн буй орчин) нийт 15 цэгээс дээж авч шинжилгээ хийх.....	141
9.2 "Эрдмин" ХХК 8 цооног, "Ачит-Ихт" ХХК 3 хяналтын цооног нийт 11 цэгээс дээж авч шинжилгээ хийх.....	160

9.3 Хангал- Эрдэнэт- Орхон гол хүртэл Чингэл гол нийт 6 усны дээжийг Орхон аймгийн Ус Цаг Уурын орчны шинжилгээний төвийн лабораторитой хамтарсан шинжилгээ хийх.....	168
9.4 Үйлдвэрийн бүс дэх Баяжуулах үйлдвэрийн 2, Ус хангамжын цехийн 4, Автотээврийн цех 3, Засвар механик завод 3, Ил уурхайн тэсэлгээний 2 агаарын цэг, Хүрээлэн буй орчны 4 агаарын дээж нийт 18 цэгээс дээж авч шинжилгээ хийх.....	172
9.5 Үйлдвэрийн бүсийн Баяжуулах үйлдвэрийн 7, Автотээврийн цехийн 3, Чанарын хяналтын хэлтсийн 2, хүрээлэн буй орчны 4 нийт 16 хөрсний дээж авч шинжлэх.....	186
БҮЛЭГ 10. УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ.....	196
10.1 Байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээ /бүтцийн нэгжүүд болон лиценз бүхий талбай/-г мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэх.....	200
10.2 Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээнд нэмэлт тодотгол хийлгэх..	200
10.3 Монгол Улсын хуулийн дагуу байгаль орчны аудит хийлгэх.....	202
10.4 Байгаль орчин, Аялал жуулчлалын яам болон төрийн захиргааны байгууллагуудтай хамтран шинээр батлагдсан хууль, холбогдох журмуудыг таниулах, сурталчлах үорилгоор хурал зөвлөгөөнийг зохион байгуулах.....	202
10.5 Ногоон төгөл төслийг тохижуулах, таригдсан моднуудыг арчлах багаж хэрэгслийг худалдан авах, тохижилтын ажил хийх.....	204
10.6 Байгаль орчныг хамгаалах талаар орон нутгаас барьж байгаа бодлого журмуудыг тогтмол дэмжин ажиллах	205
10.7 Байгаль орчны нөлөөллийг бууруулах талаар бүтээмж инновацын үйл ажиллагааны төсөл хэрэгжүүлэх.....	206
10.8 Байгаль орчны инновацын санал санаачлагын дэмжих.....	207
10.9 Үйлдвэрийн хаалт мониторингийн арга хэмжээ, туршлага судлах.....	209
10.10 Байгаль орчны холбогдолтой сурах бичиг, гарын авлага, стандарт худалдан авах.....	210
10.11 Байгаль орчныг хамгаалах талаар зайны сургалтад оролцох (зохион байгуулах).....	211
10.12 Гадны ижил төстэй үйлдвэрүүдийн байгаль орчин, нөхөн сэргээлт болон цагаан тоосноос хүрээлэн буй орчин, хүний эрүүл мэндэд нөлөөлөх нөлөөллийн туршлага судлах.....	212
БҮЛЭГ 11. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ.....	213
11.1 Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг дүгнэх ажлын хэсгийн гишүүдэд төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг танилцуулах.....	214
11.2 Цагаан тоосны бүсэд (Говил, Вогзал, Жаргалант сум) амьдарч буй иргэдэд "Цагаан тоосыг дарах, дэгдэлтийг бууруулах дэд хөтөлбөр", байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг танилцуулах.....	214

БАЯЖУУЛАХ ҮЙЛДВЭРИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ АУДИТЫН ЗӨВЛӨМЖИЙН ДАГУУ ХИЙСЭН АЖЛЫН ТАЙЛАН.....	216
ДУЛААНЫ ЦАХИЛГААН СТАНЦЫН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ АУДИТЫН ЗӨВЛӨМЖИЙН ДАГУУ ХИЙСЭН АЖЛЫН ТАЙЛАН.....	226
ИЛ УУРХАЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ АУДИТЫН ЗӨВЛӨМЖИЙН ДАГУУ ХИЙСЭН АЖЛЫН ТАЙЛАН.....	228
ГАН БӨӨРӨНЦГИЙН ЦЕХИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ НАРИЙВЧИЛСАН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ДАГУУ ХИЙСЭН АЖЛЫН ТАЙЛАН.....	234
ИЛ УУРХАЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ НАРИЙВЧИЛСАН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ДАГУУ ХИЙСЭН АЖЛЫН ТАЙЛАН.....	247
ЗАСВАР МЕХАНИКИЙН ЗАВОДЫН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ НАРИЙВЧИЛСАН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ДАГУУ ХИЙСЭН АЖЛЫН ТАЙЛАН.....	253

ЗУРАГ

Зураг 1. Эрдэнэт хотын суурьшлын бүс.....	1
Зураг 2. Эрдэнэт хотын тойм зураг.....	2
Зураг 3. Эрдэнэт хот цаг агаарын дундаж температур.....	3
Зураг 4. Эрдэнэт хотын ойн сангийн зураглал.....	4
Зураг 5. Эрдэнэт хотын ургамалжилтын байдал.....	5
Зураг 6. Эрдэнэтийн дулааны цахилгаан станц.....	7
Зураг 7. Эрдэнэт хотын зам шугам сүлжээний зураглал.....	8
Зураг 8. "Эрдэнэт үйлдвэр" ТӨҮГ-ын захиргааны 1 дүгээр байр.....	9
Зураг 9. “Эрдэнэтийн овоо” орд Ил Уурхай.....	11
Зураг10. “Эрдэнэтийн овоо” ордын байршлын зураг.....	11
Зураг 11. Орд газартай холбоотой тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайнууд.....	13
Зураг 12. Уурхайн “Баруун-Хойд” хэсгийн геологийн тогтоц.....	14
Зураг 13. Уурхайн ашигт малтмалын нөөцийн схем зураг.....	15
Зураг 14. Ил Уурхайн техникууд.....	17
Зураг 15. Баяжуулах үйлдвэрийн үйлдвэрлэлийн явц.....	17
Зураг 16. Баяжуулах үйлдвэрийн технологийн схем.....	18
Зураг 17. Хүдэр олборлолт, тээвэрлэлт.....	19
Зураг 18. Цутгах үйл явц.....	20
Зураг 19. Дулааны цахилгаан станц.....	21
Зураг 20. Судалгаа шинжилгээний хүрээлэн шинжилгээний ажлын явц.....	22

Зураг 21. Воган ачаа тээвэрлэлт.....	23
Зураг 22. Материал техник хангамжын бааз.....	23
Зураг 23. Ус хангамжийн цех, төв цэвэрлэх байгууламж.....	24
Зураг 24. Технологийн процессын автоматжуулалтын систем.....	25
Зураг 25. СААЖЦ-ийн Сэлэнгэ амралтын бааз.....	27
Зураг 26. СААЖЦ-ийн Сэлэнгэ амралтын бааз ховордсон ан, амьтдыг өсгөн, үржүүлэх, нутагшуулах.....	28
Зураг 27. Цахилгаан цех.....	28
Зураг 28. ЧХХ-ийн химийн төв лабораторийн үйл ажиллагаа болон баяжмалын чанарт хяналт тавьж байгаа байдал.....	29
Зураг 29. Өрмийн машин болон өрөмдлөг хийж буй явц.....	30
Зураг 30. Засвар, Угсралтын цех шугам хоолойн засвар болон тээрмийн хуяг солих засварын ажил гүйцэтгэлийн явц.....	31
Зураг 31. Ган Бөөрөнцөг цувих явц.....	32
Зураг 32. “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ийн захиргааны I, II дугаар байр.....	33
Зураг 33. Барилга засварын цех барилга угсралтын ажлын явц.....	33
Зураг 34. 12 дугаар цэцэрлэг эцэг эхийн өдөрлөг.....	34
Зураг 35. Орос эмнэлэг.....	35
Зураг 36. “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ийн Ерөнхий боловсролын 19 дүгээр сургууль.....	35
Зураг 37. “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ийн спорт цогцолбор.....	36
Зураг 38. Баяжмалын уут оёх ажлын явц.....	37
Зураг 39. “Эрдэнэт цогцолбор” дээд сургууль.....	38
Зураг 40. Соёл урлагийн цогцолбор.....	39
Зураг 41. Эрдэнэт сувилал цогцолборын үйл ажиллагаа.....	39
Зураг 42. Лагийн талбай.....	43
Зураг 43. Агаарын чанарын станц.....	44
Зураг 44. Цагаан тоос дарах ажлын явц.....	47
Зураг 45. Цагаан тоос дарах ажлын явц.....	48
Зураг 46. Цагаан тоос дарах ажлын явц.....	48
Зураг 47. Хөрсөөр хучих ажлын явц.....	49
Зураг 48. Зам тавих ажлын явц.....	50
Зураг 49. Цагаан тоос дарах ажлын явц.....	51

Зураг 50. Цагаан тоос дарах ажлын явц.....	52
Зураг 51. Хиймэл цас оруулагч ашиглан цагаан тоос дарах ажлын явц.....	52
Зураг 52. Цагаан тоос дарах ажлын явц.....	53
Зураг 53. Хаягдлын аж ахуйн аваарын бассуйн цэвэрлэх ажлын явц.....	53
Зураг 54. Ил уурхайн технологийн замын тоос дарах ажлын явц.....	54
Зураг 55. Шахмал түлшний үйлдвэр.....	55
Зураг 56. Ил уурхайн хүчиллэг ус.....	58
Зураг 57. Ил уурхайн хүчиллэг ус	59
Зураг 58. Үерийн усны суваг цэвэрлэх ажлын явц.....	60
Зураг 59. Үерийн усны суваг засварласан байдал.....	61
Зураг 60. Хэмжилт шинжилгээний явц.....	62
Зураг 61. Хөрс хуулах ажлын явц.....	64
Зураг 62. Шимт хөрсний овоолго үүсгэх ажлын явц.....	65
Зураг 63. Шимт хөрсний овоолгуудын байришил.....	67
Зураг 64. Хөрсний дээж авах явц.....	68
Зураг 65. Хөрснөөс дээж авах явц.....	68
Зураг 66. Бүтцийн нэгжүүдийн ногоон байгууламж.....	70
Зураг 67. Бүтцийн нэгжүүдийн ногоон байгууламж.....	71
Зураг 68. Бүтцийн нэгжүүдийн ногоон байгууламж.....	72
Зураг 69. Буга өсгөн үржүүлж нутагшуулсан байдал.....	74
Зураг 70. Буга өсгөн үржүүлж нутагшуулсан байдал.....	75
Зураг 71. Тарвага өсгөн үржүүлэх нутагшуулах явц.....	76
Зураг 72. Хөрсний дээж авах явц.....	80
Зураг 73. Ажил гүйцэтгэх гэрээ.....	82
Зураг 74. Налууд ургамлын үр тарих ажлын явц.....	83
Зураг 75. Ил уурхайн нөхөн сэргээлт хийсэн талбай.....	84
Зураг 76. Тендерийн урилга.....	85
Зураг 77. Тендерийн урилга.....	88
Зураг 78. Баян-Өндөр уулын Хүрэнбулагийн ам нөхөн сэргээлтийн талбай.....	89
Зураг 79. Уул уурхайн олборлолтын улмаас эвдэрч олон жил орхигдсон талбай.....	90
Зураг 80. Хайлаасны үрээр тарилт хийсэн байдал.....	91

Зураг 81. Мод тарих ажлын явц.....	92
Зураг 82. Улиасны мөчрөөр тарилт хийсэн байдал.....	92
Зураг 83. Ойн генетик нөөцийн Эрдэнэт төв.....	93
Зураг 84. Мод үржүүлгийн Эрдэнэт цогцолборын нээлтийн ажиллагаа.....	95
Зураг 85. Уул уурхай 100 гэрэлт бичвэр.....	96
Зураг 86. Үрийн нөөц бүрдүүлэлт.....	97
Зураг 87. Бургасны эх ургамлын плантацийн талбай.....	97
Зураг 88. Чийгийн улааныг үржүүлэн хөрс боловсруулалтад ашигласан байдал.....	98
Зураг 89. Ногоон төгөл төслийн талбайн таригдсан модны бар код.....	99
Зураг 90. Ногоон төгөл төслийн тохижилтийн явц.....	100
Зураг 91. Өнжмөл өвсийг хадах явц.....	100
Зураг 92. Мод шилжүүлэх ажлын явц.....	101
Зураг 93. Мод тарих талбайн бэлтгэл ажил.....	101
Зураг 94. Ган хоолой суурилуулах ажлын явц.....	102
Зураг 95. Иргэдэд мэдээлэл хүргэх.....	104
Зураг 96. Хөдөлгөөнт эргүүл.....	104
Зураг 97. Археологийн олдвор.....	105
Зураг 98. Химийн хорт болон аюултай бодисын хяналт шалгалт.....	112
Зураг 99. Химийн бодисын агуулахуудын үзлэг шалгалт.....	112
Зураг 100. Химийн хорт болон аюултай бодисын агуулахуудын камержуулалт.....	113
Зураг 101. Химийн хорт болон аюултай бодисын агуулах болон хаягжуулалт.....	113
Зураг 102. Шингэн түлшний агуулах.....	114
Зураг 103 Төрөл бүрийн будагны агуулах.....	114
Зураг 104. Тээврийн хэрэгслийн маршрут.....	114
Зураг 105. Химийн хорт болон аюултай бодисын агуулахуудын хаяг, шошго.....	115
Зураг 106. Галын автомат систем.....	115
Зураг 107. Гал унтраах анхан шатны багаж хэрэгсэл.....	115
Зураг 108. Эмнэлгийн анхан шатны тусламжын хэрэгсэл.....	116
Зураг 109. Үерийн суваг шуудуу.....	116
Зураг 110. Хог хаягдлын ангилан ялгалт.....	120
Зураг 111. Цэвэр усны хуванцар сав цуглуулах цэг.....	121

Зураг 112. Авто зогсоолын хог хаягдлын цэвэрлэгээ.....	122
Зураг 113. Бүтцийн нэгжүүдэд цэвэрлэгээ хийх газрыг хуваарилсан байдал.....	123
Зураг 114. Хангал голын хог хаягдлыг цэвэрлэж буй байдал.....	124
Зураг 115. Хотын төвлөрсөн хогийн цэгт тархсан хог хаягдлыг түрсэн байдал.....	125
Зураг 116. Тамхины иш түүж буй байдал.....	126
Зураг 117. Аюултай хог хаягдлын дотоод журам, жагсаалт.....	127
Зураг 118 Аюултай хог хаягдлыг шилжүүлэх техникийн даалгавар.....	128
Зураг 119 Аюултай хог хаягдлыг тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуй нэгжид шилжүүлэх гэрээ.....	128
Зураг 120. Хаягдал тос шилжүүлсэн байдал.....	129
Зураг 121. Хаягдал дугуй шилжүүлсэн байдал.....	129
Зураг 122. Хаягдал аккумулятор шилжүүлсэн байдал.....	130
Зураг 123. Шуудай преслэж ачсан байдал.....	130
Зураг 124. Хуванцар сав ачсан байдал.....	131
Зураг 125. Төмөр торх ачсан байдал.....	131
Зураг 126. Аюултай хог хаягдлын цэг.....	132
Зураг 127. Цутгуурын цехийн дахин хайлах хар төмрийн ил агуулах.....	133
Зураг 128. Лабораторын тоног төхөөрөмж.....	137
Зураг 129. Лабораторын итгэмжлэлийн гэрчилгээ.....	137
Зураг 130. Шинжилгээнд ашиглагддаг багаж хэрэгсэл.....	140
Зураг 131. Хүрээлэн буй орчны хяналтын цэг.....	144
Зураг 132. Гадаргын уснаас дээж авч буй байдал.....	145
Зураг 133. Усанд шинжилгээ хийж буй байдал.....	145
Зураг 134. Үйлдвэрийн бүсийн хяналтын цооногууд.....	152
Зураг 135. Гүний уснаас дээж авч буй байдал.....	153
Зураг 136. Гүний уснаас дээж авч буй байдал.....	158
Зураг 137. Гүний уснаас дээж авч буй байдал.....	162
Зураг 138. Хангал - Эрдэнэт голын уснаас дээж авч буй байдал.....	166
Зураг 139. Шинжилгээнд ашиглагддаг хэмжих хэрэгсэл.....	173
Зураг 140. Үйлдвэрийн бүсийн агаараас дээж авч буй байдал.....	176
Зураг 141. Хүрээлэн буй орчны агаараас дээж авах цэг.....	183
Зураг 142. Агаарын чанарын автомат суурин станц.....	186

Зураг 143. Шинжилгээнд ашигласан хэмжих хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж.....	188
Зураг 144. Хөрсний дээж авах газар зүйн байршил.....	189
Зураг 145. Хөрснөөс дээж авч буй байдал.....	190
Зураг 146. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний ажлын явц.....	203
Зураг 147. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний ажлын явц.....	204
Зураг 148. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний ажлын явц.....	204
Зураг 149. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний ажлын явц.....	205
Зураг 150. Орчны бохирдлыг бууруулах хорооны ажлын хэсгийн хурал.....	206
Зураг 151. Жаргалант сумын нээлттэй хаалганы өдөрлөг.....	203
Зураг 152. Хүрээлэн буй орчин, эрүүл мэндийн хэлэлцүүлэг.....	207
Зураг 153. Уур амьсгалын өөрчлөлт ба хот чуулган.....	207
Зураг 154. Худалдан авсан тоног төхөөрөмж.....	208
Зураг 155. Хотын хогийн цэг хумих ажлын явц.....	209
Зураг 156. Хар шороо шижжүүлсэн байдал.....	210
Зураг 157. Энгийн хог хаягдлыг ангиан ялгах сав.....	212
Зураг 158. Саарал ус ашиглан белаз угааж буй байдал.....	213
Зураг 159. Ном товхимол.....	213
Зураг 160. Цахим сургалт.....	214
Зураг 161. Цахим сургалт.....	215
Зураг 162. Турилага судласан байдал.....	215
Зураг 163. Нөхөн сэргээлтийн талбайг танилцуулах.....	217
Зураг 164. Цагаан тоос дарах ажлын тайлангийн танилцуулга.....	218

ХҮСНЭГТ

Хүснэгт 1. Улс, орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлсэн төгрөг /тэрбум төгрөг/.....	10
Хүснэгт 2. “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нэг өдөрт.....	10
Хүснэгт 3. Ордын газарзүйн солбицол.....	12
Хүснэгт 4. Агаарын чанарын сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөөний хэрэгжилт.....	40
Хүснэгт 5. Хаягдлын аж аухйн хаягдлын сангийн үзүүлэлт.....	45
Хүснэгт 6. Усны нөөцөд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөөний хэрэгжилт.....	56

Хүснэгт 7. Хөрсөн бүрхэвчид учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөөний хэрэгжилт.....	63
Хүснэгт 8. Шимт хөрсний овоолго.....	66
Хүснэгт 9. Ургамлан нөмрөгт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний хэрэгжилт.....	69
Хүснэгт 10. Амьтны аймагт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний хэрэгжилт.....	73
Хүснэгт 11. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах нэмэлт арга хэмжээний төлөвлөгөөний хэрэгжилт.....	77
Хүснэгт 12. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний хэрэгжилт.....	81
Хүснэгт 13. Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний хэрэгжилт.....	86
Хүснэгт 14. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөөний хэрэгжилт.....	103
Хүснэгт 15. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний хэрэгжилт.....	105
Хүснэгт 16. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилт.....	106
Хүснэгт 17. Хууль эрх зүйн баримт бичгүүд.....	108
Хүснэгт 18. БОНБНУ-ний тодотгол байдлаар хийгдсэн эрсдлийн үнэлгээний тайлангууд.....	109
Хүснэгт 19. "Эрдэнэт үйлдвэр" ТӨҮГ-т ашиглагдаж буй химийн бодисын жагсаалт.....	110
Хүснэгт 20. Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилт.....	117
Хүснэгт 21. Хууль эрх зүйн баримт бичгүүд.....	119
Хүснэгт 22. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн хэрэгжилт.....	134
Хүснэгт 23. Усны шинжилгээний стандартууд.....	139
Хүснэгт 24. Байгалын усны эрдэсжилтийн ангилал.....	141
Хүснэгт 25. Усны хатуулгын ангилал.....	142
Хүснэгт 26. Гадаргын усны цэврийн зэргийн ангилал.....	142
Хүснэгт 27. Гадаргын усны дээж авах цэгийн байршил.....	145
Хүснэгт 28. Гадаргын усны шинжилгээний дундаж дүн.....	146
Хүснэгт 29. Ил уурхайн хяналтын цооногууд.....	153
Хүснэгт 30. Ил уурхайн цооногийн усны шинжилгээний дундаж дүн.....	154
Хүснэгт 31. "Эрдмин" ХХК-ийн цооногын усны дээж авах цэгийн байршил.....	158
Хүснэгт 32. "Эрдмин" ХХК-ийн цооногын усны шинжилгээний дүн.....	159
Хүснэгт 33. "Ачит-Ихт" ХХК-ийн цооногын усны дээж авах цэгийн байршил.....	162

Хүснэгт 34. "Ачит-Ихт" ХХК-ийн цооногын усны шинжилгээний дүн.....	163
Хүснэгт 35. Гадаргын усны дээж авах цэгийн байршил.....	166
Хүснэгт 36. Хангал, Эрдэнэт голуудын шинжилгээний үр дүн.....	167
Хүснэгт 37. Агаарын шинжилгээний стандартууд.....	172
Хүснэгт 38. Баяжуулах үйлдвэрийн дээж авах цэгийн байршил.....	176
Хүснэгт 39. Баяжуулах үйлдвэрийн агаарын шинжилгээний дүн.....	176
Хүснэгт 40. Ус хангамжын цехийн агаарын дээж авах цэгийн байршил.....	177
Хүснэгт 41. Ус хангамжын цехийн агаарын шинжилгээний дундаж дүн.....	177
Хүснэгт 42. Автотээврийн цехийн агаарын дээж авах цэгийн байршил.....	177
Хүснэгт 43. Автотээврийн цехийн агаарын шинжилгээний дундаж дүн.....	178
Хүснэгт 44. Засвар механикийн заводын агаараас дээж авах цэгийн байршил.....	178
Хүснэгт 45. Засвар механикийн заводын агаарын шинжилгээний дундаж дүн.....	179
Хүснэгт 46. Ил уурхайн тэсэлгээний агаараас дээж авах цэгийн байршил.....	179
Хүснэгт 47. Ил уурхайн тэсэлгээний агаарын шинжилгээний дундаж дүн.....	179
Хүснэгт 48. Хүрээлэн буй орчны агаарын шинжилгээний дүн.....	183
Хүснэгт 49. Хөрсний шинжилгээний стандартууд.....	188
Хүснэгт 50. Хүрээлэн буй орчин хөрсний дээж авах цэгийн байршил.....	190
Хүснэгт 51. Хүрээлэн буй орчны хөрс.....	191
Хүснэгт 52. Баяжуулах үйлдвэрийн хөрсний дээж авах газар зүйн байршил.....	193
Хүснэгт 53. Баяжуулах үйлдвэрийн хөрсний шинжилгээний үр дүн.....	193
Хүснэгт 54. Автотээврийн цехийн хөрсний дээж авах газар зүйн байршил.....	195
Хүснэгт 55. Автотээврийн цехийн хөрсний шинжилгээний дүн.....	195
Хүснэгт 56. Автотээврийн цехийн хөрсний дээж авах газар зүйн байршил.....	197
Хүснэгт 57. Химийн төв лабораторийн хөрсний шинжилгээний дүн.....	197
Хүснэгт 58. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний биелэл.....	196
Хүснэгт 59. Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөөний биелэлт.....	213

ГРАФИК

График 1. Цагаан тоос дэгдсэн үзүүлэлт.....	45
График 2. Цагаан тоос дэгдэлт харьцуулалт.....	46

График 3. Шимт хөрс хуулсан талбай, эзлэхүүн.....	66
График 4. Гадаргын усны шинжилгээний үр дүн.....	147
График 5. Хүчилтөрөгчийн горимын үзүүлэлтүүд.....	148
График 6. Шим бохирдлын үзүүлэлтүүд.....	149
График 7. Зэсийн агууламж.....	150
График 8. Сульфатын агууламж.....	150
График 9. Молибдений агууламж.....	151
График 10. Ил уурхайн хяналтын цооногын үр дүн.....	155
График 11. Шим бохирдлын үзүүлэлтүүд.....	156
График 12. Зэсийн агууламж.....	156
График 13. Сульфатын агууламж.....	157
График 14. “Эрдмин”ХХК-ийн цооногийн усны шинжилгээний үр дүн.....	160
График 15. Шим бохирдлын үзүүлэлтүүд.....	160
График 16. Зэсийн агууламж.....	161
График 17. Сульфатын агууламж.....	161
График 18. “Ачит-Ихт”ХХК-ийн цооногийн усны шинжилгээний үр дүн.....	164
График 19. Шим бохирдлын үзүүлэлтүүд.....	164
График 20. Элементийн үзүүлэлтүүд.....	165
График 21. Хангал, Эрдэнэт голуудын шинжилгээний үр дүн.....	168
График 22. Элементийн үзүүлэлт.....	168
График 23. Шим бохирдлын үзүүлэлт.....	169
График 24. Элементийн үзүүлэлт.....	170
График 25. Зэсийн агуулга.....	170
График 26. Сульфатын агууламж.....	171
График 27. Баяжуулах үйлдвэрийн шинжилгээний дүн.....	180
График 28. Ус хангамжийн цехийн шинжилгээний дүн.....	180
График 29. Автотээврийн цех тоосны агууламжын үр дүн.....	181
График 30. Засвар механикийн заводын тоосны агууламжын үр дүн.....	181
График 31. Ил уурхайн тоосны агууламжын үр дүн.....	182
График 32. Хүрээлэн буй орчны агаарын хэмжилт шинжилгээ.....	184
График 33. Агаарын чанарын харьцуулсан үр дүн.....	185

График 34. Хүрээлэн буй орчны хөрсний шинжилгээний үр дүн.....	191
График 35. Хүнд металлын үзүүлэлт.....	192
График 36. Баяжуулах үйлдвэрийн цех, хэсгүүдийн орчмын хөрсний шинжилгээ.....	194
График 37. Автотээврийн цехийн засварын хэсгүүдийн ойр орчмын хөрсний шинжилгээ.....	196
График 38. Химийн төв лабораторийн ойр орчмын хөрсний шинжилгээ.....	197
График 39. Сайн саналын чиглэл, үнэлгээ.....	210
График 40. Байгаль орчны чиглэлээр гарсан сайн санал.....	211
График 41. Ажилтнуудын сайн саналын систем оролцоо.....	211
График 42. Сайн саналын системээр ирсэн саналуудын чанар.....	208

1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

1.1 Төсөл хэрэгжүүлж буй газрын засаг захиргаа

Зууны манлай бүтээн байгуулалт Эрдэнэт хот (хуучнаар) нь “Эрдэнэтийн овоо” уулын хойно, “Эрдэнэт гол”-ын (1:100000 масштабтай байрзүйн зурагт тэмдэглэснээр) хөндийд 1974 онд Булган аймгийн Эрдэнэт хороо нэртэйгээр засаг захиргааны нэгжийн хувьд үүсгэн байгуулагджээ. Хурдацтайгаар тэлж, хүн ам нь огцом өссөн тул хороог 1976 онд Эрдэнэт хот болгон зохион байгуулснаар Монгол улсын гурав дахь том хот болж, хөгжлийнх нь шинэ үе эхэлсэн юм. Нутаг дэвсгэр, засаг захиргааны нэгжийн өөрчлөлтөөр 1994 онд “Орхон аймаг” болжээ. Зууны манлай бүтээн байгуулалт Эрдэнэт хот нь 1976 оноос эдүгээ хүртэл хүн амын тоо, эдийн засагт оруулах хувь нэмрээрээ Монгол улсын хоёр дахь том хот, сум болтлоо дэвжин хөгжжээ.

Зураг 1. Эрдэнэт хот суурьшлын бүс

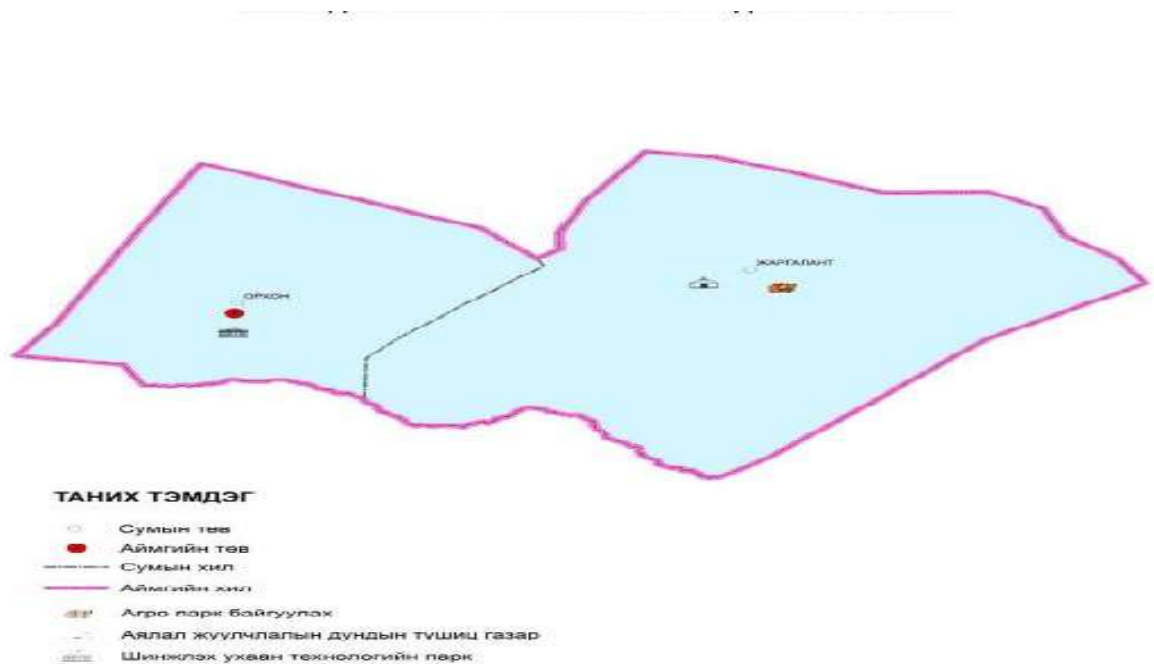
1.2 Бүс нутгийн мэдээлэл хүн.ам, эдийн засаг

Эрдэнэт хот анх байгуулагдаж байх үедээ 7800 хүн амтай байсан бол өдгөө Баян-Өндөр, Жаргалант гэсэн 2 сум, тэдгээрт харьяалагдах 25 баг, 107 мянган хүн ам болон нэмэгдсэн байна. Хүн амын жилийн дундаж өсөлт 2,2 хувь бөгөөд нийт хүн амын 63,9 хувийг залуучууд эзэлдэг. Аймгийн хүн амын 64,0 хувь нь хөдөлмөрийн насных бөгөөд эдийн засгийн идэвхтэй хүн амын 95,2 хувь нь хөдөлмөр эрхэлж байна. Нийт иргэдийн 53,0 орчим хувь нь долоон хэсэг бичил хорооллын орон сууцанд амьдарч байна. Аймгийн хэмжээнд ерөнхий боловсролын 19-н сургууль, 27-н цэцэрлэг, ШУТИС-ийн харьяа “Эрдэнэт цогцолбор” дээд сургууль, Монгол Улсын Их Сургууль, Хөдөө аж ахуйн их

сургууль, Маргад дээд сургууль тус тус үйл ажиллагаа явуулж байна. Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын эдийн засгийн голлох салбар нь уул уурхайн олборлох үйлдвэр юм. Нийт 1700 шахам аж ахуйн нэгжид 34,0 мянган хүн ажиллаж, жилдээ 1,0 триллион төгрөгийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэдгээс 90 орчим хувийг нь жилдээ 33.5 сая тонн зэс-молибдений хүдэр боловсруулах хүчин чадалтай (өргөтгөсөн хүчин чадал 35.0 сая тонн) “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ дангаараа үйлдвэрлэдэг. Үлдсэн 10 орчим хувь нь цахилгаан, дулаан, эрчим хүч үйлдвэрлэх, боловсруулах үйлдвэр, хөнгөн үйлдвэрүүдэд ногдож байна. Үүнээс жилд 1,2 сая метр хивс үйлдвэрлэдэг “Эрдэнэт хивс” ХХК, 3600 тонн катодын зэс, зэс утас, цахилгааны утас үйлдвэрлэдэг Монгол-Америкийн хамтарсан “Эрдмин” ХХК, барилгын үйлдвэрлэлийн “Очир төв” ХХК-зэргийг дурдаж болно. Сүүлийн жилүүдэд Эрдэнэтийн-Овоо ордыг түшиглэн байгуулагдсан катодын зэс үйлдвэрлэх “Ачит-Ихт” ХХК нь орон нутгийн хөгжилд ихээхэн нэмэр болж байгаа бөгөөд 200 орчим ажлын байр шинээр бий болоод байна. Орхон аймаг дунджаар 270,0 орчим мянган малтай бөгөөд хувийн 8 мал эмнэлгийн газар үйл ажиллагаа явуулж байна. Нийтдээ 50 гаруй аж ахуйн нэгж газар тариалангийн үйлдвэрлэл эрхэлж жилдээ дунджаар 2000.0 гаруй тонн үр тариа, 5000 орчим тонн төмс, 4000 орчим тонн хүнсний ногоо хураан авч, 9000 орчим тонн хадлан бэлтгэдэг.

1.3 Газарзүйн байрлал, уур амьсгал, ус зүйн, ан амьтан

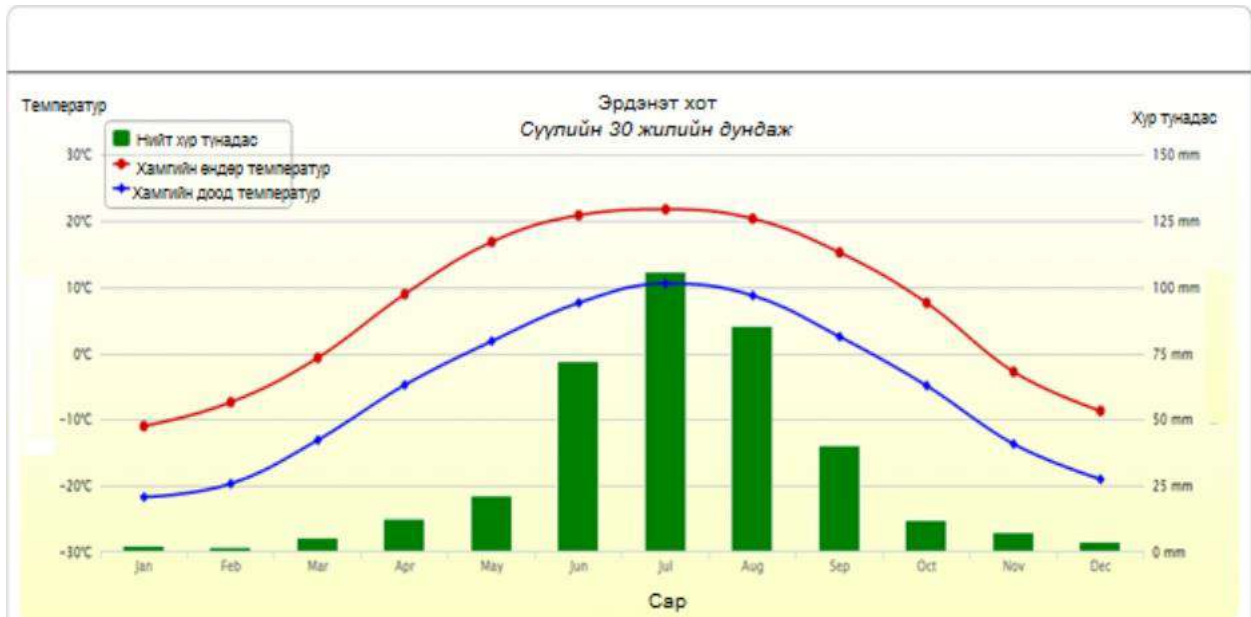
Орхон аймаг нь газарзүйн байрлалын хувьд Монгол улсын төв хойд хэсэгт оршдог бөгөөд зүүн хойд хэсгээр Сэлэнгэ аймгийн Баруунбүрэн сум, баруун хэсгээр Булган аймгийн Бугат сум, хойд хэсгээр Сэлэнгэ сум, урд хэсгээр Орхон сумуудтай тус тус хиллэдэг. Далайн түвшнээс дээш 1200 метрт өргөгдсөн, 84,4 мянган га газар нутагтай.

Зураг 2. Эрдэнэт хотын тойм зураг

1.3.1 Цаг уур

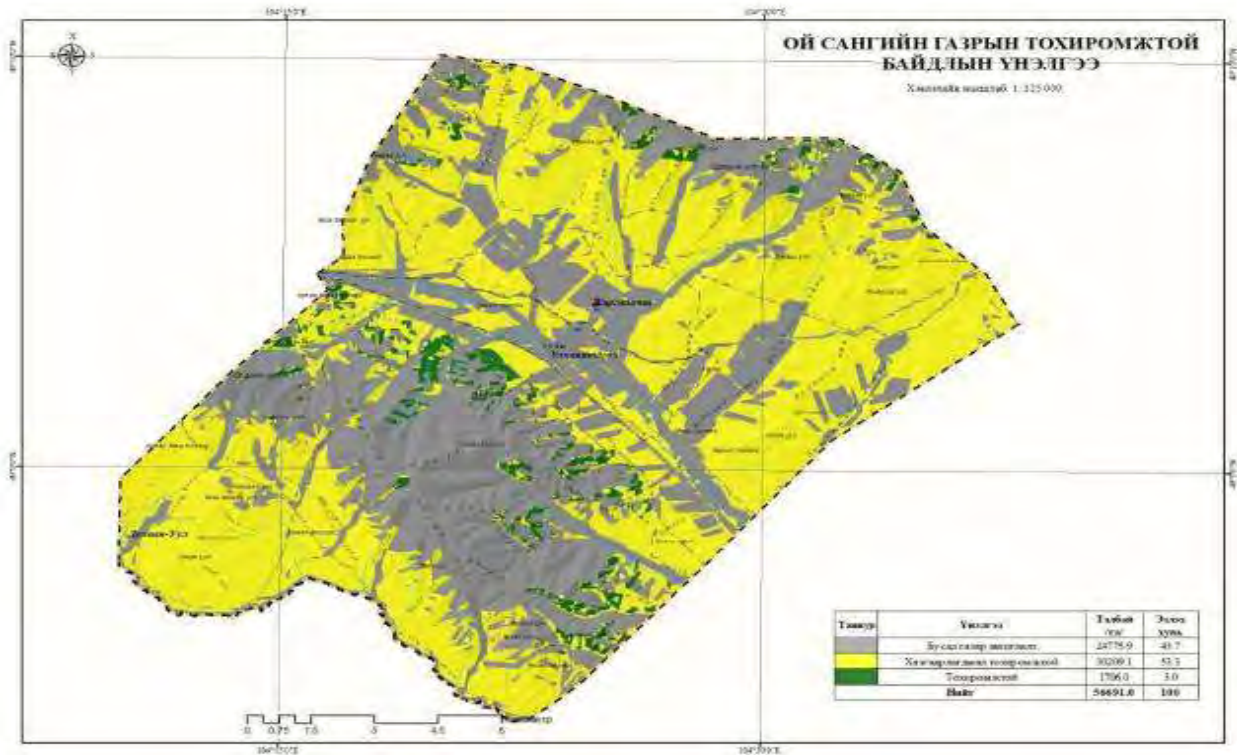
Нутгийн цаг агаар нь эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай, нэгдүгээр сарын дундаж температур $(-14^{\circ}) - (-16^{\circ})$, долоодугаар сарын дундаж температур $(+15^{\circ}) - (+18^{\circ})$. Сүүлийн 15 жилийн ажиглалтаар жилийн хур тунадас 241-599 мм, жилийн дунджаар 370 мм, үүнээс 86% нь зуны улиралд унадаг. Цасан бүрхүүлийн дундаж зузаан нь 5 см, хамгийн их үедээ 25 см байдаг. Улирлын цэвдэгшилд харьцангуй их, ялангуяа өндөрлөг газруудын ар хэсгээр илүү байдаг. Гүн нь 4-10 метр. Салхины зүг чиг, хүч улирлаас хамаарч янз бүр байх боловч ихэвчлэн Баруун-Хойд зүгийн салхитай, өвөл салхины хүч бага, заримдаа салхигүй, хавар, зун салхины хүч ихсэж, багагүй шороон шуурга шуурдаг.

Зураг 3. Эрдэнэт хот цаг агаарын дундаж температур

1.3.2 Уул зүй

Хангайн уулархаг мужийн салбар уулсын Хөх чулуутын нуруу, Дөрвөн хөхөөтийн нуруудын хоорондох хөндийд байрлах талбайн өндөржилт 1200-1700 м. Талбай нь ерөнхийдөө уулархаг бөгөөд хамгийн өндөр цэг нь Чингэлийн Хөх чулуут уул 1716,6 метр үнэмлэхүй өндөртэй, нам цэг нь Зүйлийн хөндийн төгсгөл 1120 метр өндөртэй. Уулс ихтэй, гуу, жалга, сархиаг ихтэй, шинэс, нарс, хус, хуш, улиас зэрэг модлог ургамалтай.

Зураг 4. Ойн сангийн зураглал

1.3.3 Ус зүй

Нутгийн усан сүлжээ нь бага устай голуудаас бүрдэх бөгөөд уг ордын урд хэсгээр Чингэлийн гол урсан өнгөрдөг. Ордоос хойш, урагш Байгаль нуурын бассейнд багтдаг том гол болох Сэлэнгэ, Орхон голууд урсдаг. Талбайн усан сүлжээний гол хагалбар нь Хөх чулуутын нуруу, Дөрвөн хөхөөтийн нуруу, Бүрэнбүстийн овоо, Дэлэнгийн даваа юм. Бүрэнбүстийн овооны баруун урд бэлээс Чингэлийн гол эх авч зүүн тийш урсан, Дөрвөн хөхөөтийн нурууны хойноос эх авч урсах Ивээлт гол, урд бэлээс эх авч урсах Зүйлийн гол, Дэлэнгийн давааны зүүн хажуугаас эх авч урсах Тал булгийн горхитой нийлэн чанх урагш урсаж Орхон голд цутгадаг. Эдгээр гол горхи нь байгалийн цас бороо, түр зуурын үерийн ус болон булаг шандын усаар тэжээгддэг цэнгэг устай, түргэн урсацтай голууд юм.

1.3.4 Ургамлын аймаг

Нутгийн урд хэсгээр хээрийн хүрэн хөрс, хойд хэсгээр ойн хар шороон ба уулын, тайгын хөрс тархжээ. Уурхайн талбайн хэмжээнд хээрийн хүрэн хөрс зонхилдог бөгөөд дунджаар зузаан 0,3-0,4 м-т хэлбэлздэг. Аймгийн хэмжээнд 46 овгийн 154 төрөлд хамаарах 235 зүйл ургамалтай. Эдгээр зүйлүүдийн дотор мод 7 зүйл, сөөг 12, сөөгөнцөр 2, заримдаг сөөг 5, олон наст өвс 194, нэг ба хоёр наст ургамал 15 зүйл тус тус байна. Мөн Монголын унаган ургамал 9 зүйл, эмийн ургамал 26 зүйл, хүнсний (жимс болон цайны ургамал) 10 зүйл тохиолдоно. Аймгийн нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд тааралдах нийт 235 зүйл

ургамлын дотор ойн гаралтай 58, уулын хээрийн 45, нугын 39, нугын хээрийн 36 бэлгэд хуваагддаг. Тал хөндийн хээрийн гаралтай 23 зүйл, хөл газрын ургамал 13 зүйл, намгийн гаралтай 10, хужир мараат газрын гаралтай 6 зүйл, хад асгын 2 зүйл ургамал цөөн тоотой тааралддаг байна.

Зураг 5. Ургамалжилтын зураг

1.3.5 Амьтны аймаг

Тус нутагт махан идэшт агнуурын амьтдаас чоно, үнэг, баавгай зэрэг амьтад сүүн тэжээлтнээс туулай, бор гөрөөс шувуудаас тас, бүргэд, сар, элээ, хэрээ, ятуу, ангир, хун, тогоруу гэх мэт мэрэгчдээс оготно, алаг даага элбэг тааралддаг. Ойн сан болон бэлчээрийн талбайд хөхтөн амьтны 41 зүйл, хоёр нутагтны 2 зүйл, мөлхөгчдийн 4 зүйл, шувууны 124 зүйл, загасны 5 зүйл, шавжийн 215 зүйл тархан амьдарч байна.

1.4 Үйлдвэрлэл дэд бүтэц

Монгол улсын хэмжээнд бусад бүс нутгуудтай харьцуулан авч үзвэл эдийн засаг, үйлдвэрлэлийн, дэд бүтцийн хувьд болон хүн амын төвлөрөл, хот төлөвлөлт зэргээрээ илүү өндөр хөгжилтэй гэж үзэж болно. Жилдээ 38.0 сая тонн зэс, молибдений хүдэр олборлож боловсруулах хүчин чадалтай үйлдвэр, уурхайн тэсэлгээний бодис үйлдвэрлэх болон хүдэр бутлах ган бөмбөлгийн үйлдвэрлэл, тоног төхөөрөмжийн эд, анги цутгаж сэлбэн засах засвар механикийн завод зэрэг томоохон үйлдвэрлэл, үйлчилгээний үйл ажиллагаа явагддаг. Мөн өнгөт

металлын, хүнсний, мод боловсруулах, хивсний зэрэг хөнгөн үйлдвэрүүдтэй, соёл урлаг, боловсрол, эмнэлэг, үйлчилгээний газруудтай томоохон хэмжээний ажлын үйлдвэрийн хот юм.

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь 1978 оноос эхлэн ордын “Баруун-Хойд” хэсэгт ашиглалт явуулж зэс, молибдений баяжмал үйлдвэрлэн гаргаж байна. 1997 онд исэлдсэн хүдрийг боловсруулж, катодын зэс үйлдвэрлэх “Эрдмин” ХХК-г байгуулсан. Жилдээ 3600 тонн катодын цэвэр зэс үйлдвэрлэх хүчин чадалтай “Эрдмин” ХХК нь үйлдвэрлэлээ өргөжүүлэн цувимал зэс утас үйлдвэрлэж байна. Мөн 2014 онд “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ыг түшиглэн 10,000 тн катодын зэс үйлдвэрлэх хүчин чадалтай “Ачит-Ихт” ХХК байгуулагдан үйл ажиллагаагаа явуулж байна. Орхон аймгийн Баян-Өндөр сум “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ болон бусад үйлдвэрийн газрууд нь дэд бүтцийн байгууламжуудаар хангагдсан. Ажиллах хүчний хангамж сайтай. Инженер, техникийн боловсон хүчнийг ШУТИС-ийн харьяа “Эрдэнэт цогцолбор” дээд сургууль болон ШУТИС-ийн Геологи, Уул уурхайн сургуульд бэлтгэдэг. Ажилчдыг “Эрдэнэт цогцолбор” дээд сургуулийн дэргэдэх мэргэжилтэй ажилчид бэлтгэх төвд бэлтгэдэг. Тухайн районы эрчим хүчний бааз суурь нь районы хэрэгцээг бүрэн хангаж байна. Хот болон үйлдвэрийг эрчим хүчээр хангадаг 2 цахилгаан станц ажиллахын зэрэгцээ Эрдэнэт-Дархан, Эрдэнэт-Гусиноозерск-ийг холбосон цахилгаан дамжуулах өндөр хүчдэлийн шугам бий. Эрдэнэт дулааны цахилгаан станц нь хотын хэрэглээг хангадаг бол “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын дулааны цахилгаан станц нь уулын баяжуулах үйлдвэр болоод бусад үйлдвэрийн районы хэрэглэгчдийг цахилгаан болон дулаанаар хангаж байна. “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ сүүлийн жилүүдэд цахилгаан станцын өргөтгөлийн ажлыг явуулснаар 53 мегаваттын хүчин чадалтай болон хүчин чадлаа өргөжүүлсэн байна. Ингэснээр төвийн эрчим хүчний системээс худалдан авах цахилгаан хэрэглээ буурах зардал багасах давуу тал үүссэн. Баян-Өндөр суманд эмнэлэг, сургууль, хүүхдийн цэцэрлэг, дэлгүүр гэх зэрэг нийгмийн дэд бүтэц сайн хөгжсөний дээр хивсний болон хүнсний үйлдвэр ажиллаж байна. Ундны болон үйлдвэрийн техникийн усны хэрэгцээг Сэлэнгэ мөрнөөс 60 метр урт ус дамжуулах хоолой татах замаар шийдвэрлэсэн. Төслийн хүчин чадлаараа 1,2 сая ам.метр сайн чанарын, өнгө үзэмжтэй, олон нэр төрлийн хивс үйлдвэрлэн гадаад, дотоодын зах зээлд нийлүүлдэг “Эрдэнэт хивс” ХХК ажилладаг. Орхон аймаг нь дэлхийн болон эх орныхоо бүх цэгтэй холбогдсон холбооны сүлжээтэйгээс үүрэн утсаар хангагдсан байна. Эрдэнэтчүүд мэдээлэл харилцааны цогц үйлчилгээ үзүүлдэг ба орон нутгийн ТВ-10, НОМИН, ЕТВ, ТУСГАЛ, ЭРДЭНЭТ ТВ, МЭДЭЭЛЛИЙН БИРЖ ТВ зэрэг 10 гаруй телевиз, радио хүлээн авч үзэж байна. Орхон аймаг зочид буудал, үсчин-гоо сайхан, зурагчин, гутал засвар, телевизор засвар, хими цэвэрлэгээ, нийтийн хоол зэрэг 770 гаруй цэгийг өөртөө нэгтгэсэн худалдаа үйлчилгээний цогц сүлжээтэй

1.4.1 Дулааны цахилгаан станц

Станцын эхний ээлж 1987 оноос ашиглалтад орж цахилгаан, дулаан үйлдвэрлэж эхэлснээс хойш 33 дахь жилдээ Эрдэнэт хотын ард иргэдийг дулаан, цахилгааны эрчим хүчээр тасралтгүй, найдвартай ханган ажиллаж байна. Эрдэнэтийн Дулааны Цахилгаан Станц нь 7 зуух, 3 турбинтэй, цагт 302.5 Гегакалори/цаг дулаан, 28,8 Мегаватт.цаг цахилгаан эрчим хүч үйлдвэрлэх чадалтай бөгөөд 1 алба, 5 хэлтэс, 8 цехийн зохион байгуулалттай, 454 хүнтэйгээр, 24 цаг тасралтгүй үйл ажиллагаа явуулан ажиллаж байна. Тус Дулааны цахилгаан станц”-ыг СС-50 35МВт-ын турбин генератороор өргөтгөх төслийн ажил амжилттай хэрэгжиж дууссан. Ингэснээр тус станцын суурилагдсан хүчин чадлыг хоёр дахин нэмэгдүүлж, цахилгаан эрчим хүчний үйлдвэрлэл гурав дахин өссөн.

Зураг 6. Эрдэнэт хотын дулааны цахилгаан станц

1.4.2 Цахилгаан хангамж

Булган аймгийн нутагт орших Эрдэнэтийн овооны зэс молибденыг олборлох, баяжуулах том бүтээн байгуулалттай холбогдуулж анх Сэлэнгэ аймгийн Орхон сумын 110кВ-ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугамаас салбарлуулан 110кВ-ын хүчдэлээр 2х6300кВА-ын түр дэд станцаас Эрдэнэт хотыг 1973 оны 05 дугаар сард цахилгаан хангамжаар тэжээж эхэлсэн. Эрдэнэт-Хялганатын 110кВ-ын 2 хэлхээт шугам, дэд станц, Эрдэнэт-Улаантолгойн 35кВ-ын шугам, дэд станц, мөн Галуут нуур-улсын хил, Улсын хил-Дарханы 220кВ-ын хоёр хэлхээт өндөр хүчдэлийн агаарын шугам, дэд станц, Эрдэнэтийн 220/110/35/6кВ-ын дэд станцууд 1975 оны 12-р сард байнгын ашиглалтад орсноор түлш эрчим хүчний үйлдвэр, Геологийн яам, Төвийн эрчим хүчний системийн захиргаанд Дархан Сэлэнгийн цахилгаан шугам сүлжээний газрын харьяа Эрдэнэтийн цахилгаан шугам сүлжээний салбар байгуулагдсан түүхтэй. Эрчим хүчний салбарыг арилжааны хэлбэрт шилжүүлэх, хувьчлах хөтөлбөрийн хүрээнд Монгол Улсын Засгийн Газрын 2001 оны 07 дугаар сарын 09-ний

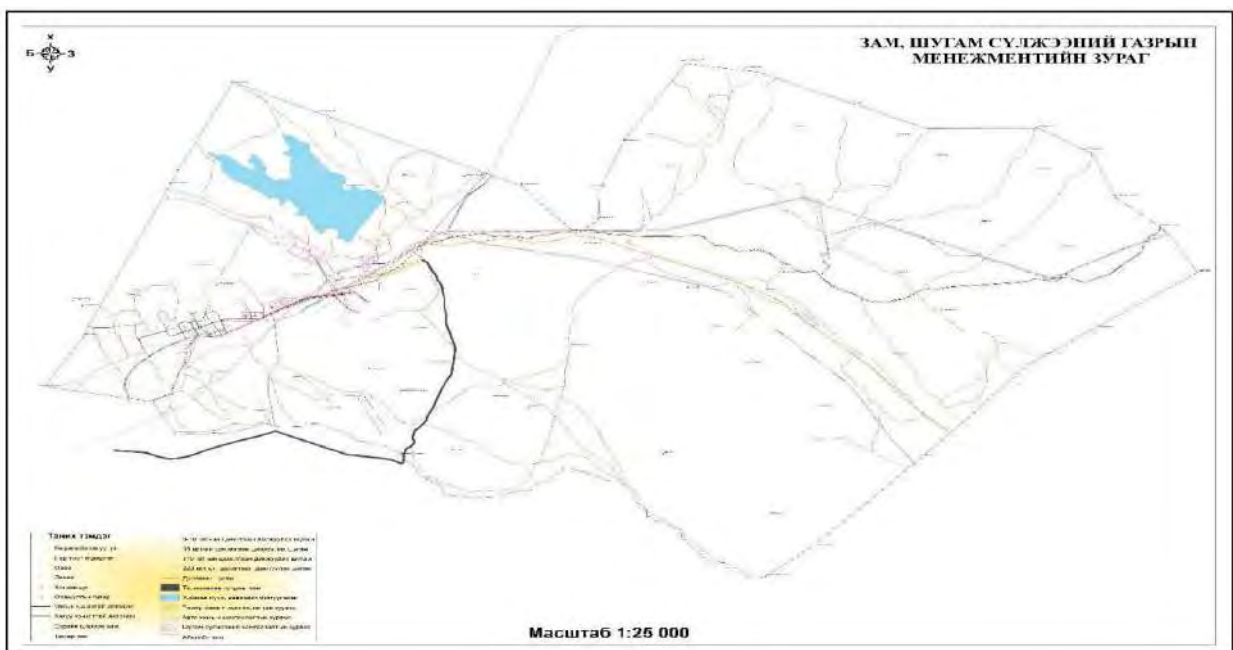
өдрийн 164 дүгээр тогтоолын дагуу 2001 оны 08 дугаар сарын 01-ний өдөр “Эрдэнэт Булганы цахилгаан түгээх сүлжээ” ТӨХК нэртэйгээр өөрчлөн байгуулагдсан. Тус компани нь Орхон, Булган, Архангай, Өвөрхангай, Төв, Хөвсгөл, Сэлэнгэ, Дундговь, Завхан, Өмнөговь, Баянхонгор зэрэг 11 аймгийн 4 аймгийн төв, тэдгээрийн 94 сум суурийн газрын 3900 гаруй аж ахуйн нэгж, 51000 гаруй айл өрхөд цахилгаан эрчим хүч түгээх, хангах үйл ажиллагааг 0,4-35 кВ-ын 6029,4 км шугам сүлжээ, 529 дэд станц болон хуваарилах байгууламжийг ашиглан гүйцэтгэж байна.

1.4.3 Усан хангамж

Хотын хэрэглээний цэвэр усыг Эрдэнэт хотоос зүүн хойш 63км-т байрлах Сэлэнгэ мөрний 24 гүний худгийн тусламжтайгаар хангаж байна. Хотын жилийн усны хэрэглээ нь 5 сая.м³ байдаг байна.

1.4.4 Зам харилцаа

Эрдэнэт хот болон “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь төмөр замын сүлжээнд бүрэн холбогдсон бөгөөд Эрдэнэт өртөөнөөс Дархан өртөө хүртэл 199 км төмөр замтай учир босоо тэнхлэгийн төмөр замын сүлжээнд нийлэх ба ОХУ болон БНХАУ- руу төмөр замаар ачаа тээвэр хийх боломжтой. “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Баяжуулах үйлдвэрийн Шүүн хатаах хэсэгт савлагдсан баяжмалыг шууд галт тэргэнд ачин төмөр замаар бүтээгдэхүүнээ тээвэрлэдэг. Авто замын хувьд босоо тэнхлэгийн авто замын сүлжээнд мөн холбогдсон бөгөөд Хөтөл-Дархан чиглэлийн 180 км хатуу хучилттай авто замаар Улаанбаатар хот болон бусад зүүн, өмнөд бүсийн аймгуудтай холбогдоно. Мөн баруун тийш Булган болон Хөвсгөл аймгийн Мөрөн хоттой хатуу хучилтын авто замаар холбогдсон. Зам харилцааны хувьд тухайн бүс нутаг нь маш сайн хөгжсөн.

Зураг 7. Эрдэнэт хотын зам шугам сүлжээний зураг

1.5 “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын танилцуулга

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь зэс, молибдены хүдрийн олборлолт, баяжуулалтаар Ази тивдээ томоохонд тооцогддог үйлдвэр бөгөөд жилд 39.5 сая тонн хүдэр олборлон, 36.7 сая тонн хүдэр боловсруулж 575.0 орчим мянган тонн зэсийн баяжмал, 5.1 орчим мянган тонн молибдены баяжмал үйлдвэрлэдэг.

1972 онд “Эрдэнэтийн-Овоо”-ны зэс, молибдены ордыг эзэмших Техник, эдийн засгийн үндэслэл /ТЭЗҮ/ батлагдсан ба 1973 оны 2 дугаар сарын 20-нд уг ордыг ашиглах талаар /хуучин нэрээр/ БНМАУ, ЗСБНХУ-ын Засгийн газрын хооронд түүхэн хэлэлцээр байгуулагдсан.

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь хоёр улсын Засгийн газар хоорондын 1991 оны хэлэлцээрийн дагуу 51:49 хувийн эзэмшилтэй хамтарсан үйлдвэр, 2003 оны хэлэлцээрийн дагуу хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани /ХХК/-ийн хэлбэрээр ажиллаж байгаад 2016 оны 6 дугаар сард ОХУ-ын “Ростех” корпорац өөрийн эзэмшлийн 49 хувийг худалдсанаар Монгол Улсын Засгийн газар 51 хувийг, “Монголиан коппер корпорейшн” ХХК 49 хувийг эзэмшиж байв.

Монгол Улсын Засгийн газар 2019 оны 3 дугаар сарын 21-ний өдөр тогтоол гаргаж, “Эрдэнэт үйлдвэр”-ийг Төрийн өмчит үйлдвэрийн газар болгон өөрчилж, дүрмийг баталсан. “Эрдэнэт үйлдвэр” нь Улсын үйлдвэрийн газрын статустай болсонтой уялдуулж, Ерөнхий захирлын 2019 оны 6 дугаар сарын 13-ны өдрийн А/552 дугаар тушаалаар үйлдвэрлэлийн удирдлага, менежментийн тогтолцоо, үйл ажиллагааны зарчим, хөгжлийн төлөвлөлтийг хамарсан урт хугацааны “Тогтвортой хөгжлийн бодлого”-ыг баталсан. Энэ хүрээнд Технологийн бодлого, Техникийн бодлого, Эдийн засаг, санхүү бүртгэлийн бодлого, Нийгмийн бодлого, Байгаль орчны бодлого гэсэн тэргүүлэх 5 чиглэлийн хүрээнд 25 зорилт дэвшүүлэн ажиллаж байна.

Зураг 8. “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ захиргааны I дүгээр байр

1.5.1 Улс орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлсэн орлого

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь 2017-2021 онд улс, орон нутгийн төсөвт нийт 4.4 их наяд төгрөгийг төвлөрүүлснээс 2021 онд 1,186.4 тэрбум төгрөгийг төвлөрүүлсэн. 2016 онтой харьцуулахад 6.5 дахин өссөн. Мөн 2017-2021 онд цахилгаан эрчим хүч, баяжмалын тээврийн төлбөр, гаалийн төлбөрт нийт 1,130.4 тэрбум төгрөгийн төлбөр, хураамжийг төлсөн.

Хүснэгт 1. Улс, орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлсэн тэгрөг /тэрбум тэгрөг/

№	Үзүүлэлт	2016 он	2017 он	2018 он	2019 он	2020 он	2021 он
1	Улс, орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлсэн орлого	183.7	578.6	654.9	961.7	1,005.5	1,186.4
2	Бусад төлбөр (цахилгаан, баяжмалын тээвэр, гаалийн хураамж)	210.7	201.0	213.7	238.5	238.5	238.7
3	Нийт татвар, төлбөрийн дүн	394.4	779.6	868.6	1,200.2	1,244.0	1,425.1

Хүснэгт 2. “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нэг өдөрт

Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	2017 онд	2018 онд	2019 онд	2020 онд	2021 онд
1	Хүдэр олборлолт	Мян.тн	94.6	100.3	101.9	101.1	98.6
2	Хүдэр боловсруулалт	Мян.тн	86.1	86.4	88.2	89.0	89.5
3	Баяжмал үйлдвэрлэлт /Зэс+Молибден/	Тэрбум.төг	5.2	5.4	5.3	5.8	9.4
4	Нийт орлого	Тэрбум.төг	5.3	5.7	6.0	6.0	8.6
5	Улс, орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлсэн	Тэрбум.төг	1.6	1.8	2.6	2.8	3.3

1.5.2 Ордын нөөц баялаг

“Эрдэнэтийн-Овоо” ордын уулын олборлолтын ажлыг далайн түвшний 1606 метрээс анх эхэлж байсан бол одоо хамгийн доод түвшний олборлолт 1175 метрийн түвшинд байна. Нөгөө талаас 44 дахь жилдээ ашиглаж буй “Эрдэнэтийн-Овоо” ордын уул-геологийн нөхцөл жилээс жилд хүндэрч, уурхай гүнзгийрэхийн хэрээр хүдэр дэх металлын агуулга буурч, чулуулгийн хатуулах өсөж, хүдэр тээвэрлэлтийн зай нэмэгдэж байна. Уурхайн ашиглалтын явцад хүдрийн нөөцийг шинэчлэн тогтоох ажил үе шаттайгаар хийгдэж байна. 2017 оны 01 дүгээр сарын 01-ний байдлаар 7.6 сая тонн зэс, 320.3 мянган тонн молибден агуулсан, 2.0 тэрбум тонн геологийн нөөц байсан ба энэхүү нөөцөөр “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь одоогийн хүчин чадлаар тооцоход 40 орчим жил ажиллах боломжтой. Өмнөх жилүүдэд гүйцэтгэсэн уулын ажил, геологи хайгуулын материал, ордын геологийн болон ашиглалтын нөөцөд иж бүрэн дүн шинжилгээ хийсний үндсэн дээр энэ чиглэлийн хөрөнгө

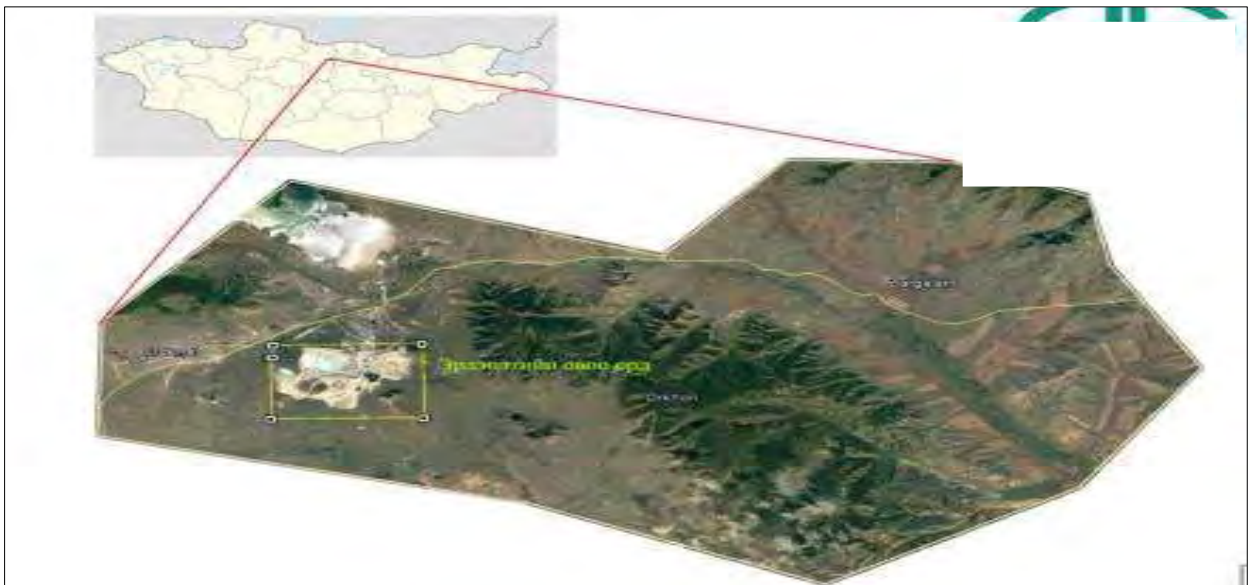
оруулалтыг өмнөх жилүүдээс нэмэгдүүлэн 2017-2020 онд 25.8 сая ам.долларын геологи, хайгуулын ажил гүйцэтгэсэн. Үүний үр дүнгээр “Эрдэнэтийн-Овоо” ордын геологийн болон ашиглалтын нөөцийг шинэчлэн тооцож үзэхэд Эрдэнэт үйлдвэрийн ажиллах хугацаа 30 орчим жилээр нэмэгдэж, цаашид 70 жил ажиллах боломж бүрдэж байна.

Зураг 9. “Эрдэнэтийн-Овоо” орд Ил Уурхай

1.5.3 Ордын байршил

“Эрдэнэтийн-Овоо” орд нь засаг захиргааны хувьд Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын нутагт байрлана. Улаанбаатар хотоос баруун хойш 384 км, Орхон аймгийн Эрдэнэт хотоос зүүн урагш 8 км зайтай оршино. Тус ордыг Монгол улсын босоо тэнхлэгийн авто зам болох Улаанбаатар-Дархан-Эрдэнэтийн чиглэлийн хатуу хучилттай авто зам дайран өнгөрдөг. Талбайн номенклатур М-48-101, ордын байрлалыг дараах д үзүүлэв.

Зураг 10. Ордын байршил

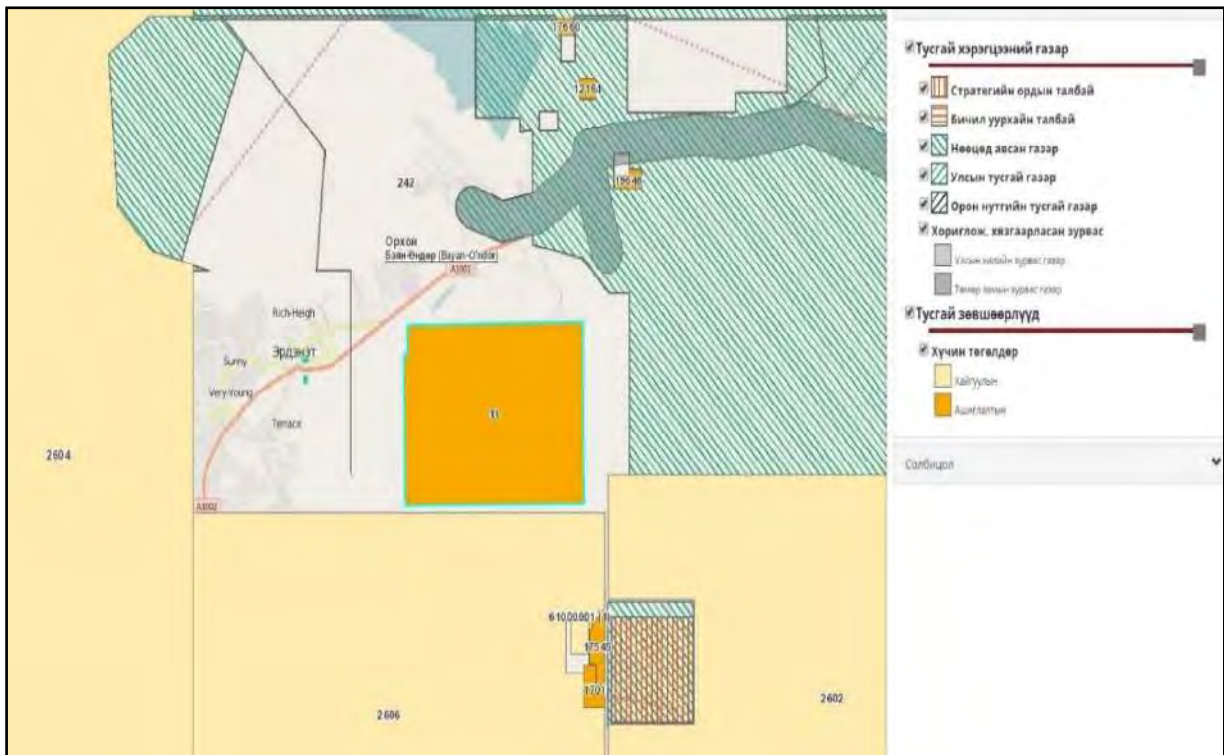
1.5.4 Ордын тусгай зөвшөөрөл

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ийн ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг анх 1996 оны 04 дүгээр сарын 06-ны өдөр Эрчим хүч, Геологи, Уул уурхайн сайдын 1995 оны 99-р тушаалыг үндэслэн “Эрдэнэтийн-Овооны зэс молибдений орд түүний хэсгийг ашиглах заалтаар 2552 га талбай бүхий №005А тоот гэрчилгээг 30-н жилийн хугацаатайгаар олгосон байна. 2007 оны 03 дугаар сарын 30-ны өдөр талбайн хэмжээ, булангийн цэгүүд өөрчлөгдөхгүйгээр тусгай зөвшөөрлийн дугаар 011А болон өөрчлөгдсөн. Мөн Ашигт малтмалын газрын даргын 2010 оны 127 тоот тушаалын дагуу WGS-84 тогтолцоонд албан ёсоор хөрвүүлж, талбайн хэмжээг дахин тооцон 2550.06 га, тусгай зөвшөөрлийн дугаар MV-000011 болон өөрчлөгдсөн. 2013 оны 09 дүгээр сарын 30-ны өдрийн тусгай зөвшөөрлийн талбайг хэсэгчлэн буцаан өгөх шийдвэрийн дагуу талбайн хэмжээ 2540.91 га, булангийн цэгүүд 6 болон өөрчлөгдсөн байна.

Хүснэгт 3. Ордын газарзүйн солбицол

Цэгийн дугаар	Газарзүйн солбицол		UTM WGS84 (48N)	
	Уртраг	Өргөрөг	East	North
1	104°10'23.59"W	48°59'39.11"N	439520.4470	5427140.0220
2	104°05'38.3"W	48°59'36.98"N	433722.7380	5427140.4070
3	104°05'36.11"W	49°01'35.7"N	433722.0290	5430806.8640
4	104°05'42.04"W	49°01'35.7"N	433842.4440	5430805.4260
5	104°05'42.04"W	49°01'59.43"N	433851.1840	5431538.1820
6	104°10'21.17"W	49°02'1.54"N	439519.2240	5431538.6350

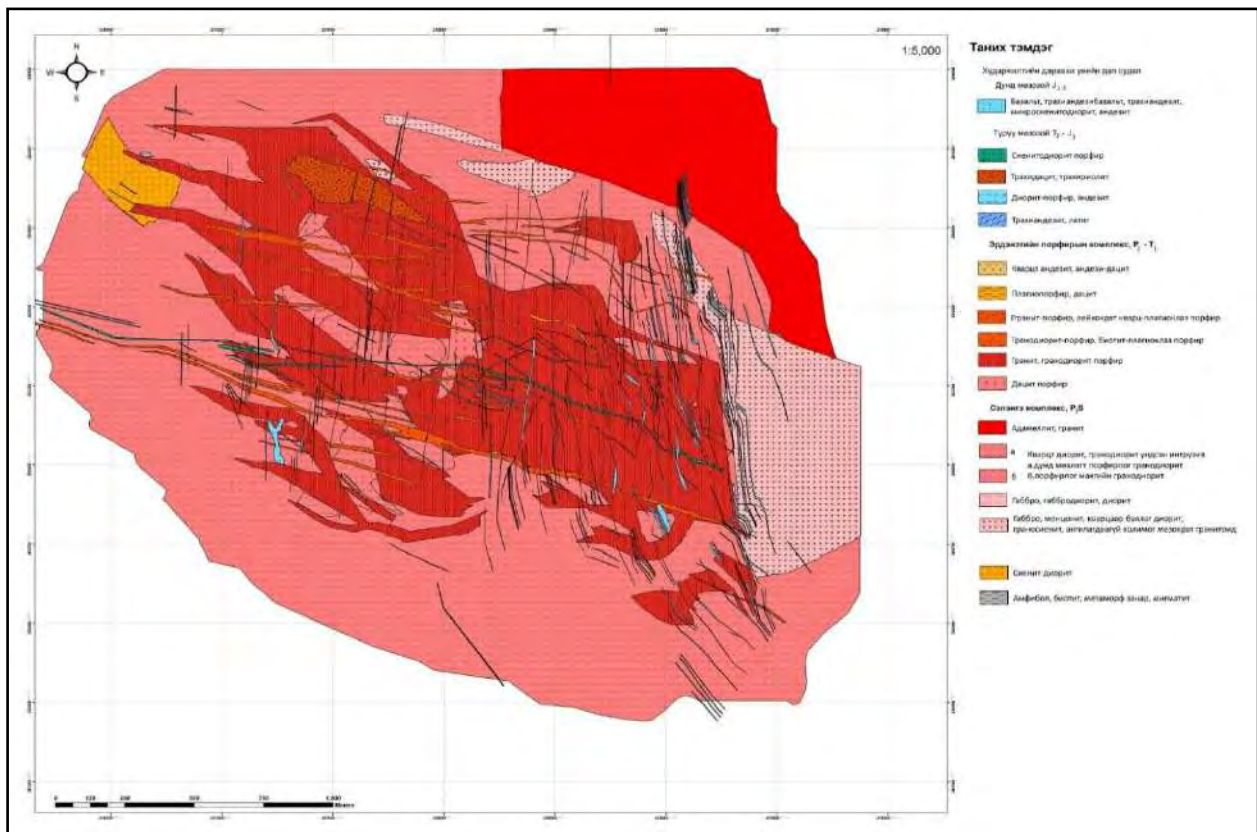
Зураг 11. Орд газрын тусгай зөвшөөрөл бүхий талбай

1.5.5 Ордын геологийн тогтоц

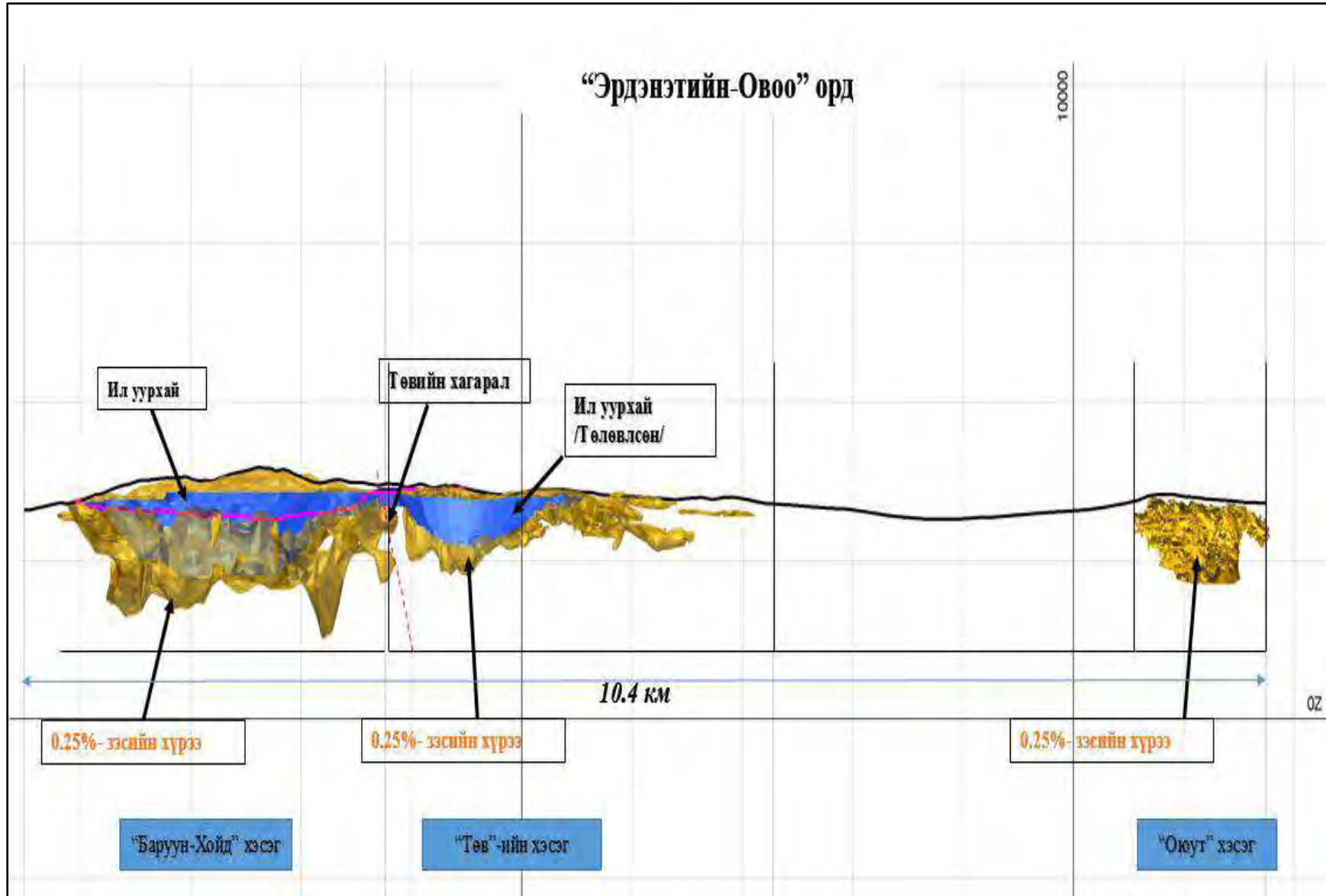
Ордын геологийн талаарх төсөөлөл нь Булганы геологийн экспедиц 1971-1972 он, БНМАУ дахь Зөвлөлтийн геологийн экспедиц 1979-1988 он, Эрдэнэт үйлдвэр ХХК-ийн геологийн алба 1978-1988 он, 1986-1988 он (нарийвчилсан хайгуул), 2011-2012 он (ашиглалтын хайгуул), 2013-2015 (гүйцээх хайгуул) онуудад тус тус гүйцэтгэсэн хайгуулын ажлын үр дүн, ИМГРЭ (Институт Минералогии, Геохими и кристаллохимии Редких Элементов), ЗХУ-ын ШУА-ийн Сибирийн салбарын судалгааны материалд суурилсан.

Геологийн тогтоц, геологийн хөгжлийн түүх, хүдэржилтийн үе шат

“Баруун-Хойд” хэсгийн геологийн тогтоцод янз бүрийн насны гүний чулуулгийн бүрдэл оролцдог. Ордод хайгуул явуулж байсан ЗХУ-ын геологичид ангилагдаагүй насны (магадгүй хожуу кембрий эсвэл венд- кембрийн) метаморф чулуулаг ялимгүй тархалттай бөгөөд том бус, нарийн зурвас байдлаар скв- 10117-д хайгуулын шугам – XXVII орчимд жижиг хэмжээтэй ксенолит байдлаар хойд хагарлын орчинд тохиолддог хэмээн үзэж байв. Эрдэнэтийн Овоо ордын “Баруун-Хойд” хэсэгт интрузив чулуулгийн тогтоцод 5 өөр насны магмын бүрдлийг ялгасан байдаг.

Зураг 12. Уурхайн “Баруун-Хойд” хэсгийн геологийн тогтоц

Зураг 13. Уурхайн ашигт малтмалын нөөцийн схем зураг

1.6 “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын бүтцийн нэгжүүдийн танилцуулга

1.6.1 ИЛ УУРХАЙ

“Эрдэнэтийн Овоо” зэс молибдены орд газрыг анх Монгол улсын хойд хэсэг Орхон Сэлэнгийн сав газраас 1963 онд нээж илрүүлжээ. Тус ордын хүдрийн биет нь уртаашаа 25 км, өргөшөө 1,5-3 км орчим сунаж тогтсон 4 үндсэн хэсгээс бүрдэнэ.

Үүнд: баруун хойд, төвийн, зүүн өмнөд, цагаан чулуут зэрэг хэсгүүд багтдаг. Үүнээс одоогоор баруун хойд болон төвийн хэсгийг ил олборлолтын аргаар ашиглаж байна. 1978-2022 оны эхний хагас жил хүртэлх хугацаанд ил уурхайн хамт олон 710.7 сая м³ уулын цул 1028.4 сая тонн хүдрийг олборлож, 305.4 сая м³ хөрс хуулалтын ажил хийж гүйцэтгэсэн байна. Ил уурхай нь жилдээ 33.5 сая.тн сульфидын хүдэр олборлож баяжуулах үйлдвэрт өгөх хүчин чадалтайгаар үйл ажиллагаагаа явуулж байна. Ашиглалтын эхэнд Эрдэнэтийн Овооны оройн хэсэг нь далайн түвшнээс дээш 1606м байсан бол одоо уурхайн ашиглалтын түвшин 1355м-ээс 1175м, баруун-хойд хэсгийн ил уурхайн урт нь 2500м, өргөн нь 2000м болсон ба уурхайн гүн анх олборлолт эхэлсэн цагаас хойш 431 метр гүнзгийрээд байна. Уурхайн доголын өндөр 15м, уурхайн хажуугийн налуу 37°–42°, ажлын талбайн хамгийн бага өргөн 80 м байхаар төлөвлөсөн юм.

Олборлолтын анхны үед ЭКГ-8и маркийн 1 экскаватор, ЭКГ-4,6 маркийн 2 экскаватортай ажиллаж эхэлсэн бол өнөөдөр 18 м³ шанагат “LIEBHERR” фирмийн гидравлик экскаватор, ЭКГ-10 маркийн 10 м³ шанагат экскаватор, ЭКГ-12К маркийн 12 м³ шанагат экскаваторуудыг монгол ажиллагсад бүрэн эзэмшин ажиллуулж байна. Уурхай 1988 он хүртэл уулын хэсэгт ашиглалтын ажлыг явуулж байгаад 1400м түвшнээс гүний хэсэгтээ шилжсэн.

Өнөөгийн байдлаар уурхайн ачилтын ажлыг ЭКГ–10 маркийн 4 экскаватор, ЭКГ–12К маркийн 4 экскаватор, LIEBHERR R9350 маркийн 3 гидравлик экскаватор нийт 11 экскаваторууд, өрөмдлөгийн ажлыг СБШ250-МНА32 маркийн 7 өрмийн машинуудаар гүйцэтгэж байна.

Авто тээврийн зам барьж байгуулах, засварлах мөн овоолгын ажлуудыг “Caterpillar“, “Komatsu“, “Liebherr“ фирмүүдийн гинжит болон дугуйт бульдозерууд, автогрейдер, дугуйт ачигч зэрэг орчин үеийн өндөр бүтээмжтэй техникээр гүйцэтгэж байна. Уурхайг анх нээж байх үед Монгол 84 ажиллагсад, гадаадын 75 мэргэжилтэн ажиллаж байсан бол өнөөдөр 507 Монгол, ОХУ-ын 7 мэргэжилтэн нийт 514 ажилтан ажиллаж байна.

Ил уурхай нь үйлдвэрлэл техникийн алба, эдийн засаг төлөвлөлт шинжилгээний, геологийн, маркшейдерийн, хүний нөөцийн, ХАБЭА зэрэг товчоотой ба уулын ажлын хэсэг, өрөмдлөг тэсэлгээний хэсэг, зам овоолгын хэсэг, уулын тоног төхөөрөмжийн засварын хэсэг, уулын цахилгаан тоног төхөөрөмжийн төвлөрсөн засварын хэсэг гэсэн бүтэцтэйгээр ажиллаж байна.

Зураг 14. Ил уурхайн техникүүд

1.6.2 БАЯЖУУЛАХ ҮЙЛДВЭР

Баяжуулах үйлдвэр нь нийт 1168 ажилтантай бөгөөд хүдрийг боловсруулан зэс болон молибдены баяжмалыг гарган авч, дэлхийн зах зээлд нийлүүлэхэд гол үүрэг гүйцэтгэдэг үндсэн цехүүдийн нэг юм.

Баяжуулах үйлдвэр нь ил уурхайгаас тээвэрлэн ирүүлсэн хүдрийг бэлтгэх, хөвүүлэн баяжуулах, шүүн хатаах дамжлагуудаар боловсруулан зэс ба молибдены баяжмалыг гаргадаг.

Хүдрийг боловсруулахаас эхлээд баяжмал болгон ачихад 3 дамжлагыг дамждаг. Үүнд: Хүдэр бэлтгэх процесс, үндсэн буюу хөвүүлэн баяжуулах процесс, шүүн хатаах процесс багтдаг.

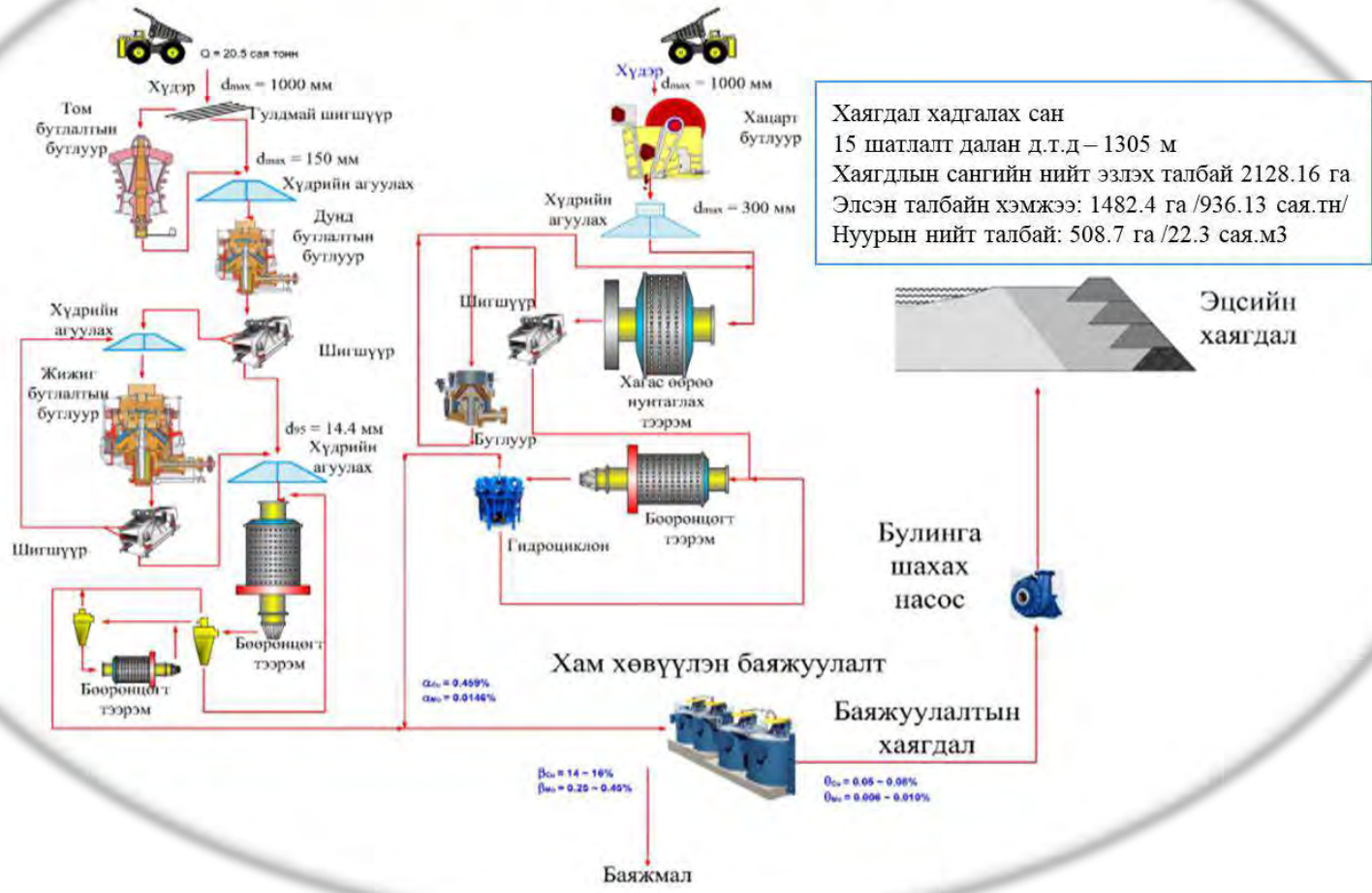
Хүдрийг хөвүүлэн баяжуулж зэс болон молибдены баяжмалыг гарган авах процесс нь Нунтаглан баяжуулах хэсэгт явагдах ба баяжмалыг өтгөрүүлэх, шүүх, хатаах, савлаж ачих ажлыг шүүн хатаах хэсэг гүйцэтгэдэг.

2022 онд Баяжуулах үйлдвэр нь хүлээгдэж буй гүйцэтгэлээр 0.436%-ийн зэс, 0.0166%-ийн молибден агуулсан 33.5 сая тонн хүдэр боловсруулж, 22.34% зэс агуулсан 574,140 тонн зэсийн баяжмал, 50.77% молибдены агуулгатай 5684 тонн молибдены баяжмал үйлдвэрлэхээр тооцоолж байна. Олборлох хүдрийн эрдсийн найрлага, баяжигдах чанарыг “Эрдэнэт Үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Судалгаа шинжилгээний хүрээлэнгийн судалгааны үр дүнд үндэслэн зэс авалтыг 87.80%, молибден авалтыг 52.0% байхаар тооцоолж байна.

Зураг 15. Баяжуулах үйлдвэрийн үйлдвэрлэлийн явц

Баяжуулах үйлдвэрийн технологийн схем

Зураг 16. Баяжуулах үйлдвэрийн технологийн схем

1.6.3 АВТОТЭЭВРИЙН ЦЕХ

Автотээврийн цех нь анх 1975 онд Монгол-Оросын хамтарсан Эрдэнэт үйлдвэрийн ашиглалтын өмнөх захиргааны харьяанд гаражийн аж ахуй нэртэйгээр 11 машин, 15 ажиллагсадтай Пилевский В.Я даргатайгаар байгуулагдсан. Үйлдвэр ашиглалтад орох үед Уулын технологийн тээврийн цех 215 ажилтантай байсны 73 нь тэр үеийн ЗХУ-ын мэргэжилтэн байв.

Өнөөдөр тус цех нь үйлдвэр техникийн, төлөвлөлт шинжилгээний, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн, хүний нөөцийн, эрчим зүйн, механикийн, техник хяналтын, ашиглалтын зэрэг товчоотой ба технологийн тээврийн аж ахуйн хэсэг, 3 авто засварын хэсэг, 6 авто цувааны хэсэгтэйгээр нийт 850 орчим ажилтантай, 310 гаруй хөдлөх бүрэлдэхүүнтэй үйл ажиллагаа явуулж байна.

Төрөл бүрийн автомашины гарашинд 2006 онд шинээр өргөтгөл хийж, 2007 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс авто оношилгооны төв болон автомат угаалгын газрыг ашиглалтад оруулснаар хотын аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэдэд төлбөрт үйлчилгээг явуулж, жилд 800-с дээш тооны автомашинд оношилгоо тохируулга, засвар хийн үйлчилж байна.

Тусгай зориулалтын автомашины засварын хэсэг нь тусгай тоног төхөөрөмжтэй автомашины зарим эд ангийг гадаадаас өндөр үнэтэй худалдан авдаг байсан бол өдгөө өөрийн нөхцөл бололцоогоороо хийхийн зэрэгцээ бусад гараашны захиалгат сэлбэг хэрэгсэл, эд ангиуд, резин эдлэлийг хийж гүйцэтгэж эдийн засгийн хэмнэлтийн бодлогод ихээхэн хувь нэмэр оруулж байна.

Тус цех нь үйлдвэрийн үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулахдаа компьютерын системийг өргөнөөр нэвтрүүлж байгууллагын хэсэг бүрийг нэгдсэн сүлжээнд холбон, ажлын үзүүлэлт, шатах тослох материалын зарцуулалт, техникийн үйлчилгээ засварын үечлэл, сэлбэг материалын зарцуулалт, ажлын цагийн тооцоо зэргийг хянах, судлах программуудыг (Питрам, Автотрекер) үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэн ажиллаж байна.

Зураг 17. Хүдэр тээвэрлэлт

1.6.4 ЗАСВАР, МЕХАНИКИЙН ЗАВОД

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын технологийн тоног төхөөрөмжид их, дунд, урсгал засвар хийх, элэгдсэн эд ангийг сэргээн засварлах, тоног төхөөрөмжийг резин болон корундаар хуяглах, металл хийц болон стандартын бус тоног төхөөрөмж, сэлбэг хэрэгсэл үйлдвэрлэх, ган, ширэм, өнгөт металл хайлж эд анги цутгах үндсэн үүргийг гүйцэтгэдэг.

Тус завод нь металл боловсруулах болон цутгуурын үйлдвэрлэл явуулдаг иж бүрэн цогцолбор бүхий монгол улсын хамгийн том машин үйлдвэрлэл, цутгуур болон засварын чиглэлийн завод болон хөгжиж байна.

Ил уурхайн үндсэн тоног төхөөрөмж болох бульдозер, экскаватор, баяжуулах фабрикийн бутлуур тээрэм, 20-иод нэр төрлийн шахуургууд, флотомашинь камерууд, гидроциклон, авто тээврийн байгууллагын 110, 130 тонны хүнд даацын белааз, бульдозер, автогрейдер, авто-ачигч зэрэг олон төрлийн тоног төхөөрөмж, техникийн эд анги, сэлбэг хэрэгсэл, резинэн эдлэлүүдийг үйлдвэрлэж байна.

Жилдээ 10000 нэр төрлийн 70 гаруй тэрбум төгрөгийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэдэг. Жилдээ 5000 гаруй тонн марганцат ган, сайжруулсан нүүрстөрөгчит ган, саарал ширэм, элэгдэлд тэсвэртэй хромт ширэм, 400 кг хүртэл жинтэй өнгөт металлын хайлшин цутгамал, 800-аад тонн металл хийц, 140 тонн резинэн эдлэл, 2000-аад тонн механик боловсруулалттай бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж ажиллаж байна.

Зураг 18. Цутгах үйл явц

1.6.5 ДУЛААНЫ ЦАХИЛГААН СТАНЦ

Дулааны цахилгаан станц нь захиргаа, үйлдвэр техникийн алба, зуухны хэсэг, түлш дамжуулах хэсэг, цахилгаан техникийн хэсэг, турбин хими ус бэлтгэлийн хэсэг, засвар механикийн хэсэг, дулааны шугам сүлжээний хэсэг гэсэн 8 хэсэгтэй, нийт 318 ажилтантай. Дараах үндсэн чиглэлүүдээр үйл ажиллагаа явуулж байна. Үүнд:

- ✓ Үйлдвэрийн газрын бүтцийн нэгжүүд болон үйлдвэрлэлийн бүсэд байгаа гаднын байгууллагуудыг дулаанаар хангах;
- ✓ Үйлдвэрийн газрын бүтцийн нэгжүүдийн агааржуулалтын системийг халуун усаар хангах;
- ✓ Үйлдвэрийн газрын бүтцийн нэгжүүд болон үйлдвэрлэлийн бүсэд байгаа гаднын байгууллагуудыг хэрэглээний халуун усаар хангах;
- ✓ Баяжуулах үйлдвэр, Засвар механикийн завод, Ил уурхай, Тээвэр ложистикийн төв, Ус хангамжийн цехийг технологийн уураар хангах;
- ✓ Цахилгааны эрчим хүч үйлдвэрлэн Монгол улсын эрчим хүчний системд борлуулах, үйлдвэрийн газрын бүтцийн нэгжүүдийг цахилгаан эрчим хүчээр хангах.

Зураг 19. Дулааны цахилгаан станц

1.6.6 СУДАЛГАА ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХҮРЭЭЛЭН

Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ-ын Судалгаа, шинжилгээний хүрээлэн (СШХ) нь 1978 оны 04 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс Баяжуулах үйлдвэрийн бүрэлдэхүүнд зохион байгуулагдан, 1981 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс бие даасан цех болж, олон улсын жишигт нийцсэн эрдэм шинжилгээ-судалгаа-үйлдвэрлэлийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байна.

Эрдэнэтийн-Овоо ордын зэс молибдены хүдрийн баяжигдах чанарыг бүрэн тодорхойлж, баяжуулалтын технологийн оновчтой горимыг тогтоох, технологийн схем, урвалжийн горимыг боловсронгуй болгох судалгаа шинжилгээний ажил гүйцэтгэдэг. ЗЭС, молибдены баяжмал үйлдвэрлэлийн төлөвлөгөөт тоо-чанарын үзүүлэлтийг тогтмол ханган биелүүлэхэд шаардлагатай, технологийн процессын үйл ажиллагаанд өдөр тутмын хяналт тавьж, доголдол шалтгааныг илрүүлэх, арилгах арга замыг тодорхойлох техникийн шуурхай тусламж үзүүлж байна.

Судалгаа, шинжилгээний хүрээлэн нь эрдэм шинжилгээ, судалгааны, хяналт туршилтын, багажит шинжилгээний гэсэн гурван үндсэн хэсэгтэй бөгөөд “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ болон Монгол улсын нутаг дэвсгэрт уул уурхайн үйл ажиллагаа явуулж буй томоохон төслүүдийн эрдэс судлал-эрдэс боловсруулалтын чиглэлийн томоохон судалгааны ажлуудыг хийж гүйцэтгэдэг.

Зураг 20. Шинжилгээний ажлын явц

1.6.7 ТЭЭВЭР ЛОЖИСТИКИЙН ТӨВ

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Ерөнхий захирлын 2019 оны 04 дүгээр сарын 15-ны өдрийн А/244 тоот “Бүтцийн нэгжүүдийн зохион байгуулалтын бүтэц, орон тоог батлах тухай” тушаалаар Тээвэр ложистикийн төв болгон өөрчлөн зохион байгуулагдсан. Өнөөдрийн байдлаар Тээвэр ложистикийн төв нь 5 алба, 8 хэсгээс бүрдсэн, нийт 194 ажилтантай, үүнээс 57 инженер техникийн ажилтан, 137 ажилчинтай үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Зураг 21. Вагон ачаа тээвэрлэлт

Тээвэр ложистикийн төв нь үйлдвэрийн газрын экспорт, импортын ачаа барааг тээвэрлэх, нийлүүлэгдэж буй бараа, материалыг хүлээн авах, горимын дагуу хадгалах, бүтцийн нэгжүүдэд олгох үндсэн чиг үүрэгтэй. Мөн төвийн ашиглаж буй хөрөнгийн ашиглалтын түвшин тогтоох, техникийн шинэчлэл хийх үндэслэл, санал боловсруулах, төсөл хөтөлбөрийн эдийн засгийн үр ашгийн тооцоог боловсруулж холбогдох бүтцийн нэгжид танилцуулах, шуурхай удирдлагаар хангаж, үйл ажиллагааны жилийн зардлыг төлөвлөх, тайлагнах, хяналт тавих, санхүү эдийн засгийн үйл ажиллагаанд цогц дүн шинжилгээ хийх, техник, тоног төхөөрөмж, сэлбэг хэрэгсэл, эд материал, түлш эрчим хүч, ус хангамж, хүний нөөцийн ажиллах хүчин болон санхүүгийн нөөцийг үр өгөөжтэй ашиглах үүрэгтэй.

Зураг 22. Материал техник хангамжийн бааз

1.6.8 УС ХАНГАМЖИЙН ЦЕХ

Цех нь “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын бүтцэд багтаж, хот суурин ус хангамж, ариутгах татуургын, ашиглалт үйлчилгээг зохицуулах зөвлөлийн тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд Орхон аймгийн хүн ам, аж ахуй нэгж байгууллагыг ахуйн болон үйлдвэрлэлийн хэрэгцээт цэвэр ус, ацетилин, хүчилтөрөгч, азотоор тасралтгүй найдвартай хангах, ахуйн хэрэглээнээс гарсан бохир усыг стандартын шаардлагад нийцүүлэн цэвэрлэж эргүүлэн ашиглах, компанийг эргэлтийн усаар хангах үйл ажиллагаа эрхэлнэ.

Цехийн бүтэц нь:

- Захиргаа
- Үйлдвэр техникийн алба
- Эдийн засгийн товчоо
- ХАБЭА-н алба
- Цэвэр ус хангамжийн хэсэг
- Цэвэрлэх байгууламжийн хэсэг
- Эргэлтийн ус хангамжийн хэсэг
- Хий хангамжийн хэсгээс бүрдэнэ.

Жилд 20-21 сая м³ цэвэр ус олборлож Сэлэнгэ мөрний хөндийн газрын доорх усны эх үүсвэрээс олдворлон II, III, IV өргөлтийн насосын станцуудаар дамжуулан төв усан санд хуримтлуулан Орхон аймгийн хүн ам, аж ахуйн нэгжүүд болон “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын технологийн хэрэгцээнд түгээдэг.

Цэвэрлэх байгууламж нь хот болон үйлдвэр аж ахуйн нэгжээс гарч буй ахуйн бохир усыг хоногийн 24 цагийн турш хүлээн авч :

1. Механик цэвэрлэгээ
2. Биологи цэвэрлэгээ
3. Гүн цэвэрлэгээ
4. Халдваргүйжүүлэлт буюу хлоржуулах гэсэн 4-н үе шаттайгаар MNS 4943:2011 стандартын түвшинд нийцүүлэн цэвэрлэж, хүрээлэн буй орчинд нийлүүлэн ажилладаг.

Зураг 23. Ус хангамжийн цех, төв цэвэрлэх байгууламж

1.6.9 ХОЛБОО, МЭДЭЭЛЛИЙН ТЕХНОЛОГИ, АВТОМАТЖУУЛАЛТЫН ЦЕХ

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ыг шуурхай удирдлагаар хангах технологийн процессын автоматжуулсан систем, мэдээлэл холбооны нэгдсэн сүлжээг хөгжүүлж, техник технологийн шинэчлэл бүхий автоматжуулалт, холбоо мэдээллийн цогц систем бий болгох зорилготой цех юм.

Цех нь компанийн бүтцийн нэгжүүдэд нэвтрүүлсэн технологийн процессын автоматжуулалтын систем, мэдээллийн технологийн системүүд, компьютерын техник хэрэгсэл, холбоо, рентген шинжилгээний анализаторууд, галын автомат систем болон дүрс бичлэгийн хяналтын тоног төхөөрөмжүүдийг үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэх, ашиглах ажлыг зохион байгуулах, тэдгээрийн технологийн горимыг шинэчлэн сайжруулах, хөгжлийн хандлагыг тодорхойлох, ашиглалт, үр ашгийг дээшлүүлэх, боловсронгуй болгон хөгжүүлэх, автоматжуулалтын тоног төхөөрөмжүүдийн техникийн үйлчилгээ, тасралтгүй ажиллагааг хангах үндсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

Компанийн үйл ажиллагаанд мэдээллийн системийн хэрэглээ улам бүр нэмэгдэж, мэдээллийн системийн найдвартай ажиллагаа, аюулгүй байдал, цаашдын хөгжлийг тодорхойлох нэгж бий болох зайлшгүй шаардлага дээр үндэслэн ХМТАЦ-ийн ерөнхий инженерийн удирдлагад Мэдээллийн технологи ба Аюулгүй байдлын товчоо (МТАБТ) байгуулагдан ажиллаж байна.

Зураг 24. Технологийн процессын автоматжуулалтын систем

1.6.10 СЭЛЭНГЭ” АМРАЛТ, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЦОГЦОЛБОР

Тус цогцолбор нь үйлдвэрийн газрын ажилтнууд болон гадаад, дотоодын амрагчдыг амраах, аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх, орчин үеийн зочид буудлын үйлчилгээ үзүүлэх, үйлдвэрийн газрын ажилтнуудад халуун хоолоор катерингийн үйлчилгээ үзүүлэх үндсэн зорилгыг ханган ажиллаж байгаа бөгөөд дараах чиглэлээр үндсэн үйл ажиллагаа явуулж байна.

Үүнд:

1. “Сэлэнгэ” амралтын бааз
2. “Найрамдлын эрдэнэс” хүүхдийн зуны зуслан
3. Нийтийн хоол, рестораны үйлчилгээ
4. “Энэрэл” асрамж, халамжийн төв
5. Зочид буудал
6. Хүлэмжийн хэсэг
7. “Сэлэнгэ” катерингийн халуун хоол үйлдвэрлэл зэргийг бүрэлдэхүүндээ нэгтгэсэн үйлчилгээний цогц нэгж юм.

“Сэлэнгэ” амралтын бааз нь Булган аймгийн Хангал сумын нутаг Алтан тэгшийн ам гэдэг газарт 90 га эдэлбэр газрыг эзэмшдэг. Амралтын бааз нь өөрийн онцлог байгалийн өвөрмөц нөөцөд тулгуурлан үйлчилгээний стандартыг чиг болгосон үйл ажиллагаа бүхий “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын нийгмийн хамтын хариуцлага бодлогыг илэрхийлсэн соёл амралтын цогцолбор бүхий амралтын газар юм. Амрагчдын үндсэн 3 байр, тохилог энгийн өрөө болон бусад үйлчилгээнүүд болох ази, европ хоол, финлянд, солонгос саун массаж, бассейн, спорт заал, урлагийн клуб, эмнэлэг, чийрэгжүүлэх гадна талбай, караоке, хурлын танхим, биллиард, талбайн теннис, спортын бүх төрлийн үйлчилгээ болон цанын баазаар ая тухтай үйлчлэхээс гадна, байгаль орчинд ээлтэй цахилгаан халаагуурын тусламжтайгаар тав тухыг мэдрүүлэн нэг удаадаа 170-500 хүн хүлээн авах хүчин чадалтай ажиллаж байна.

Түүнчлэн “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын байгалийн унаган төрх, экосистемийн тэнцвэрт байдлыг хадгалж, хойч үедээ өвлүүлэн үлдээх, байгалийн нөөц баялгийг хамгаалах зорилготой нөхөн сэргээх төсөлт ажлуудын нэг “Алтыг нь авсан уулаа, амьд алтаар нөхөн сэргээе” нэртэйгээр 2011 оны 06 дугаар сараас Байгаль орчны мэргэжлийн байгууллага “Амьтан Асралт” ХХК-тай хамтран Төв аймгийн “Хустайн нуруу байгалийн цогцолборт” газраас нийт 10 толгой Бугын Илийг анх авчирч дүйцүүлэн нөхөн сэргээгдэх үйл ажиллагааг тасралтгүй явуулсан нь 2018 оны байдлаар 120 гаран толгойд хүрч үүнээс 10 нь Өмнөговь аймагт нутагшуулж бусад Булган аймгийн Хангал сумын Анийн даваа, Баруун булаг, Зүүн булаг, Хандгайт, Хавчуу гэсэн газруудаар сүрэлгэн идээшиж байна.

Одоогийн байдлаар 90 га газар 20 гаруй толгой бугын 2 сүрэг, тэмээ, морь, молтогчин туулай, цацагт хяруул, сувдан гургуул зэрэг амьтадыг амжилттай өсгөж байна.

Зураг 26. СААЖЦ-ын Сэлэнгэ амралтын бааз ховордсон ан амьтдыг өсгөн, үржүүлэх, нутагишуулах

1.6.11 ЦАХИЛГААН ЦЕХ

Цахилгаан цех нь анх “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Ерөнхий захирлын 1978 оны 08 дугаар сарын 01-ний өдрийн 550 дугаар тушаалаар “Сүлжээ ба дэд станцын цех” нэртэйгээр байгуулагдсан. Тус цех нь цахилгаан эрчим хүчийг Эрдэнэт үйлдвэрийн бүх цех нэгжүүдэд түгээн, өндөр хүчдэлийн цахилгаан тоног төхөөрөмжүүдийн найдвартай ажиллагааг ханган ажиллаж байна.

Тус цех одоогийн байдлаар “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын үйлдвэрлэлийн тасралтгүй үйл ажиллагааг хангах зорилгоор 110/35/6кВ-ын нийт 34 их бага чадлын дэд станцуудын өндөр хүчдэлийн цахилгаан тоног төхөөрөмжүүдээр дамжуулан цахилгаан эрчим хүч түгээн, тоног төхөөрөмжүүдэд төлөвлөгөөт их болон урсгал засварын ажил гүйцэтгэж, хөрөнгө оруулалтаар техник технологийг шинэчлэх, техникийн даалгаврыг боловсруулан батлуулж, холбогдох хэлтсүүдтэй хамтран ажиллаж байна.

Түүнчлэн үйлдвэрийн бүх цех нэгжүүдийн болон гаднын байгууллагуудаас ирсэн трансформатор болон их бага чадлын цахилгаан хөдөлгүүрүүдийг чанарын өндөр түвшинд засварлаж, үйлдвэрийн газрын эдийн засгийн бодлогод нийцүүлэн хэмнэлт гарган ажиллаж байна.

Зураг 27. Цахилгаан цех

1.6.12 ЧАНАРЫН ХЯНАЛТЫН ХЭЛТЭС

Чанарын хяналтын хэлтэс (ЧХХ) 165 ажилтантай. Стандарт, чанарын алба, техник хяналтын алба, хэмжил зүйн алба, химийн төв лаборатори, металлын лаборатори, түлшний лаборатори, шатах тослох материалын лаборатори гэсэн бүтэцтэйгээр “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын үндсэн цехүүдийн үйлдвэрлэлийн шат дамжлага, технологийн горим, экспортод ачигдаж байгаа зэс, молибдены баяжмал, гаднын нийлүүлэлтийн хяналтыг гүйцэтгэж, үйлдвэрийн газрын хэмжлийн нэгдмэл байдлыг ханган Чанарын менежментийн тогтолцоо, стандарт, чанар, итгэмжлэлийн асуудлыг хариуцан ажилладаг.

Үйлдвэрлэлийн үндсэн үйл ажиллагаа, эцсийн бүтээгдэхүүн, гаднаас нийлүүлэгдэж буй технологийн материал, тоног төхөөрөмжид хяналт тавьж, технологийн горим алдагдах, гологдол, ашиггүй үлдэгдэл үүсэхээс урьдчилан сэргийлэх, хэмжлийн нэгдмэл байдал, чанарын удирдлагын тогтолцоо, стандартын талаарх асуудлыг хариуцсан үндэсний хэмжээний техник, чанарын хяналтын байгууллага болох мөн Монгол улсын засгийн газрын тохируулагч агентлаг Стандартчилал, хэмжил зүйн газартай хамтран ISO 9001, ISO 17025, ISO 17020 зэрэг стандартуудыг хэрэгжүүлж дэлхийн зах зээлд хүлээн зөвшөөрөгдсөн олон улсын стандартад нийцсэн бараа бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэн гаргаж буй гэдгийг нотлон харуулах нь эрхэм зорилго юм.

Зураг 28. ЧХХ-ийн Химийн төв лабораторийн үйл ажиллагаа

1.6.13 ГЕОЛОГИ, ХАЙГУУЛЫН ЭКСПЕДИЦИ

- Олборлож буй хүдрийн уул-геологийн нөхцөл өөрчлөгдөх тохиолдолд, ил уурхай дахь зэсийн эрдэс, холимог хүдэр дэх зэс, хүдэр дэх төмөр, хүдэр дэх зэсийн ерөнхий зэс болон хорт эрдсийн агуулгуудыг тус тус жил бүрийн геологийн судалгаа, шинжилгээ, өрөмдлөгийн ажлуудаар тодорхойлох,
- Баяжуулах фабрикт хүргэгдэх хүдрийн технологийн шинж чанар, хүдрийн физик механикийн шинж чанар болон хүдрийн бутлагдах шинж чанарыг судлах, урьдчилсан тоон мэдээллүүдийг бэлтгэх,
- Эрдэнэт үйлдвэрийн нөөцийг зөвхөн ашиглаж байгаа ордуудаар хязгаарлах бус үйлдвэрийг нөөцөөр тасралтгүй хангахын тулд хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн

талбайнуудад байж болох ашигт малтмалыг судлах, эрэх хайх, нөөц бодох үндсэн үйл ажиллагаа явуулдаг. Геологи, геофизик, өрөмдлөг болон засварын хэсэг гэсэн үндсэн 3 хэсэгтэй.

Геологи, геофизикийн хэсэг

Геологийн бүх үе шатны ажлын төсөл боловсруулах, төсөв гаргах, тайлан бичих, нөөц бодох комплекс ажлуудыг нүүрс, шохойн чулуу, алт, зэс, барилгын материалын зэрэг орд, илрэлүүд дээр геофизик, геохими, өрөмдлөг, дээжлэлт, шинжилгээ судалгааны ажлуудыг гүйцэтгэдэг.

Өрөмдлөгийн хэсэг

Үйлдвэрлэлийн цехүүдийн болон гаднын байгууллагуудын захиалгат өрөмдлөгийн ажил, Өрөмдлөгийн ажлуудыг өрмийн төхөөрөмж, туслах тоног төхөөрөмжүүдээр дээж сугалагчтай алмаазан, хатуу хайлшин баганат өрөмдлөгийн, шууд болон урвуу үлээлэгтэй хийн цохилуурт эргэлтэт өрөмдлөгийн, цохилтот өрөмдлөгийн, шнекен болон хуурай өрөмдлөгийн, нидэргэн цүүцэт өрөмдлөгийн аргуудыг ашиглан босоо, налуу цооног /450-900/ өрөмдөж гулуузан, нунтаг дээжийг геологийн шаардлагад нийцүүлэн авах зэрэг ажлуудыг хийж гүйцэтгэдэг.

Засварын хэсэг

Захиргаа, геологи, геофизик болон өрмийн хэсгүүдэд хэрэгцээ, шаардлагын дагуу автомашинуудаар шуурхай үйлчилж, өрмийн нүүдэл зөөвөр, өрмийн тоног төхөөрөмжүүд болон автомашин генераторуудын засвар үйлчилгээ, өрөмдлөгт нэн шаардлагатай сэлбэг материалуудыг сэргээн засварлах, зорох зэрэг ажлуудыг хийж, гүйцэтгэдэг.

Зураг 29. Өрмийн машин болон өрөмдлөг хийж буй явц

1.6.14 ЗАСВАР, УГСРАЛТЫН ЦЕХ

Засвар, угсралтын цех нь үйлдвэрийн газрын технологийн тоног төхөөрөмжийн угсралт, тохируулга, шинээр суурилуулах ажлууд, их ба урсгал засварын ажлууд, металл хийц, стандартын бус тоноглолын бэлдэц хийж суурилуулах, цахилгаан байгууламжийн тоног төхөөрөмж, кабель шугамыг солих, шинээр тавих, тэдгээрийн тохиргоо хяналтын ажлууд, даралтат сав, инженерийн шугам хоолойн засвар угсралт, цахилгаан байгууламж, өргөн тээвэрлэх машин механизмын механик болон цахилгаан тоноглол, үйлдвэрлэлийн салхивч-агааржуулалтын тоног төхөөрөмжийн угсралт, тохируулга, засварын ажил, агаар сэлгэх болон хөргөх төхөөрөмжийн угсралт, тохиргоо зэрэг ажил үйлчилгээ үзүүлэх үндсэн чиг үүргийг хүлээдэг.

Эдүгээ тус цех нь 170 ажилтантайгаар үйл ажиллагаагаа явуулж байгаа бөгөөд бүтэц зохион байгуулалтын хувьд Засвар угсралтын хэсэг, Угсралт тохируулгын хэсэг гэсэн 2 үндсэн хэсгээс бүрдэнэ. Угсралт тохируулгын хэсэг нь агааржуулалтын дэд хэсэг, цахилгааны дэд хэсэг гэсэн бүтцээр ажилладаг.

Зураг 30. Тээрмийн хуяг солих засварын явц

1.6.15 ГАН БӨӨРӨНЦГИЙН ЦЕХ

Ган бөөрөнцгийн цех (ГБЦ) нь хүдэр нунтаглалтын үндсэн материал болох Ф40, 80, 100 мм-ийн голчтой ган бөөрөнцгийг олон улсын стандарт шаардлагад нийцүүлэн гаргасан үйлдвэрийн газрын “БСТ 12:2021” стандартын дагуу үйлдвэрлэн, Үйлдвэрийн газрын зүрх нь болсон Баяжуулах үйлдвэрт ханган нийлүүлдэг үйлдвэрлэлийн үндсэн цехийн нэг юм.

Ган бөөрөнцгийн цех нь Үйлдвэрлэлийн, механикийн, цахилгааны гэсэн үндсэн 3 хэсэгтэй ба нийт 62 ажилтан 24 цагаар тасралтгүй ажиллаж байна.

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын хөгжлийн концепцид тусгасны дагуу Ган бөөрөнцгийн цехэд техник технологийн шинэчлэлийг тасралтгүй хийж гүйцэтгэж байгаа бөгөөд 2019 онд тус цехийн үндсэн тоног төхөөрөмжийг 100% шинэчилж орчин үеийн дэвшилтэт индукцийн цувих технологийг нэвтрүүлсэн.

Индукцийн цувих технологийг нэвтрүүлснээр ажлын байрны орчин нөхцөл, тоног төхөөрөмжийн найдварт ажиллагаа, бүтээгдэхүүний чанар эрс сайжирсан бөгөөд жилдээ 30,000 тонн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх боломж бий болсон.

Зураг 31. Ган бөөрөнцөг цувих явц

1.6.16 АЖ АХУЙ, ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЦЕХ

Аж ахуй, үйлчилгээний цех нь үйлчилгээний 1, 2-р хэсэг, тусгай цэвэрлэгээ, угаалгын хэсэг, техникийн хэсэг, орон сууцны хэсэг, аж ахуйн хэсэг гэсэн үндсэн 6 хэсэгтэй 105 ажилтан, албан хаагчидтайгаар барилга байгууламжийн гадна, доторх тохижилт, инженерийн шугам, сүлжээний засвар, ашиглалт, ногоон байгууламжийн арчилгаа, хамгаалалт, зүлэгжүүлэлт, объектуудын цэвэрлэгээ, үйлчилгээг мөн түүнчлэн үйлдвэрийн нийт ажилчдын ажлын хувцсыг цаг хугацаа алдалгүй цэвэрлэх, сэлбэн засварлах, цагаан хэрэглэлийг чанарын өндөр түвшинд угааж индүүдэж үйлчлэх ажлыг гүйцэтгэж байна.

Зураг 32. “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын захиргааны I, II дугаар байр

Ерөнхий захиргааны 1-р байр 10 970.17 м² талбай бүхий 206 албан тасалгаа, коридор, хурлын, хэлэлцээрийн танхимын цэвэрлэгээ үйлчилгээ болон 3,6 га гадаад талбайн ногоон байгууламж, тохижилт, засвар үйлчилгээний ажлыг хариуцан гүйцэтгэдэг.

Мөн ерөнхий захиргааны 2-р байр 6 122.93 м² талбай бүхий 113 албан тасалгаа, коридор, хурлын, хэлэлцээрийн танхимын цэвэрлэгээ үйлчилгээ болон 3,7 га гадаад талбайн ногоон байгууламж засвар үйлчилгээний ажлыг хариуцан гүйцэтгэдэг.

Тусгай цэвэрлэгээ, угаалгын хэсэг нь жилдээ дунджаар 82000 кг ажлын хувцсыг угаах, сэлбэн засварлах мөн түүнчлэн цехүүдийн цагаан хэрэглэлийг угаах, цэвэрлэх, индүүдэх зэрэг үйл ажиллагааг чанарын өндөр түвшинд хийж гүйцэтгэж байна.

Орон сууцны хэсэг нь үйлдвэрийн газрын үндсэн хөрөнгийн бүртгэлд байгаа 411 орон сууцны жилд дунджаар 3744 цахилгаан, сантехникийн эвдрэл гэмтэл, аж ахуйн дуудлагыг хүлээн авч барилга байгууламжийн ус, дулаан, инженерийн шугам, хоолой, цахилгаан-механикийн эвдрэл гэмтлийг засах, бүрэн бүтэн байдлыг хангаж ажиллах үйл ажиллагаа явуулдаг.

1.6.17 БАРИЛГА ЗАСВАРЫН ЦЕХ

Барилга засварын цех нь анх үүсгэн байгуулагдсан цагаасаа эхлэн 40 гаруй жил тасралтгүй ажиллаж үйлдвэрийн өргөтгөл шинэчлэл, засвар үйлчилгээг цаг хугацаанд нь чанартай хийж гүйцэтгэж үйлдвэрийн тасралтгүй ажиллагааг хангахад өөрийн хүч чадлаа дайчлан барилгын үйлдвэрлэлийг материалаас нь эхлээд барилга болтол нь иж бүрэн үйлдвэрлэлийг явуулж ирлээ.

Бид өөрийн бааз суурийг өргөжүүлж бетон зуурмагийн узыелээ өргөтгөж хүчин чадлыг сайжруулан цагт 75м³ бетон зуурмаг үйлдвэрлэх хүчин чадал бүхий аль ч улиралд ажиллах боломжтой зуурмагийн үйлдвэр, 10м³ багтаамжтай бетон зуурагч автомашин 3 ширхэг, авто бетон шахагч, 20 тонн даацтай өөрөө буулгагч 2 автомашин, универсал трактор, 25 тонн даацтай авто кран зэрэг хүнд даацын машин механизмуудтай болсон ба төлөвлөлт шинжилгээний алба, үйлдвэр техникийн алба, ХАБЭА-н алба, маркетинг, чанарын алба гэсэн 5 алба, 5 хэсэгтэйгээр нийт 244 ажилтантайгаар үйл ажиллагаа явуулж байна.

Зураг 33. Барилга засварын цех барилга угсралтын ажлын явц

1.6.18 ОРОС ЦЭЦЭРЛЭГ

Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ -ын Орос 12 дугаар цэцэрлэг нь Баян-Өндөр Уурхайчин баг 3-7 байрны хойно, 3-11 байрны урд байрлалтай Ерөнхий боловсролын сургуулийн өмнөх боловсрол олгох, бэлтгэх сургалтын үйл ажиллагаа явуулах зориулалттай.

Сургуулийн өмнөх боловсрол олгох эзэмшүүлэх сургалтыг Монгол, ОХУ-н сургуулийн өмнөх боловсролын батлагдсан стандартын дагуу үйл ажиллагаа явуулж байна.

Нийт 58 ажилчинтай. Үүнээс одоогийн байдлаар удирдах бүрэлдэхүүн 7, цэцэрлэгийн багш 23, туслах багш 12, гал тогооны болон үйлчилгээний нийт 16 ажилчинтай Өдөр 07⁰⁰-19⁰⁰, Орой (Ээлжийн ажилчин) 16⁰⁰ -08⁰⁰ цагаар ажилладаг бөгөөд нийт 230-250 сургуулийн өмнөх насны хүүхэд хүлээн авах хүчин чадалтай.

Өнөөдрийн байдлаар цэцэрлэг нь нийт 258 хүүхэдтэй хүмүүжиж байна. Үүнээс бага бүлэгт 60 хүүхэд дунд ахлах бүлэгт 198 хүүхэд ОХУ-н болон Монгол улсын сургуулийн өмнөх цэцэрлэгийн сургалтын хөтөлбөрт хамрагдаж байна.

Зураг 34. 12 дугаар цэцэрлэг эцэг эхийн өдөрлөг

1.6.19 ОРОС ЭМНЭЛЭГ

Орос эмнэлэг нь Баян-Өндөр Уурхайчин баг 3-6 байрны урд байрлалтай Оросын холбооны улсын мэргэжилтнүүдэд эрүүл мэндийн үзлэг, үйлчилгээ үзүүлэх зориулалттай нийт 20 ажилчинтай. Үүнээс одоогийн байдлаар удирдах бүрэлдэхүүн 3, эмч, сувилагч 14, гал тогоо 2, үйлчилгээний 3 ажилчинтай Өдөр 07⁰⁰-16⁰⁰, Орой (Ээлжийн ажилчин) 16⁰⁰ -08⁰⁰ цагаар ажилладаг бөгөөд 20-50 хүнд эрүүл мэндийн үзлэг, үйлчилгээ үзүүлэх хүчин чадалтайгаар үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Зураг 35. Орос эмнэлэг

1.6.20 ОРОС СУРГУУЛЬ

Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ -ын Ерөнхий боловсролын 19-р сургууль нь Баян-Өндөр Зэст баг 1-13 байрны баруун хойно, 1-14 байрны баруун урд бүрэн дунд боловсрол олгох эзэмшүүлэх сургалтын үйл ажиллагаа явуулах зориулалттай нийт 70 ажилчинтай. Үүнээс одоогийн байдлаар удирдах бүрэлдэхүүн 12, багшлах бүрэлдэхүүн 33, гал тогооны болон үйлчилгээний нийт 25 ажилчинтай 2 ээлжээр хичээллэдэг. Ажлын цаг өглөө 8⁰⁰-17⁰⁰. Мөн 24 цагийн турш үүрэг гүйцэтгэх 4 ээлжийн ажилчинтай.

Өнөөдрийн байдлаар сургууль нь нийт 506 хүүхэдтэй. Үүнээс бага ангид 231 хүүхэд дунд ахлах ангид 275 хүүхэд ОХУ-н ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалтын хөтөлбөрт хамрагдаж байна.

Зураг 36. 19 дүгээр сургууль

1.6.21 СПОРТ ЦОГЦОЛБОР

Спорт цогцолбор нь ажилчдынхаа эрүүл мэндийг сахин хамгаалах, ажлын алжаал ядаргааг тайлах, ажиллах чадавхыг дээшлүүлэх, чөлөөт цагыг зөв боловсон өнгөрүүлэх, спортын ур чадварыг дээшлүүлж мөн ажилчдынхаа хөдөлмөрлөх чадварыг нэмэгдүүлж хөдөлмөрийн бүтээмжийг дээшлүүлснээр үйлдвэрийнхээ төлөвлөгөөт ажлыг тогтмол 100% биелүүлэхэд оршино. Мөн Орхон аймгийн ард иргэд хүүхэд залуучуудыг биеийн тамир спортоор хичээллүүлэн, тэдний бие бялдрыг чийрэгжүүлэн хөгжүүлэх, их спортын тодорхой төрлөөр “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ улмаар монгол улсын нэр хүндийг тив дэлхийд өндөрт өргөх шилдэг тамирчдыг бэлтгэдэг.

Мөн спорт цогцолборт зохиогддог тэмцээн уралдаан, сургалтуудад “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын нийт ажилчид төдийгүй Орхон аймгийн иргэд хамрагддаг. Улсын хэмжээнд болон олон улсын тамирчдад зориулагдсан цар хүрээний хувьд өргөжин тэлж аймаг, бүс, улс, олон улс, дэлхийн хэмжээний уралдаан тэмцээнүүдийг 44 жилийн турш зохион байгуулж өнөөдрийн өндөрлөгт хүрлээ.

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Хангарьд спорт клуб, Спорт цогцолборын хувьд гаргаж буй амжилтаараа улсдаа төдийгүй тив, дэлхий, олимпын түвшинд амжилт гаргаж нэрээ цуурайтуулж олон арван аваргууд медальтан шагналтан спортын гавьяатууд, дасгалжуулагчид төрөн гарсаар байна. Хангарьд спорт клуб нь тив дэхийн хэмжээний клуб болсныг тод томруун харуулж “Зууны манлай”, Эрдэнэт үйлдвэр, Олимпоос медальтай спорт клуб болсон байна.

Зураг 37. “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын спорт цогцолбор

1.6.22 ОЁДЛЫН ЦЕХ

Монгол улсад эрчимтэй хөгжиж буй уул уурхай болон бусад салбарын ажилчдын хөдөлмөр хамгааллын хувцсыг байгаль орны цаг уурын эрс тэс уур амьсгал болон улирлын чанартай, гадаа үйлдвэрлэл явуулдаг зэрэгт зохицуулан, үйлчлүүлэгчдийн ажлын байранд нь хүрч, үйлчлүүлэгч тус бүрийн биеийн хэмжээс болон ажлын байрны онцлог, хэрэгцээнд нийцүүлэн дотоодын үйлдвэрүүдийн үндсэн түүхий эд болох нэхий, илэг, тусгай зориулалтын прован боловсруулалт бүхий даавуу, бусад материал ашиглан оёдлын үйлдвэрлэл явуулах, технологийн уян хатан нөхцөлд тохируулан дотоодын зах зээлд оёж нийлүүлэн ажиллаж байна.

Оёдлын цех нь нийт 130 ажилтан, 3 үндсэн чиглэлээр үйл ажиллагаагаа явуулдаг. Үүнд:

1. Ажлын хувцасны үйлдвэрлэл / Зөөлөн оёдлын хэсэг/
2. Баяжмал ачиж, савлах уутны үйлдвэрлэл. / Баяжмалын уутны I,II хэсэг/
3. Аж ахуйн үйлчилгээ / Аж ахуйн хэсэг/

Зураг 38. Оёдлын цех Баяжмалын уут оёх ажлын явц

1.6.23 “ЭРДЭНЭТ ЦОГЦОЛБОР” ДЭЭД СУРГУУЛЬ

“Эрдэнэт цогцолбор” дээд сургууль нь үндсэн 95 багш, ажилтан болон 1200 оюутан суралцагчтай.

Ашигт малтмалын баяжуулалтын технологи, Уул уурхайн ашиглалтын технологи, Металлурги, металлын технологи /2+2/, Цахилгааны инженер, Мэдээллийн технологи, Механикийн инженер, Автын инженер мэргэжлээр бакалаврын сургалт явуулдаг.

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ болон уул уурхайн салбарын үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэхэд шаардагдах нэгж буюу бүлэг ажилбарыг гүйцэтгэх арга барил, техник, технологийн мэдлэг, чадвар, дадлыг тодорхой ажил мэргэжлийн чадамжийн хүрээнд эзэмшүүлэх, мэргэжлийн ур чадварыг дээшлүүлэх, дадлагажуулах сургалт болон мэргэжлийн үнэмлэх олгох, зэрэг олгох сургалт зохион байгуулдаг.

ШУТИС-ийн Бизнесийн ахисан түвшний сургуультай хамтарсан 6 төрлийн магистрын сургалт эрхэлдэг.

“Эрдэнэт цогцолбор” дээд сургууль нь 2015 оноос эхлэн Бүтээмж, Инновацын 6-н төрлийн Модуль сургалтыг Хөгжлийн хэлтэстэй хамтран үйлдвэрийн бүх нэгж, хэсгийн ажилтнуудыг хамруулан зохион байгуулдаг. Бүтээмж-Инновацын сургалтад жилдээ “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын 800-1000 ажилтан давхардсан тоогоор хамрагдаж байна. СШУТ-ийн дэргэдэх Гадаад хэлний төв нь Европын Холбооны Гадаад хэлний нийтлэг стандартад нийцүүлэн A1-B2 түвшнээр орос, англи хэлний сургалтын модуль хөтөлбөр боловсруулан хэрэгжүүлж байна.

Тус сургууль нь Оросын Шинжлэх Ухаан Соёлын төв (ОШУСТ)-тэй хамтын ажиллагааны гэрээтэй ажилладаг ба 2017 онд ОШУСТ-ийн Орос хэлний салбар төвийг байгуулж, тус төвийн хөтөлбөрөөр Орос хэлний сургалтын үйл ажиллагааг явуулж байна. Орос, англи хэлний түр болон урт хугацааны бэлтгэл сургалтад дадлага туршлагатай

мэргэжлийн багш нар хичээл заадаг. “Эрдэнэт цогцолбор” дээд сургуулийн чадварлаг багш, мэргэжилтнүүдийн хяналт, удирдлага дор техник, технологи, нийгэм хүмүүнлэгийн салбарт эрдэм шинжилгээ, судалгааны төсөлт ажлыг гүйцэтгэдэг. Сургуулийн материаллаг бааз, лаборатори, сургалт үйлдвэрлэлийн кабинетад тулгуурлан уул уурхайн инженер, технологийн чиглэлээр нийт 20 орчим туршилт, судалгаа хийж байна.

Зураг 39. Эрдэнэт цогцолбор дээд сургуулийн эрдмийн баяр

1.6.24 СОЁЛ, УРЛАГИЙН ЦОГЦОЛБОР

Соёл урлагийн цогцолбор нь үйлдвэрийн газрын соёл, урлагийн үйлчилгээний хэрэгцээг хангах, ажилтнуудын алжаалыг тайлж, урам зоригийг сэргээн, амралт-чөлөөт цагийг зөв өнгөрүүлэх, ажилтны болон тэдний хүүхдүүдийн авьяасыг хөгжүүлэх, соён гэгээрүүлэх, гоо зүйн болон соёлын боловсрол олгож, Орхон аймгийн хүүхэд, залуучууд, иргэдэд соёл, урлагаар үйлчилдэг. “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Музейн нь үйлдвэрийн газрын түүхэн хөгжил, үйл ажиллагаа, хөгжлийн төлөв байдлыг олон нийтэд сурталчлах, сан хөмрөгийг хадгалах, хамгаалах, сэргээн засварлах, судалгаа шинжилгээ хийх, музейн боловсролын үйлчилгээ үзүүлэх, уран зургаар дамжуулан гоо зүйн боловсрол олгох үндсэн чиг үүргийг тус тус хэрэгжүүлдэг. Соёл, урлагийн цогцолборын үйл ажиллагааны үндсэн чиглэлүүд:

- Үйлдвэрийн ажиллагсад чиглэсэн соёл урлагийн ажлууд
- ХАБЭА-н хөтөлбөрийг дэмжсэн соёлын ажлууд
- Ажиллагсдын авьяасыг хөгжүүлэх клуб, дугуйлан
- Ажиллагсдын гэр бүл, хүүхэд, эмэгтэйчүүд, залуучууд, ахмадууд, анхдагчид, гадаад мэргэжилтнүүдэд чиглэсэн ажлууд

- Гаднын захиалгат үзвэр үйлчилгээний ажлууд
- “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын музей байгуулж үйлдвэрийн ажилчид, иргэдэд таниулан сурталчлах ажлууд
- Орхон аймгийн иргэд хөдөлмөрчдөд зориулсан соёл урлагийн үйлчилгээ

Зураг 40. Соёлын урлагийн цогцолбор

1.6.25 ЭРДЭНЭТ СУВИЛЛЫН ЦОГЦОЛБОР

Эрдэнэт сувиллын цогцолбор нь эрүүл мэндийн яамнаас эрүүл мэндийн чиглэлээр мэргэжлийн үйл ажиллагаа явуулах тусгай зөвшөөрлийн ЭУ-03/23/3081 дугаарын гэрчилгээг 2003 оны тавдугаар сарын 19-ны өдөр олгосноор улсын хэмжээнд “Сувилал, нөхөн сэргээх” эмчилгээний үйл ажиллагаа явуулж эхэлсэн бөгөөд түүнчлэн аж ахуйн бие даасан үйл ажиллагаа явуулах улсын бүртгэлд “Эрдэнэт” сувилал гэсэн нэрээр бүртгэж (Регистр №ФАЕ0003) гэрчилгээ олгосон бөгөөд үйлдвэрийн ажиллагсад эмнэлгийн анхны тусламж үзүүлэх, хүнд хортой нөхцөлд ажиллагсдыг мэргэжлээс шалтгаалах болон ердийн өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, өвчлөгчдийг эрт илрүүлж, эмнэлгийн хяналтад авч эмчлэн сувилах, гадаадын мэргэжилтнүүдэд эмнэлгийн тусламж үзүүлэх, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх байгууллага юм.

Зураг 41. Эрдэнэт сувиллын цогцолбор

2. “ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР” ТӨҮГ-ЫН 2022 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

2.1 Агаарын чанарын сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний биелэлт

Хүснэгт 4. Агаарын чанарын сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөөний хэрэгжилт

д/д	Хийгдэх ажил	Арга хэмжээний хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Биелэлтийн шалгуур үзүүлэлт	Биелэлт
	1	2	3	4	5
1.	Цэвэрлэх байгууламжийн лагийн үнэрийг сааруулах, арилгах арга хэмжээг үргэлжлүүлэх	Ус хангамжийн цехийн цэвэрлэх байгууламжийн хэсгийн хүрээнд	Цэвэрлэсэн лагийн хэмжээ, м3	Жилийн эцсийн тайланд тусгах	Ус хангамжийн цехийн Цэвэрлэх байгууламжийн лагийг үнэргүйжүүлэх ажил 2019 оны 04 дүгээр сарын 15-ны өдрийн “Монгол Улсын Шинжлэх ухааны академи, “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын хамтын ажиллагааны ажлын төлөвлөгөө”, “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Ерөнхий захирлын 2019 оны 04 дүгээр сарын 24-ний өдрийн “Хамтын ажиллагааны төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх тухай” А/277 тоот тушаалд тусгагдсан ажлын хүрээнд хийгдсэн. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн санаачилсан “Тэрбум мод” Үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд мод тарих хөрсний чанарыг сайжруулах зорилгоор Үйлдвэрлэл, технологийн парк төслийн нэгж, Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлын аж ахуй, Ил уурхай зэрэг бүтцийн нэгжүүдэд 2050 м3 боловсруулсан лагийг шилжүүлэн хөрстэй хольж бордоо болгож ашигласан. Цэвэрлэх байгууламжийн №3 дугаар талбайг усгүйжүүлэх, үнэргүйжүүлэх ажил 2022 онд хийж дуусгасан.
2.	Хаягдлын аж ахуйн орчим Говил баг, Вокзал орчим тоосны уналтыг сар бүр хэмжих	Хаягдлын аж ахуйн орчим болон, Говил баг, Вокзал, Жаргалан сум	Тодорхойлох боломжгүй	Тоос, тоосонцрыг хэмжих РМ 10, РМ 2.5, суурин багажийн үр дүн	Орчны бохирдлыг бууруулах Үндэсний хорооны даргын 2022 оны 02 дугаар сарын 25-ны өдрийн А/16 тоот тушаалаар батлагдсан төлөвлөгөөний 11 дэх заалтын дагуу агаарын чанарын автомат суурин харуулын мэдээллийг Үндэсний дата төв, Агаар.mn сайтын сүлжээнд холбох үүрэг даалгавар өгсөн. Тухайн ажлын хүрээнд агаарын чанарын суурин харуулыг байрлуулах цэгийг сонгох (Орчны бохирдлыг бууруулах Үндэсний хороо, Орхон аймгийн Засаг даргын тамгын газар, Орхон аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар, Мэргэжлийн хяналтын газар, Ус цаг уур, орчны шинжилгээний төв, Үйлдвэрийн газрын Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн хэлтэс, Баяжуулах Үйлдвэр)-оор холбогдох мэргэжилтнүүдийн хамтарсан ажлын хэсэг ажиллаж, байршлыг тогтоосон. Үйлдвэрийн газар нь Говил багийн 2 дугаар цэцэрлэгтэй хамтран ажиллах гэрээ хийсэн бөгөөд суурин харуулыг 2022 оны 07 дугаар сарын 28-ны өдөр шилжүүлэн байрлуулж, мэдээллийн Agaar.mn үндэсний сүлжээнд холбох ажлыг зохион байгуулан ажилласан. Агаарын чанарын автомат суурин харуулыг Үндэсний дата төв, Agaar.mn сайтын сүлжээнд холбосноор иргэн бүр мэдээллийг авах боломжтой болсон.

д/д	Хийгдэх ажил	Арга хэмжээний хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Биелэлтийн шалгуур үзүүлэлт	Биелэлт
	1	2	3	4	5
3.	Хаягдлын аж ахуйн цагаан тоосны дэгдэлтийг бууруулах зорилгоор дарагч урвалж бодисыг хаягдалд булингд холин өгч тоос дарах	Баяжуулах үйлдвэрийн хаягдлын аж ахуйн хэмжээнд	700 га	Хэрэгжүүлсэн ажлын тайлан, үр дүн	Хаягдлын аж ахуйн цагаан тоосны дэгдэлтийг бууруулах зорилгоор Magnafloc-336 дарагч урвалжийг булингд холин өгч цагаан тоосны дэгдэлтийг бууруулах арга хэмжээ авч ажилласан. Үүнд: <ul style="list-style-type: none"> - Өвлийн хаялтын хэсэгт 2022 оны 05 дугаар сарын 18-ны өдрөөс 25-ны өдрийг хүртэл 300 га талбай - Зуны хаялтын 1, 2, 3-р хэсэгт 2022 оны 10 дугаар сарын 10-ны өдрөөс 14-ний өдрийг хүртэл 9.6 тонн өтгөрүүлэгч урвалжийг зарцуулан 400 га орчим хуурайшилттай талбайд боловсруулалт хийсэн.
4.	Хаягдлын аж ахуйн зун өвлийн хаялтын үед тоос ихээр босох талбайг хөрсөөр хучих	Баяжуулах үйлдвэрийн хаягдлын аж ахуйн хэмжээнд	19.9 га		Тоосны дэгдэлтийг бууруулах зорилгоор ПК-84 тэмдэгтийн зүүн талын хуурай талбайг 2022 оны 02 дугаар сарын 14-ний өдрөөс 05 дугаар сарын 06-ны өдрийг хүртэл хүнд даацын Белаз, авто ачигч, бульдозер, өөрөө буулгагч Volvo, автогрейдер зэрэг техникүүд ашиглаж 19.9 га талбайд хөрсөөр дарах ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.
5.	Хаягдлын аж ахуйн зуны хаялтын 1, 2, 3 дугаар хэсгүүдэд тусгай зориулалтын техник явж тоос дарах зам тавих	Баяжуулах үйлдвэрийн хаягдлын аж ахуйн хэмжээнд	9.6 км		Зуны хаялтын 1, 2, 3 дугаар хэсгүүдийн хуурайшилттай талбайд тусгай зориулалтын техникүүдээр тоос дарах ажил гүйцэтгэх явцад элсэнд шигдэх хүндрэл гардаг. Иймд техникүүдийг саадгүй ажиллуулах зориулалттай 3 эгнээ нийт 9.6 км зам тавих ажлыг 2021 оны 11 дүгээр сарын 12-ны өдрөөс 2022 оны 02 дугаар сар хүртэлх хугацаанд хийж гүйцэтгэсэн.
6.	Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлын аж ахуйн цагаан тоосны дэгдэлтийг тусгай зориулалтын техникүүдийг ашиглан бууруулах	Баяжуулах үйлдвэрийн хаягдлын аж ахуйн хэмжээнд	320 га		Булинг хаялтын ПК-29.50, ПК-84, зуны хаялтын 1, 3 дугаар хэсгүүдийн хуурайшилттай талбайд 2022 оны 02 дугаар сарын 21-ний өдрөөс 04 дүгээр сарын 20-ны өдрийг хүртэл тусгай зориулалтын Hydroseeder pb 80100 холигч, шүршигч техникээр 120 тонн кальцийн хлорид (CaCl ₂)-ыг усаар найруулан давхардсан тоогоор 320 га талбайд цацаж арга хэмжээ авч ажилласан.
7.	Баяжуулах үйлдвэрийн аваарын бассейнуудын элсийг цэвэрлэх	Баяжуулах үйлдвэрийн хаягдлын аж ахуйн хэмжээнд	7000 м ³		Жилийн эцсийн тайланд тусгах

д/д	Хийгдэх ажил	Арга хэмжээний хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Биелэлтийн шалгуур үзүүлэлт	Биелэлт
	1	2	3	4	5
8.	Ил уурхайн авто зам, технологийн тээврийн гаражийн авто замын тоосжилтыг бууруулах	Ил уурхайн болон Автотээврийн цехийн хүрээнд	850000 м ²	Тоос дарсан талбайн хэмжээ	Ил уурхайн технологийн тээврийн гол ачаалалтай замын тоосыг жил бүр хүйтний улирал эхлэхэд магнийн хлорид (MgCl ₂) бодисыг ашиглан тоосыг дардаг. Уурхайн технологийн тээврийн 850000 м ² орчим зам, талбайд 2021 оны 12 дугаар сарын 20-ны өдрөөс 2022 оны 02 дугаар сарыг хүртэл 120 тонн магнийн хлорид (MgCl ₂)-ыг тусгай зориулалтын автомашинаар цацаж тоосыг дарж ажилласан. Зуны улиралд 40, 130 тонны хүнд даацын усны белазаар замыг усалж тоос дарах ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.
9.	Шахмал түлшний үйлдвэр барих	Дулааны цахилгаан станцын хүрээнд	25 тн	Үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүн ий тоо хэмжээ	Дулааны цахилгаан станцын Шахмал түлш үйлдвэрлэх хэсэг нь 2022 онд туршилтын үйлдвэрлэлд 25 тн орчим шахмал түлшийг үйлдвэрлэсэн. Энэхүү бүтээгдэхүүнийг “Шарын гол”-ын нүүрсийг аргалтай хольж үйлдвэрлэсэн. Одоогоор шахмал түлшний хяналтын шинжилгээг үйлдвэрийн газрын Чанарын хяналтын хэлтсийн лабораторид хийлгэж байна. Мөн түүхий эдийг солих, үйлдвэрийн өргөтгөлийн судалгааны ажлууд тус тус хийгдэж байна.

2.1 Агаарын чанарын сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний биелэлтийн дэлгэрэнгүй

2.1.1 Цэвэрлэх байгууламжийн лагийн үнэрийг сааруулах, арилгах арга хэмжээг үргэлжлүүлэх

Ус хангамжийн цехийн Цэвэрлэх байгууламжийн лагийг үнэргүйжүүлэх ажил 2019 оны 04 дүгээр сарын 15-ны өдрийн “Монгол Улсын Шинжлэх ухааны академи, “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын хамтын ажиллагааны ажлын төлөвлөгөө”, “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Ерөнхий захирлын 2019 оны 04 дүгээр сарын 24-ний өдрийн “Хамтын ажиллагааны төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх тухай” А/277 тоот тушаалд тусгагдсан ажлын хүрээнд хийгдсэн.

Цэвэрлэх байгууламжийн лагийн талбайг үнэргүйжүүлэх ажлыг 2019 оноос хими, химийн технологийн хүрээлэнгийн эрдэмтдийн гарган авсан гумины бэлдмэлийг лагийн талбайд шүршин цацаж, зузаан үе үүсгэн ялзралыг зогсоож үнэрийг дарах зорилготой тус ажлыг хэрэгжүүлж эхэлсэн. Үүнд:

2019 онд цэвэрлэх байгууламжийн №1 лагийн талбай

2020 онд №2 лагийн талбайд гумин болон био-бордоо бэлдмэл цацаж нийт 20000м³ лагийг усгүйжүүлэх, үнэргүйжүүлэх ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.

2021 онд №7, 8 –р лагийн талбайд

2022 онд №3 дугаар талбайг тус тус усгүйжүүлэн төлөвлөгөөт ажлыг хийсэнэн.

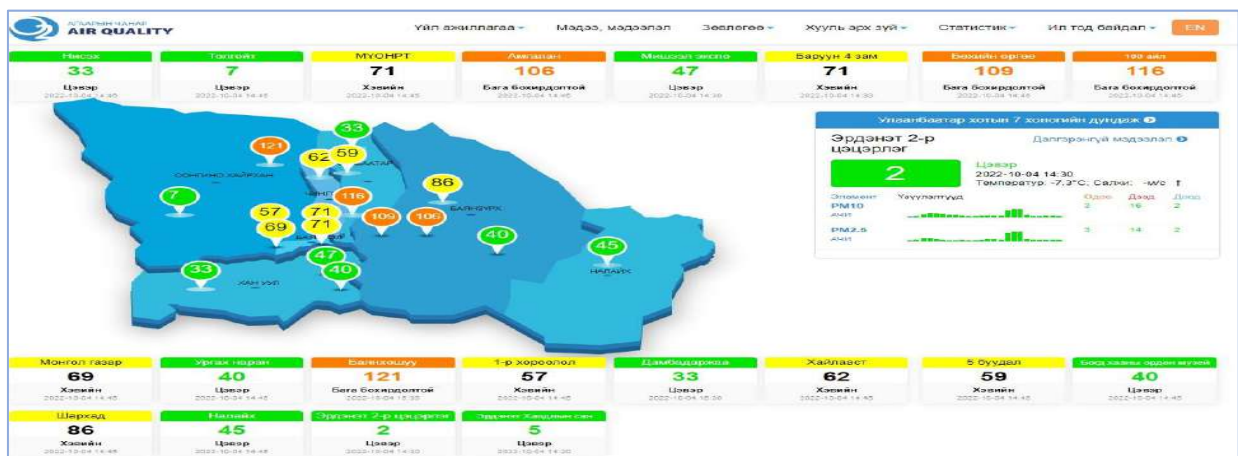
Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн санаачилсан “Тэрбум мод” Үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд мод тарих хөрсний чанарыг сайжруулах зорилгоор Үйлдвэрлэл, технологийн парк төслийн нэгж, Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлын аж ахуй, Ил уурхай зэрэг бүтцийн нэгжүүдэд 2050 м³ боловсруулсан лагийг шилжүүлэн хөрстэй хольж бордоо болгож ашигласан.

Зураг 42. Цэвэрлэх байгууламж лагийн талбай

2.1.2 Хаягдлын аж ахуйн орчим, Говил баг, Вокзал орчим тоосны уналтыг сар бүр хэмжих

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд, Орчны бохирдлыг бууруулах Үндэсний хорооны даргын 2022 оны 02 дугаар сарын 25-ны өдрийн А/16 тоот тушаалаар батлагдсан төлөвлөгөөний 11 дэх заалтын дагуу агаарын чанарын автомат суурин харуулын мэдээллийг Үндэсний дата төв, Агаар.mn сайтын сүлжээнд холбох үүрэг даалгавар өгсөн. Тухайн ажлын хүрээнд агаарын чанарын суурин харуулыг байрлуулах цэгийг сонгох (Орчны бохирдлыг бууруулах Үндэсний хороо, Орхон аймгийн Засаг даргын тамгын газар, Орхон аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар, Мэргэжлийн хяналтын газар, Ус цаг уур, орчны шинжилгээний төв, Үйлдвэрийн газрын Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн хэлтэс, Баяжуулах Үйлдвэр)-оор холбогдох мэргэжилтнүүдийн хамтарсан ажлын хэсэг ажиллаж, тогтоосон. Хамтарсан ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн 1 дүгээр автомат суурин станцыг Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын Говил багийн 2 дугаар цэцэрлэгийн хашаанд, 2 дугаар автомат суурин станцыг Хаягдлын аж ахуйн баруун талд байрлуулахаар шийдвэрлэсэн. Үйлдвэрийн газар нь Говил багийн 2 дугаар цэцэрлэгтэй хамтран ажиллах гэрээ хийсэн бөгөөд суурин харуулыг 2022 оны 07 дугаар сарын 28-ны өдөр шилжүүлэн байрлуулж, мэдээллийн Агаар.mn үндэсний сүлжээнд холбох ажлыг зохион байгуулан ажилласан. Агаарын чанарын автомат суурин харуулыг Үндэсний дата төв, Агаар.mn сайтын сүлжээнд холбосноор иргэн бүр мэдээллийг авах боломжтой болсон.

Зураг 43. Агаарын чанарын станц

Баяжуулах үйлдвэрийн хаягдлын аж ахуйгаас хавар, намрын улиралд салхи ихтэй үед цагаан тоос дэгдэж тоосжилт үүсэх:

Хүснэгт 5. Хаягдлын аж ахуйн /ХАА/ хаягдлын сангийн үзүүлэлт

Хаягдлын сангийн үндсэн үзүүлэлтүүд (2022 оны байдлаар)		
1	Нийт талбай	2128.16 га
2	Далангийн талбай	160.9га
3	Хаягдал элсний эзлэх талбай	1482.4га
4	Далангийн өндрийн түвшин №15	1305.0 м
5	Далангаас нуур хүртэлх зай	2500.0 м
6	Нуурын усны түвшин	1295.05 м
7	Нуурын усны нийт эзлэхүүн	20.05 сая.м ³
8	Нуурын хамгийн их гүн	9.29м
9	Нуурын усны түшингийн өсөлт	3.12м
10	Хаягдсан элсний хэмжээ	32.067 сая.м ³
11	Хаягдлын санд хуримтлагдсан элсний нийт хэмжээ	936.13 сая.м ³

Цагаан тоосны дэгдэлт

Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлын аж ахуйн хэсгийн хаягдал хадгалах сангаас үүсдэг цагаан тоосны дэгдэлт нь цаг агаар, хур тунадас, салхины хурд зэргээс шууд хамааралтай байдаг. Орхон аймаг орчмын салхины зонхилох урсгалыг дагаад тархалт нь харилцан адилгүй бөгөөд хавар, намрын улиралд салхины зонхилох урсгал нь баруун болон баруун өмнөөс голчлон зонхилж 12-24 м/сек, хүчтэй шуургатай үед 26 м/сек-ээс давж салхилсан байна. Цагаан тоос нь 2022 онд нийт 25 удаа дэгдсэн.

График-1. Цагаан тоосны дэгдэлт үзүүлэлт

**Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлын аж ахуйн хэсгийн цагаан тоосны дэгдэлтийг
бууруулах арга хэмжээ**

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь Орхон аймгийн Засаг даргын Тамгын газар болон Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газартай хамтран “Цагаан тоосны дэгдэлт, сөрөг нөлөөллийг бууруулах” дэд хөтөлбөрийг боловсруулж Орхон аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2019 оны 05 дугаар сарын 22-ны өдрийн 49 дүгээр тогтоолоор батлуулсан. Уг хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөнд 5 зорилт бүхий 17 чиглэлийн үйл ажиллагааг төлөвлөн хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байгаа бөгөөд жил бүр хэрэгжилтийг Засаг даргын зөвлөлийн хурал, Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Зөвлөлийн хурлаар тус тус хэлэлцүүлэн дүгнүүлэн ажиллаж байна.

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь цагаан тоосны дэгдэлтийг бууруулах, дарах зорилгоор тоос дарагч бодисыг устай хольж тусгай зориулалтын техник, тоног төхөөрөмж ашиглан хуурайшилттай талбайд цацах арга, үйлдвэрийн технологийн аргуудыг хослуулан 2022 оны байдлаар Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлын аж ахуйн хэсгийн хуурайшилттай талбайн 85%-ийн тоосыг дарж дэгдэлтийг бууруулан ажилласан.

График-2.Цагаан тоос дэгдэлт харьцуулалт

2.1.3 Хаягдлын аж ахуйн цагаан тоосны дэгдэлтийг бууруулах зорилгоор дарагч урвалж бодисыг хаягдалд булингад холин өгч тоос дарах

Хаягдлын аж ахуйн цагаан тоосны дэгдэлтийг бууруулах зорилгоор Magnafloc-336 дарагч урвалжийг булингад холин өгч цагаан тоосны дэгдэлтийг бууруулах арга хэмжээ авч ажилласан. Үүнд:

- Өвлийн хаялтын хэсэгт 2022 оны 05 дугаар сарын 18-ны өдрөөс 25-ны өдрийг хүртэл 300 га талбай
- Зуны хаялтын 1, 2, 3-р хэсэгт 2022 оны 10 дугаар сарын 10-ны өдрөөс 14-ний өдрийг хүртэл 9.6 тонн өтгөрүүлэгч урвалжийг зарцуулан 400 га орчим хуурайшилттай талбайд боловсруулалт хийж тоосны дэгдэлт бууруулан ажилласан.

Зураг 44. Цагаан тоос дарах ажлын явц

Зураг 45. Цагаан тоос дарах ажлын явц

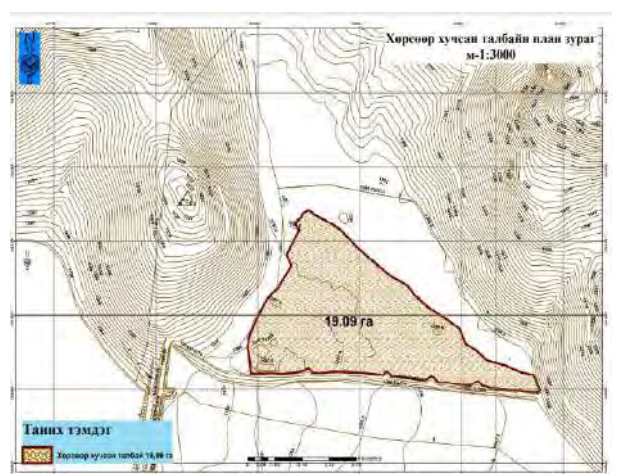
“Питросойл” полимер урвалжийг 2022 онд 30 тонныг худалдан авсан бөгөөд тусгай зориулалтын Hydroseeder рb 80100 загварын холигч, шүршигч төхөөрөмжөөр зуны хаялтын 1, 2, 3-р хэсэг, 14 дүгээр далангийн налуу, ПК-36.50, ПК-29.50 тэмдэгтийн хуурайшилттай талбайнуудад 2022 оны 10 дугаар сарын 19-ний өдрөөс тогтмол цацан тоосны дэгдэлтийг бууруулан ажиллаж байна.

Зураг 46. Цагаан тоос дарах ажлын явц

2.1.4 Хаягдлын аж ахуйн зун, өвлийн хаялтын үед тоос ихээр босох талбайг хөрсөөр хучих

Хаягдлын аж ахуйн өвлийн хаялтын хэсгийн тоосны дэгдэлтийг бууруулах зорилгоор ПК-84 тэмдэгтийн зүүн талын хуурай талбайг 2022 оны 02 дугаар сарын 14-ний өдрөөс 05 дугаар сарын 06-ны өдрийг хүртэл хүнд даацын Белаз, Komatsu Wa-600 загварын авто ачигч, бульдозер, өөрөө буулгагч Volvo, автогрейдер зэрэг техникууд ашиглаж 19.9 га талбайд хөрсөөр дарах ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.

Зураг 47. Хөрсөөр хучих ажлын явц

2.1.5 Хаягдлын аж ахуйн зуны хаялтын 1, 2, 3 дугаар хэсгүүдэд тусгай зориулалтын техник явж тоос дарах зам тавих

Хаягдлын аж ахуйн хэсгийн хуурайшилттай талбайд тоос дарах ажил гүйцэтгэх явцад тусгай зориулалтын болон хүнд даацын техникүүд элсэнд шигдэх хүндрэл гардаг. Иймд зуны хаялтын хэсэгт тусгай зориулалтын болон хүнд даацын техникүүдийг саадгүй ажиллуулах зорилгоор 3 эгнээ нийт 9.6 км зам тавих ажлыг 2021 оны 11 дүгээр сарын 12-ны өдрөөс 2022 оны 02 дугаар сар хүртэлх хугацаанд Komatsu Wa-600 загварын авто ачигч, бульдозер, өөрөө буулгагч Volvo, автогрейдер зэрэг техникүүдээр хийж гүйцэтгэсэн.

Зураг 48. Зуны хаялтын хэсэгт зам тавих ажлын явц

2.1.6 Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлын аж ахуйн цагаан тоосны дэгдэлтийг тусгай зориулалтын техникүүдийг ашиглан бууруулах

Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлын аж ахуйн хэсгийн цагаан тоосны дэгдэлтийг бууруулах зорилгоор ПК-29.50 тэмдэгт орчим хуурайшилттай талбайд 2022 оны 02 дугаар сарын 21-ний өдрөөс 02 дугаар сарын 25-ны өдөр хүртэл 10 тн кальцийн хлорид (CaCl_2) цацаж давхардсан тоогоор 14 га талбайн тоосны дэгдэлтийг бууруулсан. ПК-84 тэмдэгт орчим хуурайшилттай талбайд 02 дугаар сарын 28-ны өдрөөс 03 дугаар сарын 11-ний хүртэл 13 тн кальцийн хлорид (CaCl_2) цацаж давхардсан тоогоор 16 га талбайн тоосны дэгдэлтийг бууруулан ажилласан. Зуны хаялтын 1, 3 дугаар хэсгүүдийн хуурайшилттай талбайд 03 дугаар сарын 14-ний өдрөөс 04 дүгээр сарын 20-ны өдрийг хүртэл тусгай зориулалтын Hydroseeder рb 80100 холигч, шүршигч техникээр 120 тн кальцийн хлорид (CaCl_2)-ыг усаар найруулан давхардсан тоогоор 320 га талбайн тоосны дэгдэлт бууруулах арга хэмжээ авч ажилласан.

Зураг 49. Цагаан тоос дарах ажлын явц

Хаягдлын аж ахуйн зуны хаялтын 1 дүгээр хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 21-ний өдрөөс 2022 оны 02 дугаар сарын 05-ны хүртэл тусгай зориулалтын хайрга цацагч техник ашиглан 69 тн кальцийн хлорид (CaCl_2)-ыг хуурайгаар цацаж, 40 тонны усны Белазаар норгож 50 орчим га талбайн тоосны дэгдэлт бууруулан ажилласан.

Зураг 50. Цагаан тоос дарах ажлын явц

Хаягдлын аж ахуйн хэсгийн ПК-30 тэмдэгтийн хуурайшилттай талбайд 2021 оны 12 дугаар сарын 24-ний өдрөөс 2022 оны 01 дүгээр сарын 15-ны өдрийг хүртэл хиймэл цас оруулагч ашиглан нийт 14.9 га талбайн тоосны дэгдэлтийг бууруулан ажилласан.

Зураг 51. Цас оруулагч ашиглан цагаан тоос дарах ажлын явц

Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлын аж ахуйн Зуны хаялтын 1, 2, 3 дугаар хэсгүүдийн хуурайшилттай талбайнуудад 32 мм-ийн уян хоолой 2000 метр, 50 мм-ийн уян хоолой 2500 метрийг ашиглан 2022 оны 03 дугаар сарын 10-ны өдрөөс 2022 оны 05 дугаар сарын 16-ны өдрийг хүртэл усаар норголт хийж тоосны дэгдэлтийг бууруулан ажилласан.

Зураг 52. Цагаан тоос дарах ажлын явц

2.1.7 Баяжуулах үйлдвэрийн аваарын бассейнуудын элсийг цэвэрлэх

Баяжуулах үйлдвэрийн технологийн хаягдал тээвэрлэх шугам цоорох, хагарах зэрэг ослын үед булингыг байгальд алдагдахаас урьдчилан сэргийлэх зориулалттай аваарын цөөрмүүдийг байгуулсан. Аваарын нөхцөлд бэлэн байдлыг хангах үүднээс Хаягдлын аж ахуйн цөөрөм №1-ийг 2022 оны 01 дүгээр сарын 27-ны өдрөөс 2022 оны 03 дугаар сарын 07-ны өдрийг хүртэл Komatsu WA-600 загварын авто ачигч, бульдозер, экскаватор, хүнд даацын Белаз техникүүдийг ашиглан тус бүр 7000 м³ элсийг цэвэрлэж технологийн хаягдал хадгалах сан руу тээвэрлэж сулласан.

Зураг 53. Хаягдлын аж ахуйн аваарын бассейн цэвэрлэх ажлын явц

2.1.8 Ил уурхайн авто зам, технологийн тээврийн гаражийн авто замын тоосжилтыг бууруулах

Ил уурхайн технологийн тээврийн гол ачаалалтай замын тоосыг жил бүр хүйтний улирал эхлэхэд кальцийн хлорид (CaCl_2) болон магнийн хлорид (MgCl_2) бодисуудыг ашиглан тоосыг дардаг. Уурхайн технологийн тээврийн 850000 м² орчим зам, талбайд 2021 оны 12 дугаар сарын 20-ны өдрөөс 2022 оны 02 дугаар сарыг хүртэл 120 тонн магнийн хлорид (MgCl_2)-ыг тусгай зориулалтын техникээр цацаж тоосыг дарж ажилласан. Дулааны улиралд 40, 130 тонны хүнд даацын усны Белазаар замыг усалж тоос дарах арга хэмжээг тогтмол авч ажиллаж байна.

Зураг 54. Ил уурхайн технологийн замын тоос дарах явц

2.1.9 Шахмал түлшний үйлдвэр барих

Дулааны цахилгаан станцын Шахмал түлш үйлдвэрлэх хэсэг нь нүүрс, аргал, ус зэргийг хольж нягтруулан нэмэлт химийн бодисгүй хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд сөрөг нөлөөгүй бүтээгдэхүүнийг гаргахаар үйлдвэрлэлийн туршилт явуулж байна. Энэхүү үйлдвэр нь цагт 5 тн, жилд 9000 тонн шахмал түлш үйлдвэрлэх хүчин чадалтай. Хэсгийн дарга, нүүрсний технологич, конвейрын машинч, ачигч, бульдозерын жолооч, үйлчлэгч зэрэг 10 хүний бүрэлдэхүүнтэйгээр үйл ажиллагаагаа явуулж байна. Дулааны цахилгаан станцын Шахмал түлш үйлдвэрлэх хэсэг нь 2022 онд туршилтын үйлдвэрлэлд “Шарын гол”-ын нүүрсийг ашиглан 25 тн орчим шахмал түлшийг үйлдвэрлэсэн. Одоогоор шахмал түлшний хяналтын шинжилгээг үйлдвэрийн газрын Чанарын хяналтын хэлтсийн лабораторид хийлгэж байна. Мөн түүхий эдийг солих, үйлдвэрийн өргөтгөлийн судалгааны ажлууд тус тус хийгдэж байна.

Зураг 55. Шахмал түлшний үйлдвэр

2.2 Гадаргын ба газрын доорх усны нөөцөд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ

Хүснэгт 6. Усны нөөцөд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөөний хэрэгжилт

д/д	Хийгдэх ажил	Арга хэмжээний хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Биелэлтийн шалгуур үзүүлэлт	Биелэлт
	1	2	3	4	5
1.	Ил уурхайн овоолгуудын аваарын цөөрөмд хуримтлагдсан хүчиллэг усыг гэрээт байгууллагуудад өгч саармагжуулах	Ил уурхайн хүрээнд	Зайлуулсан усны хэмжээ, м ³	Жилийн эцсийн тайланд тусгах	Ил уурхайн овоолгуудаас шүүрэн гарч буй хүчиллэг усыг ашиглах зорилгоор “Гал-сэнтэй” ХХК-тай 2019 оны 03 дугаар сарын 26-ны өдөр Б/042-19 тоот, “Монрос-эко” ХХК-тай 2019 оны 04 дүгээр сарын 10-ны өдөр 5/115-19 тоот “Ажил үйлчилгээ үзүүлэх” гэрээг тус тус байгуулан ажиллаж байна. - “Гал сэнтэй” ХХК-ийн хариуцсан хүчиллэг ус хуримтлуулах цөөрөм (40000 м ³)-д 2022 оны байдлаар 18000 м ³ ус хуримтлагдсанаас 40 тонн зэс үйлдвэрлэсэн байна. - “Монрос-эко” ХХК нь гальванохимийн аргаар үйлдвэрлэлийн хаягдал усыг цэвэршүүлэх технологийг ашиглан 2022 онд Ил уурхайн 12 овоолгын хүчиллэг ус хуримтлуулах 40000 м ³ багтаамжтай цөөрмийн дэргэд 25 мян.м ³ -ийн аваарын цөөрөм барьж ашиглалтад оруулсан. 20 мян.м ³ хүчиллэг ус хуримтлагдсанаас 15846 м ³ хүчиллэг усыг цэвэршүүлэн 90 тонн зэсийн баяжмал үйлдвэрлэсэн .
2.	Үйлдвэрийн бүс дэх үерийн даланг тогтмол цэвэрлэх	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын бүтцийн нэгжүүдийн хүрээнд	Цэвэрлэсэн хог хаягдлын хэмжээ, тн	Цэвэрлэсэн талбай, хог хаягдлын хэмжээг тайланд тусгах	Үйлдвэрийн газрын бүтцийн нэгжүүд 8426.7 м урт үерийн суваг, шуудуу, ус зайлуулах хоолойг цэвэрлэж, 30 м ³ хог хаягдлыг төвлөрсөн хогийн цэгт шилжүүлэн ажилласан.
3.	Үйлдвэрийн бүсийн үерийн сувгуудыг засварлах		Засварласан сувгийн хэмжээ, метр		Бүтцийн нэгжүүд хариуцсан талбайн үерийн усны суваг, шуудууг засаж, 15 метр хоолойг шинээр Ус хангамжийн цех хийж гүйцэтгэсэн.

Газрын доорх усанд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөөний хэрэгжилт

д/д	Хийгдэх ажил	Арга хэмжээний хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Биелэлтийн шалгуур үзүүлэлт	Биелэлт
	1	2	3	4	5
4.	Тээвэр ложистикийн төвийн нефть баазын нутаг дэвсгэрт усны шинжилгээ хийх	Тээвэр ложистикийн төвийн хүрээнд	мг/л	Усны шинжилгээний үр дүн	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Ерөнхий инженерийн 2022 оны 01 дүгээр сарын 15-ны өдөр баталсан хяналт, шинжилгээний хөтөлбөрийн дагуу сард нэг удаагийн давтамжтайгаар тээвэр ложистикийн төвийн гүний усны хяналтын цооногийн дээжийг авч, шинжилсэн. Гүний усны 12 дээжид 25-27 үзүүлэлтээр 300 хэмжилт шинжилгээг гүйцэтгэсэн. Шинжилгээний дүнг газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын MNS 6148:2010 стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээтэй харьцуулахад стандарт шаардлагыг хангаж байна. (Шинжилгээний дүнг хавсаргасан)

2.2.1 Ил уурхайн овоолгуудын аваарын цөөрөмд хуримтлагдсан хүчиллэг усыг гэрээт байгууллагуудад өгч саармагжуулах

Ил уурхайн овоолгуудаас шүүрэн гарч буй хүчиллэг усыг ашиглах зорилгоор “Гал-сэнтий” ХХК, “Монрос-эко” ХХК-уудтай “Ажил үйлчилгээ үзүүлэх” гэрээ байгуулан ажиллаж байна.

“Гал сэнтий” ХХК нь үйлдвэрийн газартай 2019 оны 03 дугаар сарын 26-ны өдөр Б/042-19 тоот гэрээ байгуулан Ил уурхайн 8 дугаар овоолгын дор байрлах 40000 м³-ын багтаамжтай цөөрмийн дэргэд бага оврын үйлдвэр байгуулан үйл ажиллагаа явуулж байна.

“Гал сэнтий” ХХК-ны хариуцсан хүчиллэг ус хуримтлуулах цөөрөмд (40000 м³) 2022 оны байдлаар 18000 м³ ус хуримтлагдсанаас 40 тонн зэс үйлдвэрлэсэн байна.

Зураг 56. Ил уурхайн хүчиллэг ус

“Монрос-эко” ХХК нь үйлдвэрийн газартай 2019 оны 04 дүгээр сарын 10-ны өдөр 5/115-19 тоот гэрээ байгуулсны дагуу гальванохимийн аргаар үйлдвэрлэлийн хаягдал усыг цэвэршүүлэх технологийг ашиглан Ил уурхайн 12-р овоолгын хүчиллэг усыг цэвэршүүлэх хагас үйлдвэрлэлийн туршилт явуулж байна.

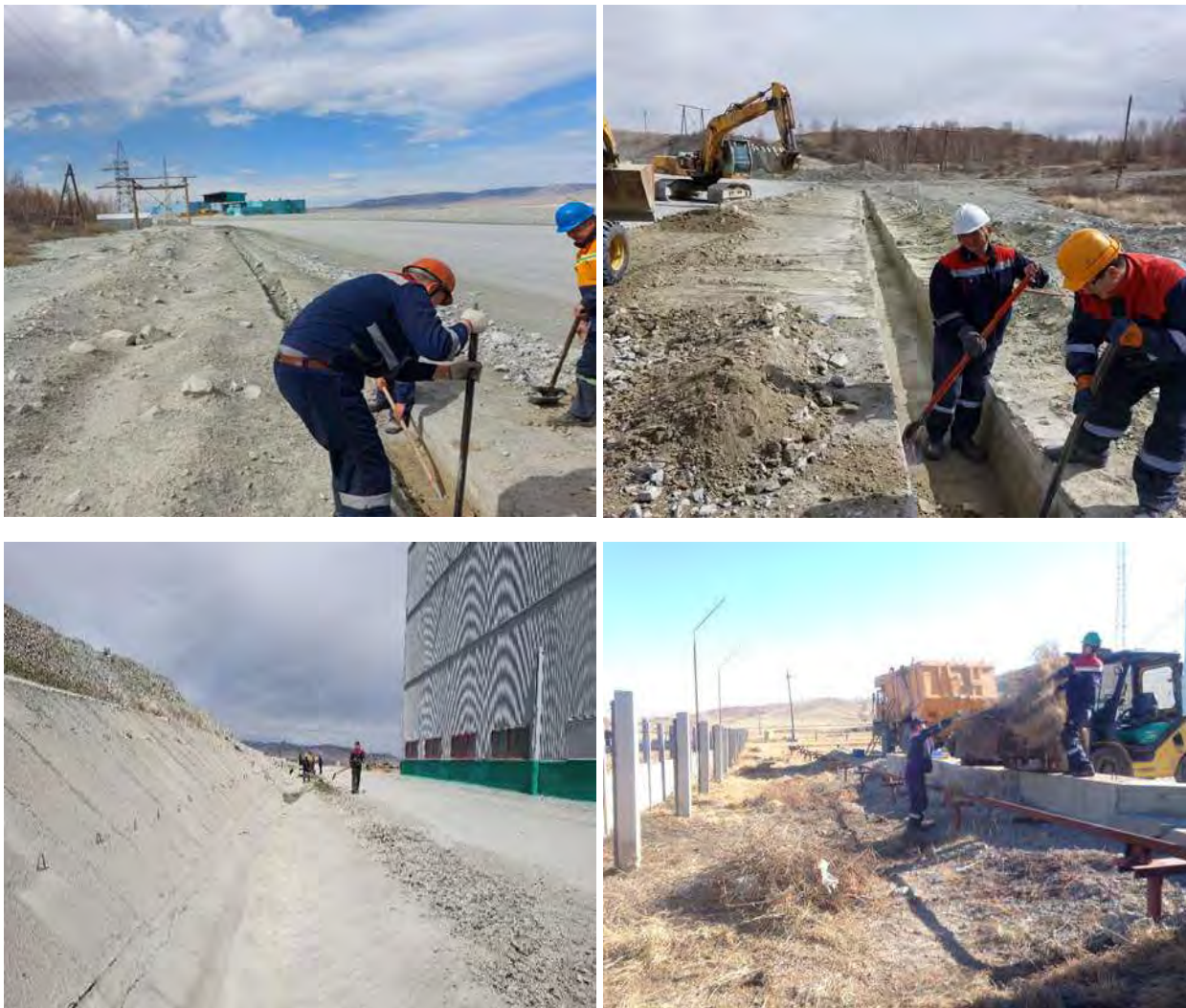
Тухайн байгууллага нь 2022 онд Ил уурхайн 12 овоолгын хүчиллэг ус хуримтлуулах 40000 м³ багтаамжтай цөөрмийн дэргэд 25 мян.м³ аваарын цөөрөм /хүчилд тэсвэртэй геомембран хальс- хүчиллэг усыг хөрсөнд нэвчүүлэхгүй чанартай/ барьж ашиглалтад оруулан 20 мян.м³ хүчиллэг ногоон ус татан хуримтлуулсан бөгөөд 15846 м³ хүчиллэг усыг саармагжуулан 90 тонн зэсийн баяжмал үйлдвэрлээд байна.

Зураг 57. Ил уурхайн хүчиллэг ус

2.2.2 Үйлдвэрийн бүс дэх үерийн даланг тогтмол цэвэрлэх

Үйлдвэрийн газрын бүтцийн нэгжүүдийн 1000 гаруй уурхайчид, 50 гаруй техник ашиглан 8426.7 м урт үерийн суваг, шуудуу, ус зайлуулах хоолойг цэвэрлэж, 30м³ хог хаягдлыг аймгийн төвлөрсөн хогийн цэгт шилжүүлэн ажилласан.

Зураг 58. Үерийн усны суваг цэвэрлэх ажлын явц

2.2.3 Үйлдвэрийн бүсийн үерийн сувгуудыг засварлах

Үйлдвэрийн газрын бүтцийн нэгжүүд хариуцсан талбайн үерийн усны суваг, шуудууг засварласнаас Ус хангамжийн цех 15 метр хоолойг шинээр хийж гүйцэтгэсэн.

Зураг 59. Үерийн усны суваг, шуудууг засварласан байдал

2.2.4 Тээвэр ложистикийн төвийн нефть баазын нутаг дэвсгэрт усны шинжилгээ хийх

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Ерөнхий инженерийн 2022 оны 01 дүгээр сарын 15-ны өдөр баталсан хяналт, шинжилгээний хөтөлбөрийн дагуу сард нэг удаагийн давтамжтайгаар Тээвэр ложисткийн төвийн гүний усны хяналтын цооногийн дээжийг авч, шинжилсэн. Гүний усны 12 дээжид 25-27 үзүүлэлтээр 300 хэмжилт шинжилгээг гүйцэтгэсэн. Шинжилгээний дүнг газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын MNS 6148:2010 стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээтэй харьцуулахад стандарт шаардлагыг хангаж байна.

Зураг 60. Хэмжилт шинжилгээний явц

2.3 Хөрсөн бүрхэвчид учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ

Хүснэгт 7. Хөрсөн бүрхэвчид учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөөний хэрэгжилт

д/д	Хийгдэх ажил	Арга хэмжээний хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Биелэлтийн шалгуур үзүүлэлт	биелэлт
	1	2	3	4	5
1.	Үйлдвэрийн үйл ажиллагаа болон овоолгуудын тэлэлтэд өртөж буй шимт хөрсийг тогтоосон хэмжээнд хуулах	Ил уурхайн хүрээнд	Хуулсан шимт хөрсний хэмжээ, м ³	Үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанд өртөх шимт хөрсийг хуулсан тоо хэмжээ	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын 2022 онд уулын ажлын төлөвлөгөөнд тусгагдсан уурхайн овоолгын тэлэлтэд өртөж буй талбайн шимт хөрсийг “Байгаль орчин газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт” MNS 5916:2008 стандартын дагуу хуулж 8100 м ³ хэмжээтэй овоолго үүсгэн хадгалж байна.
2.	Шимт хөрсний овоолгыг тусгай зориулалтын техник ашиглан стандартын дагуу хэлбэршүүлэн хадгалах	Ил уурхайн хүрээнд	Хадгалсан шимт хөрсний хэмжээ, м ³	Шимт хөрсийг хадгалсан тоо хэмжээ	Үйлдвэрийн газрын хэмжээнд “Байгаль орчин газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт” MNS 5916:2008 стандартын дагуу 146700 м ³ шимт хөрсийг зориулалтын техник ашиглан 5 метрийн өндөртэйгөөр овоолго үүсгэн, хэлбэршүүлж, ургамалжуулан хадгалж байна.
3.	Нефть баазын нутаг дэвсгэрт хөрсний шинжилгээ хийх	Тээвэр ложистикийн төвийн хүрээнд	мг/кг	Хөрсний шинжилгээний үр дүн	Монгол Улсын холбогдох стандарт шаардлага, “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Ерөнхий инженерийн 2022 оны 01 дүгээр сарын 15-ны өдөр баталсан хяналт, шинжилгээний хөтөлбөрийн дагуу дээж авч, боловсруулж, шинжилгээг MNS ISO/IEC 17025:2018 стандартын ерөнхий шаардлагад нийцүүлж байгууллагын сорилт аргачлалын заавар /CA3/, Монгол улсын MNS стандарт заасан аргачлалуудаар тодорхойлдог. Үйлдвэрийн бүсийн тээвэр ложистикийн төвийн хөрсний 3 дээжид 12 үзүүлэлтээр 36 хэмжилт шинжилгээг гүйцэтгэсэн. Монгол улсын “Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ” MNS 5850:2008 стандарттай харьцуулахад харьцуулахад зэсийн агуулга 1.2 дахин их, хар тунгалаг, хром, цайр, молибден, хүнцэл зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэтрээгүй байна. (Шинжилгээний дүнг хавсаргасан)
4.	Дулааны цахилгаан станцын нутаг дэвсгэрт хөрсний шинжилгээ хийх	Дулааны цахилгаан станцын хүрээнд	мг/кг		“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Ерөнхий инженерийн 2022 оны 01 дүгээр сарын 15-ны өдөр баталсан хяналт, шинжилгээний хөтөлбөр, Монгол Улсын холбогдох стандарт шаардлагын дагуу дээжийг авч, боловсруулж, шинжилгээг MNS стандарт заасан аргачлалуудыг ашиглан үйлдвэрийн бүсийн дулааны цахилгаан станцын хөрсний 2 дээжид 12 үзүүлэлтээр 24 хэмжилт шинжилгээг гүйцэтгэсэн байна. Монгол Улсын “Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ” MNS 5850:2008 стандарттай харьцуулахад зэсийн агуулга 4 дахин их, хар тунгалаг, хром, цайр, молибдени зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэтрээгүй байна.

2.3.1 Үйлдвэрийн үйл ажиллагаа болон овоолгуудын тэлэлтэд өртөж буй шимт хөрсийг тогтоосон хэмжээнд хуулах

Шимт хөрсийг хадгалж хамгаалах нь стратегийн өндөр ач холбогдолтой бөгөөд газар хөндөхөөс өмнөх үеийн ургамлын бүрхэвч болон биологийн төрөл зүйлийн амьдрах орчныг дахин бий болгох буюу нөхөн сэргээлтийг амжилттай хийхэд шимт хөрсний хадгалалт, хамгаалалт чухал юм.

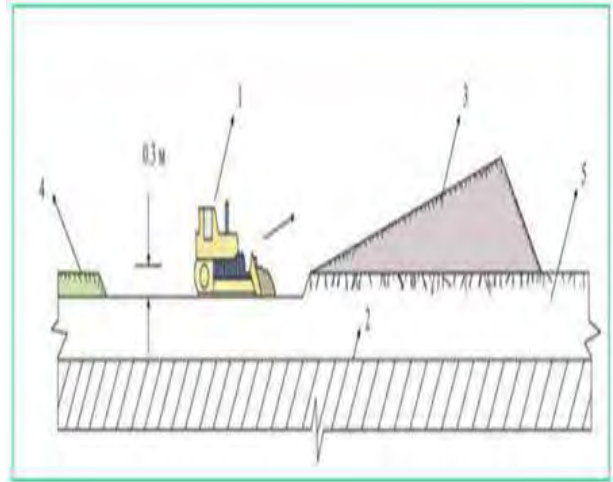
“Эрдэнэтийн-Овоо” зэс, молибдений ордын ашиглалтын явцад уулын ажлын төлөвлөгөөнд тусгагдсаны дагуу талбайн өнгөн хөрсийг Монгол улсад дагаж мөрдөж буй MNS 5916:2008 газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт, стандартын дагуу Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын нутагт орших “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын “Эрдэнэтийн-Овоо зэс, молибдений ордыг ашиглах Ил уурхай” төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний 2.3.1 дэх зөвлөмжид тусгагдсанаар хуулалтын зузааныг гадаргын налуу ихтэй нимгэн хөрстэй газарт 30 см, налуу багатай тэгшивтэр газар 50-60 см зузаан хуулж шимт хөрсийг хадгалж байна. Ингэж хуулж бэлтгэсэн шимт хөрс нь ордын ашиглалтын явцад болон ордыг ашиглаж дууссаны дараах нөхөн сэргээлтийн ажилд ашиглагдах юм. Үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанд өртөж буй талбайгаас 8100 м³ шимт хөрсийг стандартын дагуу хуулсан.

Зураг 61. Хөрс хуулах ажлын явц

2.3.2 Шимт хөрсний овоолгыг тусгай зориулалтын техник ашиглан стандартын дагуу хэлбэршүүлэн хадгалах

Үйлдвэрийн газрын уулын ажлын 2022 оны төлөвлөгөөнд тусгагдсаны дагуу ил уурхайн овоолгын тэлэлтэд өртөж болзошгүй 2.7 га талбайн шимт хөрсийг Стандартчилал, Хэмжилзүйн Үндэсний Зөвлөлийн 2008 оны 11 дүгээр сарын 27-ны өдрийн 61 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Байгаль орчин газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт” MNS 5916:2008 уг стандартын 7 бүлэгт заасны дагуу 5 метрийн өндөртэйгөөр овоолго үүсгэн, хэлбэршүүлж, ургамалжуулан хадгалж байна.

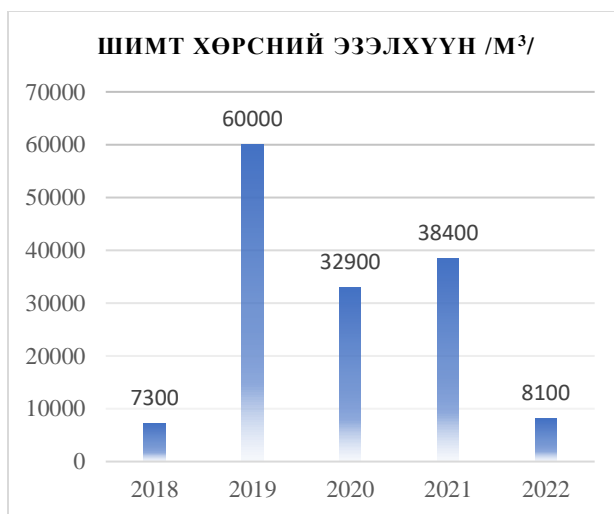
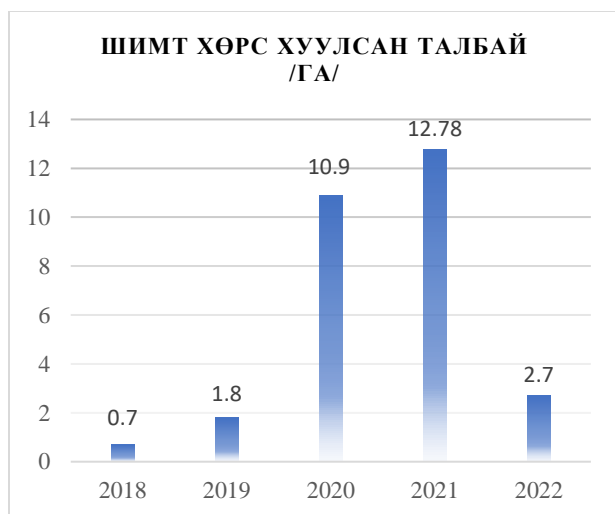
Зураг 62. Шимт хөрсний овоолго үүсгэх ажлын явц

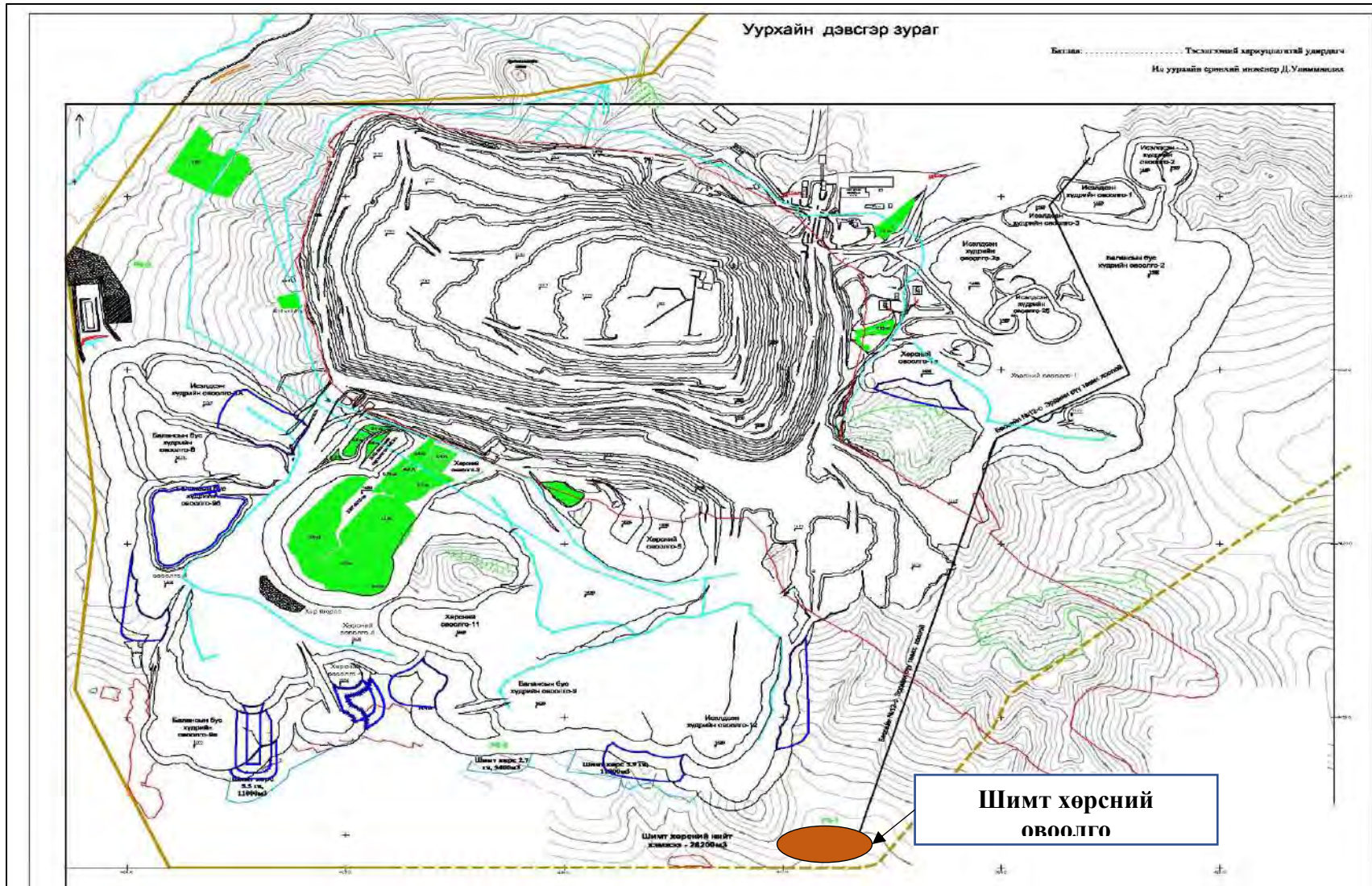
Ил уурхайн 9а овоолгын орчмоос 8100 м³ үржил шимт хөрсийг зориулалтын техник ашиглан (бульдозер, авто ачигч, хүнд даацын өөрөө буулгагч Белаз) шимт хөрсний овоолго руу зөөвөрлөн стандартын дагуу хадгалж байна.

Хүснэгт 8. Шимт хөрсний овоолго

Огноо	Овоолгын байршил											Нийт	
	Овоолго №9		Овоолго №9а		Овоолго №11		Овоолго №12		Овоолго №4		Овоолго №8а		
	Талбай /га/	Эзэлхүүн /м ³ /	Талбай /га/	Эзэлхүүн /м ³ /	Талбай /га/	Эзэлхүүн /м ³ /	Талбай /га/	Эзэлхүүн /м ³ /	Талбай /га/	Эзэлхүүн /м ³ /	Талбай /га/	Эзэлхүүн /м ³ /	
2018									0.7	7300		0.7	7300
2019									1.8	60000		1.8	60000
2020	1.7	5400	3.7	11000			5.5	16500				10.9	32900
2021	2.5	7500	1.9	5700	1.3	3900	0.96	2900	4.48	13460	1.64	12.78	38400
2022			2.7	8100								2.7	8100
Нийт	4.2	12900	8.3	24800	1.3	3900	6.46	19400	6.98	80760	1.64	28.88	146700

График 3. Шимт хөрс хуулсан талбай, эзлэхүүн

Зураг 63. Шимт хөрсний овоолгуудын байршил

2.3.3 Нефть баазын нутаг дэвсгэрт хөрсний шинжилгээ хийх

Монгол Улсын холбогдох стандарт шаардлага, “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Ерөнхий инженерийн 2022 оны 01 дүгээр сарын 15-ны өдөр баталсан хяналт, шинжилгээний хөтөлбөрийн дагуу дээж авч, боловсруулж, шинжилгээг MNS ISO/IEC 17025:2018 стандартын ерөнхий шаардлагад нийцүүлж байгууллагын сорилт аргачлалын заавар /CA3/, Монгол Улсын MNS стандарт заасан аргачлалуудаар тодорхойлдог. Үйлдвэрийн бүсийн тээвэр ложистикийн төвийн хөрсний 3 дээжид 12 үзүүлэлтээр 36 хэмжилт шинжилгээг гүйцэтгэсэн.

Монгол улсын “Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ” MNS 5850:2008 стандарттай харьцуулахад харьцуулахад зэсийн агуулга 1.2 дахин их, хар тунгалаг, хром, цайр, молибден, хүнцэл зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэтрээгүй байна.

Зураг 64. Хөрснөөс дээж авах явц

2.3.4 Дулааны цахилгаан станцын нутаг дэвсгэрт хөрсний шинжилгээ хийх

Монгол Улсын холбогдох стандарт шаардлага, “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Ерөнхий инженерийн 2022 оны 01 дүгээр сарын 15-ны өдөр баталсан хяналт, шинжилгээний хөтөлбөрийн дагуу дээжийг авч, боловсруулж, шинжилгээг MNS стандарт заасан аргачлалуудыг ашиглан үйлдвэрийн бүсийн дулааны цахилгаан станцын хөрсний 2 дээжид 12 үзүүлэлтээр 24 хэмжилт шинжилгээг гүйцэтгэсэн байна. Монгол Улсын “Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ” MNS 5850:2008 стандарттай харьцуулахад зэсийн агуулга 4 дахин их, хар тунгалаг, хром, цайр, молибдени зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэтрээгүй байна.

Зураг 65. Хөрснөөс дээж авах явц

2.4 Ургамлан нөмрөгт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ

Хүснэгт 9. Ургамлан нөмрөгт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний хэрэгжилт

д/д	Хийгдэх ажил	Арга хэмжээний хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Биелэлтийн шалгуур үзүүлэлт	Биелэлт
	1	2	3	4	5
1.	Бүтцийн нэгжүүд хариуцсан талбайдаа олон наст ургамлын үр тарьж ургамалжуулах, тохижуулах	Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ-ын бүтцийн нэгжүүдийн хүрээнд	га	Жилийн эцсийн тайланд тусгагдсанаар	Үйлдвэрийн газрын бүтцийн нэгжүүд хариуцсан талбайн орчны тохижилт, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх, олон наст ургамлын үр тарьж ургамалжуулах, тохижуулах ажлыг жил бүр уламжлал болгон зохион байгуулдаг. Сэлэнгэ амралт, аялал жуулчлалын цогцолборын хүлэмжийн аж ахуйд тарьж бойжуулсан цэцгийн 22223 үрсэлгээ (Аж ахуй үйлчилгээний цех Захиргааны 1-р байрны ногоон байгууламжид 3500 цэцэг, Тусгай цэвэрлэгээний хэсэг 300 цэцэг, Барилга засварын цех тасалгааны 1300 цэцэг, олон наст ургамал үрээр 5 м ² талбайд 3 кг, Захиргааны 2-р байрны ногоон байгууламжид олон наст ургамал үрээр 14м ² талбайд 40 кг, Геологи, хайгуулын экспедици 460 цэцэг)-г цэцгийн мандал, хариуцсан талбайд суулган ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэн ажилласан.
2.	Засвар механикийн заводын хариуцсан талбайн ургамал талхлагдсан газруудад олон наст ургамлын үр тарьж ургамалжуулах	Засвар механикийн заводын хүрээнд	га	Жилийн эцсийн тайланд тусгагдсанаар	Засвар механикийн заводын Цутгуурын цех, Захиргааны байр, Механик цехийн гадна талбайн ургамал талхлагдсан газруудад олон наст ургамлын үр тарьж, ургамалжуулах, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор 96 м ³ шимт хөрс, 24 м ³ элсээр талбайд хучилт хийж, холимог /согоовор, ерхөг, богино ботууль/ ургамлын 25 кг үрийг тарьж 800 м ² талбайг зүлэгжүүлсэн.

2.4.1 Бүтцийн нэгжүүд хариуцсан талбайдаа олон наст ургамлын үр тарьж ургамалжуулах, тохижуулах

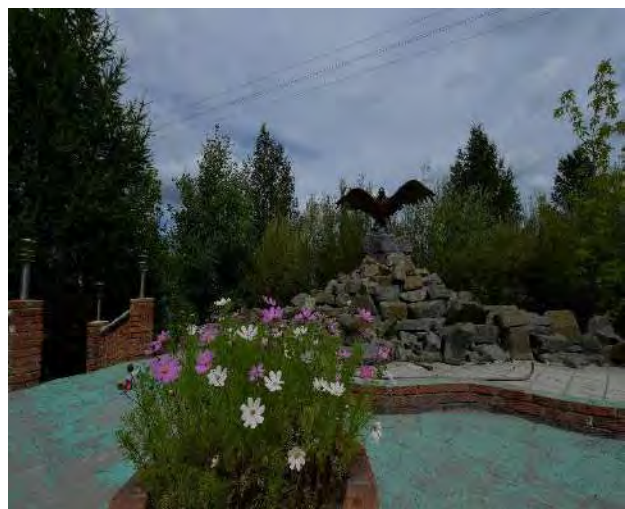
“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын бүтцийн нэгжүүдийн дунд байгаль орчноо хайрлан, хамгаалах зорилгоор үйлдвэрийн бүсийн ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор нөхөн сэргээх, хог хаягдлын менежментийг сайжруулах, гадна талбайн тохижилтын ажлуудыг уламжлал болгон тогтмол зохион байгуулан хийж байна.

Сэлэнгэ амралт, аялал жуулчлалын цогцолборын хүлэмжийн аж ахуйд тарьж бойжуулсан цэцгийн 22223 үрсэлгээ (Аж ахуй үйлчилгээний цех Захиргааны 1-р байрны ногоон байгууламжид 3500 цэцэг, Тусгай цэвэрлэгээний хэсэг 300 цэцэг, Барилга засварын цех тасалгааны 1300 цэцэг, олон наст ургамал үрээр 5 м² талбайд 3 кг, Захиргааны 2-р байрны ногоон байгууламжид олон наст ургамал үрээр 14м² талбайд 40 кг, Геологи, хайгуулын экспедици 460 цэцэг)-г цэцгийн мандал, хариуцсан талбайд суулган ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэн ажилласан.

Зураг 66. Бүтцийн нэгжүүдийн ногоон байгууламж

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Сэлэнгэ амралт, Аялал жуулчлалын цогцолборын хүлэмжийн аж ахуйд тарьж бойжуулсан цэцгийн 22223 ширхэг үрсэлгээг үйлдвэрийн газрын 16 бүтцийн нэгж хариуцсан талбайдаа суулган ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.

Зураг 67. Бүтцийн нэгжүүдийн ногоон байгууламж

2.4.2 Засвар механикийн заводын хариуцсан, талбайн ургамал талхлагдсан газруудад олон наст ургамлын үр тарьж ургамалжуулах

Засвар механикийн заводын 2022 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан төслийн талбайн ургамал талхлагдсан газруудад олон наст ургамлын үр тарьж, ургамалжуулах ажлын хүрээнд цехийн ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор 96 м³ шимт хөрс, 24 м³ элсээр талбайд хучилт хийж, холимог /согоовор, ерхөг, богино ботууль/ ургамлын 25 кг үрийг тарьж 800 м² талбайг нөхөн сэргээсэн. Мөн цехийн ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор (нарс, монос) 2 төрлийн 80 ширхэг мод тарьсан.

Зураг 68. Бүтцийн нэгжүүдийн ногоон байгууламж

2.5 Амьтны аймагт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ

Хүснэгт 10. Амьтны аймагт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

д/д	Хийгдэх ажил	Арга хэмжээний хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Биелэлтийн шалгуур үзүүлэлт	Биелэлт
	1	2	3	4	5
1.	Буга өсгөн үржүүлэх сэлгэн нутагшуулах	Сэлэнгэ амралт, аялал жуулчлалын цогцолборын хүрээнд	Тоо хэмжээ	10	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын байгалийн унаган төрх, экосистемийн тэнцвэрт байдлыг хадгалж, хойч үедээ өвлүүлэн үлдээх байгалийн нөөц баялгийг хамгаалах, Монгол Улсын хэмжээнд нэн ховордсон ан, амьтдын тоо толгойг нэмэгдүүлэх зорилгоор 2011 оноос өсгөн, үржүүлэх ажлыг эхэлсэн. Үйлдвэрийн газар нь 2022 оны 07 дугаар сарын 20-ны өдөр “Авралын эрэлд” ХХК-тай 5/266-22 дугаартай “Сэлэнгэ амралт, аялал жуулчлалын цогцолборт бугын илий сэргээн нутагшуулах” тухай гэрээ байгуулан Хустайн нурууны байгалийн цогцолборт газраас 10 толгой бугын илийг шилжүүлэн Сэлэнгэ амралт, аялал жуулчлалын цогцолборт нутагшуулсан.
2.	Тарвага сэлгэн нутагшуулах			50	Үйлдвэрийн газар нь “Авралын эрэлд” ХХК-тай 2022 оны 08 дугаар сарын 16-ны өдрийн 5/277-22 дугаартай “Сэлэнгэ амралт, аялал жуулчлалын цогцолборт тарвага сэргээн нутагшуулах” тухай гэрээ байгуулан Хустайн нурууны байгалийн цогцолборт газраас 50 толгой тарвагыг Булган аймгийн Орхон сумын нутагт шилжүүлэн нутагшуулсан

2.5.1 Буга өсгөн үржүүлэх сэлгэн нутагшуулах

Байгалийн унаган төрх, экосистемийн тэнцвэрт байдлыг хадгалж, хойч үедээ өвлүүлэн үлдээх, байгалийн нөөц баялгийг хамгаалах зорилготой үйлдвэрийн газрын нөхөн сэргээх төсөлт ажлуудын нэг “Алтыг нь авсан уулаа, амьд алтаар нөхөн сэргээе” нэртэйгээр 2011 оны 06 дугаар сараас байгаль орчны мэргэжлийн байгууллагатай хамтран Төв аймгийн “Хустайн нуруу байгалийн цогцолборт” газраас 10 толгой бугын илийг анх авчирч дүйцүүлэн нөхөн сэргээх үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж эхэлсэн.

Зураг 69. “Сэлэнгэ амралтын бааз” буга өсгөн үржүүлж, нутагшуулсан байдал

Үйлдвэрийн газар нь “Авралын эрэлд” ХХК-тай “Сэлэнгэ амралт, аялал жуулчлалын цогцолборт бугын илий сэргээн нутагшуулах” тухай 5/266-22 дугаар гэрээний байгуулан 2022 оны 06 дугаар сарын 23-аас 06 дугаар сарын 24-ний өдрүүдэд Хустайн нурууны байгалийн цогцолборт газраас 10 толгой бугын илийг шилжүүлэн Сэлэнгэ амралт, аялал жуулчлалын цогцолборт нутагшуулсан. Нутагшуулсан буга 2022 оны байдлаар 150 гаруй тоо толгойд хүрээд байна.

Зураг 70. “Сэлэнгэ амралтын бааз” буга өсгөн үржүүлэх, нутагшуулах ажлын явц

2.5.2 Тарвага сэлгэн нутагшуулах

Үйлдвэрийн газар нь “Авралын эрэлд” ХХК-тай “Сэлэнгэ амралт, аялал жуулчлалын цогцолборт тарвага сэргээн нутагшуулах” тухай 5/277-22 дугаар гэрээний дагуу 2022 оны 06 дугаар сарын 23-аас 06 дугаар сарын 24-ний өдрүүдэд Хустайн нурууны байгалийн цогцолборт газраас 50 толгой тарвагыг Булган аймгийн Орхон сумын нутагт шилжүүлэн нутагшуулсан. 2022 оны байдлаар нутагшуулсан тарвага нь 404 толгойд хүрч өссөн байна.

Зураг 71. Тарвага өсгөн үржүүлэх, нутагшуулах яви

2.6 Сөрөг нөлөөллийг бууруулах нэмэлт арга хэмжээ

Хүснэгт 11. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах нэмэлт арга хэмжээний төлөвлөгөөний хэрэгжилт

д/д	Хийгдэх ажил	Арга хэмжээний хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Биелэлтийн шалгуур үзүүдэлт	Биелэлт
	1	2	3	4	5
1.	Хуримтлагдах нөлөөллийн үнэлгээ хийлгэх	Эрдэнэт хотын хэмжээнд	Тодорхойлох боломжгүй	Үнэлгээний тайлан, дүгнэлт	<p>Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны Байгаль орчны үнэлгээ, аудитын хэлтсийн даргын 2019 оны 08 дугаар сарын 30-ны өдрийн 06а/5989 албан тоотоор хуримтлагдах нөлөөллийн үнэлгээг хууль, журмын хүрээнд зохион байгуулахыг Орхон аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газарт үүрэг болгосон.</p> <p>Орхон аймгийн БОАЖГ нь Орхон аймгийн “Орон нутгийн өмчийн газарт” зөвлөх үйлчилгээг гүйцэтгэх эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагыг Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн дагуу сонгон шалгаруулах тухай 2020 оны 02 дугаар сарын 20-ны өдөр 54 тоот албан бичиг хүргүүлсэн. Улмаар сонгон шалгаруулалт хийгдэж “Магесконсалтант” ХХК шалгаран хуримтлагдах нөлөөллийн үнэлгээ хийх гэрээг 2020 оны 09 дүгээр сарын 04-ний өдөр байгуулсан. Гэрээний хүчин төгөлдөр болох хугацаа 2020 оны 08 дугаар сарын 28-ны өдөр бөгөөд гэрээг нэг жилийн хугацаатай байгуулсан.</p> <p>“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь 2020 оны 11 дүгээр сарын 09-ний өдрийн Ерөнхий захирлын хөгжлийн асуудал хариуцсан орлогчийн 160 дугаар “Хуримтлагдах нөлөөллийн үнэлгээг гүйцэтгэхэд шаардлагатай баримт, мэдээллийг гаргуулах тухай” шийдвэр гаргуулсан.</p> <p>Энэхүү шийдвэрийн дагуу Орхон аймгийн БОАЖГ-аас ирүүлсэн 2020 оны 11 дүгээр сарын 03-ны өдрийн 337 тоот, “Магесконсалтант” ХХК-ийн 2020 оны 12 дугаар сарын 15-ны өдрийн 109 тоот, 2021 оны 01 дүгээр сарын 20-ны өдрийн 10 тоот албан бичгүүдийг үндэслэн хуримтлагдах нөлөөллийн үнэлгээ хийхэд шаардлагатай нийт 2236 хуудас материалыг “Магесконсалтант” ХХК-д хүргүүлсэн.</p> <p>Орхон аймгийн БОАЖГ-аас 2021 оны 12 дугаар сарын 01-ний өдрийн 306 тоот “Гэрээ цуцлуулах тухай” албан тоотыг Орхон аймгийн ЗДТГ, “Магесконсалтант” ХХК болон “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-т тус тус хүргүүлсэн.</p> <p>Орхон аймгийн ЗДТГ-ын даргын 2022 оны 02 дугаар сарын 14-ний өдрийн 03/223 тоот “Мэдэгдэл хүргүүлэх тухай” албан тоотоор Магесконсалтант ХХК-тай байгуулсан гэрээг цуцалсан.</p> <p>Орхон аймгийн БОАЖГ-ын 2022 оны 02 дугаар сарын 22-ны өдрийн ЭП-126-12/537 тоот албан бичгээр Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамнаас үүрэг болгосны дагуу хуримтлагдах нөлөөллийн үнэлгээг дахин хийх талаар албан тоот хүргүүлсэн.</p>

д/д	Хийгдэх ажил	Арга хэмжээний хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Биелэлтийн шалгуур үзүүлэлт	Биелэлт
	1	2	3	4	5
2.	Эрүүл мэндэд үзүүлэх нөлөөллийн үнэлгээ хийлгэх	Эрдэнэт хотын хэмжээнд	Тодорхойлох боломжгүй	Үнэлгээний тайлан, дүгнэлт	<p>Эрүүл мэндийн нөлөөллийн үнэлгээ хийлгэх талаар 2019 оны 05 дугаар сарын 03-ны өдрийн ЭП-102-12/560 тоот албан бичгээр Эрүүл мэндийн яаманд, 2019 оны 06 дугаар сарын 13-ны өдрийн ТБ-126-12/857 тоот албан бичгээр Нийгмийн эрүүл мэндийн үндэсний төвд, 2019 оны 08 дугаар сарын 15-ны өдрийн А/Я-41-12/307 тоот албан бичгээр Орхон аймгийн Засаг даргад тус тус хүргүүлсэн.</p> <p>Эрүүл мэндийн сайдын 2019 оны А/476 дугаар “Эрүүл мэндийн нөлөөллийн үнэлгээ хийх баг томилох тухай” тушаалаар Нийгмийн эрүүл мэндийн үндэсний төв, Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар, Улсын нэгдсэн гуравдугаар эмнэлэг, Орхон аймгийн ЗДТГ, Эрүүл мэндийн газар, Улсын нэгдсэн төв эмнэлэг, Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал эрүүл мэндийн төв, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны холбогдох мэргэжилтнүүдээс бүрдсэн 14 хүний бүрэлдэхүүнтэй багийг томилсон. Нийгмийн эрүүл мэндийн үндэсний төв /НЭМҮТ/-өөс ажлын даалгавар боловсруулан батлуулсан. Эрүүл мэндийн сайдын тушаалаар байгуулагдсан ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн 2020 оны 07 дугаар сарын 03-ны өдөр “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-тай эрүүл мэндийн нөлөөллийн үнэлгээ хийх гэрээ байгуулан ажил эхэлсэн.</p> <p>Эрүүл мэндийн яам, Нийгмийн эрүүл мэндийн үндэсний төвийн 2021 оны 01 дүгээр сарын 28-ны өдрийн 58 тоот албан бичгийн дагуу 69-н хуудас материалыг 2021 оны 02 дугаар сарын 10-ны өдрийн 126/28 тоот албан бичгээр хүргүүлсэн.</p> <p>Эрүүл мэндийн нөлөөллийн үнэлгээ хийх ажлын хүрээнд Эрүүл мэндийн сайдын тушаалаар батлагдсан ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн 2022 оны 04 дүгээр сарын 12-15, 2022 оны 06 дугаар сарын 06-ны өдрүүдэд Орхон аймагт ажилласан. Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн нөлөөллийн ба нөлөөллийн бус бүсийн 1600 иргэнээс сэтгэл ханамжийн асуумж судалгаа, усны 10, хөрсний 20, тоосны 14 дээжийг тус тус авч шинжилсэн. Үнэлгээний тайлан, зөвлөмжийг Нийгмийн эрүүл мэндийн үндэсний төвийн удирдлагын түвшинд хянагдаж байна.</p>

2.6.1 Хуримтлагдах нөлөөллийн үнэлгээ хийлгэх.

Монгол Улсын Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны Байгаль орчны үнэлгээ, аудитын хэлтсийн дарга А.Энхбат 2019 оны 08 дугаар сарын 30-ны өдрийн 06а/5989 албан тоотор хуримтлагдах нөлөөллийн үнэлгээг хууль, журмын хүрээнд зохион байгуулахыг Орхон аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газарт үүрэг болгосон.

Орхон аймгийн засаг даргын дэргэдэх Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар нь Орхон аймгийн “Орон нутгийн өмчийн газарт” Зөвлөх үйлчилгээг гүйцэтгэх эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагыг Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн дагуу сонгон шалгаруулах тухай 2020 оны 02 дугаар сарын 20-ны өдөр 54 тоот албан бичиг хүргүүлсэн. Улмаар сонгон шалгаруулалт хийгдэж “Магесконсалтант” ХХК шалгаран хуримтлагдах нөлөөллийн үнэлгээ хийх гэрээг 2020 оны 09 дүгээр сарын 04-ний өдөр байгуулсан. Гэрээний хүчин төгөлдөр болох хугацаа 2020 оны 08 дугаар сарын 28-ны өдөр бөгөөд гэрээг нэг жилийн хугацаатай байгуулсан.

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь 2020 оны 11 дүгээр сарын 09-ний өдрийн Ерөнхий захирлын хөгжлийн асуудал хариуцсан орлогчийн 160 дугаар “Хуримтлагдах нөлөөллийн үнэлгээг гүйцэтгэхэд шаардлагатай баримт, мэдээллийг гаргуулах тухай” шийдвэр гаргуулсан.

Энэхүү шийдвэрийн дагуу Орхон аймгийн БОАЖГ-аас ирүүлсэн 2020 оны 11 дүгээр сарын 03-ны өдрийн 337 тоот, “Магесконсалтант” ХХК-ийн 2020 оны 12 дугаар сарын 15-ны өдрийн 109 тоот, 2021 оны 01 дүгээр сарын 20-ны өдрийн 10 тоот албан бичгүүдийг үндэслэн хуримтлагдах нөлөөллийн үнэлгээ хийхэд шаардлагатай нийт 2236 хуудас материалыг “Магесконсалтант” ХХК-д хүргүүлсэн.

Мөн 2021 оны 06 дугаар сарын 24-ний өдөр ТБ-126-12/3527 тоот албан бичгээр Орхон аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газарт “Магесконсалтант” ХХК-тай хийсэн гэрээний хугацаа дуусаж байгаа тул зохих арга хэмжээг авч ажиллах талаар мэдэгдсэн.

Орхон аймгийн Засаг даргын дэргэдэх Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газраас 2021 оны 12 дугаар сарын 01-ний өдрийн 306 тоот “Гэрээ цуцлуулах тухай” албан тоотыг Орхон аймгийн засаг даргын тамгын газрын дарга Д.Соёлчхүү, “Магесконсалтант” ХХК болон “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-т тус тус хүргүүлсэн боловч тус компаниас хариу ирүүлээгүй болно.

Орхон аймгийн Засаг даргын тамгын газрын дарга Д.Соёлчхүүгийн 2022 оны 02 дугаар сарын 14-ний өдрийн 03/223 тоот “Мэдэгдэл хүргүүлэх тухай” албан тоотор Магесконсалтант ХХК-тай байгуулсан гэрээг цуцалсан.

Орхон аймгийн Засаг даргын дэргэдэх Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газарт 2022 оны 02 дугаар сарын 22-ны өдрийн ЭП-126-12/537 тоот албан бичгээр Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамнаас үүрэг болгосны дагуу хуримтлагдах нөлөөллийн үнэлгээг дахин хийх талаар албан тоот хүргүүлсэн.

2.6.2 Эрүүл мэндэд үзүүлэх нөлөөллийн үнэлгээ хийлгэх.

Эрүүл мэндийн нөлөөллийн үнэлгээ хийлгэх талаар 2019 оны 05 дугаар сарын 03-ны өдрийн ЭП-102-12/560 тоот албан бичгээр Эрүүл мэндийн яаманд, 2019 оны 06 дугаар сарын 13-ны өдрийн ТБ-126-12/857 тоот албан бичгээр Нийгмийн эрүүл мэндийн үндэсний төвд, 2019 оны 08 дугаар сарын 15-ны өдрийн А/Я-41-12/307 тоот албан бичгээр Орхон аймгийн Засаг даргад тус тус хүргүүлсэн.

Эрүүл мэндийн сайдын 2019 оны А/476 дугаар “Эрүүл мэндийн нөлөөллийн үнэлгээ хийх баг томилох тухай” тушаалаар Нийгмийн эрүүл мэндийн үндэсний төв, Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар, Улсын нэгдсэн гуравдугаар эмнэлэг, Орхон аймгийн Засаг даргын тамгын газар, Эрүүл мэндийн газар, Улсын нэгдсэн төв эмнэлэг, Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал эрүүл мэндийн төв, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны холбогдох мэргэжилтнүүдээс бүрдсэн 14 хүний бүрэлдэхүүнтэй багийг томилсон. Нийгмийн эрүүл мэндийн үндэсний төв /НЭМҮТ/-өөс ажлын даалгавар боловсруулан батлуулсан. Эрүүл мэндийн сайдын тушаалаар байгуулагдсан ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн 2020 оны 07 дугаар сарын 03-ны өдөр “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-тай эрүүл мэндийн нөлөөллийн үнэлгээ хийх гэрээ байгуулан ажил эхэлсэн.

Эрүүл мэндийн яам, Нийгмийн эрүүл мэндийн үндэсний төвийн 2021 оны 01 дүгээр сарын 28-ны өдрийн 58 тоот албан бичгийн дагуу 69-н хуудас материалыг 2021 оны 02 дугаар сарын 10-ны өдрийн 126/28 тоот албан бичгээр хүргүүлсэн.

Эрүүл мэндийн нөлөөллийн үнэлгээ хийх ажлын хүрээнд Эрүүл мэндийн сайдын тушаалаар батлагдсан ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн 2022 оны 04 дүгээр сарын 12-ны өдрөөс 04 дүгээр сарын 15-ны өдрийг хүртэл, 2022 оны 06 дугаар сарын 06-ны өдрүүдэд Орхон аймагт ажилласан. Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн нөлөөллийн ба нөлөөллийн бус бүсийн 1600 иргэнээс сэтгэл ханамжийн асуумж судалгаа, усны 10 дээж, хөрсний 20 дээж, тоосны 14 дээж авч шинжилсэн. Тухайн үнэлгээний тайлан, зөвлөмжийг Нийгмийн эрүүл мэндийн үндэсний төвийн удирдлагуудын түвшинд хянаж байна.

Зураг 72. Хөрсний дээж авах явц

3. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ

Хүснэгт 12. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний хэрэгжилт

д/д	Хийгдэх ажил	Арга хэмжээний хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Биелэлтийн шалгуур үзүүлэлт	Биелэлт
	1	2	3	4	5
1.	Баяжуулах үйлдвэр ХАА-н далан дээр нөхөн сэргээлт зүлэгжүүлэлт хийх	Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлын аж ахуйн хэсгийн хүрээнд	5 га	Баяжуулах үйлдвэрийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсаны дагуу	Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлын аж ахуйн цагаан тоосны сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний хүрээнд “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь “Природа” ХХК-тай 2021 оны 10 дугаар сарын 19-ний өдрийн №5/268-21 тоот гэрээг “Природа” ХХК-тай байгуулсан. Гэрээний дагуу Хаягдлын аж ахуйн 11-р даланг зүлэгжүүлэх ажлыг 2022 оны 05 дугаар сард хийж гүйцэтгэсэн. Ажил эхлэхийн өмнө далангийн хөрснөөс лабораторийн шинжилгээнд дээж авч, “Природа” ХХК-ийн маркшейдерын баг хэмжилт хийж талбайн хэмжээг тодорхойлсон. Нөхөн сэргээлтийн ажлыг гүйцэтгэхдээ Монгол Улсын “Уул уурхайн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт, MNS 5917:2008”, “Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах, MNS 5918:2008” стандартуудыг мөрдлөг болгон ажилласан.
2.	Ил уурхайн талбайд нөхөн сэргээлтийн ажил хийх	Ил уурхайн хүрээнд	3.9 га	Ил уурхайн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсаны дагуу	Ил уурхайн 3-р овоолгын 3.9 га талбайд техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт хийх ажил гүйцэтгэгчийн сонгон шалгаруулалтыг 2022 оны 05 дугаар сараас хойш 3 удаа зохион байгуулахад гүйцэтгэгчгүй байсан. Ажил гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулалт үргэжлэн явагдаж байгаа болно.

Хаягдлын аж ахуйн хэсгийн даланг нөхөн сэргээх (зүлэгжүүлэх) зорилгоор эрлийз царгас (*Medicago varia*), нугын ботууль (*Festuca pratensis*), саман ерхөг (*Agropyron cristatum*), соргуй согоовор (*Bromus inermis*) зэрэг 4 зүйлийн олон наст ургамлын үр хольц тарихаар сонгон 2022 оны 05, 06 дугаар саруудад 1 га талбайд 50 кг ноогдох хэмжээтэй цацаж, үрийг хөрсний өнгөн хэсэгт холих аргаар тарьсан.

Зураг 74. Налууд олон наст ургамлын үрийн хольц тарих ажлын явц

3.2 Ил уурхайн талбайд нөхөн сэргээлтийн ажил хийх

Эрдэнэтийн овооны ордыг ашиглах явцад байгаль орчинд учрах сөрөг нөлөөллийг бууруулах, үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаатай нөхөн сэргээлтийн ажлыг зэрэгцүүлэн явуулах бодлогыг баримтлан Ил уурхайн хоосон чулуулгийн 3-р овоолго дээр 2007 оноос техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг мэргэжлийн байгууллагын тусламжтайгаар гүйцэтгүүлэн ажиллаж ирсэн.

Одоогоор Ил уурхайн хоосон чулуулгийн 3-р овоолго дээр 38.2 га талбайд техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг хийж нийт 7-н төрлийн 59731 модыг тарьж ургуулан усалгаа арчилгааг тогтмол хийж гүйцэтгэж байна.

Зураг 75. Ил уурхайн нөхөн сэргээлт хийсэн талбай

Ил уурхайн 3-р овоолгын 3.9 га талбайд техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт хийх ажил гүйцэтгэгчийн сонгон шалгаруулалтыг 2022 оны 05 дугаар сараас хойш 3 удаа зохион байгуулахад гүйцэтгэгчгүй байсан. Ажил гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулалт үргэжлэн явагдаж байгаа болно.

Уул уурхайн хөрсний 3-р овоолгын 3.9 га талбайд техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт хийх ажил		🔍 ҮР ДҮН ХАРАХ
ЗАХИАЛАГЧ:	Эрдэнэт үйлдвэр	
ТЕНДЕР ШАЛГАРУУЛАЛТЫН ТӨРӨЛ:	Ажил	
ТЕНДЕР ШАЛГАРУУЛАЛТЫН ДУГААР:	ЭҮТӨҮГ/2022031010	
УРИЛГЫН ДУГААР:	ЭҮТӨҮГ/2022031010/03/01	
САНХҮҮЖИЛТИЙН ЭХ ҮҮСВЭР:	Бөрийн хөрөнгө	
НИЙТ ТӨСӨВТ ӨРТӨГ:	80,000,000 ₮	
ГУХАЙН ОНД САНХҮҮЖИХ ТӨСӨВТ ӨРТӨГ:	80,000,000 ₮	
ХАА-НЫ МӨРДӨХ ЖУРАМ:	Тендер шалгаруулалтын онцгой журам ,Харьцуулалтын арга	
ЦАХИМ ТЕНДЕР ЭСЭХ:	Хялбаршуулсан цахим	
ТЕНДЕРИЙН БАРИМТ БИЧГИЙН ТӨЛӨВ:	Нэгдсэн	
ТЕНДЕРИЙН УРИЛГА		
Огноо: 2022-09-07		
Тендер шалгаруулалтын нэр: Уул уурхайн хөрсний 3-р овоолгын 3.9 га талбайд техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт хийх ажил		
Тендер шалгаруулалтын дугаар: ЭҮТӨҮГ/2022031010		

Зураг 76. Тендерийн урилга (www.tender.gov.mn)

4. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ

Хүснэгт 13. Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

д/д	Хийгдэх ажил	Арга хэмжээний хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Биелэлтийн шалгуур үзүүлэлт	Биелэлт
	1	2	3	4	5
1.	Дүйцүүлэн хамгаалах үйл ажиллагаа, хашаажуулалт, нөхөн сэргээлт	Баян-Өндөр уулын Хүрэнбулагийн ам	3.0 га	Жилийн эцсийн тайланд тусгах	Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн дагуу Баян-Өндөр уулын Хүрэнбулагийн аманд нөхөн сэргээлт, хашаажуулах ажил гүйцэтгэгчийн сонгон шалгаруулалтыг 2022 оны 04 дүгээр сараас хойш 3 удаа зохион байгуулахад гүйцэтгэгчгүй байсан. Ажил гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулалт үргэжлэн явагдаж байгаа болно.
2.	Уул уурхайн олборлолтын улмаас эвдэрч, олон жил орхигдсон талбайд техникийн нөхөн сэргээлт хийх	Сэлэнгэ аймгийн Ерөө сум	800 га	Жилийн эцсийн тайланд тусгах	Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 5.1.8-д заасан “Уул уурхайн үйл ажиллагааны улмаас эвдэрч, олон жил орхигдсон 8000 га талбайг нөхөн сэргээх” зорилт, Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газраас өгсөн үүрэг чиглэлийн хэрэгжилтийг хангах, нийгмийн хариуцлагын бодит манлайлал үзүүлэх зорилготойгоор Байгаль орчин, Аялал жуулчлалын яамтай хамтран Сэлэнгэ аймгийн Ерөө сумын нутагт “Уул уурхайн, олборлолтын улмаас эвдэрч олон жил орхигдсон талбайд техникийн нөхөн сэргээлтийн тооцоо судалгаа хийх” ажлын техникийн даалгаврыг боловсруулсан. “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь 2022 оны 03 дугаар сарын 22-ны өдөр “Эхмонголын байгаль” ХХК-тай “Уул уурхайн олборлолтын улмаас эвдэрч олон жил орхигдсон талбайд нөхөн сэргээлт хийх техникийн тооцоо судалгаа” -ны зөвлөх үйлчилгээний 5/048-22 тоот гэрээг байгуулж, ажлын тайланг хүлээн авсан. Зөвлөмжийн дагуу техникийн даалгавар боловсруулан “Уул уурхайн олборлолтын улмаас эвдэрч олон жил орхигдсон талбайд техникийн нөхөн сэргээлт хийх” ажил гүйцэтгэгчийн сонгон шалгаруулалт үргэжлэн явагдаж байна.
3.	Тэрбум мод тарих үндэсний хөдөлгөөн хүрээнд Орхон аймгийн газар нутагт мод тарих (Хаягдлын аж ахуй)	Орхон аймаг	-	Тодорхойлох боломжгүй	Үйлдвэрийн газрийн хэмжээнд 2022 онд 6 байршил (Орхон гол, Ил уурхай, Хаягдлын аж ахуй, Баян-Өндөр уулын Хүрэнбулагийн ам, “Ногоон- төгөл” төслийн талбай, бүтцийн нэгжүүдийн ногоон байгууламж)-д 7 төрлийн 3,946,916 модыг тарьц, суулгацаар мөн 2 саяыг үрээр тус тус тарьсан. Үүнээс Хаягдлын аж ахуйн 34 га талбайд 100,000 модыг суулгацаар, 2 саяыг үрээр тарьж, усалгаа арчилгааг хийж гүйцэтгэж байна.

д/д	Хийгдэх ажил	Арга хэмжээний хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Биелэлтийн шалгуур үзүүлэлт	Биелэлт
	1	2	3	4	5
4.	Мод үржүүлгийн газар байгуулах ажлыг эхлүүлэх	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ	9 сая тарьц, суулгац бэлтгэх		“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь Булган аймгийн Сэлэнгэ сумын “Шар тал”-д 100 га талбайд 2022 оны 06 дугаар сарын 22-ны өдөр орчин үеийн техник, технологи бүхий мод үржүүлгийн “Эрдэнэт цогцолбор”-ын нээлтийг хийж, хангайн бүсэд мод үржүүлгийн газар байгуулах техник эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулж байна.
5.	Мод тарьж ургуулах, мод үржүүлгийн газар, нөхөн сэргээлтэд ашиглах хөрсний субстрат бэлтгэх ажлыг эхлүүлэх	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ	20 тн	Жилийн эцсийн тайланд тусгах	Ойн генетикийн нөөцийн төвийн Хөрсний төвд вермикомпост буюу органик чиглэлээр чийгийн улаан хорхойг үржүүлэн бордоо бэлтгэж байна. Хаягдлын аж ахуйн мод үржүүлгийн талбай болон “Уул уурхай 100” Land art орчимд 20 гаруй тонн хөрсний бордоог ашигласан.
6.	“Ногоон-төгөл” төслийн талбайн тохижилт, ногоон байгууламж байгуулах	“Ногоон-төгөл” төслийн талбай	0.5	Ногоон байгууламж нэмэгдүүлсэн талбайн хэмжээ	Үйлдвэрийн бүсэд ногоон байгууламжийг бий болгох, нэмэгдүүлэх, дүйцүүлэн хамгаалах, бичил цэцэрлэгт хүрээлэн бий болгох зорилгоор “Ногоон төгөл” төслийг 2013 оноос хэрэгжүүлэн 30 га талбайг хашаажуулж, усалгааны иж бүрэн системийг суурилуулсан. “Ногоон төгөл” төслийн талбайд 2022 онд 6 төрөл (монос, гүйлс, буйлс модыг суулгацаар шинэс, хус модыг ил уурхайн овоолгын тэлэлтэд өртсөн газраас шилжүүлэн)-ийн 1000 мод тарьсан. “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын бүтцийн нэгжүүдийн ажилтнуудыг хамруулан жил бүр мод тарих ажлыг зохион байгуулан ажиллаж байна. Төслийн талбайд 2013 оноос 2022 оны хооронд 24 төрлийн 16037 ширхэг модыг тарьж, усалгаа, арчилгааг тогтмол хийж гүйцэтгэж байна.

4.1 Дүйцүүлэн хамгаалах үйл ажиллагаа, хашаажуулалт, нөхөн сэргээлт

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн дагуу Баян-Өндөр уулын Хүрэнбулагийн аманд нөхөн сэргээлт, хашаажуулах ажил гүйцэтгэгчийн сонгон шалгаруулалтыг 2022 оны 04 дүгээр сараас хойш 3 удаа зохион байгуулахад гүйцэтгэгчгүй байсан. Ажил гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулалт үргэжлэн явагдаж байгаа болно.

Зураг 77. Тендерийн урилга (www.tender.gov.mn)

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний хүрээнд Баян-Өндөр уулыг нөхөн сэргээх, моджуулах зорилгоор 2019-2022 оны хооронд Баян-Өндөр уулын Хүрэнбулагийн аманд 1 га талбайд нийт 7 төрлийн (улиас, монос, агч, шинэс, гүйлс, үхрийн нүд, голтбор) 2443 ширхэг модыг үе шаттайгаар тарьж, арчилгаа, усалгааг хийж гүйцэтгэж байна.

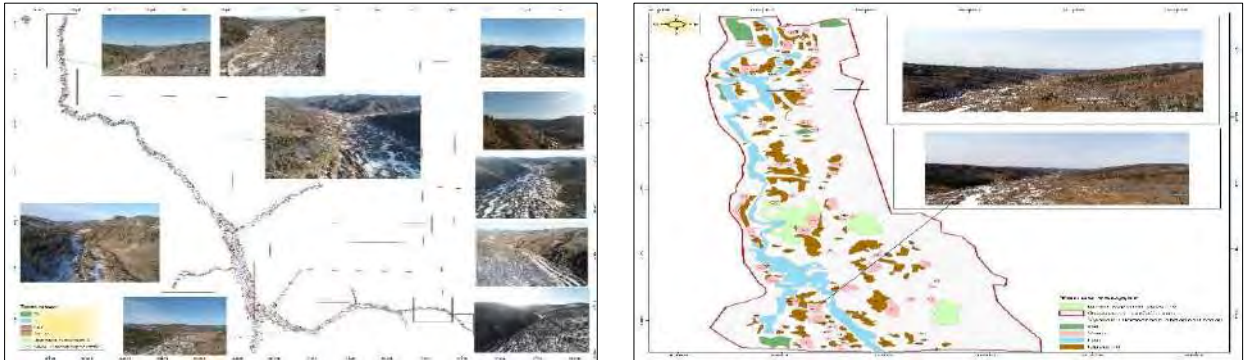
Зураг 78. Баян-Өндөр уул Хүрэнбулагийн ам нөхөн сэргээлтийн талбай

4.2 Уул уурхайн олборлолтын улмаас эвдэрч, олон жил орхигдсон талбайд техникийн нөхөн сэргээлт хийх

Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 5.1.8-д заасан “Уул уурхайн үйл ажиллагааны улмаас эвдэрч, олон жил орхигдсон 8000 га талбайд нөхөн сэргээх” зорилт, Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газраас өгсөн үүрэг чиглэлийн хэрэгжилтийг хангах, нийгмийн хариуцлагын бодит манлайлал үзүүлэх зорилготойгоор Байгаль орчин, Аялал жуулчлалын яамтай хамтран Сэлэнгэ аймгийн Ерөө сумын нутагт “Уул уурхайн, олборлолтын улмаас эвдэрч олон жил орхигдсон талбайд техникийн нөхөн сэргээлтийн тооцоо судалгаа хийх” ажлын техникийн даалгаврыг боловсруулсан.

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь 2022 оны 03 дугаар сарын 22-ны өдөр “Эх Монголын байгаль” ХХК-тай “Уул уурхайн олборлолтын улмаас эвдэрч олон жил орхигдсон талбайд нөхөн сэргээлт хийх техникийн тооцоо судалгаа” -ны зөвлөх үйлчилгээний 5/048-22 тоот гэрээг байгуулж, ажлын тайланг хүлээн авсан.

Зөвлөмжийн дагуу техникийн даалгавар боловсруулан “Уул уурхайн олборлолтын улмаас эвдэрч олон жил орхигдсон талбайд техникийн нөхөн сэргээлт хийх” ажил гүйцэтгэгчийн сонгон шалгаруулалт явагдаж байна.

Уул уурхайн олборлолтын улмаас эвдэрч, олон жил орхигдсон талбайд техникийн нөхөн сэргээлт хийх ажил		БҮ ҮР ДҮН ХАРАХ
ЗАХИАЛАГЧ:	Эрдэнэт үйлдвэр	
ТЕНДЕР ШАЛГАРУУЛАЛТЫН ТӨРӨЛ:	Зөвлөхөөс бусад үйлчилгээ	
ТЕНДЕР ШАЛГАРУУЛАЛТЫН ДУГААР:	ЗҮТӨҮГ/202202034	
ҮРИЛГЫН ДУГААР:	ЗҮТӨҮГ/202202034/01/01	
САНХҮҮЖИЛТИЙН ЭХ ҮҮСВЭР:	Өөрийн хөрөнгө	
НИЙТ ТӨСӨВТ ӨРТӨГ:	10,000,000,000 ₮	
ТУХАЙН ӨНД САНХҮҮЖИХ ТӨСӨВТ ӨРТӨГ:	10,000,000,000 ₮	
ХАА-НЫ МӨРДӨХ ЖУРАМ:	Нээлттэй тендер шалгаруулалтын журам	
ЦАХИМ ТЕНДЕР ЭСЭХ:	Халбаршуулсан цахим	
ТЕНДЕРИЙН БАРИМТ БИЧИЙН ТӨЛӨВ:	Өөрчлөх хүсэлт гарсан	
ТЕНДЕРИЙН УРИЛГА		
Огноо: 2022-09-05		
Тендер шалгаруулалтын нэр: Уул уурхайн олборлолтын улмаас эвдэрч, олон жил орхигдсон талбайд техникийн нөхөн сэргээлт хийх ажил		
Тендер шалгаруулалтын дугаар: ЗҮТӨҮГ/202202034		
Эрдэнэт үйлдвэр нь тендерийн баримт бичигт заасан шалгуур үзүүлэлт, шаардлагыг хангасан хуулийн этгээдийг Уул уурхайн олборлолтын улмаас эвдэрч, олон жил орхигдсон талбайд техникийн нөхөн сэргээлт хийх ажил -ыг гүйцэтгэх тухай тендер ирүүлэхийг урьж байна.		

Зураг 79. Уул уурхайн, олборлолтын улмаас эвдэрч олон жил орхигдсон талбай

4.3 Тэрбум мод тарих үндэсний хөдөлгөөн хүрээнд Орхон аймгийн газар нутагт мод тарих (Хаягдлын аж ахуй)

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2021 оны 10 дугаар сарын 04-ний өдрийн 58 дугаар зарлиг, “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд мод тарих үйл ажиллагааг “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлын аж ахуйн цагаан тоосны дэгдэлт, сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээтэй уялдуулан зохион байгуулсан.

Зураг 80. Хайлаасны үрээр тарилт хийсэн байдал

Үйлдвэрийн газрийн хэмжээнд 2022 онд 6 байршил (Орхон гол, Ил уурхай, Хаягдлын аж ахуй, Баян-Өндөр уулын Хүрэнбулгийн ам, “Ногоон- төгөл” төслийн талбай, бүтцийн нэгжүүдийн ногоон байгууламж)-д 7 төрлийн 3,946,916 модыг тарьц, суулгацаар мөн 2 саяыг үрээр тус тус тарьсан.

Үүнээс Хаягдлын аж ахуйн 34 га талбайд 100,000 модыг суулгацаар, 2 саяыг үрээр тарьж, усалгаа арчилгааг хийж гүйцэтгэж байна.

Зураг 81. Мод тарих ажлын явц

Зураг 82. Улиасны мөчрөөр тарилт хийсэн байдал

4.4 Мод үржүүлгийн газар байгуулах ажлыг эхлүүлэх

Модыг орон зайн оновчтой төлөвлөлтөөр экосистем, эдийн засгийн үр ашигтайгаар тарьж ургуулах

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн санаачилсан “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд Ойн генетик нөөцийн “Эрдэнэт” төвийг байгуулсан. Цаашид модны үр хадгалах, биотехнологийн аргаар мод үржүүлэхээр төлөвлөн ажиллаж байна. Уг төв нь Монгол улсад анх удаа хийгдэж байгаа Ойн генетик нөөцийн төв юм.

Зураг 83. Ойн генетик нөөцийн “Эрдэнэт” төв

Энэхүү төвд 1000 тонн үр агуулах багтаамжтай модлог ургамлын генетик нөөцийг хадгалж хамгаалахаас гадна in-vitro, ex-vitro орчинд модлог ургамлыг эд эсийн аргаар үржүүлэх юм. Ойн салбарын орчин үеийн энэ байгууламж нь үрийн лаборатори, биотехнологийн лаборатори, хорио цээрийн лаборатори болон үр, мөчир, тарьц, суулгац хадгалах агуулах, хүлээн авах, гүн хөлдөөх хэсэг, ургуулангийн, техникийн, ажлын өрөө, уулзалтын танхим гэсэн хэсгээс бүрдэж байна. Энд модлог ургамлын сан үүсгэж хадгалах, үрийн чанар, биотехнологийн судалгаа хийхээс гадна ард иргэд, аж ахуйн нэгжүүдэд нээлттэй үйлчилж, үр, мөчир, тарьц, суулгац худалдаалах, модлог ургамал тарьж ургуулах талаар сургалт, уулзалт байнга зохион байгуулах юм. Тус төв нь иргэн, олон нийтэд нээлттэй үйлчилж, үр, тарьц, суулгац нийлүүлэхээс гадна иргэн, аж ахуйн нэгжээс үр худалдан авах, үрийг нь ангилан хадгалах, мөн иргэдийн экологийн боловсролыг дэмжих

зорилгоор модлог ургамлыг тарьж ургуулах талаар цуврал сургалтуудыг зохион байгуулах бөгөөд үндсэн 3 том нэгжээс бүрдэнэ. Үүнд:

Үрийн лаборатори: Үрийг хүлээж авах, ангилах, соортлох, ариутгах, хадгалах, тарилтад бэлтгэх, стратификац хийх арга технологи, савлах, зах зээлд нийлүүлэх арга технологийг нэвтрүүлэх зорилго бүхий лаборатори юм.

Үрийн агуулах: 1000 тн үр болон тарьц суулгацыг хадгалах хүчин чадалтай бөгөөд байгалийн ургамлын үрийн сан бүрдүүлэх зорилготой. Агуулах нь Монгол оронд ургаж буй, ховордож буй олон ургамлын үрийг хадгалан хамгаалах онцгой зорилготой.

Биотехнологийн лаборатори: Уур амьсгалын өөрчлөлтөөс үүдэн ургамлын үрийн боловсролт, үрийн чанарт тодорхой хэмжээгээр өөрчлөлт гарч буй өнөө үед дэвшилтэт технологи ашиглан *in vitro* нөхцөлд модлог ургамлыг ургуулах арга технологийг нутагшуулж, амьд хэлбэрээр генетик нөөцийг хадгалахаас гадна улирал харгалзахгүй их хэмжээгээр өсгөвөрлөн гадаа талбайд шилжүүлэн тарих нөхцөлийг бүрдүүлэх нь энэ төвийн бас нэг давуу тал болж байна.

Ойн генетик нөөцийн “Эрдэнэт” төв байгуулагдсан нь манай улсын сүүлийн 30 жилийн түүхэнд тод үсгээр тэмдэглэгдэн үлдэх анхны томоохон инновацын төсөл болж байгаа бөгөөд үндэсний хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулах тус төв байгуулагдсанаар олон улсын чанар стандартад нийцсэн, үйлдвэрлэлийн түвшний орчин үеийн үрийн генофонд (gene bank) бүхий дэлхийн улс орнуудын эгнээнд Монгол Улсыг нэгтгэж байгаагаараа онцлог юм.

Мод үржүүлгийн газар байгуулах ажлыг эхлүүлэх

Булган аймгийн Сэлэнгэ сумын нутаг “Шар тал”-д 100 га талбайд “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ орчин үеийн техник, технологи бүхий мод үржүүлгийн газар байгуулах юм. Үүний 10 га-д Швед улсын “Би Си Си” компани дэлхийн хамгийн сүүлийн үеийн технологи бүхий бүрэн автомат мод үржүүлгийн газар байгуулахаар хамтран ажиллаж байна. Энэхүү технологи нь нэг сая тарьцад нэг хүн ажиллах бөгөөд жилд 10 сая тарьц ургуулах хүчин чадалтай. Тарьцын жилийн өсөлт 20-30 см, гурван жил бойжуулаад ойжуулалтад гаргадаг байсан шилмүүст модны тарьцыг ердөө нэг жил ургуулаад ойжуулалтад шилжүүлэх юм.

Энд зөвхөн мод үржүүлгийн газар цогцлохгүй, ойн болон агро аж ахуй, хөдөө аж ахуй, хүнсний салбарын сургалт, эрдэм шинжилгээ, үйлдвэрлэлийн төв, аялал жуулчлалын нэг цэг болох юм. Мод бүрийг экологи, эдийн засгийн үр ашигтай тарих, эдийн засгийн үр ашигтай ойн аж ахуйг хөгжүүлэх, ойн зурваст ашигласан ашигт ургамлын тариалалт эрхлэх нь хүнсний нэмэлт, гоо сайхан, эмийн салбарын хөгжилд түлхэц үзүүлж, экспортын орлого нэмэгдэх боломж бүрдэнэ.

Зураг 84. Мод үржүүлгийн Эрдэнэт цогцолборын нээлтийн ажиллагаа

"Уул уурхай-100" дурсгалын гэрэлт бичвэр

Уул уурхайн салбарын 100 жилийн ойг тохиолдуулан “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь 100 сая мод тарих ажлын хүрээнд Ил уурхайн ойжуулалтын талбайд "Уул уурхай-100" дурсгалын гэрэлт бичвэрийг 3000 ширхэг цэцэгт модоор тарилт хийсэн юм.

Тус ланд арт нь цаашид үр бэлтгэх байгалийн эх ургамлын плантаци болж, Ойн генетик нөөцийн “Эрдэнэт” төвийн үрийн фондын бас нэгэн эх үүсвэр болох ач холбогдолтой.

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ болон Шинжлэх ухааны академийн эрдэмтэд хамтран Эрдэнэт хотын цэвэрлэх байгууламжид 50 жил хуримтлагдсан лагийг шимт хөрс болгон боловсруулж, Цэвэрлэх байгууламжийн 5 га талбайд цуглуулсан. Уг шимт хөрснөөс тус ланд арт байгуулах ажилд 150 м³ ашигласан бөгөөд ланд арт нь хотын өнгө үзэмж, байгаль орчинд эерэг сайн нөлөө үзүүлэх, ногоон масс нэмэгдүүлэх, гэрэлтдэг зэрэг онцлогоороо Монголд анх удаа хийгдсэн төсөл юм.

Зураг 85. Уул уурхай 100 гэрэлт бичвэр

Модны үр түүж бэлтгэх

Ойн генетик нөөцийн "Эрдэнэт" төв Орхон аймаг дахь Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газартай (ШШГГ) хамтарсан гэрээний хүрээнд Эрдэнэт хотын ногоон байгууламжаас шар хуайс, гүйлс, бүйлсний үр түүж, анхан шатны цэвэрлэгээ, ариутгалд бэлтгэж байна.

Зураг 86. Үрийн нөөц бүрдүүлэлт

“Бургасны эх ургамлын плантаци”

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн санаачилсан "Тэрбум мод" үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд "Эрдэнэт Үйлдвэр" ТӨҮГ, ШШГГ, “Тайгын үндэс” ХХК-ийн зөвлөх баг хамтран “Бургасны эх ургамлын плантаци”-ийг 30 га талбайд байгуулсан.

Зураг 87. “Бургасны эх ургамлын плантаци”-ийн талбай

4.5 Мод тарьж ургуулах, мод үржүүлгийн газар, нөхөн сэргээлтэд ашиглах хөрсний субстрат бэлтгэх ажлыг эхлүүлэх

Хөрсний биотехнологийн “Эрдэнэт” төв нь органик хаягдлаар вермикомпост үйлдвэрлэх, хөрсний ашигт микоризыг үржүүлэн, тухайн ургамлын ашигт микоризоор баяжуулсан хөрс хийх, бууц, үртэс ялзмагжуулан органик бордоо хийх гэсэн гурван хэсгээс бүрдэх юм. Энэхүү төвд үйлдвэрийн ажилчдын хүнсний ногоо, жимсний хаягдал, малын өтөг, бууц, оффисын цаасны хаягдал, модны навч, дулааны цахилгаан станцын үнс, үртэс, цэвэрлэх байгууламжийн лаг зэргийг ашиглан органик бордоо бэлтгэх юм. Одоогийн байдлаар ШУА-ийн эрдэмтэдтэй хамтран боловсруулсан, Эрдэнэт хотын цэвэрлэх байгууламжийн хуримтлагдсан лагийг “Ногоон хөгжил” төслийн нэгж нь мод тарих үйл ажиллагаандаа бүрэн хэрэглэж байна. Энэ нь хог хаягдлыг бууруулах, лагийн талбайг чөлөөлөх, хөрсний үржил шимийг сайжруулах, модны ургалт дэмжих зэрэг олон талын ач холбогдолтой юм. Статистик судалгаагаар байгалийн жамаар 100 жилд 1 см зузаантай хар шороон хөрс бий болдог. Монгол орны хар шороон хөрсний дундаж зузаан 25 см байдаг.

Хөрсний төв нь “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хамгийн тулгамдсан хөрсний асуудлыг шийдвэрлэх, жил бүр олон мянган куб метрээр нь сүйтгэж буй хар шороог орлуулах, импортын бүтээгдэхүүнийг дотооддоо үйлдвэрлэх, хөрсний үржил шимийг сайжруулах, цөлжилтийг бууруулах ач холбогдолтой.

Хаягдлыг дахин боловсруулж бордоо үүсгэхдээ калифорны чийгийн улааныг үржүүлэн түүгээрээ хөрс боловсруулж байгаа юм. Гурван сарын дотор үржсэн чийгийн улааны бордоо нь хөрсийг сийрэгжүүлэн, модны үндсийг хүчилтөрөгчөөр хангадаг сайн талтай.

Хөрсний төвд үйлдвэрийн ажилчдад халуун хоол үйлдвэрлэгч компаниудын хүнсний ногоо, жимсний хаягдал, намрын улиралд модны унасан навч, цаасны хаягдлаар чийгийн улаанаа хооллож хөрсөө боловсруулан бордоо бэлтгэн ашиглаж байна.

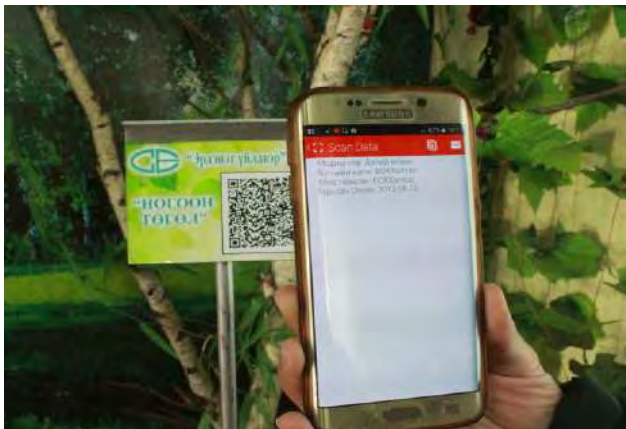

Зураг 88. Чийгийн улааныг үржүүлэн хөрс боловсруулалтад ашигласан байдал

4.6 “Ногоон-төгөл” төслийн талбайн тохижилт, ногоон байгууламж байгуулах

Үйлдвэрийн бүсэд ногоон байгууламжийг бий болгох, нэмэгдүүлэх, дүйцүүлэн хамгаалах, бичил цэцэрлэгт хүрээлэн бий болгох зорилгоор “Ногоон төгөл” төслийг 2013 оноос хэрэгжүүлэн 30 га талбайг хашаажуулж, усалгааны иж бүрэн системийг суурилуулсан. “Ногоон төгөл” төслийн талбайд 2022 онд 6 төрөл (монос, гүйлс, буйлс модыг суулгацаар шинэс, хус модыг ил уурхайн овоолгын тэлэлтэд өртсөн газраас шилжүүлэн)-ийн 1000 мод тарьсан. “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын бүтцийн нэгжүүдийн ажилтнуудыг хамруулан жил бүр мод тарих ажлыг зохион байгуулан ажиллаж байна. Төслийн талбайд 2013 оноос 2022 оны хооронд 24 төрлийн 16037 ширхэг модыг тарьж, усалгаа, арчилгааг тогтмол хийж гүйцэтгэж байна.

“Ногоон-төгөл” төслийн талбайд тарьсан моднуудыг бүртгэлжүүлэн тус бүрийг бар коджуулах ажлыг 2016-2022 онуудад үе шаттайгаар хийж гүйцэтгэж байна. Энэхүү бар код нь ухаалаг гар утсанд программ суулгаснаар төслийн хүрээнд тарьсан моднуудын мэдээллийг харах боломжтой.

Зураг 89. “Ногоон-төгөл” төслийн талбайн таригдсан модны бар код

Ногоон-төгөл төслийн талбайн орчны тохижилт: Үйлдвэрийн газрын барилга байгууламжийн засвар үйлчилгээний 2022 оны төлөвлөгөөнд тусгагдсаны дагуу “Ногоон-төгөл” төслийн талбайн ажилтнуудын байр, усны хурдгийн засварын ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.

Зураг 90. Ногоон-төгөл төслийн тохижилтын явц

Зураг 91. Өвс хадах ажлын явц

Ил уурхайн төвийн ордын уулын ажил гүйцэтгэх газарт орсон моднуудыг 2022 оны 09 дүгээр сарын 26-ны өдрөөс 10 дугаар сарын 14-ний өдрийн хооронд шинэс, хус зэрэг 119 ширхэг модыг “Ногоон-төгөл” төслийн талбайд шилжүүлэн суулгасан.

Зураг 92. Мод шилжүүлэн суулгах ажлын явц

Зураг 93. Мод шилжүүлэн суулгах, намрын мод тариалалтын бэлтгэл ажлыг хангах бордоо бэлдэх ажлын явц

Төслийн талбайн усалгааны системийг сайжруулан шинэчлэх ажлын хүрээнд 2022 оны 06 дугаар сарын 28-ны өдөр 32 мм голчтой 250 метр ган шугам хоолойг суурилуулсан.

Зураг 94. Ган хоолой суурилуулах ажлын явц

5. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭ

Хүснэгт 14. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөөний хэрэгжилт

д/д	Хийгдэх ажил	Арга хэмжээний хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Биелэлтийн шалгуур үзүүлэлт	Биелэлт
	2	3	4	5	6
1.	Хаягдлын аж ахуйн орчимд малтай айл өрх зусахыг таслан зогсоох, иргэдийг бодит мэдээллээр хангах.	Баяжуулах үйлдвэрийн хүрээнд	-	Тодорхойлох боломжгүй	Хаягдлын аж ахуйн орчмын малтай иргэдэд Онцгой байдлын газар, Хуулийн хэлтэс, Баяжуулах үйлдвэр зэрэг бүтцийн нэгжүүдийн мэргэжилтнүүд хамтран Хаягдлын аж ахуйн хэсгийн орчим малтай иргэдэд албан шаардлага хүргүүлж мэдээллээр хангасан. Мөн Хаягдлын аж ахуй хэсэгт Дотоодыг хамгаалах 816-р ангийн хөдөлгөөнт /мотоциклтой/ эргүүл, байнгын харуулуудыг ажиллуулж байна.

5.1 Хаягдлын аж ахуйн орчимд мал бүхий айл өрх зусахыг таслан зогсоох, иргэдийг бодит мэдээллээр хангах

Үйлдвэрийн газрын Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн хэлтэс, Хуулийн хэлтэс, Баяжуулах үйлдвэр, гэрээт цагдаагийн хэлтэс, онцгой байдлын 58 дугаар ангийн мэргэжилтнүүд хамтран 2022 оны 08 дугаар сарын 11-ний өдөр Хаягдлын аж ахуйн ойр орчимд суурьшиж буй малтай иргэдэд албан шаардлага болон мэдээллийг хүргэж ажилласан. Хаягдлын аж ахуйн ойр орчмыг Дотоодыг хамгаалах 816 дугаар ангитай гэрээ байгуулан тогтмол хөдөлгөөнт эргүүл ажлуулсан.

Зураг 95. Иргэдэд мэдээлэл хүргэх

Зураг 98. Хөдөлгөөнт эргүүл

6. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ

Хүснэгт 15 . Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний хэрэгжилт

д/д	Хийгдэх ажил	Арга хэмжээний хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Биелэлтийн шалгуур үзүүлэлт	Биелэлт
	1	2	3	4	5
1.	Үйлдвэрлэлийн нутаг дэвсгэрээс эртний олдвор илэрсэн тохиолдолд авран хамгаалах	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын хүрээнд	Тодорхойлох боломжгүй	-	Үйлдвэрийн газрын эзэмшлийн талбайгаас 2022 онд түүх соёлын олдвор илрээгүй болно.

6.1 Түүх , соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн дэлгэрэнгүй

Монголын үндэсний музей, Орхон аймгийн музейн судлаачид 2015 оны 04 дүгээр сард археологийн хайгуул хийх явцад “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлын аж ахуйн хойд хэсэгт байрлах Булган аймгийн Хангал сумын Бөхөнгийн өвөр хэмээх газарт эртний 4 эд өлгийн дурсгалт зүйлийг илрүүлэн сан хөмрөгт хадгалсан. Монголын үндэсний музейн баг 2015 оны 10 дугаар сарын 03-аас 11 дүгээр сарын 01-ний хооронд Булган аймгийн Хангал сумын Бөхөнгийн өвөрт археологийн нарийвчилсан судалгаа хийж эртний 30 гаруй эд өлгийн дурсгалт зүйлийг илрүүлэн сан хөмрөгөө арвижуулан хадгалсан.

Зураг 97. Археологийн олдвор

2022 оны тайлант хугацаанд үйлдвэрийн эзэмшлийн талбайгаас түүх соёлын олдвор илрээгүй болно. Илэрсэн тохиолдолд Монгол Улсын Соёлын өвийг хамгаалах тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн дагуу орон нутгийн холбогдох засаг захиргааны байгууллагад мэдэгдэх болон олдворыг авран хамгаалах, хүлээлгэн өгөх арга хэмжээг авч ажиллана.

7. ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТ

Хүснэгт 16. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилт

д/д	Хийгдэх ажил	Арга хэмжээний хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Биелэлтийн шалгуур үзүүлэлт	Биелэлт
	2	3	3	7	8
1.	Хор аюулын лавлах мэдээлэлд заасан нөхцөлд хадгалах	Химийн бодис ашигладаг болон хадгалдаг бүтцийн нэгжүүд	-	Авсан арга хэмжээг жилийн эцсийн тайланд тусгах	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь химийн хорт болон аюултай бодисыг “Химийн хорт болон аюултай бодисын бүтээгдэхүүний агуулах, Ерөнхий шаардлага. MNS 6458:2014” стандартын шаардлага хангасан, агааржуулалтын системээр хангагдсан өрөө болон агуулахад хор аюулын лавлах мэдээлэлд заасан нөхцөлд шинж чанар, үзүүлэх нөлөөллөөр нь ангилан ялгаж хадгалж байна.
2.	Химийн бодисын агуулахын агааржуулалтын системийн засвар үйлчилгээг тогтмол хийх, хуваарийн дагуу хэмжилт шинжилгээг хийлгэх	Химийн бодис ашигладаг болон хадгалдаг бүтцийн нэгжүүд	-	Авсан арга хэмжээг жилийн эцсийн тайланд тусгах	Химийн хорт болон аюултай бодис ашигладаг, хадгалдаг өрөө тасалгаа, агуулахын агааржуулалтын системийн үзлэг шалгалтыг хэлтэс, бүтцийн нэгжийн мэргэжилтнүүд 129 удаа хийсэн бөгөөд урсгал засварыг тухай бүр хийж, найдвартай ажиллагааг тогтмол ханган ажиллаж байна.
3.	Химийн бодисын сав баглаа боодлыг тогтмол шалгах	Химийн бодис ашигладаг болон хадгалдаг бүтцийн нэгжүүд	-	Авсан арга хэмжээг жилийн эцсийн тайланд тусгах	Химийн хорт болон аюултай бодисын битүүмжлэл алдагдах, асгарах гоожихоос урьдчилан сэргийлж, сав баглаа боодлын бүрэн бүтэн байдалд тогтмол хяналт шалгалт хийж, аюулгүй байдлыг ханган ажилласан.
4.	Химийн бодисын анхааруулах тэмдэг тэмдэглээг шинэчилж хийх	Химийн бодис ашигладаг болон хадгалдаг бүтцийн нэгжүүд	-	Авсан арга хэмжээг жилийн эцсийн тайланд тусгах	Химийн бодисын сав баглаа боодлын бүрэн бүтэн байдлын үзлэг шалгалтыг хэлтэс, бүтцийн нэгжийн мэргэжилтнүүд 99 удаа хийж, шаардлага хангахгүй 63, шинээр 117 хаяг шошго, тэмдэг тэмдэглээг химийн бодис бүр дээр сольж, шинэчилж байрлуулсан.
5.	Гал түймэртэй тэмцэх багаж, хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж авах, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эмнэлгийн анхан шатны тусламж үйлчилгээний тоноглолуудыг зохих газарт байнга бэлэн байлгах	Химийн бодис ашигладаг болон хадгалдаг бүтцийн нэгжүүд	-	Авсан арга хэмжээг жилийн эцсийн тайланд тусгах	Химийн хорт болон аюултай бодисыг ашигладаг, хадгалдаг өрөө тасалгаа, лаборатори, агуулахуудад гал түймэртэй тэмцэх багаж, тоног төхөөрөмж (галын хор, сүх, бээлий, элс гэх мэт), орчин үеийн галын дохиоллын болон гал унтраах автомат систем (галын усан систем, хөөсөн гал унтраах систем, гал унтраах уурын систем, гал унтраах нунтаг автомат систем)-ийг байрлуулсан ба бүрэн бүтэн байдлыг хэлтэс, бүтцийн нэгжийн мэргэжилтнүүд тогтмол хяналт шалгалт хийсэн. Гал унтраагуурын бүрэн бүтэн байдлыг тогтмол шалгаж, нийт 133 галын хор цэнэглэсэн. Ил гал гаргахаас урьдчилан сэргийлэх санамж анхааруулах тэмдэг тэмдэглээг шинэчилсэн.

д/д	Хийгдэх ажил	Арга хэмжээний хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Биелэлтийн шалгуур үзүүлэлт	Биелэлт
	2	3	3	7	8
6.	Үерийн усыг сувгаас халихаас сэргийлж, үерийн усны суваг, шуудууг тогтмол цэвэрлэх	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын бүтцийн нэгжүүд	-	Авсан арга хэмжээг жилийн эцсийн тайланд тусгах	Үерийн ус сувгаас хальж химийн бодис норхоос сэргийлж, үерийн усны суваг, шуудууг 7 хоног бүрийн баасан гарагт эрүүл ахуйн өдөр болгон хэвшүүлэн тогтмол цэвэрлэж, засвар үйлчилгээ хийж байна.

7. ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ

7.1 Хор аюулын лавлах мэдээлэлд заасан нөхцөлд хадгалах

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь химийн хорт болон аюултай бодисыг “Химийн хорт болон аюултай бодисын, бүтээгдэхүүний агуулах. Ерөнхий шаардлага. MNS 6458:2014” стандартын шаардлага хангасан, агааржуулалтын системээр хангагдсан өрөө болон агуулахад хор аюулын лавлах мэдээлэлд заасан нөхцөлд шинж чанар, үзүүлэх нөлөөллөөр нь ангилан ялгаж хадгалж байна.

7.1.1 Химийн хорт болон аюултай бодисыг хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах үйл ажиллагааг аюулгүй ажиллагааны заавар, дүрэм, журмын дагуу явуулах:

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь Химийн хорт болон аюултай бодисыг импортлох, хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах үйл ажиллагааг явуулахдаа Монгол улсын хууль, тогтоомжуудаар тогтоосон хэм хэмжээ ба төрийн захиргааны төв байгууллагаас баталгаажуулсан стандарт, норм болон үйлдвэрийн газрын дотоод дүрэм, журмын шаардлагад нийцүүлэн хэрэгжүүлж байна.

Хүснэгт 17. Хууль, эрх зүйн баримт бичгүүд

№	Хууль, эрх зүйн баримт бичгүүдийн нэр		Батлагдсан он
Монгол улсын хууль, дүрэм, журам болон бусад холбогдох баримт бичгүүд			
1	Хууль	Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хууль	2006.05.25
2		Тэсэрч дэлбэрэх бодис, тэсэлгээний хэрэгслийн эргэлтэд хяналт тавих тухай хууль	2017.02.09
3	Журам	Химийн хорт болон аюултай бодис экспортлох, импортлох, хил дамжуулан тээвэрлэх болон үйлдвэрлэх, худалдах журам	БОАЖС, ГХС-ын 2009.11.16-ны 334/104 дугаарын хамтарсан тушаал
4		Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах журам	МУШС, БОАЖС, ЭМС-ын 2017.05.23-ны 54/А/136/А/215 дугаарын хамтарсан тушаал
5		Химийн хорт болон аюултай бодисын эрсдэлийн үнэлгээ хийх журам	БОНХС, ЭМС, ОБГД-ын 2012.10.25-ны А-50/378/565 дугаарын хамтарсан тушаал
6		Химийн хорт болон аюултай бодисын эрсдэлийн үнэлгээ хийх аргачлал	
7	Ангилал, жагсаалт	МУ-д ашиглахыг хориглосон химийн хорт болон аюултай бодисын жагсаалт	МУЗГ-ын 2007.04.11-ний 95 дугаарын тогтоол
8		МУ-д ашиглахыг хязгаарласан химийн хорт болон аюултай бодисын жагсаалт	
9		Химийн хорт болон аюултай бодисын ангилал	БОНХАЖС, ЭМСС-ын 2015.10.08-ны А/356/396 дугаарын хамтарсан тушаал
10		Химийн хорт болон аюултай бодисын ангиллыг ашиглах аргачлал	
11		Химийн хорт болон аюултай бодисын ангилалд хамруулсан бодисын жагсаалт	
12	Стандарт	Химийн хорт болон аюултай бодис, бүтээгдэхүүний агуулах /Ерөнхий шаардлага/ MNS 6458:2014	

13		Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй. Химийн хорт болон аюултай бодисын шошго, анхааруулах тэмдэг MNS 5029:2011	
Үйлдвэрийн газрын дотоод дүрэм, журам			
12	Журам	Химийн хорт болон аюултай бодисыг импортлох, хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, хяналт тавих үйл ажиллагааны журам	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Ерөнхий захирлын 2019.06.21-ний А/569 дугаарын тушаал
13	Дүрэм	Химийн хорт болон аюултай бодисын аюулгүй байдлын дотоод дүрэм	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Ерөнхий захирлын 2020.01.13-ны А/15 дугаарын тушаал

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа болон шинжилгээ, судалгаанд шаардагдах химийн бодисын байгаль орчинд нөлөөлөх байдал, эрсдэлийг тодорхойлохоор дараах үнэлгээнүүдийг хийлгэж мөрдлөг болгон ажиллаж байна.

Хүснэгт 18. БОНБНУ-ний тодотгол байдлаар хийгдсэн химийн бодисын эрсдэлийн үнэлгээний тайлангууд

№	Нэр	Гүйцэтгэсэн огноо	Зориулалт	Гүйцэтгэсэн
1	“Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК-ийн химийн бодисын байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ	2013	ЗМЗ-д ашиглах нэмэлт химийн бодисууд	“ЕАСС” ХХК
2	“Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК-ийн Эрдэнэтийн овооны зэс, молибдены ордыг ашиглах төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний нэмэлт тодотгол	2014	“Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК-ийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ	“ЕАСС” ХХК
3	Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын нутагт орших “Эрдэнэтийн зэс молибдений баяжуулах үйлдвэрийн химийн бодисын агуулах” төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ	2018	“Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК-нд ашиглагдах химийн бодисын импортлох, ашиглах	“Найчрал Састайнэблэ” ХХК
4	“Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК-ийн Баяжуулах үйлдвэр, Хаягдлын аж ахуйн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ	2018	“Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК-ийн Баяжуулах үйлдвэр, Хаягдлын аж ахуйн төслийн ажил	“ЖЭМР” ХХК

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь 2022 оны байдлаар Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны тусгай зөвшөөрөл бүхий нийт 41 химийн бодисыг ашиглаж байна.

Хүснэгт 19. “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-т ашиглагдаж буй химийн бодисын жагсаалт

№	Монгол нэр	Олон улсын нэршил	Томьёо	CAS дугаар	Зөвшөөрсөн хэмжээ, тн
1	Аммонийн нитрат	Ammonium nitrate	NH ₄ NO ₃	6484-52-2	30000
2	Сүвэрхэг аммонийн нитрат	Ammonium nitrate	NH ₄ NO ₃	6484-52-2	10500
3	Натрийн нитрат	Sodium nitrate	NaNO ₃	7631-99-4	3000
4	Карбамид	Urea	NH ₂ CONH ₂	57-13-6	1500
5	Эмульгатор	Emulseur	Iod 65-74	1338-43-8	900
6	Натрийн нитрит	Sodium nitrite	Na ₂ NO ₂	7632-00-0	90
7	Тиокарбамид	Urea (mineral)	NH ₂ CSNH ₂	62-56-6	60
8	Парафин	Paraphine	-	-	210
9	Хүхэрт натри	Sodium sulphide	Na ₂ S	1313-82-2	27000
10	Баяжуулалтын хөөсрүүлэгч урвалж	BK-202			600
		Frother 103			180
		Methyl isobutyl carbinal MIBK	C ₆ H ₁₄ O	108-11-02	3000
		Polyfroth H19			
		Polyfroth H30			
		Polyfroth H27			
		Polyfroth W22C			
		OrePrep F-603			
Nasfroth FCM-70					
11	Баяжуулалтын цуглуулагч урвалж	BK901B		39142-36-4 592-35-8	2100
		Areo@MX 5140		140-93-2	
		Areo@MX 7260 HFR			
		Areo@MX 5152			
		Areo@MX 7360			
		Xanthate			
		Aerofloth	C ₈ H ₁₈ O	104-76-7	
		AP Реагент			
IPETC (aero 3894)					
12	Налко 71661	Nalco 71661 flocculant			60
13	Давсны хүчил техн	Hydrochloric acid	HCl	7647-01-0	24
14	Лигносульфанат	Lignosulfonate	OCH ₃	8061-51-6	200
15	Фураны давирхай	Furan resing	SQG-100	25212-86-6	540
16	Урвал хурдасгагч	Катализатор GSO ₃	C ₁₂ H ₂₅ -OSO ₃ H	104-15-2	105

				7664-93-9	
17	Урвал хурдасгагч	Катализатор GSO ₉	C ₁₂ H ₂₅ -OSO ₃ H	104-15-2 7664-93-9	105
18	Амин ТЕА	Trimethylamine		121-44-8	1.5
19	Магнийн хлорид	Magnesium chloride	MgCl ₂	7786-30-3	300
20	Антиаксилат	MDC220			60
21	Натрийн шүлт	Sodium hydroxide	NaOH	1310-73-2	15
22	Тринатрийфосфат	Trisodium phosphate	Na ₃ PO ₄ *H ₂ O	7601-54-9	30
23	Сольвент-5	White spirit D40		64742-48-9	75
24	Силикагель КСКГ	Silica gel	SiO ₂ *H ₂ O	112926-00-8	9
25	Цеолит Na A	Zeolite	Na ₂ O, Al ₂ O ₃ *SiO ₂ , H ₂ O	1318-02-01	3
26	Шингэн хлор	Chlorine	Cl ₂	7782-50-5	42
27	Карбид кальци	Calcium Carbide	CaC ₂	72-20-7	360
28	Ацетон	acetone	C ₃ H ₆ O	67-64-1	7.5
29	Давирхай / смола	Isocure focus X102 GP201-A/			30
		GP202-AL			
30	Цэвэрлэгээний бодис	Очищающий состав QA-01			3
31	Салгагч бодис	Разделительный состав, Ecopart 56 L(RA-21)			3
32	Силикокальци	Calcium silicon	CaSi	12638-76-5	90
33	Будаг	Краска Изотекс Z35P (FQ-7)			150
34	Будаг	Краска Изотекс K56S (FQT- 290)			240
35	Хөөс дарагч	OrePrep® D-202 Defoamer			6
36	Натрийн карбонат	Sodium carbonate	Na ₂ CO ₃		45
37	Натрийн силикат	Sodium metasilicate	Na ₂ SiO ₃		300
38	Дүүргэгч цавуу	Композитный материал Мультипласт 08			60
39	Баяжуулалтын цуглуулагч уусмал	Areo@ 7360 Depressant			90
40	Кальцийн хлорид	Calcium chloride	CaCl ₂	10043-52-4	3000
41	Тоос дарагч урвалж	Magna Flocc@336			450

7.2 Химийн бодисын агуулахын агааржуулалтын системийн засвар үйлчилгээг тогтмол хийх, хуваарийн дагуу хэмжилт шинжилгээг хийлгэх

Үйлдвэрийн газрын бүтцийн нэгжүүдэд ашиглагдаж буй химийн бодисын хадгалалт, хамгаалалтын бүрэн, бүтэн байдлыг иж бүрэн хяналт, шалгалтын хүрээнд болон ээлжит бус шалгалтаар тогтмол хяналт тавьж ажилласан. Мөн тухайн бүтцийн нэгжийн химийн хорт болон аюултай бодис хариуцагч нар өөрийн үйл ажиллагаанд ашиглагддаг химийн хорт болон аюултай бодисын ашиглалт, хадгалалт, сав, баглаа боодлын бүрэн бүтэн байдалд тогтмол хяналт тавин ажилладаг.

Зураг 98. Химийн хорт болон аюултай бодисын хяналт, шалгалт

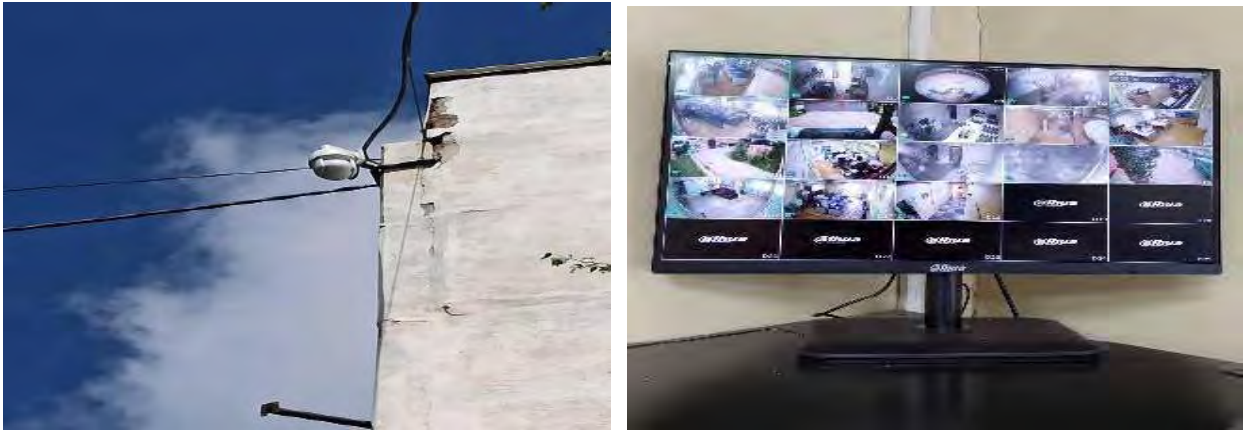
Химийн хорт болон аюултай бодисын өрөө, агуулахуудын агааржуулалтын системд үзлэг шалгалтыг бүтцийн нэгжүүдэд улирал бүр хийж, засвар үйлчилгээг Засвар угсралтын цехийн агааржуулалтын дэд хэсгийн ажлын төлөвлөгөөний дагуу гүйцэтгэсэн.

Зураг 99. Химийн бодисын агуулахуудын агааржуулалтын үзлэг, шалгалт

Химийн хорт болон аюултай бодисын агуулахын харуул хамгаалалтыг Гэрээт цагдаагийн хэлтэс, Дотоодын цэргийн бие бүрэлдэхүүн гүйцэтгэдэг. Гэрээт цагдаагийн алба улирал бүр төлөвлөгөө гарган хяналт тавин ажиллаж байна.

Агуулахын гадаад ба дотоод хяналтыг орчин үеийн видео камерын хяналтын системийн тусламжтайгаар 24 цагийн турш хяналт тавин ажилладаг.

Зураг 100. Химийн хорт болон аюултай бодисын агуулахуудын камержуулалт

7.3 Химийн бодисын сав баглаа боодлыг тогтмол шалгах

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь химийн хорт болон аюултай бодисыг “Химийн хорт болон аюултай бодисын, бүтээгдэхүүний агуулах. Ерөнхий шаардлага. MNS 6458:2014” стандартын шаардлага хангасан, агааржуулалтын системээр хангагдсан өрөө болон агуулахад хор аюулын лавлах мэдээлэлд заасан нөхцөлд шинж чанар, үзүүлэх нөлөөллөөр нь ангилан ялгаж хадгалж байна. Өрөө болон агуулахуудыг олон улсын стандартын (GHS) шаардлагын дагуу өнгөний кодоор кодолсон ба тухайн өрөөнүүдэд тохирсон анхааруулах тэмдэг, тэмдэглэгээ, дохио үг бүхий шошго байрлуулсан. Мэргэжлийн хяналтын газраар агуулахын нөхцөлд дүгнэлт гаргуулан, дүгнэлтийг үндэслэн байршлыг тогтоосон Засаг даргын захирамж гаргуулсан.

Зураг 101. Химийн хорт болон аюултай бодисын агуулах болон хаягжуулалт

Шингэн түлш (дизельд түлш болон А-80, АИ-92 бензин, тос, тосолгооны материал, мазут)-ийг 25-2000м³ багтаамжтай зориулалтын саванд, төрөл бүрийн тос масло, будгийг 250м² талбайтай 6 ширхэг дулаан агуулахад хүлээн авч, хадгалж, түгээж байна. Мэргэжлийн хяналтын газрын улсын байцаагчийн дүгнэлт гаргуулсан.

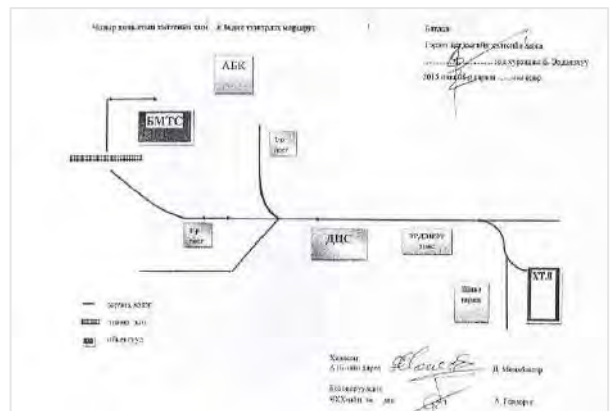
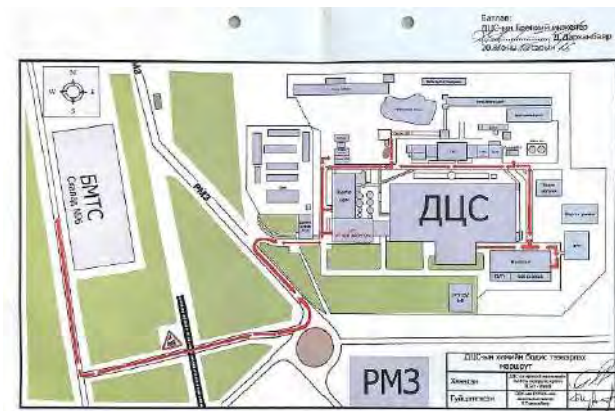

Зураг 102. Шингэн түлшний агуулах

Зураг 103. Төрөл бүрийн будгийн агуулах

Үйлдвэрийн газрын хэмжээнд химийн хорт болон аюултай бодисыг анхааруулах аюулын шинж чанарын тухай санамж байрлуулсан, техникийн болон аюулгүйн шаардлага хангасан тээврийн хэрэгслээр маршрутын дагуу тээвэрлэж байна.

Зураг 104. Тээврийн хэрэгслийн маршрут

7.4 Химийн бодсын анхааруулах тэмдэг тэмдэглэгээг шинэчилж хийх

Химийн бодисын сав баглаа боодлын бүрэн бүтэн байдлыг сар бүр тогтмол шалгаж, бүртгэл хөтөлж байна. Үзлэг шалгалтыг сар бүр тогтмол хийж, шаардлага хангахгүй 63, шинээр 117 хаяг шошго, тэмдэг тэмдэглэгээг бодис бүр дээр сольж, шинэчилж байрлуулсан.

Зураг 105. Химийн хорт болон аюултай бодисын агуулахуудын хаяг, шошго

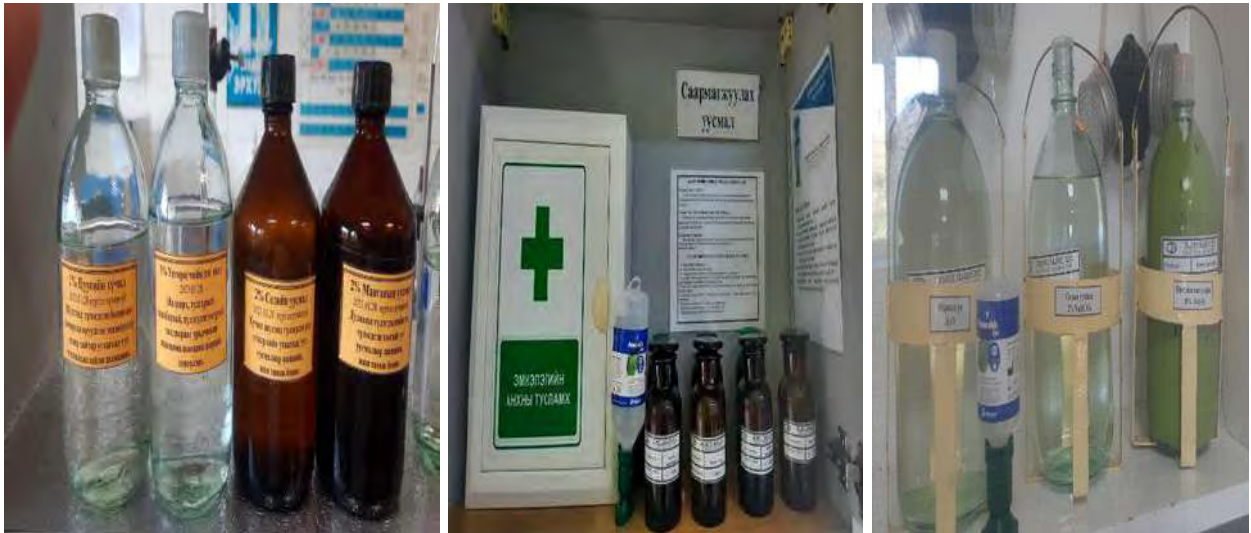
7.5 Гал түймэртэй тэмцэх багаж, хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж авах, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эмнэлгийн анхан шатны тусламж үйлчилгээний тоноглолуудыг зохих газарт байнга бэлэн байлгах

Химийн хорт болон аюултай бодисыг ашигладаг, хадгалдаг өрөө тасалгаа, лаборатори, агуулахуудад гал түймэртэй тэмцэх багаж, тоног төхөөрөмж (галын хор, сүх, бээлий, элс гэх мэт), орчин үеийн галын дохиоллын болон гал унтраах автомат систем (галын усан систем, хөөсөн гал унтраах систем, гал унтраах уурын систем, гал унтраах нунтаг автомат систем)-ийг байрлуулсан ба бүрэн бүтэн байдалд тогтмол хяналт шалгалт хийсэн. Гал унтраагуурын бүрэн бүтэн байдлыг тогтмол шалгаж, нийт 133 галын хор цэнэглэсэн. Ил гал гаргахаас урьдчилан сэргийлэх санамж анхааруулах тэмдэг тэмдэглэгээг шинэчлэн байршуулсан.

Зураг 106, 107. Гал унтраах автомат систем, анхан шатны багаж хэрэгсэл

Эмнэлгийн анхан шатны үйлчилгээний тоноглол, уусмалуудыг байрлуулсан ба жилд нэг удаа шинэчлэн сольж, тэдгээрийн бүрэн бүтэн байдалд тогтмол хяналт тавьдаг.

Зураг 108. Эмнэлгийн анхан шатны тусламжийн бэлдмэлүүд

7.6 Үерийн усыг сувгаас халихаас сэргийлж, үерийн усны суваг, шуудууг тогтмол цэвэрлэх

Үерийн ус сувгаас хальж химийн бодис норохоос сэргийлж, үерийн усны суваг, шуудууг 7 хоног бүр тогтмол хяналт тавин цэвэрлэж, урсгал засвар үйлчилгээг хийж ажиллаж байна.

Зураг 109. Үерийн усны суваг шуудуу

8. ХОГ, ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТ

Хүснэгт 20. Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилт

д/д	Хийгдэх ажил	Арга хэмжээний хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Биелэлтийн шалгуур үзүүлэлт	Биелэлт
	1	2	3	4	5
1.	Энгийн хатуу хог хаягдлыг зориулалтын саванд ангилан ялгаж хаях, хуваарийн дагуу ачуулах	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ	тн	Жилийн эцсийн тайланд тусгах	Монгол Улсын “Хог хаягдлын тухай” хуулийн 10.2.1 дэх заалт, “Энгийн хог хаягдлыг ангилах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, сэргээн ашиглах, устгах, булшлах үйл ажиллагаанд тавигдах ерөнхий шаардлага”-ын дагуу бүтцийн нэгжүүд дээр энгийн хог хаягдлыг ангилан ялгаж хаядаг хогийн савтай бөгөөд тухайн хогийн саванд цаас, шил-хуванцар, ахуйн гэж ангилан ялган хаяж хэвшүүлсэн. “Хог хаягдлын улсын тоо бүртгэл хөтлөх, тайлагнах журам”-ын дагуу хог хаягдлыг хогийн цэг рүү ачуулан шилжүүлэх үед бүтцийн нэгж тус бүрд талон бөглөж, бүртгэлийн журнал хөтлөн ажиллаж байна. Мөн “Хог хаягдлын улсын мэдээллийн нэгдсэн сангийн тогтолцоо, бүрдэл болон мэдээлэл төвлөрүүлэх журам”-ын 6.4.1, 6.4.2 дахь заалтын дагуу хог хаягдлын тайланг тогтмол гарган холбогдох газруудад хүргүүлэн ажилласан.
2.	Үйлдвэрийн газрын задгай талбай болон авто зогсоолын хог хаягдлыг хуваарийн дагуу тогтмол цэвэрлэж, ачуулах	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ	тн	Жилийн эцсийн тайланд тусгах	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын авто зогсоолын хог хаягдлыг цэвэрлэх хуваарь гарган Ерөнхий инженерээр батлуулдаг. Хуваарийн дагуу бүтцийн нэгжүүд авто зогсоолын хог хаягдлыг цэвэрлэсэн бөгөөд эхний 10 сарын байдлаар нийт 5.36 тонн хог хаягдлыг хотын төвлөрсөн хогийн цэгт хаясан.
3.	Аюултай хог хаягдлыг тусгай зөвшөөрөл бүхий аж ахуйн нэгжид шилжүүлэх	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ		Тусгай зөвшөөрөл бүхий аж ахуйн нэгжид шилжүүлэх тоо, хэмжээ	Аюултай хог хаягдал шилжүүлэх тендер зарлан шалгарсан компаниудад бүртгэлийн журнал хөтлөн дагалдах бичгээр аюултай хог хаягдлыг шилжүүлсэн. Үүнд: 1. “Цэцүүх трейд” ХХК-д 1 тонны хуванцар сав 752 ширхэг, 0.5-25 литрийн хуванцар сав 6210 ширхэг, 200 литрийн хуванцар сав 18 ширхэг, төмөр торх 3359 ширхэг, шуудай 47.34 тонн нийт 122.43 тонн химийн бодис, химийн бүтээгдэхүүний сав, баглаа боодол 2. “Монпити ойл” ХХК-д 583 тонн хаягдал тос, 493 ширхэг хаягдал дугуй, 0.1 тонн арчих материалыг шилжүүлсэн. 3. “Үлэмж хүдэр” ХХК-д 25 тонн хаягдал аккумулятор, 0.55 тонн батарейг шилжүүлсэн.

д/д	Хийгдэх ажил	Арга хэмжээний хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Биелэлтийн шалгуур үзүүлэлт	Биелэлт
4.	Аюултай хог хаягдлыг хадгалж буй цэгт хаягжуулалт хийх	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ	Үйл ажиллагааны дотоод зардал	Жилийн эцсийн тайланд тусгах	Бүтцийн нэгжүүд дээр аюултай хог хаягдлыг “Хог хаягдлын тухай хууль”, “Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, устгах болон, тайлагнах журам”-ын дагуу түр хадгалах цэг байгуулж, хаягжуулан ангилан ялгаж хадгалж байна
5.	Цутгуурын цехийн дахин хайлах хар төмрийн ил агуулахын төмрийг ангилан ялгах, хог хаягдлыг зайлуулах ажлыг үргэлжлүүлэн хийх	Засвар механикийн завод		Цэвэрлэсэн талбайн хэмжээ, тоо мэдээлэл	Олон жил хуримтлагдсан дахин ашиглах төмөр, металл буулгах цэгийн хаягдал металлыг ангилан ялгах, хог хаягдал цэвэрлэх ажлыг гүйцэтгүүлэхээр “Дахин хайлуулах төмрийн ил агуулахад ангилан ялгах, хашаа барих” ажлын тендерийг 2022 оны 05 дугаар сарын 19-ний өдөр зарлаж, “Мэйнспринг” ХХК шалгарсан. Тус компани нь нийт 579900 тонн дахин хайлуулах төмрийг ялгаж жижиглэн тасалж Засвар механикийн заводын цутгуурын цехэд өгсөн. Бусад хог хаягдал (16260 тонн)-ыг цэвэрлэн төвлөрсөн хогийн цэгт шилжүүлсэн.

8. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь хог хаягдлын үйл ажиллагааг Монгол улсын хууль, тогтоомжуудаар тогтоосон хэм хэмжээ ба төрийн захиргааны төв байгууллагаас баталгаажуулсан дүрэм, журам, аргачлал, заавар болон үйлдвэрийн газрын дотоод журмын шаардлагад нийцүүлэн явуулдаг.

Хүснэгт 21. Хууль, эрх зүйн баримт бичгүүд

№	Хууль, эрх зүйн баримт бичгүүдийн нэр		Батлагдсан байдал
Монгол улсын хууль, дүрэм, журам болон бусад холбогдох баримт бичгүүд			
1	Хууль	Хог хаягдлын тухай	2017.05.12
3	Журам	Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, устгах болон бүртгэх, тайлагнах журам	ЗГ-ын 2018.05.02-ны 116 дугаарын тогтоол
4		Хог хаягдлын улсын мэдээллийн нэгдсэн сангийн тогтолцоо, бүрдэл болон мэдээлэл төвлөрүүлэх журам	БОАЖС-ын 2018.11.12-ны А/428 дугаарын тушаал
5		Хог хаягдлын улсын тоо, бүртгэл хөтлөх, тайлагнах журам	БОАЖС-ын 2009.01.27-ны 21 дугаарын тушаал
7	Жагсаалт	Эх үүсвэрээс гарах хог хаягдлын кодчилсон жагсаалт, тэдгээрийн зэрэглэл	БОАЖС-ын 2017.12.12-ны А/349 дугаарын тушаал
8		Аюултай хог хаягдлын жагсаалт	ЗГ-ын 2018.05.02-ны 116 дугаарын тогтоол
9		Үүсэх хог хаягдлыг үйлдвэрлэгч болон импортлогч хариуцах зарим бүтээгдэхүүний жагсаалт	БОАЖС, СС-ын 2018.11.13-ны А/429/257 дугаарын хамтарсан тушаал
12	Бүртгэл, дагалдах бичгийн маягт	Үүсгэгчийг бүртгэх бүртгэлийн хуудас	БОАЖС-ын 2018.02.02-ны А/21 дугаарын тушаал
13		Аюултай хог хаягдлын дагалдах бичиг	
14	Тайлангийн маягт	Аюултай хог хаягдал үүсгэгчийн тайлан	
15		Хатуу хог хаягдлын БОХ 7.1 мэдээний маягт	БОАЖС-ын 2009.01.27-ны 21 дугаарын тушаал
16		Аюултай хог хаягдлын БОХ 6.2 мэдээний маягт	БОАЖС-ын 2019.09.19-ний А/527 дугаарын тушаал
17	Бусад	Энгийн хог хаягдлыг ангилах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, сэргээн ашиглах, устгах, булшлах үйл ажиллагаанд тавигдах ерөнхий шаардлага	БОАЖС-ын 2018.11.17-ны А/443 дугаарын тушаал
Үйлдвэрийн газрын дотоод журам			
18	Журам	Гаднын байгууллага, хувь хүмүүст дахивар нөөцийг худалдан борлуулах, аюултай хог хаягдлыг шилжүүлэх журам	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Ерөнхий захирлын 2019.05.14-ний А/380 дугаарын тушаал
19	Жагсаалт	Аюултай хог хаягдлын жагсаалт	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Ерөнхий захирлын 2019.05.16-ны А/400 дугаарын тушаал

8.1 Энгийн хатуу хог хаягдлыг зориулалтын саванд ангилан ялгаж хаях, хуваарийн дагуу ачуулах

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын зэс, молибдений хүдэр олборлох, баяжуулах технологийн процесс, туршилт, шинжилгээний явц болон бусад үйл ажиллагаанаас үүсэх хог хаягдлыг бүтцийн нэгж тус бүрд цуглуулж, энгийн хатуу хог хаягдлыг тухай бүрд нь цэвэрлэж, Монгол Улсын “Хог хаягдлын тухай” хуулийн дагуу хот тохижуулах газартай гэрээ байгуулж, хогийн цэгт хаядаг бөгөөд аюултай хог хаягдлыг Монгол Улсын “Хог хаягдлын тухай” хууль, Засгийн газрын 116 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, устгах болон бүртгэх, тайлагнах журам”, “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын “Гаднын байгууллага, хувь хүмүүст дахивар нөөцийг худалдан борлуулах, аюултай хог хаягдлыг шилжүүлэх журам”-ын дагуу тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуйн нэгжид шилжүүлсэн.

Энгийн хатуу хог хаягдлыг ангилан ялгаж хаях:

Үйлдвэрийн газрын бүтцийн нэгжүүд энгийн хатуу хог хаягдлыг ангилан ялгах зориулалтын савнуудтай болсон бөгөөд хог хаягдлыг ангилан ялган хаяж үйл ажиллагаандаа хэвшүүлж байна.

Зураг 110. Хог хаягдлын ангилан ялгалт

Бүтцийн нэгжүүдийн ажилтнуудад олгогдож буй цэвэр усны хуванцар сав цуглуулах цэг байгуулан цуглуулж, Орхон аймгийн хуванцар сав, баглаа авах цэгт шилжүүлж байна.

Зураг 111. Цэвэр усны хуванцар сав цуглуулах цэг

8.2 Үйлдвэрийн газрын задгай талбай болон авто зогсоолын хог хаягдлыг хуваарийн дагуу тогтмол цэвэрлэж, ачуулах

Авто зогсоолын цэвэрлэгээ:

Үйлдвэрийн газрын авто зогсоолын хог хаягдлыг цэвэрлэх хуваарь гарган “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Ерөнхий инженерээр батлуулдаг. Хуваарийн дагуу бүтцийн нэгжүүд авто зогсоолын хог хаягдлыг цэвэрлэдэг бөгөөд 2022 онд нийт 13.82 тонн хог хаягдлыг хотын төвлөрсөн хогийн цэгт хаясан.

Зураг 112. Авто зогсоолын хог хаягдлын цэвэрлэгээ

Цэвэрлэгээг Орхон аймгийн Дулааны цахилгаан станцын үнсэн хадгалах сангийн хойд гүүрнээс эхлэн голын голдирол дагуу 11.5 км, голын эргээс хоёр тийш тус бүр 200 м зайд буюу нийт 243.5 га талбайг үйлдвэрийн газрын 26 бүтцийн нэгжийн 297 ажилтан 12 техник хэрэгсэл (өөрөө буулгагч, авто ачигч, универсал, бага оврын ачааны Bongo г.м)-ээр 18 удаа ачилт хийж нийт 255 м³ хог хаягдлыг цэвэрлэж, төвлөрсөн хогийн цэгт зөөвөрлөн буулгасан.

Зураг 114. Хангал голын хог хаягдлыг цэвэрлэж буй байдал

Эрдэнэт хотын төвлөрсөн хогийн цэгт тархсан хог хаягдлыг хумих ажил:

Хотын төвлөрсөн хогийн цэгт тархсан хог хаягдлыг түрэх ажлыг 2022 оны 08 дугаар сарын 01-ний өдрөөс 08-ны өрийн хооронд зохион байгуулсан.

Төвлөрсөн хогийн цэгийн үндсэн 80.3 га талбайгаас 24.1 га талбайн хогийг 9 өдрийн турш дотогш нь түрж, хумьсан. Хог түрэх ажилд KOMATSU 47, KOMATSU D-275A-5R маркийн хоёр бульдозер 166 мот цаг ажиллаж нийт 69,046,019 төгрөгийн ажил гүйцэтгэсэн.

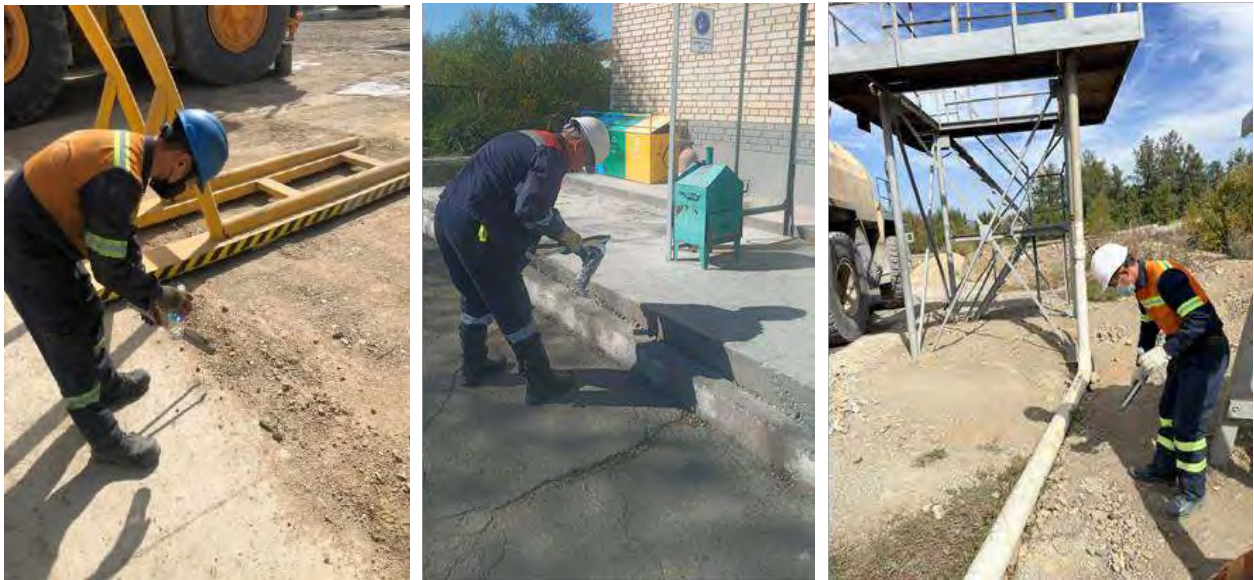

Зураг 115. Хотын төвлөрсөн хогийн цэгт тархсан хог хаягдлыг түрэн байдал

“АЮУЛЫГ АВДАРЛАЯ-1” болзолт уралдаант ажил:

Орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хороо, “Бөмбөрцгийн сүмбэ” хүүхдийн байгууллага хамтран “Аюулыг авдарлая-1” болзолт уралдаанд нэгдэж “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын 21 бүтцийн нэгжийн хариуцсан талбай болон тамхи татах цэгүүдээс тамхины иш түүх ажлыг зохион байгуулан ажилласан. Үйлдвэрийн газрын бүтцийн нэгжүүд долоо хоног бүрийн 5 дахь өдөр тамхи татах цэгийн хогийг цэвэрлэдэг тул тамхины ишний хуримтлал үүсдэггүй.

Уралдааны хүрээнд бүтцийн нэгжүүдээс нийт 0.5 литрийн 164 ширхэг усны сав тамхины иш түүж, Орхон аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газарт хүлээлгэн өгсөн.

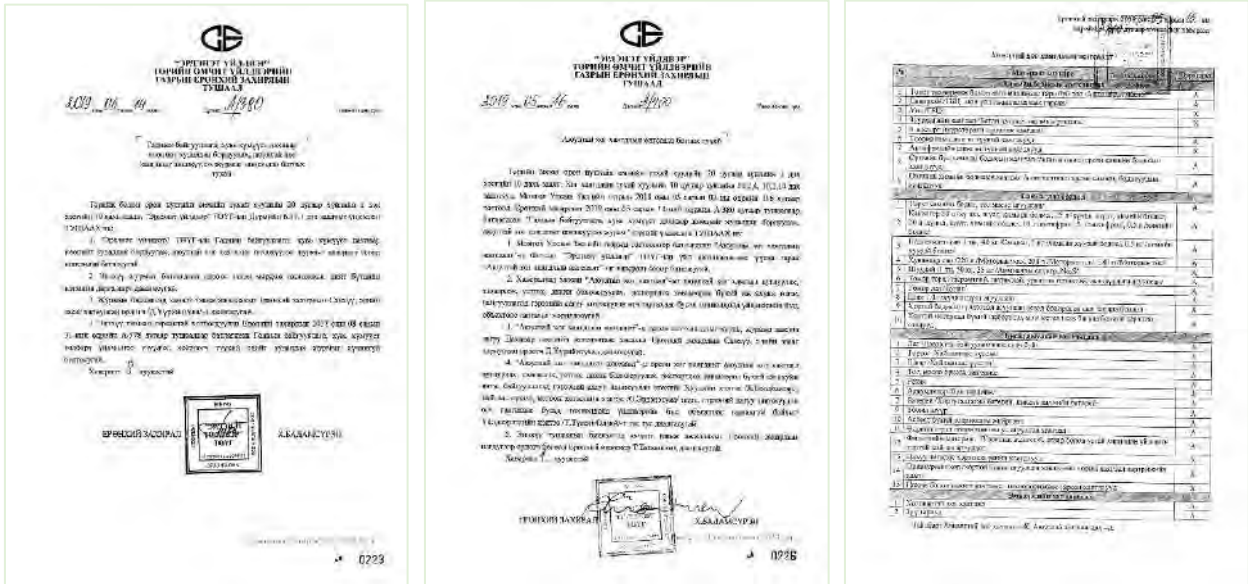
Зураг 116. Тамхины иш түүж буй байдал

8.3 Аюултай хог хаягдлыг тусгай зөвшөөрөл бүхий аж ахуйн нэгжид шилжүүлэх

Үйлдвэрийн газрын үйл ажиллагаанаас үүссэн аюултай хог хаягдлыг бүртгэлжүүлж, ангилан ялгаж, байгаль орчинд бохирдол үүсгэхгүй нөхцөлд түр хадгалдаг. Монгол Улсын “Хог хаягдлын тухай” хууль, Засгийн газрын 116 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, устгах болон бүртгэх, тайлагнах журам”, “Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа ажил үйлчилгээ худалдан авах тухай хууль”-ийн дагуу тендерийн сонгон шалгаруулалт зарлаж, шалгарсан тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуй нэгжид аюултай хог хаягдлыг шилжүүлж байна.

Аюултай хог хаягдлыг шилжүүлэх:

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь Монгол улсын хууль, тогтоомж, стандартын шаардлагыг хангах зорилгоор 2019 оны 05 дугаар сарын 14-ний өдрийн А/380 дугаарын тушаалаар “Гаднын байгууллага, хувь хүмүүст дахивар нөөцийг худалдан борлуулах, аюултай хог хаягдлыг шилжүүлэх журам” болон 2019 оны 05 дугаар сарын 16-ны өдрийн А/400 дугаарын тушаалаар “Аюултай хог хаягдлын жагсаалт”-ыг тус тус боловсруулан батлуулж үйл ажиллагаандаа баримтлан дээрх жагсаалтын дагуу аюултай хог хаягдлыг ангилан ялгаж, бүртгэлийн дэвтэр хөтөлж, эх үүсвэр дээр түр хадгалж байна.

Зураг 117. Аюултай хог хаягдлын дотоод журам, жагсаалт

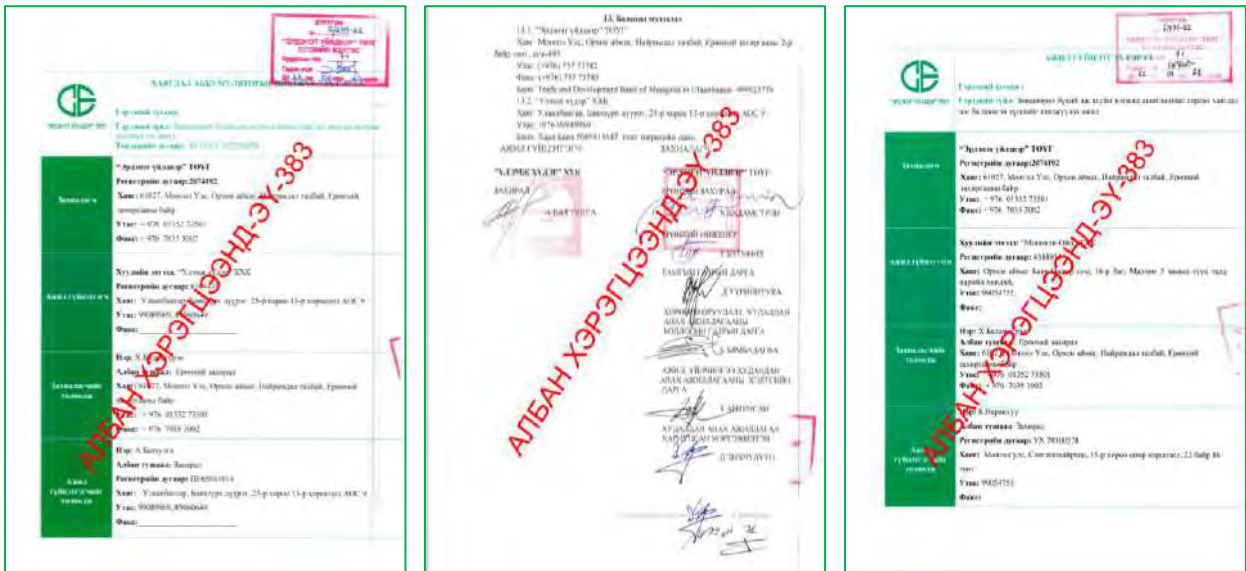
Аюултай хог хаягдлыг шилжүүлэх явц:

Аюултай хог хаягдлыг шилжүүлэх ажлыг Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн хэлтэс нь тухайн жилийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөө болон “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын бизнес төлөвлөгөөнд тус тус тусгадаг. Төлөвлөгөөний дагуу “Химийн хорт болон аюултай бодисуудын ашиглалтаас гарсан сав баглаа боодлуудыг аюултай хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, устгах зөвшөөрөл бүхий аж ахуйн нэгжид шилжүүлэх ажил”, “Аюултай хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, устгах зөвшөөрөл бүхий аж ахуйн нэгжид ашиглалтаас гарсан хаягдал тос ба шингэн түлшийг шилжүүлэх ажил”, “Аюултай хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, устгах зөвшөөрөл бүхий аж ахуйн нэгжид хаягдал аккумуляторыг шилжүүлэх ажил”-уудын гүйцэтгэгч сонгон шалгаруулах ажлын хэсэг байгуулагдан урилга болон техникийн тодорхойлолтыг www.tender.gov.mn сайтад байршуулсан.

Зураг 118. Аюултай хог хаягдлыг шилжүүлэх ажлын техникийн даалгавар

Тендерт шалгарсан “Цэцүүх трейд” ХХК-тай “Химийн хорт болон аюултай бодисуудын ашиглалтаас гарсан сав баглаа боодлуудыг аюултай хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, устгах зөвшөөрөл бүхий аж ахуйн нэгжид шилжүүлэх ажил”, “Монпиги ойл” ХХК-тай “Аюултай хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, устгах зөвшөөрөл бүхий аж ахуйн нэгжид ашиглалтаас гарсан хаягдал тос ба шингэн түлшийг шилжүүлэх ажил”, “Үлэмж хүдэр” ХХК-тай Аюултай хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, устгах зөвшөөрөл бүхий аж ахуйн нэгжид хаягдал аккумуляторыг шилжүүлэх ажил”-ын гэрээг тус тус байгуулсан.

Зураг 119. Аюултай хог хаягдлыг тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуй нэгжид шилжүүлэх гэрээ

“Монпители ойл” ХХК-д шилжүүлсэн аюултай хог хаягдал:

Тайлант жилд Баяжуулах үйлдвэр, Авто тээврийн цех, Засвар механикийн завод, Ус хангамжийн цех, Ил уурхай, Тээвэр ложистикийн төв, Геологи хайгуулын экспедици, Цахилгаан цех, Ган бөөрөнцгийн цехээс 583 тонн хаягдал тос (ажилласан масло), 493 ширхэг хаягдал дугуй, 0.1 тонн арчих материалыг авто машинаар зөөж тухайн компанид шилжүүлсэн.

Зураг 120. Хаягдал тос шилжүүлсэн байдал

Зураг 121. Хаягдал дугуй шилжүүлсэн байдал

“Үлэмж хүдэр” ХХК-д шилжүүлсэн аюултай хог хаягдал:

Тайлант жилд Ил уурхай, Авто тээврийн цех, Засвар механикийн завод, Ус хангамжийн цех, Барилга засварын цех, Геологи хайгуулын экспедици, Дулааны цахилгаан станц, Цахилгаан цехээс 25 тонн хаягдал аккумулятор, 0.55 тонн батареиг тухайн компанид шилжүүлсэн.

Зураг 122. Хаягдал аккумулятор шилжүүлсэн байдал

Зураг 123. Шуудай преслэн ачсан байдал

“Цэцүүх трейд” ХХК-д шилжүүлсэн аюултай хог хаягдал: Тайлант жилд нийт 39 ш битүү вагоноор 1 тонны хуванцар сав 752 ширхэг, 0.5-25 литрийн хуванцар сав 6210 ширхэг, 200 литрийн хуванцар сав 18 ширхэг, төмөр торх 3359 ширхэг, хаягдал шуудай 47.34 тонн нийт 122.43 тонн аюултай хог хаягдлыг Баяжуулах үйлдвэр, Авто тээврийн цех, Засвар механикийн завод, Ус хангамжийн цех, Дулааны цахилгаан станц, Ил уурхай, Тээвэр ложистикийн төв, Чанарын хяналтын хэлтэс, Аж ахуй үйлчилгээний цех, Геологи хайгуулын экспедицээс шилжүүлсэн.

Зураг 124. Хуванцар савнуудыг ачсан байдал

Зураг 125. Төмөр торх ачсан байдал

8.4 Аюултай хог хаягдлыг хадгалж буй цэгт хаягжуулалт хийх

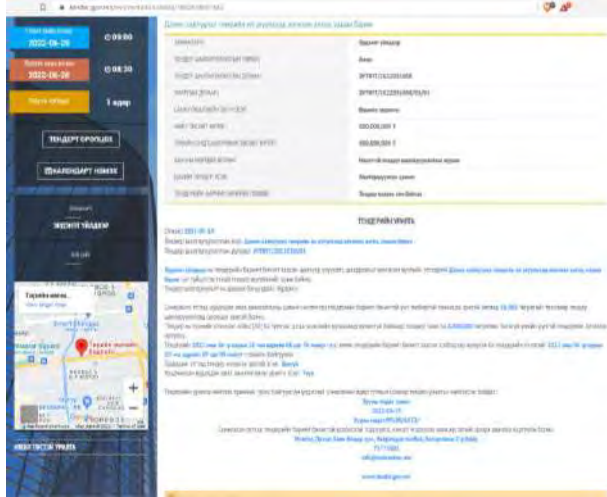
Бүтцийн нэгжүүд дээр аюултай хог хаягдлыг “Хог хаягдлын тухай хууль”, “Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, устгах болон, тайлагнах журам”-ын дагуу түр хадгалах цэг байгуулж, хаягжуулан ангилан ялгаж хадгалж байна. Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах цэг байгуулж, хаягжуулан ангилан ялгаж хадгалж байна.

Зураг 126. Аюултай хог хаягдлын цэг

8.5 Цутгуурын цехийн дахин хайлах хар төмрийн ил агуулахын төмрийг ангилан ялгах, хог хаягдлыг зайлуулах ажлыг үргэлжлүүлэн хийх

Үйлдвэрийн газрын Засвар механикийн заводод олон жил хуримтлагдсан дахин ашиглах төмөр, металл буулгах цэгийн хаягдал металлыг ангилан ялгах, хог хаягдал цэвэрлэх ажлыг гүйцэтгүүлэхээр “Дахин хайлуулах төмрийн ил агуулахад ангилан ялгах, хашаа барих” ажлын тендерийг 2022 оны 05 дугаар сарын 19-ний өдөр зарлаж, “Мэйнспринг” ХХК шалгарсан. Тус компани нь нийт 579900 тонн дахин хайлуулах төмрийг ялгаж жижиглэн тасалж Засвар механикийн заводын цутгуурын цехэд өгсөн. Бусад хог хаягдал (16260 тонн)-ыг цэвэрлэн төвлөрсөн хогийн цэгт шилжүүлсэн.

Зураг 127. Цутгуурын цехийн дахин хайлах хар төмрийн ил агуулах

9. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Хүснэгт 22. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн хэрэгжилт

д/д	Хийгдэх ажил	Хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Биелэлтийн шалгуур үзүүлэлт	Биелэлт
	2		5	6	7
1.	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Ил уурхай 7, Эрдэнэт-Хангал-Орхон гол 8 цэг (Хүрээлэн буй орчин) нийт 15 цэгт	Ил уурхай, хүрээлэн буй орчин	мг/л	Батлагдсан графикайн дагуу усны шинжилгээний гүйцэтгэлийн тайлан	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Ерөнхий инженерийн 2022 оны 01 дүгээр сарын 15-ны өдөр баталсан хяналт, шинжилгээний хөтөлбөрийн дагуу сард нэг удаагийн давтамжтай Хүрээлэн буй орчны гадаргын усны 8 цэг, үйлдвэрийн бүсийн Ил уурхайн 7 гүний усны хяналтын цооногийн дээжүүдийг авч, шинжилсэн. Гадаргын усны 80 дээжид 26-28 үзүүлэлтээр 2240 хэмжилт шинжилгээг гүйцэтгэсэн. Шинжилгээний үр дүнг гадаргын усны MNS 4586:98 “Усны орчны чанарын үзүүлэлт ерөнхий шаардлага” стандарттай харьцуулан хяналт тавин ажилладаг. Үйлдвэрийн бүсийн Ил уурхайн 7 гүний усны хяналтын цооногийн 70 дээжүүдэд 22-27 үзүүлэлтээр 1750 хэмжилт шинжилгээг хийсэн. Хяналтын цооногийг газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын MNS 6148:2010 стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээтэй харьцуулж, стандарт шаардлагыг баримтлан ажилдаг. Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн хэлтсийн байгаль орчны лаборатори нь МУ-ын MNS ISO 5667-1:2002, MNS ISO 5667-2:2001, MNS ISO 4867:99, стандарт Түүвэр авах, сорилт, шалгалт тохируулгын зүйлтэй харьцах журам ЛЖ-102-13/20 тоот журмын дагуу авч, шинжилгээг MNS ISO/IEC 17025:2018 стандартын ерөнхий шаардлагад нийцүүлсэн байгууллагын сорилт аргачлалын заавар /CA3/, Монгол Улсын MNS стандартад заасан аргуудаар тодорхойлдог.
2.	“Эрдмин” ХХК-ийн хяналтын 8 цооног, “Ачит-ихт” ХХК-ийн хяналтын 3 цооног Нийт 11 цэгт	“Эрдмин” ХХК, “Ачит-ихт” ХХК	мг/л	УЦУОШТ, БОНХХ-ийн БОЛ-ын хамтарсан шинжилгээний төлөвлөгөөний дагуу хийсэн гүйцэтгэлийн тайлан	Орхон аймгийн Мэргэжлийн хяналтын газар, Байгаль орчин, Аялал жуулчлалын газар, Ус цаг уур, орчны шинжилгээний төвийн холбогдох байцаагч, мэргэжилтнүүдийн баталсан графикайн дагуу “Эрдмин” ХХК-ийн 8, “Ачит-Ихт” ХХК-ийн гүний усны хяналтын 3 цооногуудаас улиралд 1 удаа дээж авч, шинжилгээг гүйцэтгэн хяналт тавин ажилладаг. “Эрдмин” ХХК-ийн 21 дээжид 25 үзүүлэлтээр 525 шинжилгээ, “Ачит-ихт” ХХК-ийн 12 дээжид 25 үзүүлэлтээр 375 хэмжилт шинжилгээг гүйцэтгэсэн. “Эрдмин” ХХК, “Ачит-ихт” ХХК-ийн цооногийн усны шинжилгээний үр дүнг Газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын MNS 6148:2010 стандартыг баримтлан ажилласан.
3.	Хангал- Эрдэнэт-Орхон гол хүртэл Чингэл гол Нийт 6 дээж	Хангал-Эрдэнэт-Орхон гол хүртэл Чингэл гол	мг/л	УЦУОШТ, БОНХХ-ийн БОЛ-ын хамтарсан шинжилгээний төлөвлөгөөний дагуу хийсэн гүйцэтгэлийн тайлан	Орхон аймаг болон “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын хамтын ажиллагааны хүрээнд аймгийн Ус цаг уур орчны шинжилгээний төвийн Байгаль орчны лаборатори болон үйлдвэрийн газрын Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн хэлтсийн байгаль орчны лаборатори хамтарсан гадаргын усны мониторингийн 2022 оны төлөвлөгөөний дагуу хийж гүйцэтгэсэн. Хангал, Эрдэнэт, Орхон голуудын усны 11 дээжид 27-28 үзүүлэлтээр 308 хэмжилт шинжилгээг гүйцэтгэсэн. Шинжилгээний дүнг гадаргын усны Монгол Улсын стандарт MNS 4586:98 “Усан орчны чанарын үзүүлэлт ерөнхий шаардлага” харьцуулах ба 2017 оны 12 дугаар сарын 01-ны өдрийн А/332 Байгаль орчин, Аялал жуулчлалын сайдын тушаалаар баталсан гадаргын усны чанарыг бохирдлын индексээр үнэлэх зааврын дагуу үнэлсэн.

д/д	Хийгдэх ажил	Хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Биелэлтийн шалгуур үзүүлэлт	Биелэлт
	2		5	6	7
4.	Үйлдвэрийн бүс дэх БҮ-ийн 2, Ус хангамжийн цехийн 4, Автотээврийн цех 3, Засвар механикийн завод 3, ИУ-н тэсэлгээний 2 агаарын цэг, Хүрээлэн буй орчны 4, нийт 18 цэгт	Үйлдвэрийн бүс дэх БҮ, Ус хангамжийн цех, Автотээврийн цех, Засвар механикийн завод, ИУ, Хүрээлэн буй орчин	мг/м ³	Батлагдсан графикийн дагуу усны шинжилгээний гүйцэтгэлийн тайлан	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Ерөнхий инженерийн 2022 оны 01 дүгээр сарын 15-ны өдөр баталсан хяналт, шинжилгээний хөтөлбөрийн дагуу MNS ISO/IEC 17025:2018 стандартад нийцүүлж байгууллагын сорилт аргын заавар /CA3/, Монгол улсын MNS стандартад заасан аргачлалуудаар тодорхойлдог. Үйлдвэрийн бүс дэх Баяжуулах үйлдвэрийн 2 сорьцод 3 үзүүлэлтээр 6 хэмжилт, Ус хангамжийн цехийн 12 сорьцод 14 үзүүлэлтээр 168 хэмжилт, Автотээврийн цехийн 9 сорьцод 6-14 үзүүлэлтээр 102 хэмжилт, Засвар механикын завод 10 дээжид 14 үзүүлэлтээр 164 хэмжилт, Ил уурхайн тэсэлгээний 18 сорьцод 14 үзүүлэлтээр 252 хэмжилт, Хүрээлэн буй орчны 12 сорьцод 14 үзүүлэлтээр 168 хэмжилтийг гүйцэтгэсэн байна. Хүрээлэн буй орчин болон үйлдвэрийн бүсийн гадаад орчны агаарын чанарын үзүүлэлтийг Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 4585:2016 стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээг баримтлан ажилладаг.
5	Үйлдвэрийн бүсийн, БҮ-ийн 7, Автотээврийн цех 3, Чанарын хяналтын хэлтсийн 2, Хүрээлэн буй орчны 4 дээж, Нийт 16 дээж	Үйлдвэрийн бүсийн, БҮ, Автотээврийн цех, Чанарын хяналтын хэлтсийн, Хүрээлэн буй орчин	мг/кг	Батлагдсан графикийн дагуу усны шинжилгээний гүйцэтгэлийн тайлан	Монгол Улсын MNS 3298:1991 “Байгаль хамгаалал, хөрс, шинжилгээнд дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлага”-ын дагуу дээжийг авч, MNS 11464:2002 “Хөрсний чанар. Физик химийн шинжилгээ хийх дээжийг урьдчилан боловсруулах” стандартын зааснаар дээжүүдийг боловсруулж, шинжилгээг MNS ISO/IEC 17025:2018 стандартын ерөнхий шаардлагад нийцүүлж байгууллагын сорилт аргачлалын заавар /CA3/, Монгол улсын MNS стандарт заасан аргачлалуудаар тодорхойлдог. Батлагдсан графикийн дагуу үйлдвэрийн бүсийн Баяжуулах үйлдвэрийн 7 дээжид 12 үзүүлэлтээр 84 хэмжилт шинжилгээ, Автотээврийн цехийн 3 дээжид 12 үзүүлэлтээр 36 хэмжилт шинжилгээ, Чанарын хяналтын хэлтсийн 2 дээжид 12 үзүүлэлтээр 24 хэмжилт шинжилгээ, Хүрээлэн буй орчны 4 дээжид 12 үзүүлэлтээр 48 хэмжилт шинжилгээг гүйцэтгэсэн байна. Монгол улсын “Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ” MNS 5850:2008 стандарттай харьцуулж дүгнэх ба тухайн бүс нутгаас хол нөлөөлөлд өртөөгүй цэвэр хөрсний үзүүлэлттэй харьцуулна.

9. ОРЧНЫ ХЭМЖИЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Байгаль орчны лабораторийн бодлого:

Сорилтын лабораторийн MNS ISO/IEC 17025:2018 стандартын ерөнхий шаардлагын 4 дүгээр бүлгийн 4.1; 4.2 дахь заалтад нийцүүлэн; Байгаль орчны удирдлагын тогтолцооны MNS ISO 14001:2016 стандартын хяналт, мониторингд сорилтын чанар хангалтыг хэрэгжүүлэхдээ ажилтан бүр шударга, үнэн зөв хандан, болзошгүй эрсдэлээс сэргийлж, хэмжилт шинжилгээг мэргэжлийн өндөр түвшинд гүйцэтгэн, үйлчлүүлэгчдийн нууцлалыг хүндэтгэн, эрхэмлэн ажиллана.

Байгаль орчны лабораторийн зорилго:

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын (цаашид үйлдвэрийн газар гэх) үйл ажиллагааны явцад үүсэх бохирдуулагчийг хэмжилт, шинжилгээгээр илрүүлж, газар дээр нь шуурхай хэмжилт шинжилгээ хийж, болзошгүй болон учирсан эрсдэлийг бууруулах, залруулах арга хэмжээ авч, байгаль орчин, хүн, мал амьтанд сөрөг нөлөөлөл үзүүлэхээс урьдчилан сэргийлэх болон гэнэтийн тохиолдлыг цаг тухайд нь тодорхойлоход оршино.

Байгаль орчны лабораторийн зорилт:

Стандартчилал, техникийн зохицуулалт, тохирлын үнэлгээний итгэмжлэлийн тухай хуулийн хүрээнд үйлдвэрийн газрын бүтцийн нэгжүүд болон хүрээлэн байгаа орчны хөрс, ус, агаарын сорилт, шинжилгээг гүйцэтгэхдээ хими, физик-химийн орчин үеийн нарийвчлал өндөртэй зөөврийн болон суурин багаж тоног төхөөрөмжүүдийг ашиглана.

Байгаль орчны лабораторийн ажлын чиг үүрэг:

“Байгаль орчныг хамгаалах тухай” хууль болон MNS ISO 14001:2016 “Байгаль орчны удирдлагын тогтолцоо шаардлага, хэрэглэх арга зүйн заавар” стандарт шаардлагын 4.5.1 заалтад тусгасны дагуу байгаль орчны лаборатори нь байгууллагын байгаль орчны бодлого, зорилго, зорилтыг хэрэгжүүлдэг хяналтын нэгжийн дор үйл ажиллагаагаа явуулж, хянахад чиглэгдсэн мэдээллүүдээр хангах, баримтжуулах, сэргийлэх болон залруулах үйл ажиллагааг нэвтрүүлэхэд чиглэгдэн ажилладаг юм.

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ –ын Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн хэлтсийн Байгаль орчны лаборатори нь Монгол улсын “Байгаль орчныг хамгаалах тухай” хуулийн 10 дугаар зүйлийн 1, 3-р заалт, 31 дүгээр зүйлийн 7-р заалтыг үндэслэн байгаль орчны лаборатори 2008 онд ашиглалтад орж, үйлдвэрийн газрын нэгжүүд болон хүрээлэн буй орчны хөрс, ус, агаарын дээжид шинжилгээ хийж, хяналт тавин ажилладаг. Лаборатори нь газар дээр нь хэмжилт, шинжилгээг хээрийн болон суурин шинжилгээний аргаар хийх боломжтой юм. Орос, Герман, АНУ улсад үйлдвэрлэгдсэн орчин үеийн шинжилгээний багаж тоног төхөөрөмжөөр тоноглогдсон.

Лаборатори нь газар дээр нь хэмжилт, шинжилгээг хээрийн болон суурин шинжилгээний аргаар хийх боломжтой юм. Орос, Герман, АНУ улсад үйлдвэрлэгдсэн орчин үеийн шинжилгээний багаж тоног төхөөрөмжөөр тоноглогдсон.

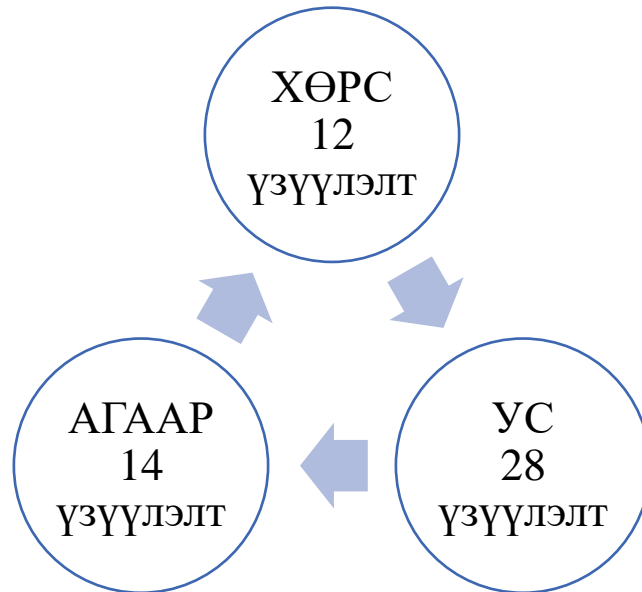
Зураг 128. Лабораторийн тоног төхөөрөмж

ИТГЭМЖЛЭЛ	
	<p>MNS ISO/IEC 17025:2018 Сөрлгтын болон шалгалт тохируулгын лабораторийн чадавхид тавих стандарт</p>
	<p>MNS ISO/IEC 17025:2018 Стандартын шаардлага хангасан.</p>
	<p>MNS ISO/IEC 17025:2018 5 удаагийн магадлан итгэмжлэл авсан.</p>

Зураг 129. Лабораторийн итгэмжлэлийн гэрчилгээ

Монгол улсын “Стандартчилал, техникийн зохицуулалт, тохирлын үнэлгээний итгэмжлэлийн тухай” хуулийн 27.1.1-т зааснаар Үндэсний итгэмжлэлийн төвийн тушаалаар 5 удаа магадлан итгэмжлэгдсэн лаборатори юм.

ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨРӨЛ

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ЛАБОРАТОРИЙН ХЯНАЛТ, МОНИТОРИНГ

9.1 Үйлдвэрийн бүсийн ил уурхайн 7, хүрээлэн буй орчны 8 усны шинжилгээ:

ШИНЖИЛГЭЭНИЙ АЖЛЫН АРГА ЗҮЙ

Хээрийн шинжилгээний арга зүй:

Мониторинг судалгаанд хамрагдсан уст цэгүүдийн байршлыг тодорхойлж, фото зураг авч, усны температур, усны орчин (рН), усны температур, агаарын температур, салхины урсгал, чиглэл, агаарын даралтыг газар дээр тодорхойлдог.

Лабораторийн ажлын арга зүй:

Сорьцыг лабораторид авчирч, хамгийн түрүүнд шинж чанар өөрчлөгдөх ууссан хий /хүчилтөрөгч/, төмөр /Fe²⁺/, шивтэр /NH₄⁺/, нитрит /NO₂⁻/, нитрат /NO₃⁻/ зэрэг элементүүдийг тодорхойлно.

Дээрх хувирамтгай нэгдлүүд нь, тунадас болон буух, ууршиж алдагдах, өөр нэгдэлд шилждэг. Бусад элементүүдийг орчин үеийн арга аргачлалаар, батлагдсан стандартын дагуу доорх үзүүлэлтүүдийг тодорхойлсон.

1. Ерөнхий хатуулаг, Ca²⁺, Mg²⁺, CO₃²⁻, HCO₃⁻, Cl⁻, - эзлэхүүний аргаар
2. Хуурай үлдэгдэл, жинлэгдэх бодис –жингийн аргаар
3. Ууссан хүчилтөрөгч – полярографийн аргаар
4. рН – потенциометрийн аргаар
5. NH₄⁺, NO₂⁻, NO₃⁻, SO₄²⁺, F⁻, Fe, Cu, Mo, Cr, Zn, SiO₂, PO₄³⁻, өнгө, – спектрофотометр багажаар

Хүснэгт 23. Усны шинжилгээний стандартууд

№	Тодорхойлох үзүүлэлтүүд		Тодорхойлох стандарт арга
1	Температур	t ⁰ C	MNS ISO 10523:2001
2	Усны орчин	pH	MNS ISO 10390:2001
3	Ууссан хүчилтөрөгч	O ₂	CA3-102-13/03
4	Жинлэгдэх бодис	-	MNS ISO 11923:2001
5	Хуурай үлдэгдэл	-	MNS 4423:1997
6	Карбонат, гидрокарбонат	CO ₃ ²⁻ , HCO ₃ ⁻	MNS 4425:1997
7	Хатуулаг	-	MNS ISO 6059:2005
8	Кальци	Ca ²⁺	MNS ISO 6059:2005
9	Магни	Mg ²⁺	MNS ISO 4341:96
10	Хлорид	Cl ⁻	MNS ISO 9297:2005
11	Аммони	NH ₄ ⁺	НАСН багажийн арга CA3-102-13/10
12	Нитрат	NO ₃ ⁻	НАСН багажийн арга CA3-102-13/11
13	Нитрит	NO ₂ ⁻	НАСН багажийн арга CA3-102-13/12
14	Сульфат	SO ₄ ²⁺	НАСН багажийн арга CA3-102-13/09
15	Төмөр 3 валенттай	Fe	НАСН багажийн арга CA3-102-13/06

16	Зэс	Cu	НАСН багажийн арга СА3-102-13/07
17	Молибден	Mo	НАСН багажийн арга СА3-102-13/08
18	Хром 6 валенттай	Cr	НАСН багажийн арга СА3-102-13/14
19	Цайр	Zn	НАСН багажийн арга СА3-102-13/15
20	Цахиурын исэл	SiO ₂	НАСН багажийн арга СА3-102-13/16
21	Фосфат	PO ₄ ³⁻	НАСН багажийн арга СА3-102-13/17
22	Фтор	F ⁻	НАСН багажийн арга СА3-102-13/22
23	Өнгө	-	НАСН багажийн арга СА3-102-13/18

Усны ерөнхий химийн шинжилгээг дээрх аргуудыг ашиглан дараах хэмжих хэрэгсэл тоног төхөөрөмжийг ашигласан.

Зураг 130. Шинжилгээнд ашиглагддаг багаж хэрэгсэл

Боловсруулалтын арга зүй:

Шинжилгээнд хамрагдсан уст цэгүүдийг анги, бүлэг төрөл, эрдэсжилт болон хатуулгаар нь ангилахдаа дараах ангиллуудыг авч үзсэн.

Усны химийн найрлагын ангилал: Байгалийн усны химийн найрлагыг анион, катионы харьцаагаар нь дараах байдлаар ангилдаг.

-HCO₃ /гидрозарбонатын ангийн ус. Энэ ангид эрдэсжилт багатай гол, горхи, нуур, газар доорх цэнгэг ус орно/.

-SO₄ /сульфатын ангийн ус. Энэ ангид гидрокарбонат ба хлорын ангийн завсрын шинж чанарыг хадгалсан бүх төрлийн ус орно/.

-Cl /хлорын ангийн усанд тэнгис далайн болон эрдэсжилт ихтэй газар доорх ус ихэвчлэн ордог/.

Анионы зонхилох байдлаар нь 1 ба 2-р зонхилогч, харин нэгдүгээрээс 50 мг-экв/ хувиас дээш бол 1-р зонхилогч, харин нэгдүгээрээс 10 мг-экв/ %-аас багагүй хэмжээгээр найрлагад оролцсон ионуудыг дараагийн зонхилогчид дэс дараалан тооцож, хоорондын ялгаа нь 10 мг-экв/ %-аас бага байх тохиолдолд холимог ангид тооцдог.

Катионы хувьд дээрхийн адил зонхилохоор нь кальцийн, магнийн, натрийн, холимог гэж 4 бүлэгт хуваах ба анион катионы харгалзах байдлаар нь дараах төрлөөр ялгана.

1-р төрөл: [HCO₃⁻] > [Ca²⁺] + [Mg²⁺]

2-төрөл: [SO₄²⁻] + [HCO₃⁻] > [Ca²⁺] + [Mg²⁺] > [HCO₃⁻]

3-р төрөл: [Cl] > [Na] буюу [Ca²⁺] + [Mg²⁺] > [SO₄²⁻] + [HCO₃⁻]

4-р төрөл: [HCO₃⁻]=0

Усны эрдэсжилт:

Оросын эрдэмтэн А.М.Овчинниковын ангиллыг ерөнхийд нь баримтлан унд, ахуйн болон малын усны нормыг харгалзан усны эрдэсжилтийг дараах байдлаар ангилдаг.

Хүснэгт 24. Байгалийн усны эрдэсжилтийн ангилал

д/д	Эрдэсжилтийн зэрэг	Эрдэсжилт, г/л
1	Нэн цэнгэг буюу ялимгүй эрдэсжилттэй	< 0.20
2	Цэнгэг буюу дунд зэргийн эрдэсжилттэй	0.21-0.50
3	Цэнгэгдүү буюу харьцангуй ихэвтэр эрдэсжилттэй	0.51-1.00
4	Давсархаг буюу их эрдэсжилттэй	1.01-3.00
5	Давстай буюу шорвогдуу	3.01-7.00
6	Их давстай буюу шорвог	>7.01

Усны хатуулаг:

Оросын эрдэмтэн, гидрохимич О.А.Алекины ангиллыг ашиглан өөрийн орны стандарт болон эрдэмтний хийсэн судалгаа үндэслэн дараах байдлаар ангилан үздэг. Үүнийг хүснэгтээр үзүүлбэл:

Хүснэгт 25. Усны хатуулгийн ангилал

д/д	Хатуулгийн зэрэг	Хатуулаг, мг-экв/л
1	Маш зөөлөн	<1.50
2	Зөөлөн	1.51-3.00
3	Зөөлөвтөр	3.01-5.00
4	Хатуувтар	5.01-7.00
5	Хатуу	7.01-9.00
6	Маш хатуу	>9.01

Гадаргын усны бохирдлын индексийг тооцох аргачлал:

Гадаргын усны чанарыг үнэлэхдээ гадаргын усны бохирдлын индексийг тооцож үнэлгээг өгнө. Усны бохирдлын индексийг дараах томъёогоор тооцно.

$$\text{УБИ} = \left(\sum_{i=1}^6 \frac{ci}{\text{УЧС}} \right) / 6$$

Үүнд: УЧС – Усны чанарын стандарт

ci – үзүүлэлтийн дундаж агууламж

6 – УБИ-г тооцоход авсан хамгийн их утга бүхий үзүүлэлтийн тоо

Уг индексийг тооцохдоо тодорхой тооны үзүүлэлтүүдийг ашиглах буюу шинжилгээний 4-өөс доошгүй дүнгээр дунжийг бодож гаргадаг. Усны бохирдлын индексийг тооцсоны дараа тухайн индексээс хамааруулж усны цэврийн зэргийн ангиллыг тогтоодог. Үүнийг хүснэгтээр үзүүлбэл:

Хүснэгт 26. Гадаргын усны цэврийн зэргийн ангилал

Бохирдлын индекс	Усны чанар	
	Зэрэг	Ангилал
≤0.3	I	Маш цэвэр
0.31-0.89	II	Цэвэр
0.90-2.49	III	Бага бохирдолтой
2.50-3.99	IV	Бохирдолтой
4.0-5.99	V	Бохир
≥6.0	VI	Маш бохир

Шинжилгээний ажлын үр дүнд боловсруулалт хийхдээ гадаргын усыг “Усан орчны чанарын үзүүлэлт. Ерөнхий шаардлага MNS 4586:1998” стандарт болон Байгаль орчны сайд, Эрүүл мэнд нийгмийн хамгааллын сайдын 1997 оны 143/А/352 тоот хамтарсан тушаалын 3 дугаар хавсралт “Гадаргын усны цэврийн зэргийн ангиллын норм”, хяналтын цооногийн усыг “Хүрээлэн буй орчин. Эрүүл мэндийг хамгаалах. Аюулгүй байдал Усны чанар. Газрын доорх ус бохирдуулагч бодис, элементийн зөвшөөрөгдөх хэмжээ MNS 6148:2010” стандарттай тус тус харьцуулж, үнэлэлт дүгнэлтийг гаргасан.

Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн хэлтсийн байгаль орчны лаборатори нь батлагдсан графикайн дагуу голын усны 8 цэг, гүний усны бохирдолтын хэмжээг тодорхойлох зорилгоор ил уурхайн хяналтын 7 цооногийн дээжүүдийг Монгол Улсын стандарт MNS ISO 5667-1:2002, MNS ISO 5667-2:2001, MNS ISO 4867:99, Түүвэр авах, сорилт, шалгалт тохируулгын зүйлтэй харьцах журам ЛЖ-102-13/20 тоот журмын дагуу авч, шинжилгээг MNS ISO/IEC 17025:2018 стандартын ерөнхий шаардлагад нийцүүлсэн байгууллагын сорилт аргачлалын заавар /CA3/, Монгол улсын MNS стандартад заасан аргуудаар тодорхойлсон.

Сорилтын дээжийг цуглуулах аргачлал:

Уснаас дээж авах талбайг сонгох: Голууд ба урсгал уснаас дээж авах цэгт ширүүн урсгалтай, ус нь давхаргатай байх тохиолдолд тухайн усны шинж чанарыг тодорхойлохын тулд янз бүрийн гүнээс буюу давхарга бүрээс нь дээж авах шаардлагатай. Үйлдвэрийн газрын илүүдэл уснаас дээж авах цэгийг сонгохдоо хаягдал, бохир усны мөн чанар болон зайлуулж буй газрын онцлогийг харгалзан үзнэ. Тухайн голын усны чанарыг төлөөлж чадахуйц, чанарын огцом өөрчлөлт ажиглагдаж байгаа, эсвэл голын усны томоохон хэрэглэгчийн гаралт, томоохон хаягдал ус нийлүүлэгчийн оролт орчимд сонгон авна.

Уснаас дээж авах: Тогтмол ба урсгал уснаас дээж авах арга нь ялгаатай. Цоолбор дээж ба холимог дээжүүд нь усны дээрх хоёр хэлбэрт хэрэглэгдэнэ. Мөчлөгт ба тасралтгүй дээж авах арга нь урсгал усанд хэрэглэгдэнэ. Дээжийг авсны дараа дээжид эсвэл дээжийг авахын өмнө хоосон саванд нь химийн бодис хийж дээжид байгаа зарим физик химийн бүрдүүлэгчийг тогтворжуулна. Харин цуврал дээж авах арга нь тогтмол усанд илүү зохимжтой. MNS ISO 5667-2:2001 / Усны чанар-дээж авах 2-р хэсэг дээж авах аргачлалын зааварт тусгагдсан болно. Шинжилгээнд авсан дээжийг бүртгэлжүүлнэ.

Уснаас авсан дээжийг хадгалах, тээвэрлэх: Дээжийг дээжилсэн үеийн температураас бага температурт хадгална. Хэрэв хөлдөөх шаардлага гарвал савыг бүрэн дүүргэхгүй. Дээжийг авсан даруйдаа хөргөх буюу хөлдөөх нь илүү үр дүнтэй. Энэ тохиолдолд зөвхөн хуванцар савыг хэрэглэнэ. Сорьцод тохирох химийн бодисыг нэмж хадгалж болно. Сонгож авсан хадгалах арга нь цаашдын шинжилгээний явц, үр дүнд нөлөөлөхгүй гэдгийг баталгаажуулж өгнө. Тээвэрлэлтийн явцад дээжийг асгарч, муудахаас болгоомжлон дээж бүхий савыг сайтар битүүмжилж хадгална. Баглаа боодол нь савыг гаднын бохирдол гэмтлээс хамгаална.

Тээвэрлэлтийн үед дээжийг аль болох сэрүүн, гэрэл тусахгүй газар хадгалах бөгөөд хэрвээ боломжтой бол дээж бүрийг тусад нь ус үл нэвтрүүлэх саванд байрлуулна.

Монгол улсын нутаг дэвсгэрийг 29 томоохон сав газарт хуваасны дагуу Орхон голын дэд сав газар болох Хангал голын сав газарт хамаарагдана. Хангал голын эхэн цутгалыг 15,5 км урсах Говилын гол, Бөхөнгийн нурууны баруун хажуу, Ингэтийн давааны өврөөс эх аван 2,8 км урсах Зуны гол (одоо үйлдвэрийн ХАА байгаа), Дэлийн нурууны ар, Цагаанчулуут уулын өврөөс усжих 15,2 км урт Эрдэнэт голууд бүрдүүлдэг.

Хангал гол 70 гаруй км урсаад Орхон аймгийн баруунаас зүүн хойш, зүүн хойноос зүүн өмнөд рүү урсаж Орхон голд цутгана.

Эрдэнэт, Хангал, Орхон голын ай сав газрын гадаргын усны болон хяналтын цооногийн усны дээж авах цэгийг тогтоож, сар болгон тогтмол хугацаанд усны дээжийг авч, шинжилгээг гүйцэтгэж байна.

Зураг 131. Хүрээлэн буй орчны хяналтын цэг

Хүснэгт 27. Гадаргын усны дээж авах цэгийн байршил

№	Дээж авах цэг	Өргөрөг	Уртраг
1	Рашааны дээд гүүр	49°01'43.9"	104°05'30.7"
2	Эрдэнэт гол -01	49°02'42.3"	104°07'03.1"
3	Эрдэнэт гол -02	49°03'21.8"	104°08'30.0"
4	Эрдэнэт гол -03	49°04'06.8"	104°09'40.1"
5	Далангийн ойролцоо	49°04'31.2"	104°09'58.1"
6	Вокзалын гүүр	49°04'28.9"	104°11'19.0"
7	Хуурай ам	49°04'44.0"	104°16'00.2"
8	Тариа бригад	49°03'17.9"	104°22'55.8"

Зураг 132. Гадаргын уснаас дээж авч буй байдал

Зураг 133. Усанд шинжилгээ хийж буй байдал

Гадаргын усны дээжийг батлагдсан графикайн дагуу сар бүр дээж авч, үр дүнг MNS 4586:98 “Усны орчны чанарын үзүүлэлт ерөнхий шаардлага” стандарттай харьцуулан хяналт тавин ажилладаг. Гадаргын усны шинжилгээний дундаж үр дүнг доорх хүснэгтүүдэд үзүүлэв.

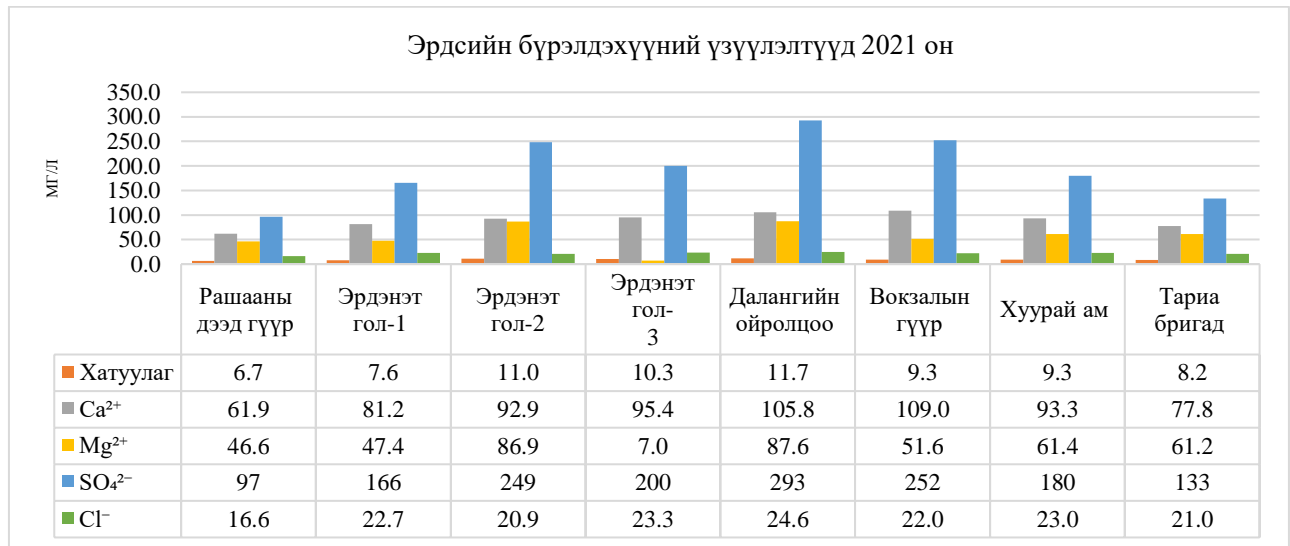
Хүснэгт 28. Гадаргын усны 2022 оны шинжилгээний дундаж дүн

№	Сорьцын нэр	Салхины хурд	Тем. t ⁰ C		pH	УХ	БХХ	Хатуулаг	Ca ²⁺	Mg ²⁺	CO ₃ ²⁻	HCO ₃	Cl
			агаар	ус		мг/л	мг/л	мг-экв/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л
1	Рашааны дээд гүүр	0.33-1.13	21.53	10.4	7.95	5.67	-	7.57	74.5	50.4	3.10	541	22.03
2	Эрдэнэт гол-1	0-0	11.73	3.18	8.33	7.60	2.44	7.93	78.2	51.5	2.58	429	22.73
3	Эрдэнэт гол-2	0.19-0.39	7.49	4.26	8.07	6.53	1.59	8.64	80.0	59.1	2.21	443	21.97
4	Эрдэнэт гол-3	0.25-0.50	10.83	4.90	8.15	6.78	1.29	9.95	100.8	61.0	2.58	537	26.44
5	Далангийн ойролцоо 1	0.57-0.98	7.47	4.13	7.92	7.0	1.77	10.70	105.1	74.7	2.21	473	25.54
6	Вокзалын гүүр	0-0	17.23	8.07	8.13	7.40	1.33	10.64	98.7	74.2	3.10	479	24.00
7	Хуурай ам	0-0	19.27	9.53	8.42	7.90	1.19	9.94	95.3	67.7	4.13	476	22.96
8	Тариа бригад	0-0	19.27	9.50	8.30	8.0	1.41	7.45	57.8	58.8	4.13	415	16.93
MNS 4586:1998		-	-		6-8	6<	3	-	-	-	-	-	-

№	Сорьцын нэр	Fe ²⁺	Cu	Mo	SO ₄ ²⁻	NH ₄ ⁺	NO ₃ ⁻	NO ₂ ⁻	Cr ⁶⁺	Zn	SiO ₂	PO ₄ ³⁻	F ⁻	ЖБ
		мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л
1	Рашааны дээд гүүр	0.03	0.30	0.07	163	0.15	1.53	0.02	0.04	0.0	16.0	0.35	0.8	77.8
2	Эрдэнэт гол-1	0.03	0.07	0.12	240	0.07	1.62	0.01	0.02	0.01	17.0	0.34	1.9	66.2
3	Эрдэнэт гол-2	0.03	0.08	0.11	227	0.11	1.66	0.01	0.03	0.0	16.1	0.34	1.8	76.1
4	Эрдэнэт гол-3	0.04	0.12	0.09	272	0.87	1.42	0.07	0.02	0.0	17.2	0.43	1.5	99.3
5	Далангийн ойролцоо 1	0.03	0.24	0.07	343	0.79	1.56	0.05	0.01	0.0	16.0	0.33	1.1	80.5
6	Вокзалын гүүр	0.07	0.37	0.12	350	0.45	1.63	0.06	0.02	0.01	16.8	0.31	1.1	103.6
7	Хуурай ам	0.07	0.15	0.11	317	1.39	1.43	0.07	0.02	0.01	17.7	0.48	1.0	91.3
8	Тариа бригад	0.10	0.22	0.10	400	0.08	1.60	0.03	0.02	0.01	18.7	0.74	1.1	89.7
MNS 4586:1998			0.01	0.25	100	0.50	9.0	0.02	0.01	-	0.10	-	-	-

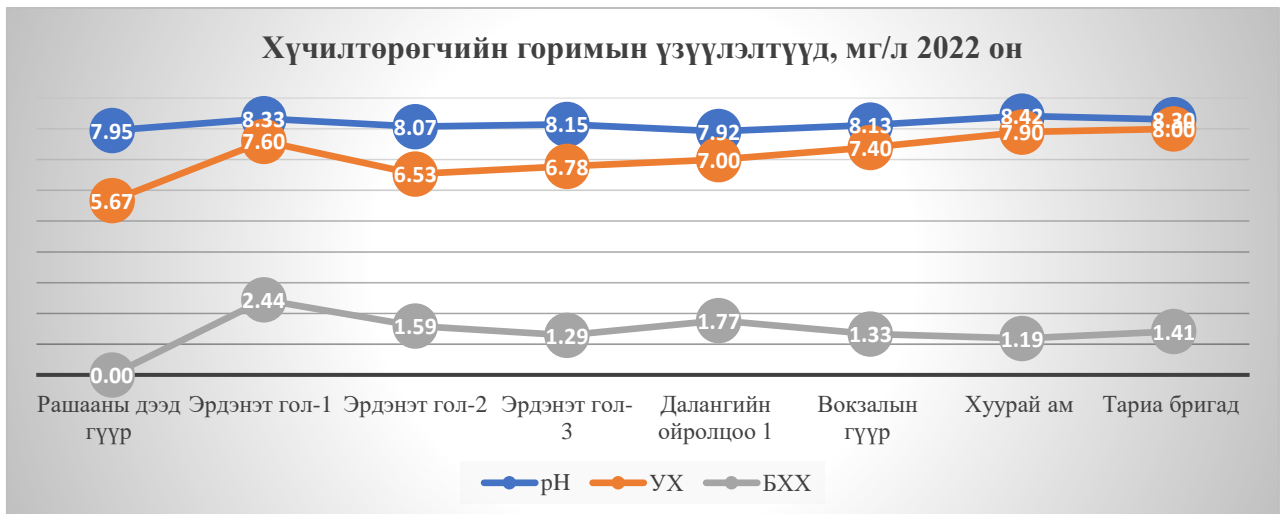
2021 оны шинжилгээний үр дүнг 2022 оны үр дүнтэй харьцуулж, графикаар үзүүлэв.

График 4. Гадаргын усны шинжилгээний үр дүн

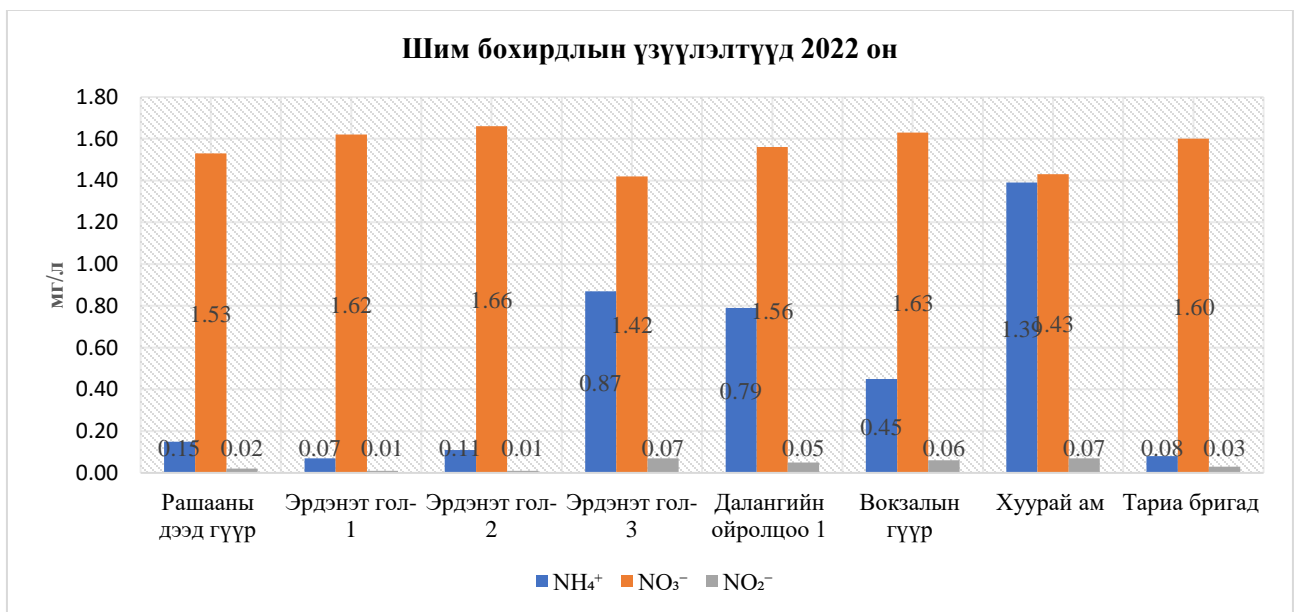
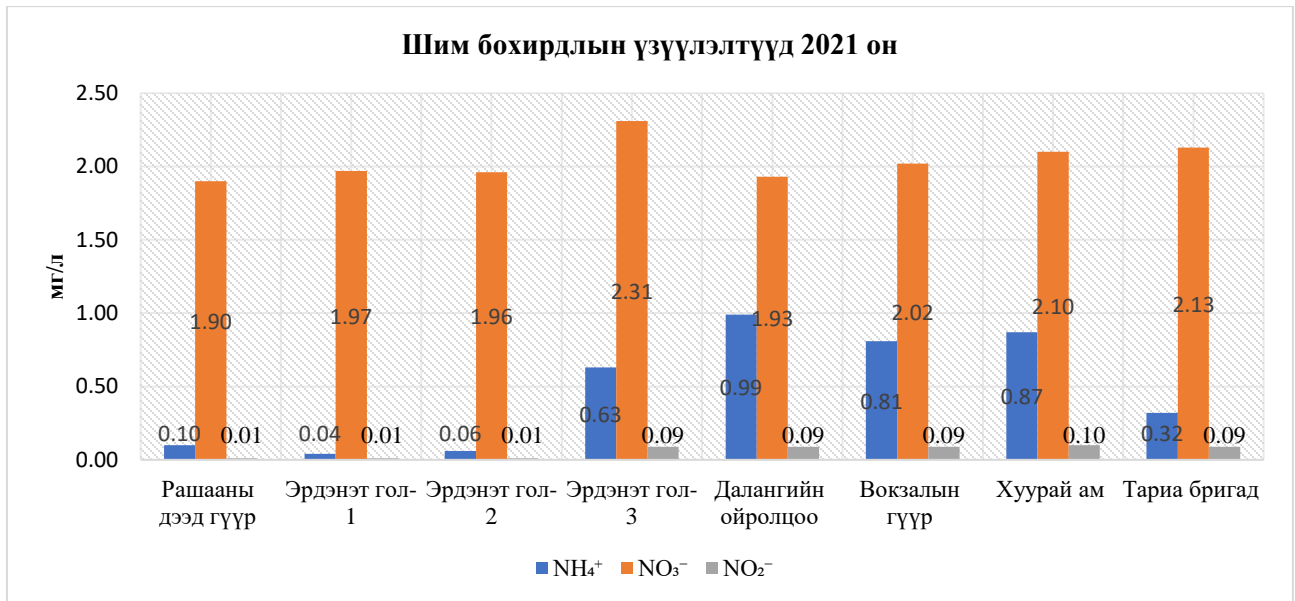
Эрдсийн бүрэлдэхүүн Ca²⁺, Mg²⁺, Cl⁻, SO₄²⁻, хатуулаг, хуурай үлдэгдлийн үзүүлэлтүүдийг 2021 оны шинжилгээний үр дүнтэй харьцуулахад Хуурай ам, Тариа бригад цэг дээр SO₄²⁻, агуулга нэмэгдсэн байна. Бусад үзүүлэлт өмнөх оны шинжилгээний үр дүнтэй ойролцоо гарсан байна. Сульфат нэгдлүүд хөрс чулуулгийн найрлагад байдаг хүхэрт нэгдлүүдийн уусалт, тэнд явагддаг биохимийн процессуудын дүнд байгалийн усанд бий болдог.

График 5. Хүчилтөрөгчийн горимын үзүүлэлтүүд

Хүчилтөрөгчийн горимын үзүүлэлтээс ууссан хүчилтөрөгч, биологийн хэрэгцээт хүчилтөрөгчийг тодорхойлсон. 2022 оны шинжилгээний үр дүнгээр ууссан хүчилтөрөгчийн агуулга өндөр гарсан.

График 6. Шим бохирдлын үзүүлэлтүүд

Шим бохирдлын үзүүлэлтээс NH₄⁺, NO₃⁻, NO₂⁻ тодорхойлоход MNS 4586:98 “Усны орчны чанарын үзүүлэлт ерөнхий шаардлага” стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс хэтрээгүй байна.

2021, 2022 онуудын Cu, SO₄²⁻ агууламжийг MNS 4586:98 “Усны орчны чанарын үзүүлэлт ерөнхий шаардлага” стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээтэй харьцуулахад Cu 7-30 дахин их, SO₄²⁻ 1.5-4 дахин их гарсан. Голын эх хэсгээс сүүлийн цэг хүртэл авсан усны дээжид агуулагдах Cu, SO₄²⁻ агууламж өндөр байсан. Энэ тухайн нутаг орны газар зүйн тогтоц, чулуулгийн онцлогтой холбоотой юм. Мо агууламж нь стандарт үзүүлэлтээсээ хэтрээгүй байна.

График 7. Зэсийн агууламж

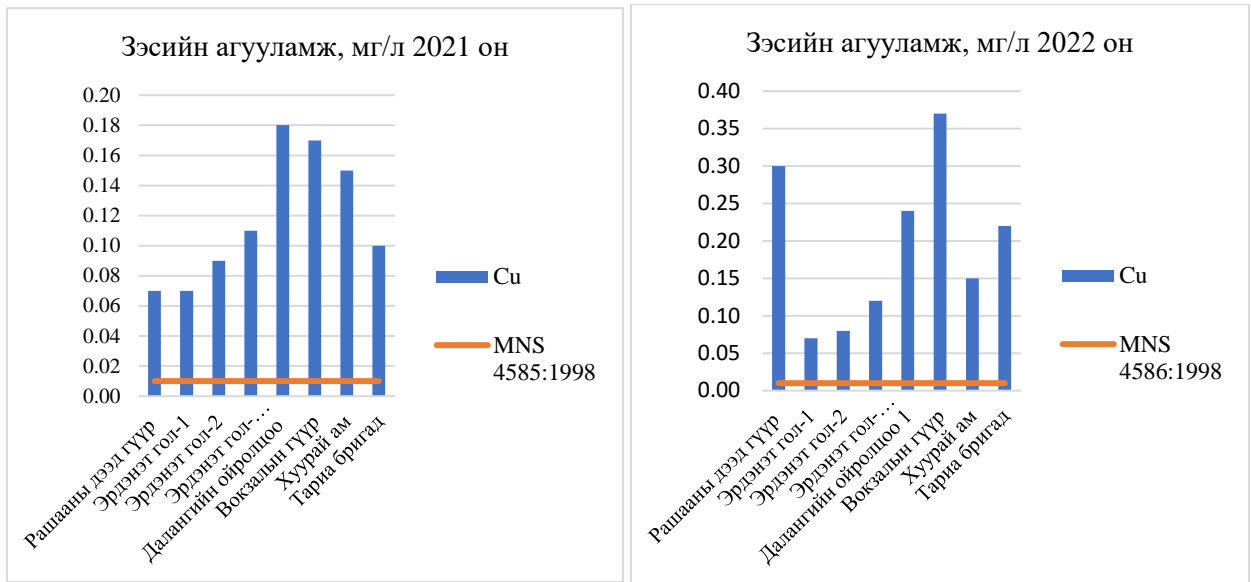

График 8. Сульфатын агууламж

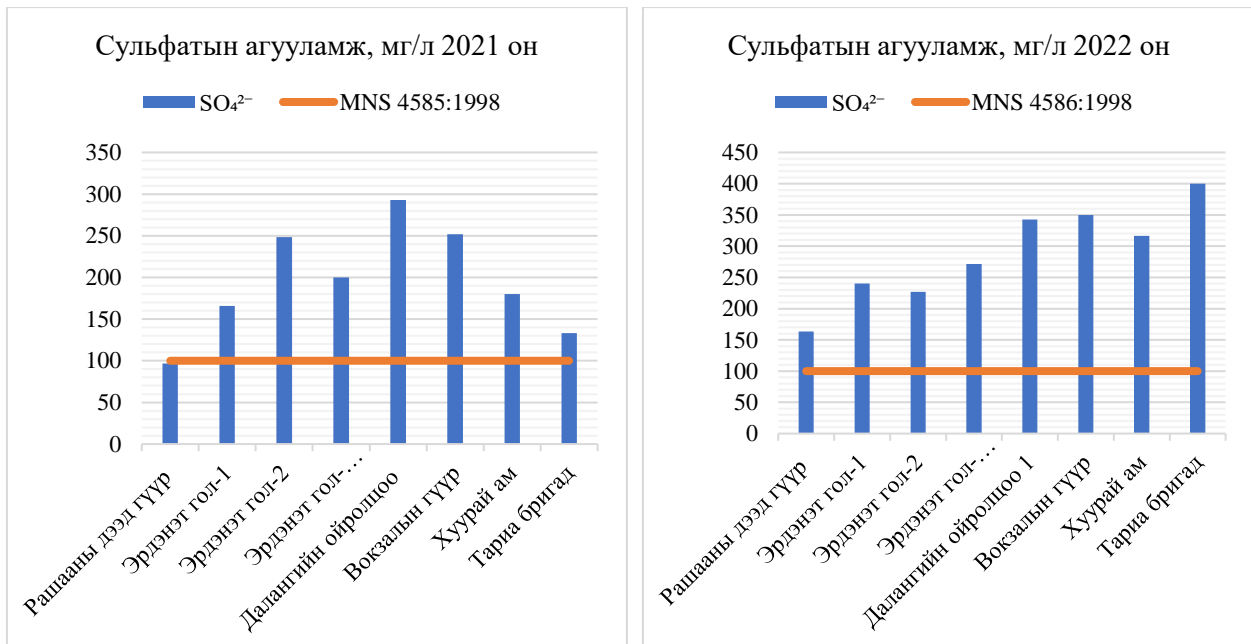
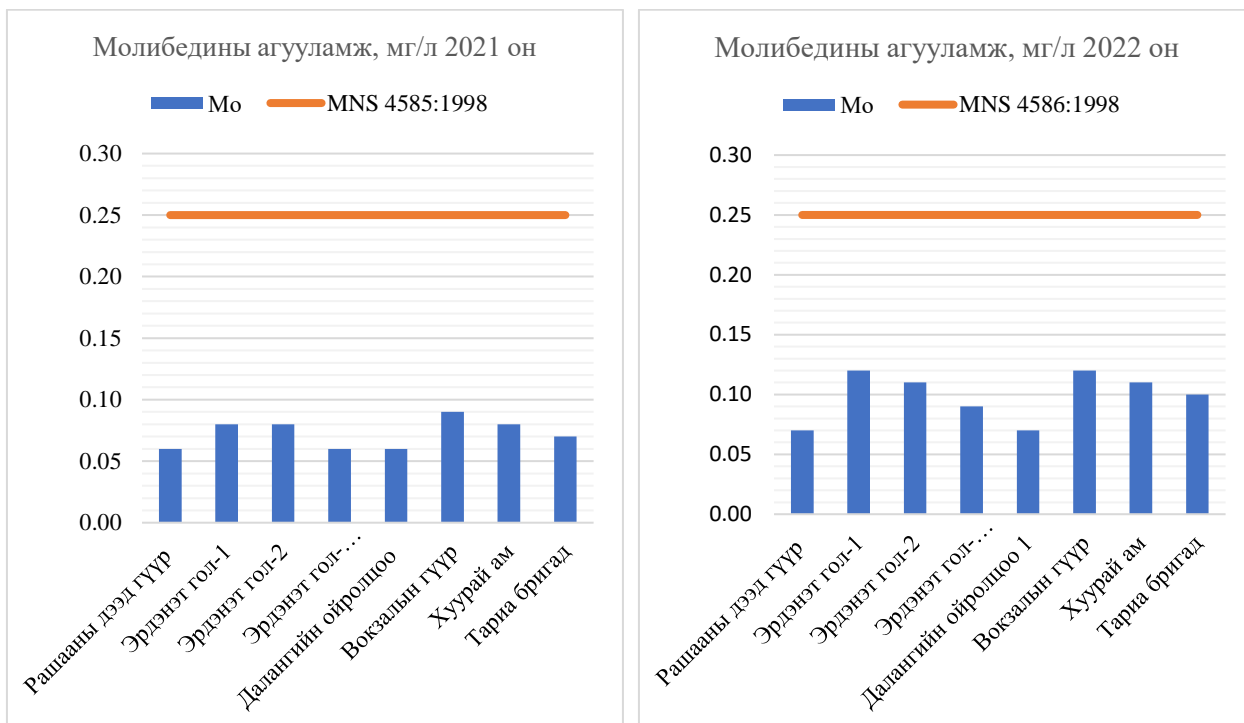

График 9. Молибедины агууламж

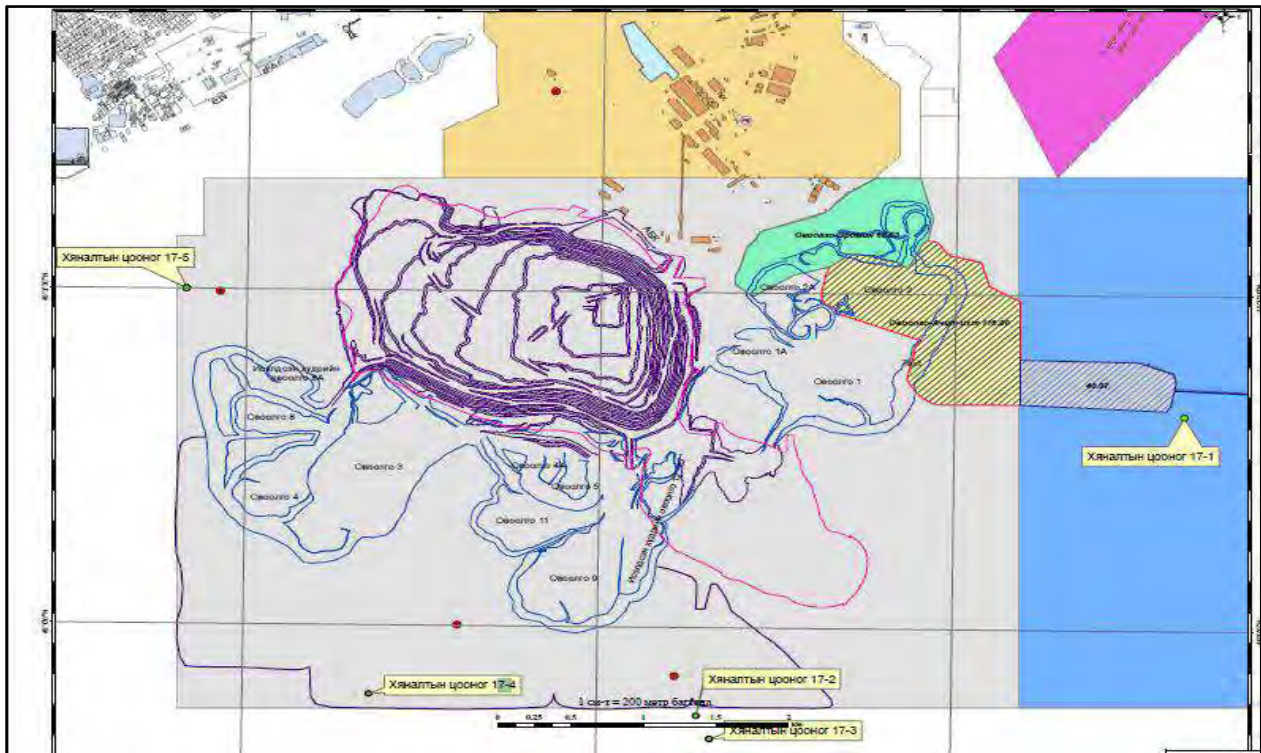
Дүгнэлт:

1. Гадаргын усны шинжилгээний үр дүнг 2021, 2022 онуудтай харьцуулсан. Байгалийн усны найрлагыг Монгол улсын “Усны орчны чанарын үзүүлэлт ерөнхий шаардлага” MNS 4586:98 стандарттай харьцуулан үзэхэд зэс, сульфатын агуулга хэд дахин өндөр гарсан байна. Голын усанд зэс, сульфатын ион давамгайлж байгаа нь тухайн газрын хурдас чулуулагтай холбоотой дээр үйлдвэр болон хотжилт, хот орчмын ахуйн хог хаягдал, хотын хогийн цэг зэрэг ахуйн гаралтай бохирдлын эх үүсвэрүүд нөлөөлдөг.
2. Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын тушаалаар баталсан гадаргын усны чанарыг бохирдлын индексээр үнэлэх зааврын дагуу үнэлсэн. 2021, 2022 онуудын Эрдэнэт, Хангал голын уснаас авсан дээжид шинжилгээ хийж үр дүнг гадаргын усны бохирдлын индексээр тооцоход усны чанарын зэргээрээ III ангилал буюу бага бохирдолтой ангилалд хамаарагдаж байна.
3. Эрдэнэт болон Хангалын голуудын ус нь О.А.Алекины ангиллаар Монгол орны бусад голуудаас харьцангуй өндөр эрдэсжилт, хатуулагтай ба анги, бүлэг төрлийн хувьд өөр буюу сульфатын ангид хамаарагдана.
4. 2021 оны үр дүнг 2022 оны үр дүнтэй харьцуулахад хүчилтөрөгчийн горимын үзүүлэлтүүд хэвийн, эрдсийн бүрэлдэхүүн үзүүлэлтүүд огцом өөрчлөлтгүй, шим бохирдлын үзүүлэлтүүд нь буурсан үзүүлэлттэй гарсан байна.

Үйлдвэрийн бүсийн хяналтын цооног:

Үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл нь гүний усанд нөлөөлж байгааг тодорхойлох зорилгоор батлагдсан графикайн дагуу хяналтын цооногуудаас усны дээж авч, шинжилгээг гүйцэтгэн, хяналт тавин ажилладаг. Үйлдвэрийн бүсийн хяналтын цооногуудыг доорх зургаар үзүүлэв.

Үйлдвэрийн бүсийн хяналтын цооногууд

Зураг 134. Үйлдвэрийн бүсийн хяналтын цооногууд

Хүснэгт 29. Ил уурхайн хяналтын цооногууд

№	Дээж авах цэг	Өргөрөг	Уртраг
1	Цооног-1	49°59'47.0"	104°08'26.2"
2	Цооног-2а	49°59'43.0"	104°06'31.3"
3	Цооног-3	49°01'29.3"	104°05'51.1"
4	Цооног- 3а	49°01'29.7"	104°05'39.0"
5	Цооног -3б	49°01'30.1"	104°05'38.6"
6	Цооног- 4	49°02'24.1"	104°07'43.6"
7	Цооног - 5	49°00'57.3"	104°11'17.8"

Зураг 135. Гүний уснаас дээж авч буй байдал

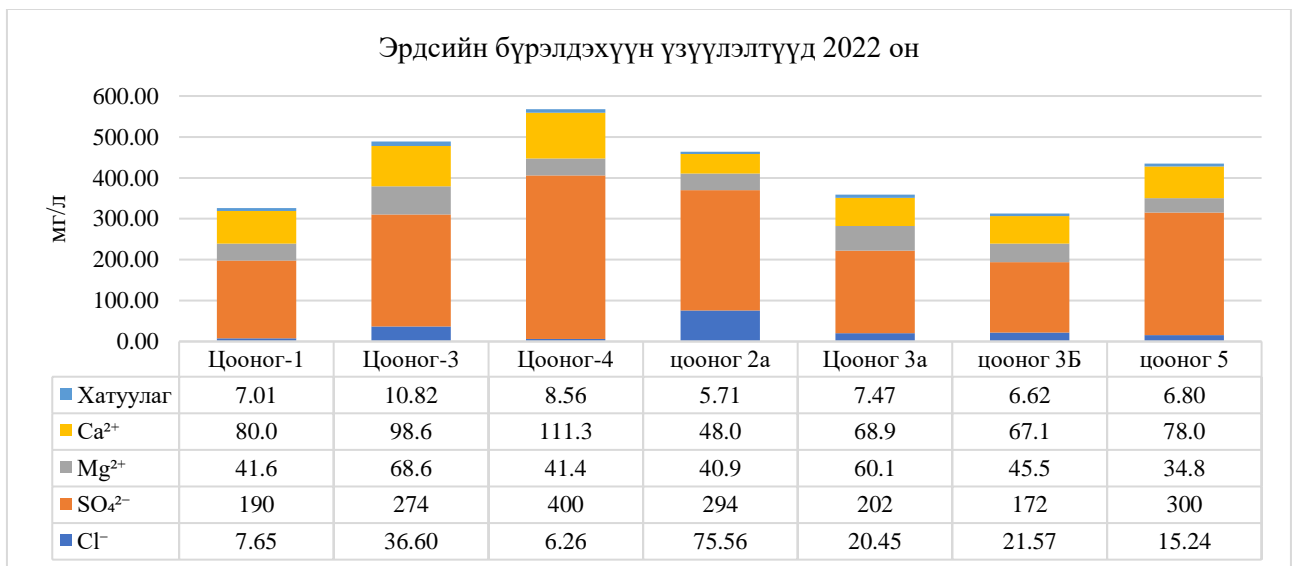
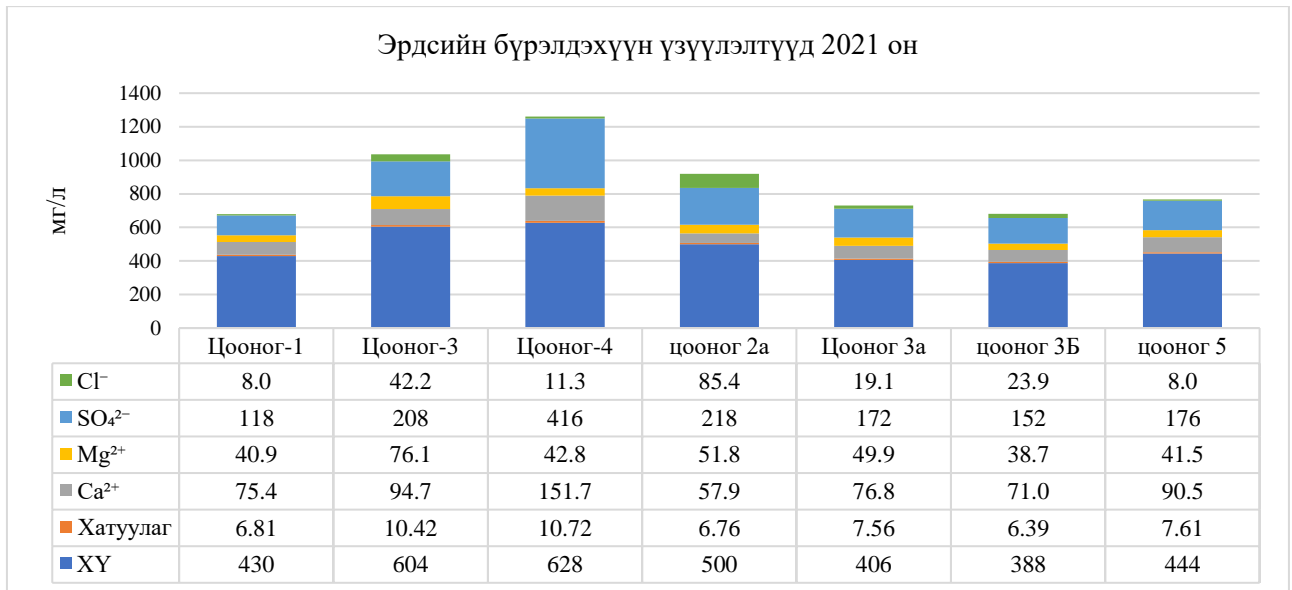
Ил уурхайн хяналтын 7 цооногийн усны шинжилгээг Газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын MNS 6148:2010 стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээтэй харьцуулж, стандарт шаардлагыг баримтлан ажиллана. Ил уурхайн хяналтын 7 цооногийн шинжилгээний дүнг хүснэгтэд үзүүлэв.

Хүснэгт 30. 2022 оны ил уурхайн цооногийн усны шинжилгээний дундаж дүн

№	Сорьцын нэр	Тем. t ⁰ C		pH	Ca ²⁺	Mg ²⁺	CO ₃ ²⁻	HCO ₃ ⁻	Cl ⁻	Хатуулаг	Х.үлдэгдэл	Өнгө
		агаар	ус		мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг-экв/л	мг/л	
1	Цооног-1	17.4	4.96	7.37	80.0	41.6	0.0	390.4	7.65	7.01	368	5.4
2	Цооног-3	21.0	4.04	7.88	98.6	68.6	0.0	492.9	36.6	10.8	416	4.6
3	Цооног-4	20.9	4.30	7.18	111.3	41.4	0.0	226.9	6.26	8.56	532	-
4	Цооног-2а	17.4	4.28	7.74	48.0	40.9	12.4	253.8	75.6	5.71	440	8.4
5	Цооног-3а	21.0	4.18	7.77	68.0	60.1	0.0	383.1	20.4	7.47	484	3.0
6	Цооног-3б	21.0	4.08	7.60	67.1	45.5	0.0	356.2	21.6	6.62	464	2.8
7	Цооног-5	17.0	4.56	7.40	78.0	34.8	0.0	334.3	15.2	6.80	400	-
MNS 6148:2010		-	-	6.5-8.5	-	-	-	-	-	-	-	-

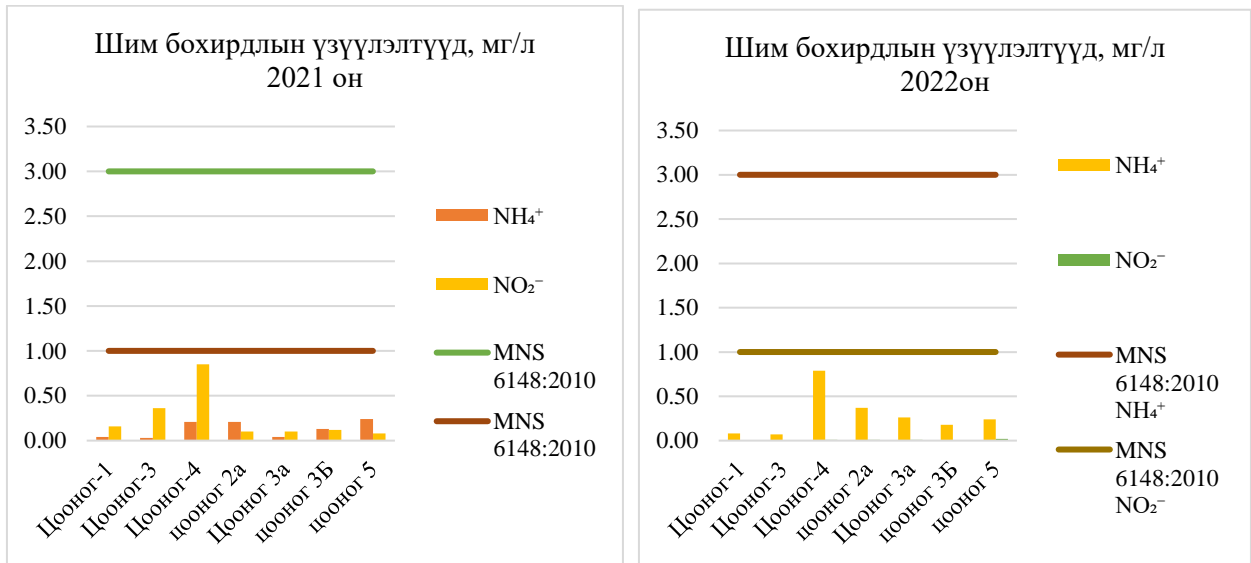
№	Сорьцын нэр	Fe ²⁺	Cu	Mo	SO ₄ ²⁻	NH ₄ ⁺	NO ₃ ⁻	NO ₂ ⁻	Zn	SiO ₂	PO ₄ ³⁻	F ⁻	ЖБ
		мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л
1	Цооног-1	0.03	0.06	0.08	190	0.08	1.12	0.0	0.0	15.6	0.19	1.48	42.9
2	Цооног-3	0.05	0.36	0.10	274	0.07	1.46	0.0	0.0	12.6	0.39	1.26	54.7
3	Цооног-4	2.00	0.18	0.21	400	0.79	1.40	0.01	0.04	12.8	0.06	2.39	63.0
4	Цооног-2а	0.14	0.02	0.10	294	0.37	0.40	0.01	0.0	4.0	0.05	1.40	59.5
5	Цооног-3а	0.12	0.04	0.09	202	0.26	0.70	0.01	0.0	8.8	0.06	0.57	75.9
6	Цооног-3б	0.10	0.03	0.10	172	0.18	0.40	0.0	0.0	8.6	0.06	1.20	67.5
7	Цооног-5	0.26	0.06	0.24	300	0.24	0.60	0.02	0.01	11.0	0.06	2.32	56.1
MNS 6148:2010		0.30	1.0	0.04	500	3.0	50.0	1.0	5.0	-	3.50	-	-

График 10. Ил уурхайн хяналтын цооногийн дундаж үр дүн

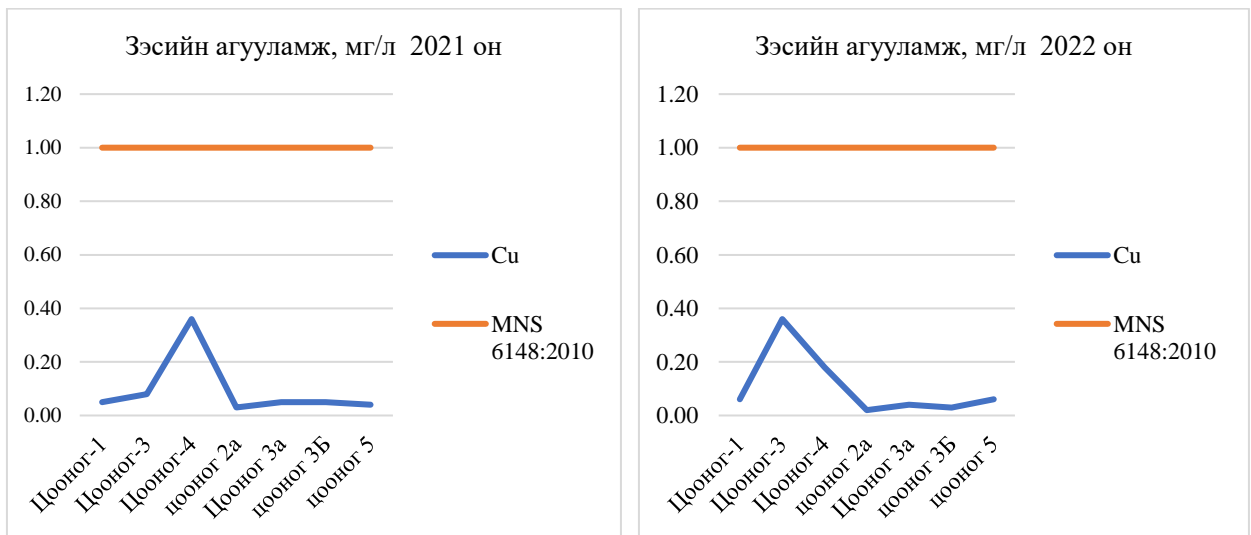
Эрдсийн бүрэлдэхүүн Ca²⁺, Mg²⁺, Cl⁻, SO₄²⁻, хатуулаг, хуурай үлдэгдлийн үзүүлэлтүүдийг 2021 оны шинжилгээний үр дүнтэй харьцуулахад өөрчлөлт ажиглагдсангүй.

График 11. Шимт бохирдлын үзүүлэлт

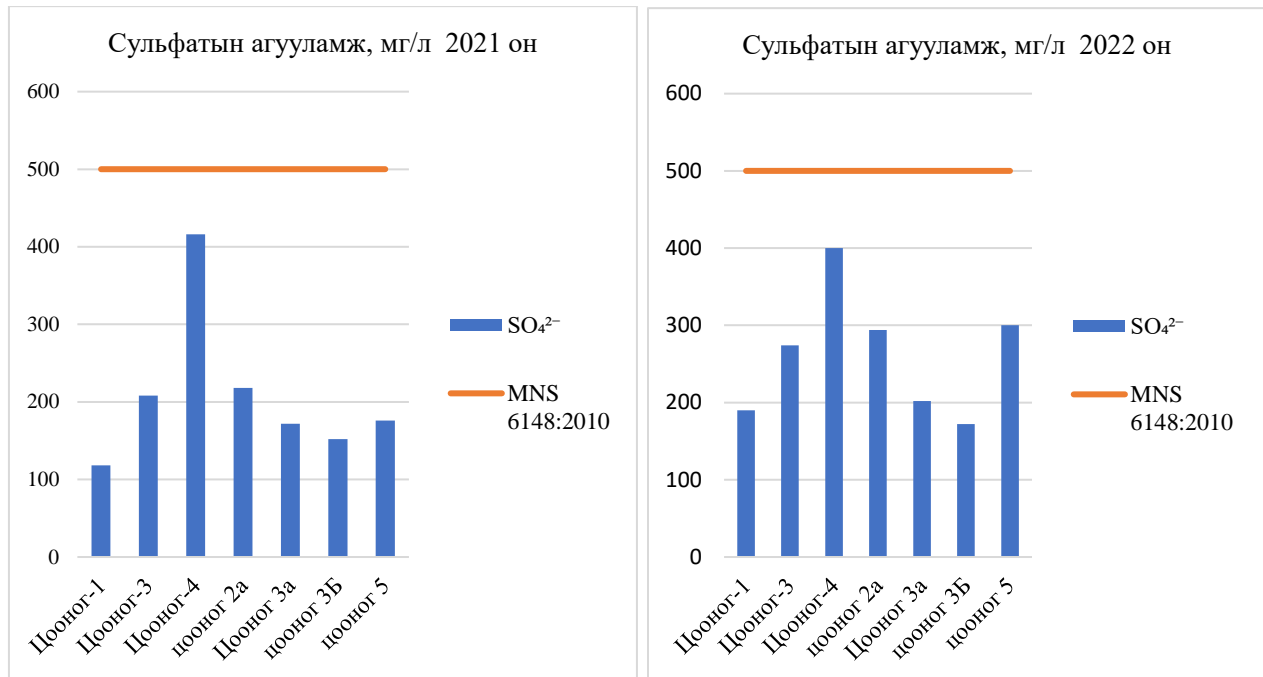
Шимт бохирдлын үзүүлэлт болох NH₄⁺, NO₃⁻, NO₂⁻ газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын MNS 6148:2010 стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээтэй харьцуулахад стандарт хэмжээнээсээ хэтрээгүй байна.

График 12. Зэсийн агууламж

Cu –н агуулга 2021 онд цооног-3-д бага илэрсэн боловч 2022 оны графикаас харахад нэмэгдсэн төлөвтэй харагдаж буй боловч MNS 6148:2010 стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнд агуулагдаж байна.

График 13. Сульфатын агууламж

SO₄²⁻ –н агуулгыг 2021 оны дүнг 2022 оны шинжилгээний дүнтэй харьцуулахад нэмэгдсэн харагдаж буй боловч MNS 6148:2010 стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнд агуулагдаж байна.

Дүгнэлт:

1. Үйлдвэрийн бүсийн ил уурхайн хяналтын 7 цооногийн усны үр дүнг MNS 6148:2010 “Газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ” стандарттай харьцуулахад зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэтэрсэн үзүүлэлт гараагүй. Мөн 2021 оны усны шинжилгээний дүнтэй харьцуулахад гүнийн усны агуулга хэвийн үзүүлэлтэй байна.
2. Ил уурхайн хяналтын цооногуудын шинжилгээг Байгаль орчны сайд, эрүүл мэнд нийгмийн хамгааллын сайдын 1997 оны 143/А/352 тоот тушаалын 3-р хавсралт батлагдсан гадаргын усны цэврийн зэргийн ангиллын нормоор эрдсийн бүрэлдэхүүний үзүүлэлтүүд нь I-IV ангилал, шим бохирдлын үзүүлэлтүүд нь I, IV ангиллуудад хамаарагдаж байна.

9.2 “Эрдмин” ХХК 8, “Ачит-ихт” ХХК-ийн 3 хяналтын цооногуудын шинжилгээ:

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын нутаг дэвсгэр дээр үйл ажиллагаа явуулж буй “Эрдмин” ХХК, “Ачит-ихт” ХХК-ийн цооногуудаас улиралд нэг удаа дээж авч, шинжилгээг гүйцэтгэж, хяналт тавин ажилладаг. “Эрдмин” ХХК-ийн 8-н цооног, “Ачит-ихт” ХХК-ийн 3 цооногуудын усны чанарыг Газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын MNS 6148:2010 стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээний шаардлагыг баримтлан ажиллана.

“Эрдмин” ХХК болон “Ачит-ихт” ХХК-нууд нь “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын лицензтэй талбай дээр үйл ажиллагаагаа явуулдаг ба байгаль орчинд нөлөөлж буйг хянах зорилгоор Орхон аймгийн Мэргэжлийн хяналтын газар болон Байгаль орчин, Аялал жуулчлалын газар, Ус цаг уур орчны шинжилгээний төвийн холбогдох байцаагч, мэргэжилтнүүдийн батлагдсан графикийн дагуу “Эрдмин” ХХК-ийн 8, “Ачит-ихт” ХХК-ийн гүний усны хяналтын 3 цооногуудаас улиралд 1 удаа дээж авч, шинжилгээг гүйцэтгэн хяналт тавин ажилладаг.

“Эрдмин” ХХК-ийн цооногийн хяналт

Хүснэгт 31. “Эрдмин” ХХК-ийн цооногийн усны дээж авах цэгийн байршил

№	Дээж авах цэг	Өргөрөг	Уртраг
1	Цооног 13	49°01'55.6”	104°08'58.7”
2	Цооног 5	49°01'52.4”	104°09'26.6”
3	Цооног 9	49°01'57.9”	104°09'31.6”
4	Цооног 14	49°01'58.4”	104°09'33.8”
5	Цооног 15	49°02'01.9”	104°09'36.6”
6	Цооног 1	49°02'04.1”	104°09'38.2”
7	Цооног 2	49°02'09.2”	104°09'47.1”
8	Цооног 10	49°02'18.4”	104°09'38.7”

“Эрдмин” ХХК-ийн цооногийн хяналт

Зураг 136. Гүний уснаас дээж авч буй байдал

“Эрдмин” ХХК-ийн цооногийн усны шинжилгээний дундаж үр дүнг Газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын MNS 6148:2010 стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээтэй харьцуулсан байдлыг хүснэгтэд үзүүлэв.

Хүснэгт 32. “Эрдмин” ХХК-ийн цооногийн усны шинжилгээний дүн

№	Сорьцын нэр	Тем. t ⁰ C		pH	Ca ²⁺	Mg ²⁺	CO ₃ ²⁻	HCO ₃ ⁻	Cl ⁻	Хатуулаг	Х.үлдэгдэл	Өнгө
		агаар	ус		мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг-экв/л	мг/л	-
1	Цооног-10	11.95	4	7.6	49.11	24.32	0	329.4	6.96	3.71	200	7
2	Цооног-1	11.95	2.6	7.73	34.71	34.66	0	298.9	4.17	4.39	280	13.5
3	Цооног-15	11.95	2.95	7.6	40.96	17.63	0	292.8	4.17	3.38	270	2.5
4	Цооног-5	11.95	4.55	7.26	38.24	17.63	0	292.8	4.17	3.26	290	3.5
5	Цооног-14	11.95	3.4	7.27	38.18	18.84	0	292.8	6.26	3.34	580	5
6	Цооног-2	11.95	3.85	7.47	40.34	27.36	0	286.7	5.56	4.09	170	4.5
7	Цооног-13	11.95	4.3	7.06	53.47	97.87	0	359.9	5.56	10.34	262.5	5
MNS 6148:2010		-	-	6.5-8.5	-	-	-	-	-	-	-	-

№	Сорьцын нэр	Fe ²⁺	Cu	Mo	SO ₄ ²⁻	NH ₄ ⁺	NO ₃ ⁻	NO ₂ ⁻	Zn	SiO ₂	PO ₄ ³⁻	F ⁻	ЖБ
		мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л
1	Цооног-10	0.03	0.03	0.06	20	0.1	0.5	0.002	0.03	12.5	0.12	0.16	22.25
2	Цооног-1	0.02	0.04	0.04	23	0.07	1.5	0.002	0	10.5	0.05	0.18	22.25
3	Цооног-15	0.03	0.04	0.04	24.5	0.09	0.35	0.002	0	10.5	0.09	0.47	15.50
4	Цооног-5	0.01	0.07	0.05	29.5	0.09	0.35	0.004	0	11	0.11	0.16	11.25
5	Цооног-14	0.02	0.04	0.04	19.5	0.06	0.45	0.002	0	11.5	0.06	0.24	37.75
6	Цооног-2	0.03	0.05	0.04	30	0.1	0.5	0.003	0	11.5	0.07	0.07	15.25
7	Цооног-13	0.02	0.08	0.06	76.5	0.05	0.5	0.002	0	11.5	0.08	0.08	15.25
MNS 6148:2010		0.30	1.0	0.04	500	3.0	50.0	1.0	5.0	-	3.50	-	-

Цооногийн усны үр дүнг гадаргын усны цэврийн зэргийн ангиллын нормын үзүүлэлтээр харьцуулсан графикийг үзүүлэв.

График 14. “Эрдмин” ХХК-ийн цооногийн усны шинжилгээний үр дүн

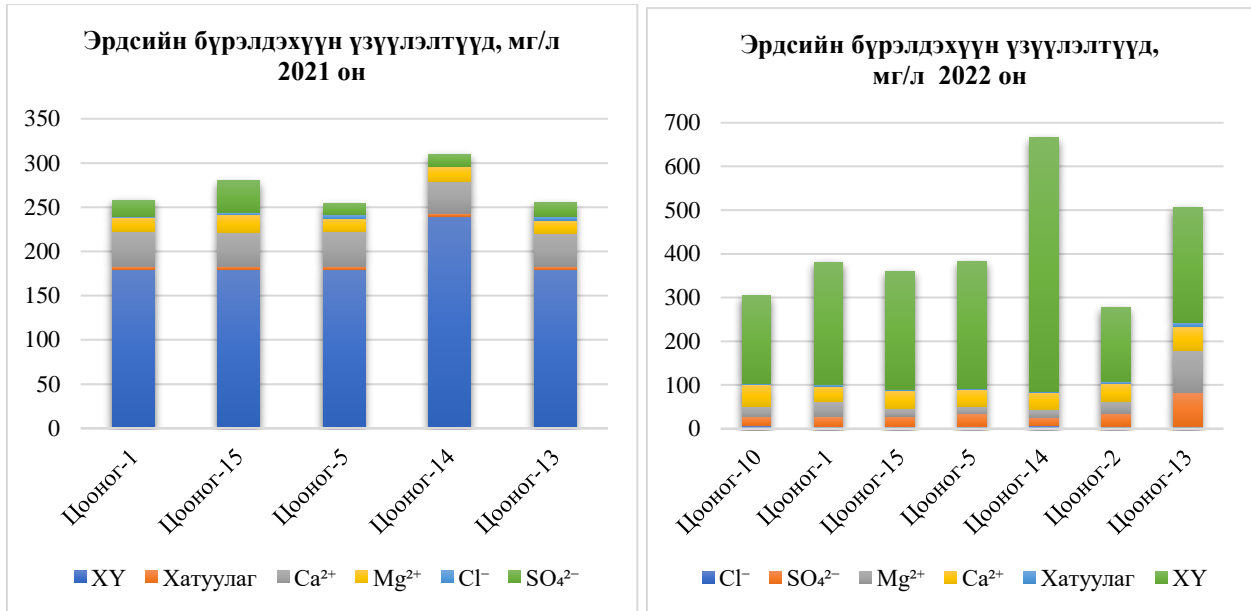

График 15. Шим бохирдлын үзүүлэлтүүд

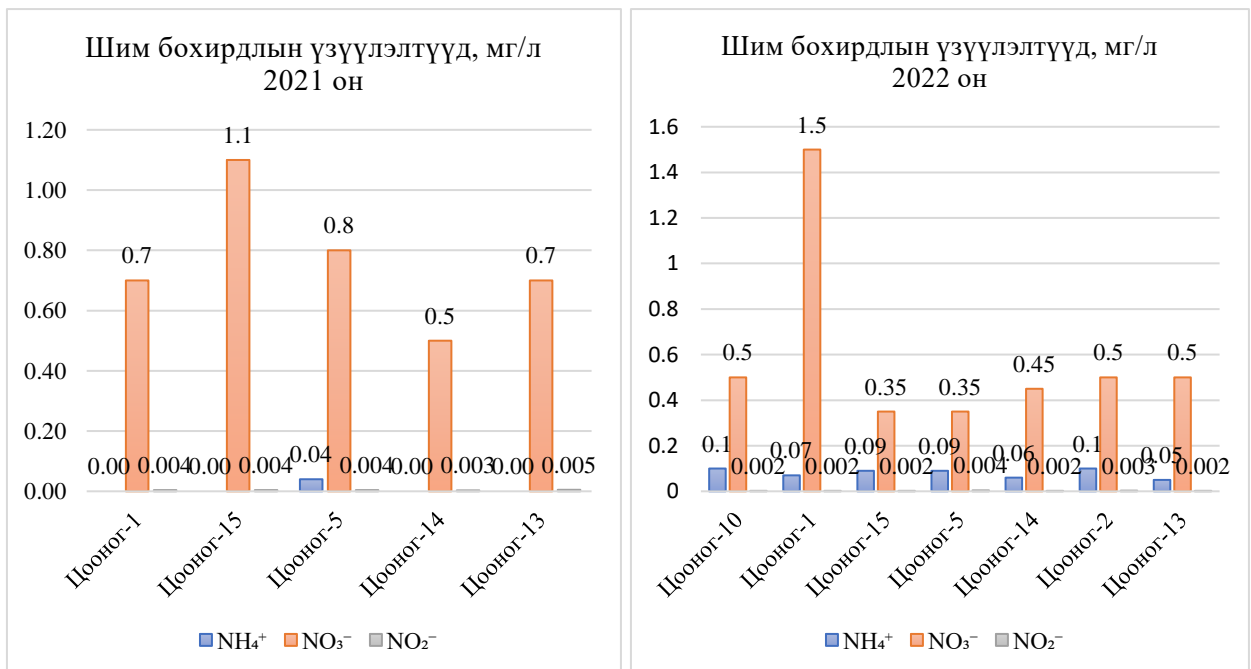

График 16. Зэсийн агууламж

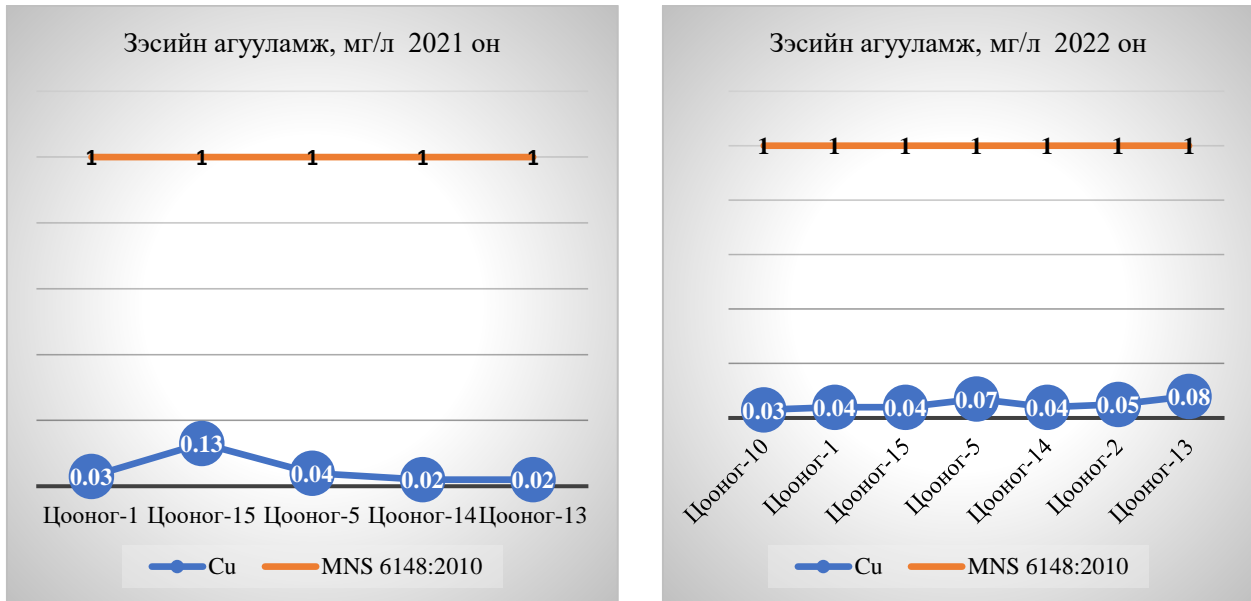
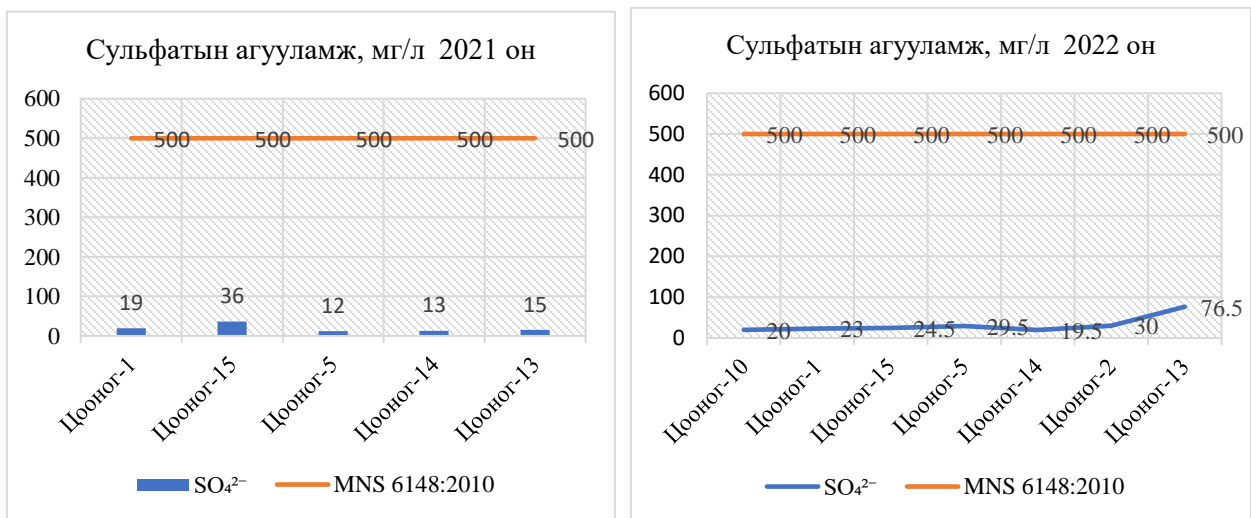

График 17. Сульфатын агууламж

Дүгнэлт:

1. “Эрдмин” ХХК-ийн 2022 оны цооногуудын усны шинжилгээний үр дүнг газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын MNS 6148:2010 стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээтэй харьцуулахад стандарт хэмжээнээсээ хэтэрсэн үзүүлэлт гараагүй байна. Цооногийн усны бусад үзүүлэлт зөвшөөрөгдөх хэмжээндээ байна.
2. 2022 оны хяналтын цооногуудын шинжилгээг гадаргын усны цэврийн зэргийн ангиллын нормоор эрдсийн бүрэлдэхүүний үзүүлэлтүүд нь I-II ангилал, шим бохирдлын үзүүлэлтүүд нь I-II ангилал, тусгай үзүүлэлтүүд нь I-II ангиллуудад хамаарагдаж байна.

3. Зэс, сульфатын агууламжийг газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын MNS 6148:2010 стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээтэй харьцуулахад стандарт хэмжээнээсээ хэтэрсэн үзүүлэлт гараагүй.
4. 2022 онд “Эрдмин” ХХК-ийн хяналтын 9-р цооног ашиглагдах боломжгүй болсон.

“Ачит-ихт” ХХК-ийн цооногийн хяналт

Зураг 137. Гүний уснаас дээж авч буй байдал

Хүснэгт 33. “Ачит-ихт” ХХК-ийн цооногийн усны дээж авах цэгийн байршил

№	Дээж авах цэг	Өргөрөг	Уртраг
1	Цооног 1	49 ⁰ 01'03.3"	104 ⁰ 09'56.1"
2	Цооног 2	49 ⁰ 01'07.7"	104 ⁰ 10'49.8"
3	Цооног 3	49 ⁰ 01'00.5"	104 ⁰ 11'11.2"

“Ачит-ихт” ХХК-ийн цооногийн усны шинжилгээний дундаж үр дүнг Газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын MNS 6148:2010 стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээтэй харьцуулсан байдлыг доорх хүснэгтэд харуулав.

Хүснэгт 34. “Ачит-ихт” ХХК-ний цооногийн усны шинжилгээний дүн

№	Сорьцын нэр	Тем. t°C		pH	Ca ²⁺	Mg ²⁺	CO ₃ ²⁻	HCO ₃ ⁻	Cl ⁻	Хатуула	Х.үлдэгдэ	Өнгө
		агаа	ус		мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг-экв/л	мг/л	-
1	Цооног-1	14.9	4.75	7.10	94.59	60.41	0	311.1	5.56	9.41	640	-
2	Цооног-2	15.1	4.05	7.45	31.77	27.36	0	274.5	8.35	3.67	850	2
3	Цооног-3	15.1	3.55	6.90	267.9	121.6	0	976.0	7.70	23.4	1770	4.0
MNS 6148:2010		-	-	6.5-8.5	-	-	-	-	-			

№	Сорьцын нэр	Fe ²⁺	Cu	Mo	SO ₄ ²⁻	NH ₄ ⁺	NO ₃ ⁻	NO ₂ ⁻	Zn	SiO ₂	PO ₄ ³⁻	F ⁻	ЖБ
		мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л
1	Цооног-1	0.57	0.09	0.16	250	0.62	0.95	0.003	0	22.5	0.05	1.34	38.6
2	Цооног-2	0.03	0.02	0.06	64.5	0.45	0.20	0.001	0	27.5	0.03	1.28	42.0
3	Цооног-3	0.02	0.2	0.5	455	0.10	1.70	0.003	0	29.0	0.30	1.20	49.5
MNS 6148:2010		0.30	1.0	0.04	500	3.0	50.0	1.0	5.0	-	3.50	-	-

Байгаль орчны сайд, эрүүл мэнд нийгмийн хамгааллын сайдын 1997 оны 143/А/352 тоот тушаалын 3-р хавсралт батлагдсан гадаргын усны цэврийн зэргийн ангиллын нормын эрдсийн бүрэлдэхүүний үзүүлэлтүүд, шим бохирдлын үзүүлэлтүүд, элементийн үзүүлэлтүүдээр дүн шинжилгээ хийж, 2021, 2022 онуудыг харьцуулан доорх графикаар харуулав.

График 18. “Ачит-ихт” ХХК-ийн цооногийн усны шинжилгээний үр дүн

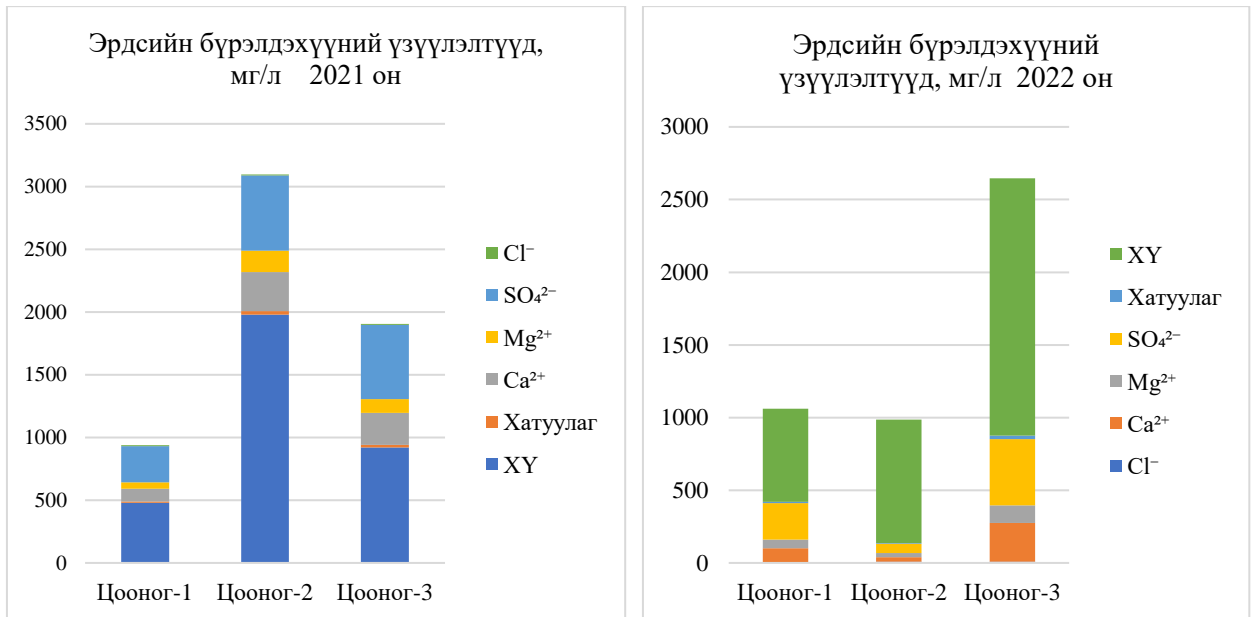

График 19. Шим бохирдлын үзүүлэлтүүд

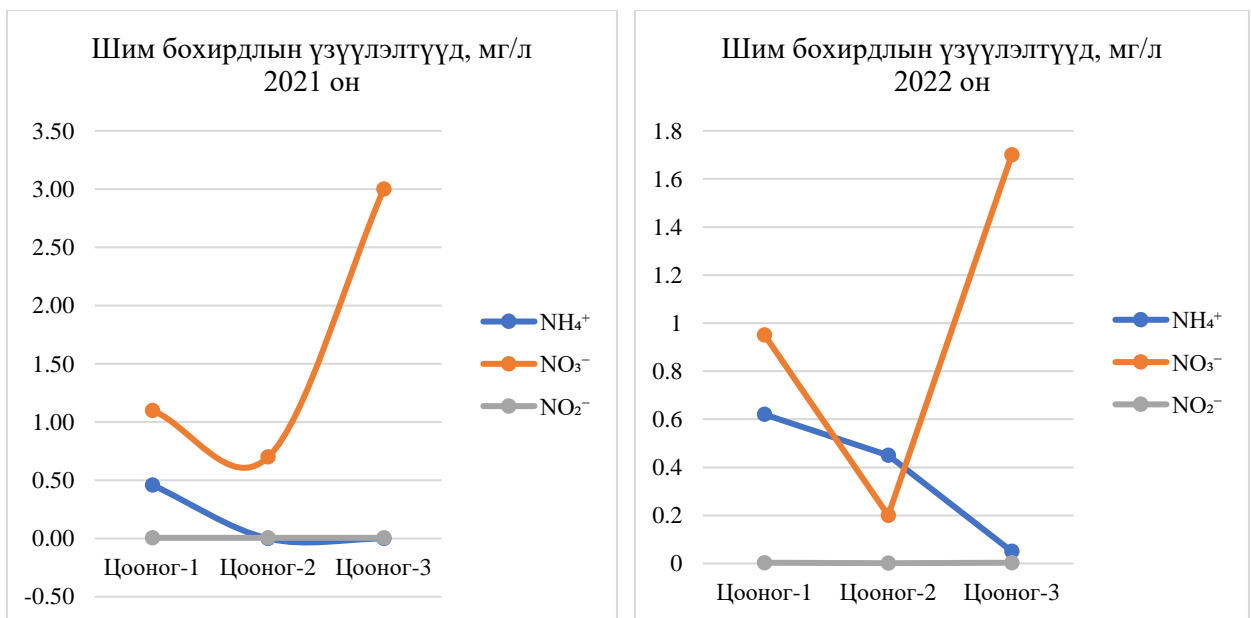
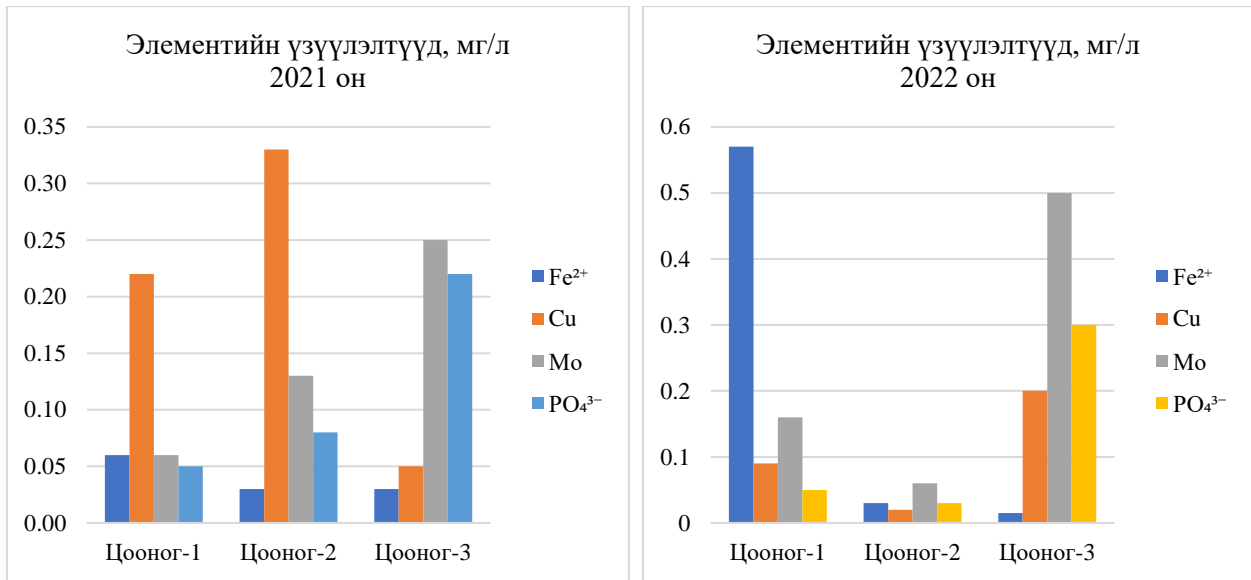

График 20. Элементийн үзүүлэлтүүд

Дүгнэлт:

1. “Ачит-ихт” ХХК-ийн 2022 оны цооногуудын усны шинжилгээний үр дүнг Газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын MNS 6148:2010 стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээтэй харьцуулахад хэтэрсэн үзүүлэлт гараагүй байна.
2. 2022 оны хяналтын цооногуудын шинжилгээг гадаргын усны цэврийн зэргийн ангиллын нормоор эрдсийн бүрэлдэхүүний үзүүлэлтүүд нь I-V ангилал, шим бохирдлын үзүүлэлтүүд нь I-IV ангилал, элементийн үзүүлэлтүүд нь II-III ангиллуудад хамаарагдаж байна.
3. Зэс, төмөр, сульфат, фосфат, цайрын агуулгыг газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын MNS 6148:2010 стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээтэй харьцуулахад стандарт хэмжээнээсээ хэтэрсэн үзүүлэлт гараагүй.

9.3 Хангалын гол дагуу Орхон аймгийн ус цаг уур орчны шинжилгээний төвийн лабораторитой хамтарсан шинжилгээ

Орхон аймаг болон “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын хамтын ажиллагааны хүрээнд аймгийн Ус цаг уур орчны шинжилгээний төвийн Байгаль орчны лаборатори, Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн хэлтсийн байгаль орчны лабораториуд хамтарсан гадаргын уснаас дээж авч, шинжилгээг гүйцэтгэдэг. Тухайн онуудад мониторингийн хөтөлбөр, төлөвлөгөөг боловсруулан батлуулж, хэрэгжүүлэн ажилладаг.

Эрдэнэт хотын дундуур урсах Эрдэнэт голын 2 хяналтын цэг, цаашлаад Хангал голуудын 3 хяналтын цэг болон Урт булгийн уснаас нэг өдөр зэрэг дээж авч тухайн хоёр лаборатори MNS ISO/ICE 17025:2018 стандартын шаардлагад нийцсэн арга аргачлалаар элементүүдийг тодорхойлно.

Хангал гол, Эрдэнэт гол, Орхон голоос дээж авах цэгийн байршлыг үзүүлэв.

Хүснэгт 35. Гадаргын усны дээж авах цэгийн байршил

№	Дээж авах цэг	Өргөрөг	Уртраг
1	Хангал-Эрдэнэт дээд	49 ⁰ 02'41.9"	104 ⁰ 07'03.1"
2	Хангал-Эрдэнэт доод	49 ⁰ 04'31.2"	104 ⁰ 11'20.3"
3	Хангал-Улаантолгой	49 ⁰ 02'54.8"	104 ⁰ 23'21.8"
4	Хангал-Орхон доод 0.5 км	48 ⁰ 51'06.9"	104 ⁰ 37'34.3"
5	Хангал-Орхон дээд 0.5 км	48 ⁰ 58'42.3"	104 ⁰ 37'10.2"
6	Урт булаг	49 ⁰ 02'54.8"	103 ⁰ 59'39.9"

Зураг 138. Хангал, Эрдэнэт голын уснаас шинжилгээний дээж авч буй байдал

Орхон аймгийн УЦУОШТ-ийн дарга болон “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын БОНХХ-ийн даргын баталсан гадаргын усны хамтарсан шинжилгээний 2022 оны төлөвлөгөөний дагуу 2022.06.08, 2022.10.05-ны өдрүүдэд гадаргын уснаас дээж авч, шинжилгээг хийж гүйцэтгэсэн. Хангал, Эрдэнэт голуудын шинжилгээний дүнг гадаргын усны Монгол улсын стандарт MNS 4586:98 “Усан орчны чанарын үзүүлэлт ерөнхий шаардлага” харьцуулсан дүнг, хүснэгтэд үзүүлэв.

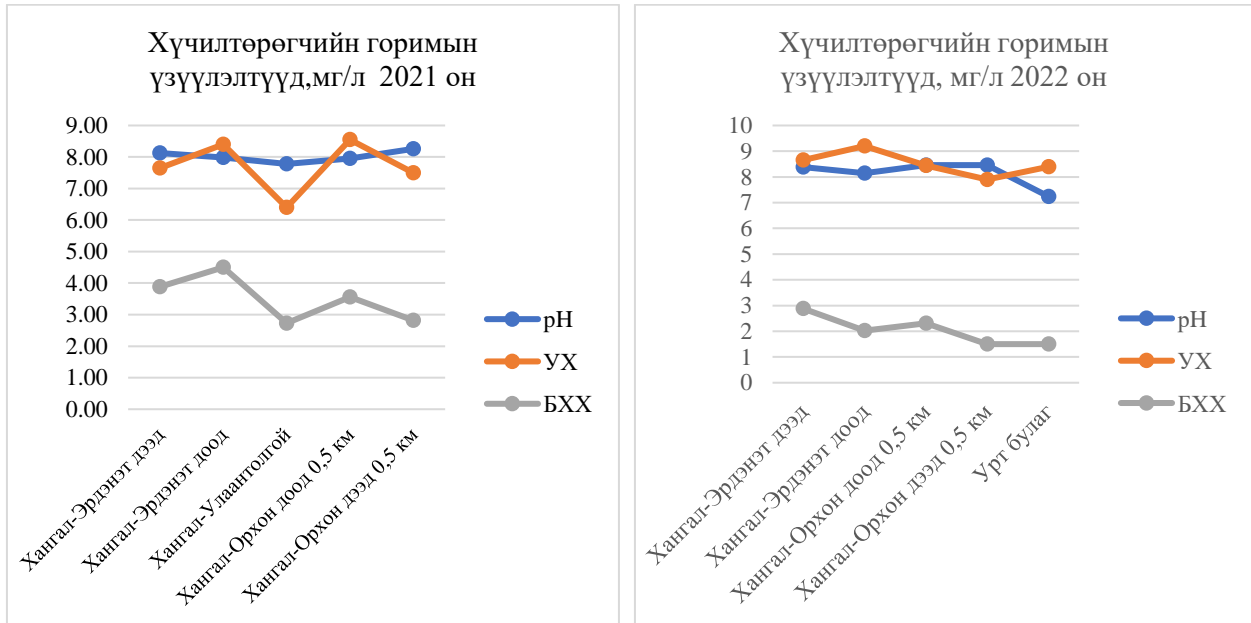
Хүснэгт 36. Хангал, Эрдэнэт голуудын шинжилгээний үр дүн

№	Сорьцын нэр	Салхины хурд	Тем. t ⁰ C		pH	УХ	БХХ	Хатуулаг	Ca ²⁺	Mg ²⁺	CO ₃ ²⁻	НС O ₃ ⁻	Cl
			агаар	ус		мг/л	мг/л	мг-экв/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л
1	Хангал-Эрдэнэт дээд	0-0	8.35	7.0	8.38	8.65	2.88	8.77	104	47.42	3.1	445.3	26.44
2	Хангал-Эрдэнэт доод	0.9-0.5	8.35	7.25	8.14	9.20	2.02	11.5	128	66.88	3.1	457.5	29.22
3	Хангал-Орхон доод 0,5 км	0.9-1.15	9.05	13.2	8.46	8.45	2.31	6.89	41.0	63.84	4.7	347.7	15.31
4	Хангал-Орхон дээд 0,5 км	1.6-1.9	8.95	12.9	8.46	7.90	1.50	3.46	28.7	26.76	3.1	372.1	12.52
5	Урт булаг	1.1-1.3	8.85	4.65	7.24	8.40	1.50	11.9	135	68.70	0	91.5	5.75
MNS 4586:1998		-	-	-	6-8	6<	3	-	-	-	-	-	-

№	Сорьцын нэр	Fe ²⁺	Cu	Mo	SO ₄ ²⁻	NH ₄ ⁺	NO ₃ ⁻	NO ₂ ⁻	Cr ⁶⁺	Zn	SiO ₂	PO ₄ ³⁻	ЖБ
		мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л
1	Хангал-Эрдэнэт дээд	0.03	0.10	0.25	305	0.07	1.80	0.02	0.02	0.08	16.5	0.32	14.0
2	Хангал-Эрдэнэт доод	0.06	0.06	0.07	370	0.73	1.85	0.04	0.02	0.08	15.0	0.27	20.5
3	Хангал-Орхон доод 0,5 км	0.08	0.09	0.04	200	0.04	1.45	0.01	0.02	0.06	13.5	0.08	22.8
4	Хангал-Орхон дээд 0,5 км	0.09	0.05	0.06	25	0.05	0.95	0.01	0.03	0.06	12.5	0.08	18.5
5	Урт булаг	17	0.35	0.05	1120	0.43	1.55	0.01	0.02	0.28	32.5	0.12	20.0
MNS 4586:1998		0.01	-	0.01	0.25	100	0.50	9.0	0.02	-	0.10	-	-

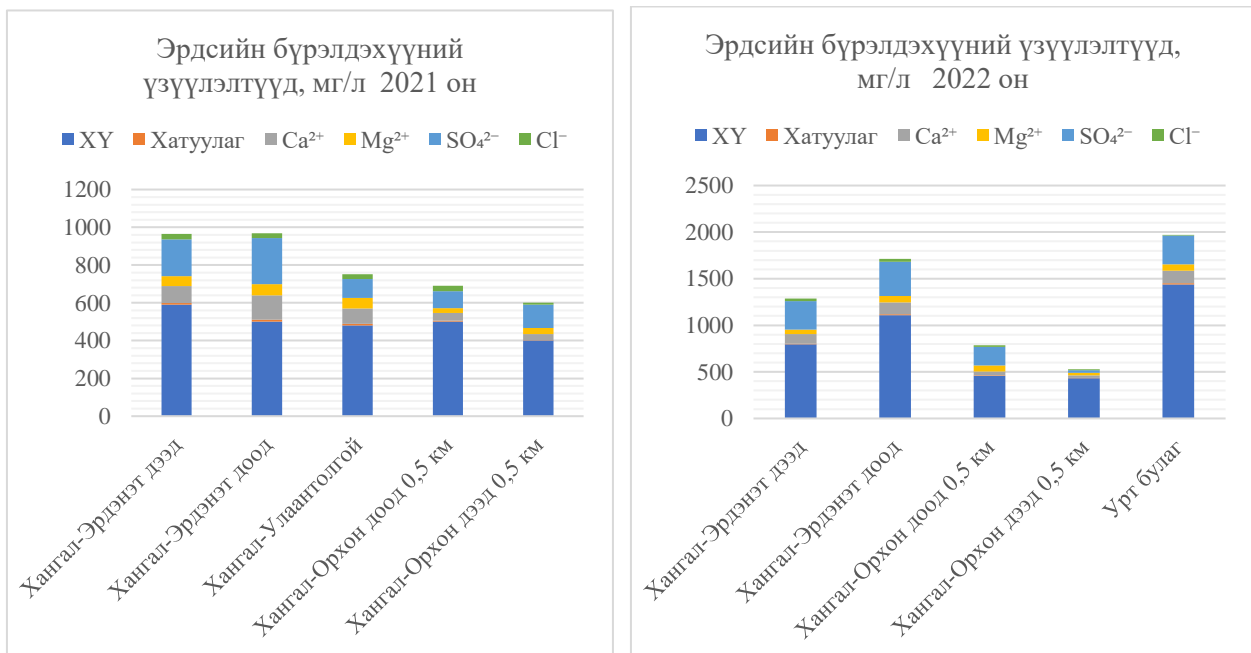
Байгаль орчны сайд, Эрүүл мэнд нийгмийн хамгааллын сайдын 1997 оны 143/А/352 тоот тушаалын 3-р хавсралт батлагдсан гадаргын усны цэврийн зэргийн ангиллын нормын эрдсийн бүрэлдэхүүний үзүүлэлтүүд, шим бохирдлын үзүүлэлтүүд, тусгай үзүүлэлтүүдээр анализ хийсэн.

График 21. Хангал, Эрдэнэт голуудын шинжилгээний үр дүн

Хүчилтөрөгчийн горимын үзүүлэлтээр рН, ууссан хүчилтөрөгч, биологийн хэрэгцээт хүчилтөрөгч гадаргын усны цэврийн зэргийн I-II ангилалын нормд хамаарагдаж байна.

График 22. Элементийн үзүүлэлтүүд

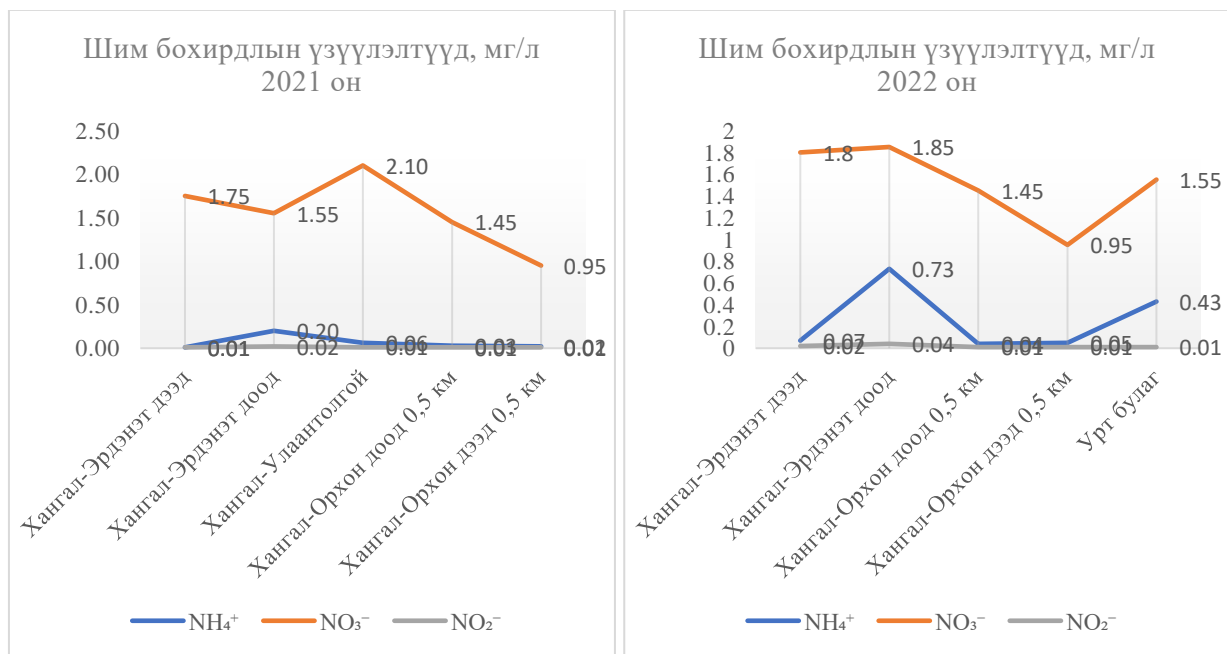

Эрдсийн бүрэлдэхүүн Ca^{2+} , Mg^{2+} , Cl^- , SO_4^{2-} , хатуулаг, хуурай үлдэгдлийн үзүүлэлтүүдийг 2021 оны шинжилгээний үр дүнтэй харьцуулахад Хангал-Эрдэнэт гол дээд, Хангал-Эрдэнэт гол доод, Хангал-Орхон доод 0,5 км, Хангал-Орхон дээд 0,5 км цэгүүд дээр 2022 оны шинжилгээний дүнгээр буурсан үзүүлэлт гарсан. Харин Урт булгийн усанд эрдсийн бүрэлдэхүүн үзүүлэлтүүд харьцангуй өндөр гарсан. Гадаргын усны цэврийн зэргийн ангиллын нормоор Хангал-Эрдэнэт гол дээд, Хангал-Эрдэнэт гол доод Ca^{2+} , Mg^{2+} -III, Cl^- -I, SO_4^{2-} -IV, хатуулаг I, хуурай үлдэгдэл IV зэрэгт хамаарагдсан. Хангал-Орхон доод 0,5 км Ca^{2+} -II, Mg^{2+} -III, Cl^- -I, SO_4^{2-} -III, хатуулаг I, хуурай үлдэгдэл III, Хангал-Орхон дээд 0,5 км цэгт Ca^{2+} -I, Mg^{2+} -II, Cl^- -I, SO_4^{2-} -I, хатуулаг I, хуурай үлдэгдэл III зэрэгт хамаарагдаж байна. Урт булгийн усанд Ca^{2+} , Mg^{2+} -III, Cl^- -I, SO_4^{2-} -V, хатуулаг II, хуурай үлдэгдэл III зэргийн ангиллуудад хамрагдаж байна.

2021 оны шим бохирдлын үзүүлэлтүүдийг 2022 оны үр дүнтэй харьцуулахад огцом өөрчилт байхгүй байна. Гадаргын усны цэврийн зэргийн ангиллын нормоор Хангал-Эрдэнэт гол дээд цэгт II-III, Хангал-Эрдэнэт гол доод цэгт II-V, Хангал-Орхон доод 0,5 км цэгт II-III, Хангал-Орхон дээд 0,5 км цэгт I-III, Урт булаг цэгт II-III багтаж байна.

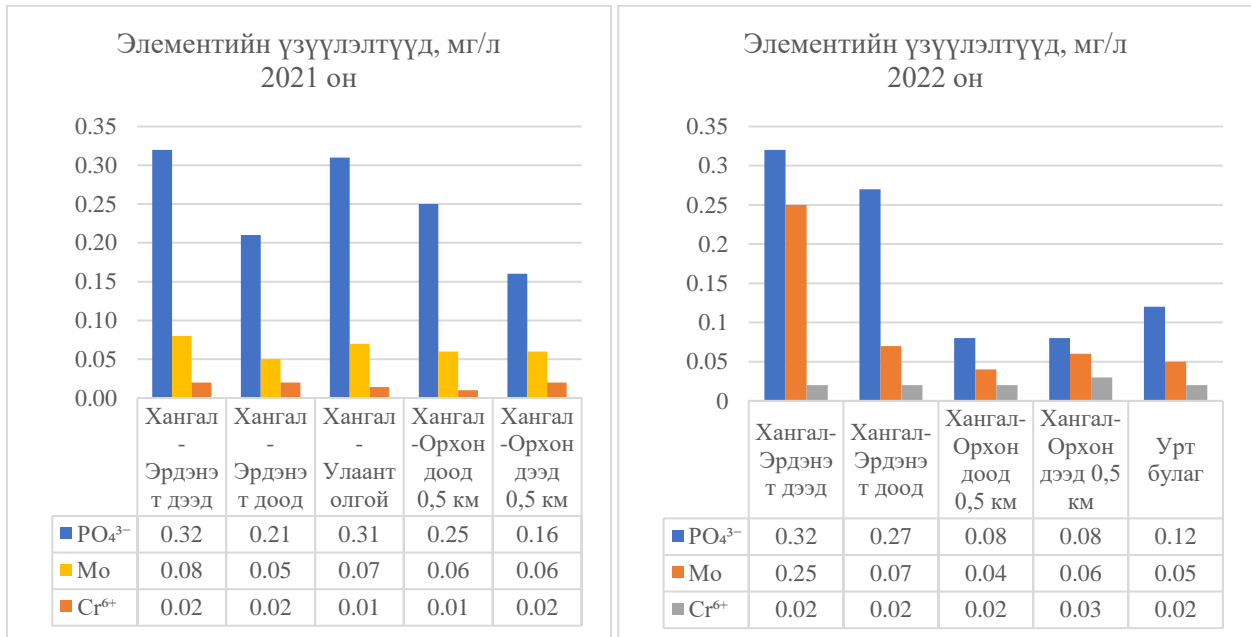
Шим бохирдлын үзүүлэлтээс NH_4^+ , NO_3^- , NO_2^- тодорхойлоход MNS 4586:98 “Усны орчны чанарын үзүүлэлт ерөнхий шаардлага” стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс хэтэрсэн үзүүлэлт байхгүй болно.

График 23. Шим бохирдлын үзүүлэлт

PO_4^{3-} , Mo , Cr^{6+} үзүүлэлтүүдийг гадаргын усны цэврийн зэргийн ангиллын нормоор Хангал-Эрдэнэт гол дээд цэгт III, Хангал-Эрдэнэт гол доод цэгт II-III, Хангал-Орхон доод 0,5 км цэгт II-III, Хангал-Орхон дээд 0,5 км цэгт I-III, Урт булаг цэгт II-III багтаж байна.

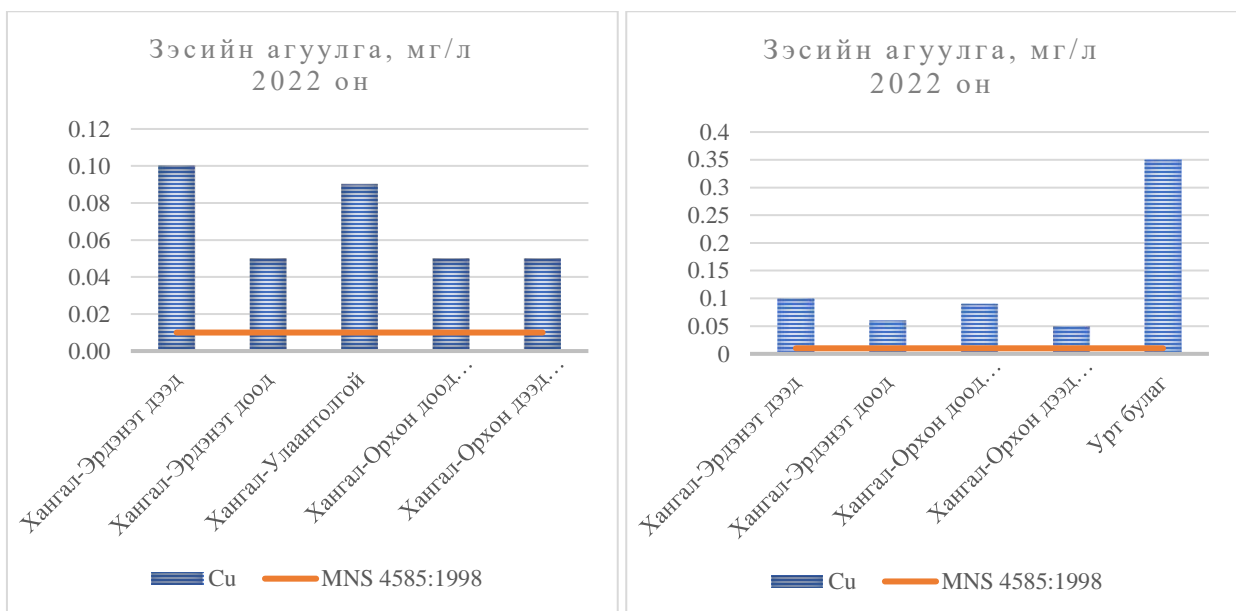
График 24. Элементийн үзүүлэлт

Зэсийн агууламжийг гадаргын усны цэврийн зэргийн ангиллаар үзэхэд Хангал-Эрдэнэт гол дээд, Хангал-Эрдэнэт гол доод, Хангал-Орхон доод 0,5 км цэгүүд дээр III зэрэг, Хангал-Орхон дээд 0,5 км цэгт II зэрэг, Урт булаг цэгт IV зэрэгт багтаж байна.

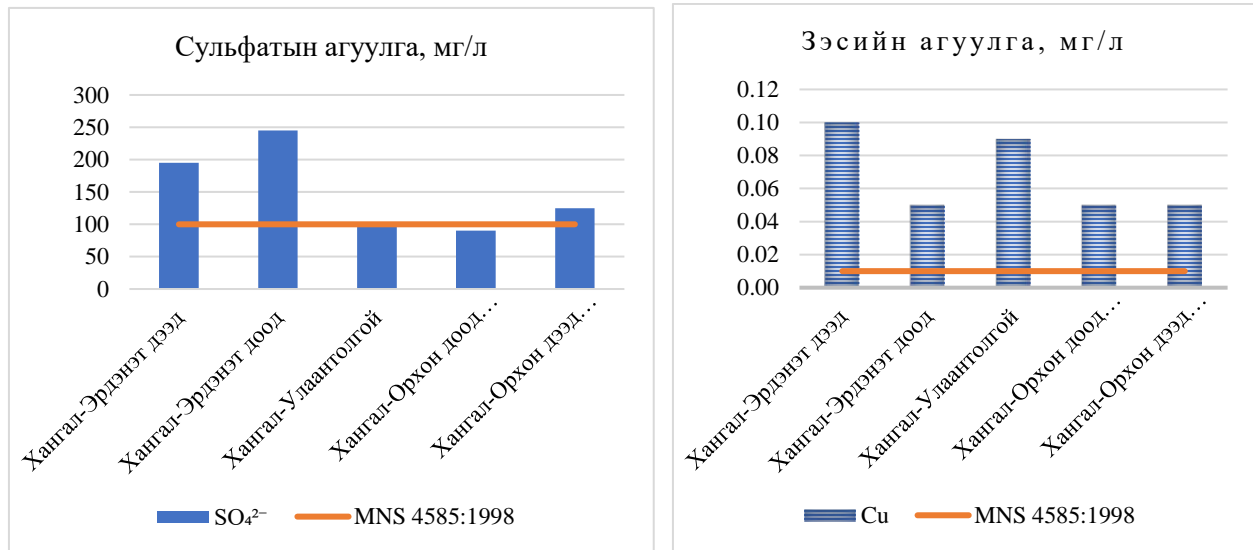
Мөн зэсийн үр дүнг MNS 4586:98 “Усны орчны чанарын үзүүлэлт ерөнхий шаардлага” стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээтэй харьцуулахад Хангал-Эрдэнэт гол дээд цэгт 10 дахин их, Хангал-Эрдэнэт гол доод, Хангал-Орхон доод 0,5 км, Хангал-Орхон дээд 0,5 км цэгүүдэд 6,6 дахин их, Урт булгийн усанд 35 дахин их гарсан.

График 25. Зэсийн агуулга

Сульфатын үзүүлэлтийг MNS 4586:98 “Усны орчны чанарын үзүүлэлт ерөнхий шаардлага” стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээтэй харьцуулахад Хангал-Эрдэнэт гол дээд, Хангал-Эрдэнэт гол доод, Хангал-Орхон доод 0,5 км Урт булаг цэгүүд дээр 3,0 дахин их Хангал-Орхон дээд 0,5 км цэгт 4 дахин бага гарсан.

График 26 Сульфатын агуулга

Дүгнэлт:

1. Эрдэнэт, Хангал, Орхон голуудын хамтарсан шинжилгээг Байгаль орчны сайд, эрүүл мэнд нийгмийн хамгааллын сайдын 1997 оны 143/А/352 тоот тушаалын 3-р хавсралт батлагдсан гадаргын усны цэврийн зэргийн ангиллын нормоор эрдсийн бүрэлдэхүүний үзүүлэлтүүд нь I-IV ангилал, шим бохирдлын үзүүлэлтүүд нь II-III, Урт булаг V ангилал, хүчилтөрөгчийн горимын үзүүлэлтүүд I-II ангилал, элементийн үзүүлэлтүүд нь II-III ангиллуудад хамаарагдаж байна.
2. Гадаргын усны шинжилгээний үр дүнг 2017 оны 12 дугаар сарын 01-ны өдрийн А/332 Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын тушаалаар баталсан гадаргын усны чанарыг бохирдлын индексээр үнэлэх зааврын дагуу үнэлсэн. Гадаргын усны бохирдлын индексээр тооцоход Эрдэнэт, Хангал, Орхон голуудын ус нь усны чанарын зэргээрээ **III ангилал буюу бага бохирдолтой ангилалд** хамаарагдаж байна.
3. Эрдэнэт болон Хангал голуудын ус нь Монгол орны бусад голуудаас харьцангуй өндөр эрдэжилт, хатуулагтай, сульфатын ангийн байна. Монгол улсын MNS 4586:98 “Усан орчны чанарын үзүүлэлт ерөнхий шаардлага” стандарттай гадаргын усны зэсийн агуулгыг харьцуулахад 6,6-35 дахин их гарсан. Сульфатын агуулга стандарт үзүүлэлтээсээ Хангал-Эрдэнэт гол дээд, Хангал-Эрдэнэт гол доод, Хангал-Орхон доод 0,5 км Урт булаг цэгүүд дээр 3,0 дахин их, Хангал-Орхон дээд 0,5 км цэгт 4 дахин бага гарсан. Энэ нь тухайн газрын хурдас чулуулагтай холбоотойгоор тайлбарлагдана.

9.4 Үйлдвэрийн бүс дэх баяжуулах үйлдвэрийн 3, ус хангамжийн цехийн 4, автотээврийн цех 3, засвар механикийн заводын 3, ил уурхайн тэсэлгээний 2, хүрээлэн буй орчны 4 агаарын хэмжилт шинжилгээ

ШИНЖИЛГЭЭНИЙ АЖЛЫН АРГА ЗҮЙ

Хээрийн шинжилгээний арга зүй: Агаарын мониторингийн цэгүүдийн байршлыг тодорхойлж, фото зураг, агаарын температур, салхины урсгал, чиглэл, агаарын даралтыг газар дээр нь тодорхойлдог.

Хэмжилт шинжилгээний ажлын арга зүй: Мониторинг цэгүүд дээрээс гадаад орчны тоос, тоосонцор, агаар дахь хийнүүдийг орчин үеийн багаж, хэмжих хэрэгслээр батлагдсан стандартын дагуу доорх үзүүлэлтүүдийг тодорхойлсон.

1. Нийт тоос, PM 2.5, PM 10 – лазер гэрлийн цацрагийн аргаар
2. CO₂, O₂, SO₂, NO₂, HC/LEL, NO_x, CO, NO агаар дахь хийнүүд – цахилгаан химийн мэдрэгч аргаар
3. Агаарын температур, салхины хурд, салхины чиглэл

Хүснэгт 37. Агаарын шинжилгээний стандартууд

№	Тодорхойлох үзүүлэлтүүд		Тодорхойлох стандарт арга
1	Температур	t ⁰ C	MNS ISO 8756:2000
2	Салхины хурд	м/с	CA3-102-13/26
3	Тоос	мг/м ³	MNS 4048:1198
			MNS 6649:2016
			CA3-102-13/27
4	Агаар дахь хий	мг/м ³	MNS ISO 7996:2008
			MNS 17-2-5-12:2021
			MNS ISO 4224:2008
			CA3-102-13/28

Агаарын хэмжилт шинжилгээг дээрх аргуудыг ашиглан дараах хэмжих хэрэгслийг ашигласан.

Зураг 139. Шинжилгээнд ашигласан хэмжих хэрэгсэл

Боловсруулалтын арга зүй:

Шинжилгээнд хамрагдсан цэгүүдийг Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 4585:2016 стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээтэй харьцуулан хяналт тавин ажилладаг.

Агаарын бохирдлын хяналт нь орчны эсвэл эх үүсвэрийг хянах гэсэн 2 хэлбэрээр хийгдэж болно. Бидний амьсгалдаг агаарын чанарыг үнэлэх зорилгоор орчны агаар дахь бохирдуулагчдын концентрацыг тодорхойлохыг орчны хяналт гэнэ. Хот суурин газрууд агаарын чанарыг хянах нэг буюу хэд хэдэн станцтай байдаг. Үйлдвэрээс гарах хий эсвэл, тээврийн хэрэгслээс гарах хаягдалд бохирдуулагчийн концентрацыг стандарттай харьцуулан тодорхойлохыг эх үүсвэрийн хяналт гэнэ.

Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ нь үйлдвэрийн газрын цех нэгжүүдийн үйл ажиллагаанаас агаарт хаягдах бохирдуулах бодисыг хянах зорилгоор эх үүсвэрийн хяналтыг хэрэгжүүлдэг.

Тухайн бүс нутгийн уур амьсгалын тодорхойлолт:

Орхон аймаг нь Монгол орны ургамал газарзүйн мужлалаар ойт хээрийн бүст Хангай нурууны салбар уулс Бүрэнгийн нурууны өвөрт Орхон, Сэлэнгийн сав газарт далайн түвшнээс дээш 1300м-н өндөрт уртрагийн 104⁰7'23.15", өргөргийн 49⁰01'25.83" оршдог. Монгол орны бусад нутгийн нэгэн адил эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай боловч газарзүйн

байршлаас шалтгаалан дулааны улиралд сэрүүвтэр, хүйтний улиралд харьцангуй дулаавтар, хавар намрын улиралд салхи шуурга ихэсч хуурайшилтын зэрэг болон агаарын температурын хэлбэлзэл өсөж, тогтворгүй болдог.

Агаарын даралт:

Станцын түвшин дэх агаарын даралтын сарын дундаж утга 869.0-869.1 г/Па, хамгийн их даралт нь 891,0-891,5 г/Па, хамгийн бага нь 850,9- 851,3. г/Па хооронд хэлбэлздэг.

Агаарын температур:

Агаарын температурын олон жилийн дундаж 0,8 °С, агаарын температурын хамгийн их утга нь 1999 онд 39.0 °С хүрч халсан, агаарын температурын хамгийн бага утга нь 2001 онд – 40.0 С хүрч хүйтэрсэн байна.

Хур тунадас:

Жилийн нийлбэр тунадасны олон жилийн дундаж нь 360,7мм ба үүнээс дулааны улиралд 326,3 мм, хүйтний улиралд 34,4 мм нь ордог байна. Хамгийн их тунадас нь 2012 оны 7-р сард 274,6 мм тунадас орсон байна.

Салхи:

Салхины хурдны дундаж утга 2,1 м/сек. Хамгийн их хурд нь 1998 онд 28 м/сек хүрч байсан байна.

Агаарын чийгшил:

Харьцангуй чийгийн олон жилийн дундаж нь 62% байна.

Сорилтын дээжийг цуглуулах аргачлал:

Агаараас дээж авах талбайг сонгох: Агаарын бохирдлын сорьц авах газрыг бохирдлын тухайлсан эх үүсвэр, хүн ам нягт суурьшсан газрын орчимд бохирдуулагч бодисын байж болох хэмжээг тооцоолсны үндсэн дээр сонгож авна. Бохирдлын эх үүсвэрийн орчны бохирдуулагч бодисын орон зайд тархалтын хэмжээг тодорхойлох сорьц авахдаа суурин, маршрутын болон нүүдлийн (бамбар, утааны доорх) харуулын сүлжээг ашиглана. Бохирдлыг ганц нэг томоохон эх үүсвэр буюу томоохон үйлдвэрийн газрын орчин суурин ба маршрутын ажиглалтын сорьц авах газрыг тухайн орчинд бохирдуулагч бодисын хамгийн их хэмжээгээр илрэх газарт сонговол зохино.

Агаараас дээж авах: Агаар бохирдуулагч хий, аэрозолийн нэг удаагийн хэмжээг тодорхойлохын тулд сорьц авах хугацааны үргэлжлэл нь 20-30 минут байна. Газар орчмын бохирдлыг бодисын хэмжээг тодорхойлох сорьцыг газрын гадаргаас дээш 0,5-3,5 метрийн төвшинд авна. Энэ хугацаа багадвал түүнийг уртасгаж болно. Сорьц авах аргад тавих тодорхой шаардлага нь сорьц авах багаж шинжилгээний урвалж, уусмал, сорьцын хадгалах

тээвэрлэх нөхцөл, бохирдуулагч бодис тус бүрийн хувьд тухайн бодисыг тодорхойлох аргын стандартын шаардлагад тохирсон байвал зохино.

Агаараас авсан дээжийг хадгалах, тээвэрлэх: Шинжилгээнд авсан филтертэй дээжээ болгоомжтойгоор нугалж тусгай зориулалтын цаасан уутанд хийж, сорьц авсан өдрийг цаг, минут, газрын байршлын нэр хаягийг тодорхой бичиж журналд тэмдэглэнэ.

Байгаль орчин ногоон хөгжлийн хэлтсийн байгаль орчны лаборатори нь батлагдсан графикийн дагуу МУ-ын MNS 3384:82 “Байгаль орчны хамгаалал, агаар мандал, сорьц авахад тавигдах ерөнхий шаардлага” стандартын дагуу дээж авч, АНУ-д үйлдвэрлэгдсэн DustTrack-8530 тоос хэмжигч багаж, IMR 2800 хийн анализаториор хэмжилтийг гүйцэтгэдэг. MNS ISO/IEC 17025:2018 стандартад нийцүүлж байгууллагын сорилт аргын заавар /CA3/, Монгол улсын MNS стандартад заасан аргачлалуудаар тодорхойлдог. Итгэмжлэлийн хүрээнд зааснаар нийт 12 төрлийн үзүүлэлтээр хэмжилт хийсэн.

Үйлдвэрийн бүсийн Баяжуулах үйлдвэрийн 2, Ус хангамжийн цехийн 4, Автотээврийн цехийн 3, Засвар механикийн заводын 3, Ил уурхайн 2, Хүрээлэн буй орчны 4 агаарын цэгүүдээс улиралд нэг удаа тогтмол дээж авч, хэмжилт шинжилгээг гүйцэтгэнэ.

Зураг 140. Үйлдвэрийн бүсийн агаараас дээж авч буй байдал

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Баяжуулах үйлдвэрийн урвалжийн хэсгийн химийн бодисын агуулахын ойр орчмын агаараас дээж авсан цэгийн байршлыг хүснэгтэд үзүүлэв.

Хүснэгт 38. Баяжуулах үйлдвэрийн дээж авах цэгийн байршил

№	Дээж авах цэг	Өргөрөг	Уртраг
1	Урвалжийн хэсгийн ойролцоо	49 ⁰ 02'16.13"	104 ⁰ 08'34.85"
2	Химийн бодисын агуулах орчим	49 ⁰ 02'13.10"	104 ⁰ 08'38.70"

Баяжуулах үйлдвэрийн урвалжийн хэсгийн химийн бодисын агуулахын орчмын агаарын хяналтыг 24 цагийн дунджийн хэмжилтээр хийсэн дүнг хүснэгтээр үзүүлэв.

Хүснэгт 39. Баяжуулах үйлдвэрийн агаарын шинжилгээний дүн

№	Сорьцын нэр	Нийт тоос /24 цагын дундаж/	агаар	Салхины хурд	Салхины чиглэл	Даралт
		мг/м ³	t ⁰ C	м/с	-	мм
1	Урвалжийн хэсгийн ойролцоо	0.217	26.9	0.0	тогтуун	650
2	Химийн бодисын агуулах орчим	0.095	28.4	0.0	тогтуун	650
MNS 4585:2016		0.15	-	-	-	-

Хүснэгт 40. Ус хангамжийн цехийн агаараас дээж авах цэгийн байршил

№	Дээж авах цэг	Өргөрөг	Уртраг
1	Аеротенк	49°03'48.5"	104°08'48.1"
2	Хлоратор	49°03'47.2"	104°08'46.1"
3	Химийн бодисын агуулах орчим	49°03'47.2"	104°08'43.9"
4	Лагийн талбай орчим	49°03'57.8"	104°09'13.1"

Хүснэгт 41. Ус хангамжийн цехийн агаарын шинжилгээний дундаж дүн

№	Сорьцын нэр	Тоос	CO ₂	O ₂	SO ₂	NO ₂	HC/L EL	NO _x	CO	NO	агаар	Салхины хурд		Даралт
		мг/м ³	%	%	мг/м ³	мг/м ³	%	мг/м ³	мг/м ³	мг/м ³	т ⁰ C	м/с		мм
1	Аеротенк	0.02	0	20.95	0	0	0	0	0.00	0.00	7.73	1.7	2.2	649
2	Хлоратор	0.04	0	20.88	0	0	0	0	0.33	0.33	7.73	1.8	2.2	649
3	Химийн бодис агуулах орчим	0.03	0.09	20.79	0	0	0	0	5.00	0.00	7.73	1.8	2.6	649
4	Лагийн талбай орчим	0.04	0	20.95	0	0	0	0	0.00	0.00	7.73	1.1	1.7	649
MNS 4585:2016		0.50	-	-	0.45	0.2	-	-	60	-	-	-	-	-

Хүснэгт 42. Автотээврийн цехийн агаараас дээж авах цэгийн байршил

№	Дээж авах цэг	Өргөрөг	Уртраг
1	Төрөл бүрийн маркийн автомашины засварын хэсэг	49°02'04.8"	104°04'44.7"
2	Тусгай зориулалтын машин механизмын засварын хэсэг	49°02'51.0"	104°08'45.4"
3	Технологийн тээврийн автомашины засварын хэсэг	49°02'05.0"	104°08'42.6"

Хүснэгт 43. Автотээврийн цехийн агаарын шинжилгээний дундаж дүн

№	Сорьцын нэр	Тоос	CO ₂	O ₂	SO ₂	NO ₂	HC/LEL	NO _x	CO	NO	агаар	Салхины хурд		Даралт
		мг/м ³	%	%	мг/м ³	мг/м ³	%	мг/м ³	мг/м ³	мг/м ³	мг/м ³	t ⁰ C	м/с	
1	ТБМ-н автомашины засварын хэсэг	0.03	0.00	20.95	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	12.7	0.8	1.1	653.2
2	ТЗТМ-ын засварын хэсэг	0.04	0.00	20.95	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	13.13	0	0	653.2
3	ТТТ-н автомашины засварын хэсэг	0.04	0.00	20.95	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	13.1	0	0	653.2
MNS 4585:2016		0.50	-	-	0.45	0.2	-	-	60	-	-	-	-	-

Хүснэгт 44. Засвар механикын заводын агаараас дээж авах цэгийн байршил

№	Дээж авах цэг	Өргөрөг	Уртраг
1	Цутгуурын цехийн цэнхэр складын баруун урд	49 ⁰ 02'21.1"	104 ⁰ 08'57.6"
2	Механик цехийн орчим	49 ⁰ 02'30.5"	104 ⁰ 08'56.5"
3	СО хийн баллоны агуулахын зүүн урд 110 м	49 ⁰ 02'21.7"	104 ⁰ 08'55.8"

Хүснэгт 45. Засвар механикийн заводын агаарын шинжилгээний дундаж дүн

№	Сорьцын нэр	Тоос	CO ₂	O ₂	SO ₂	NO ₂	HC/LEL	NO _x	CO	NO	агаар	Салхины хурд	Даралт
		мг/м ³	%	%	мг/м ³	мг/м ³	%	мг/м ³	мг/м ³	мг/м ³	мг/м ³	t ⁰ C	м/с
1	Цутгуурын цехийн цэн. склад. б/урд	0.11	0.00	20.95	0	0	0	0	0	0	5.8	Тогтуун	652.5
2	Механик цехийн орчим	0.08	0.00	20.95	0	0	0	0	0	0	5.65	Тогтуун	652.5
3	СО хийн балл. а/зүүн урд 110 м	0.06	0.00	20.95	0	0	0	0	0	0	5.65	Тогтуун	652.5
MNS 4585:2016		0.50	-	-	0.45	0.2	-	-	60	-	-	-	-

Хүснэгт 46. Ил уурхайн тэсэлгээний агаараас дээж авах цэгийн байршил

№	Дээж авах цэг	Өргөрөг	Уртраг
1	Тэсэлгээний өмнө	49 ⁰ 01'18.2"	104 ⁰ 08'33.6"
2	Тэсэлгээний дараа	49 ⁰ 01'18.2"	104 ⁰ 08'33.6"

Хүснэгт 47. Ил уурхайн тэсэлгээний агаарын шинжилгээний дундаж дүн

№	Сорьцын нэр	Тоос	CO ₂	O ₂	SO ₂	NO ₂	HC/LEL	NO _x	CO	NO	агаар	Салхины хурд		Даралт
		мг/м ³	%	%	мг/м ³	мг/м ³	%	мг/м ³	мг/м ³	мг/м ³	мг/м ³	t ⁰ C	м/с	мм
1	Тэсэлгээний өмнө	0.07	2.14	20.92	0.14	0	0	0	2.29	0.29	2.76	14.6	1.9	651.6
2	Тэсэлгээний дараа	0.12	0.02	20.88	4.00	0	0.05	0	3.86	8.57	4.57	14.7	3.2	651.6
MNS 4585:2016		0.50	-	-	0.45	0.2	-	-	60	-	-	-	-	-

Агаарын дээжүүдийг тухайн үеийн салхины чиглэлийн дагуу хэмжилт шинжилгээг улиралд нэг удаа гүйцэтгэж байна. Үйлдвэрийн бүсийн Баяжуулах үйлдвэрийн 2, Ус хангамжийн цехийн 4, Автотээврийн цехийн 3, Засвар механикийн заводын 3, Ил уурхайн тэсэлгээний үеийн агаарын 2 дээжүүдэд нийт тоосны хэмжээг Монгол улсын Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 4585:2016 стандартын хүлцэх агууламжтай харьцуулсан графикийг дор үзүүлэв.

График 27. Баяжуулах үйлдвэрийн шинжилгээний дүн

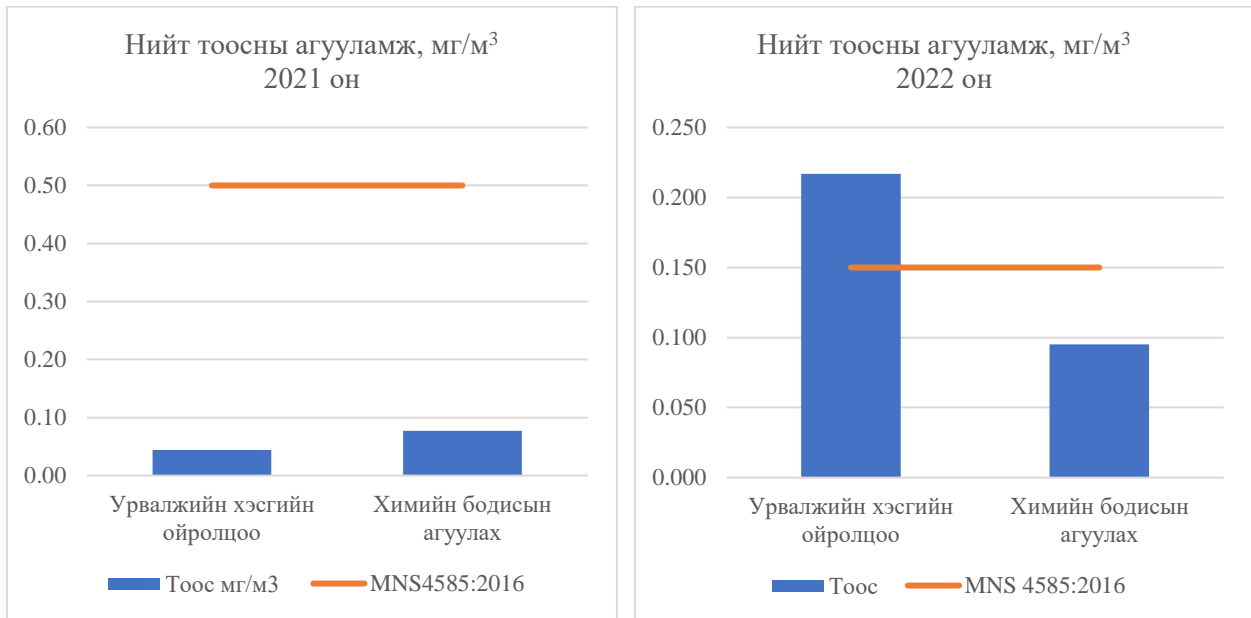

График 28. Ус хангамжийн цех Үйлдвэрийн бүсийн шинжилгээний дүн

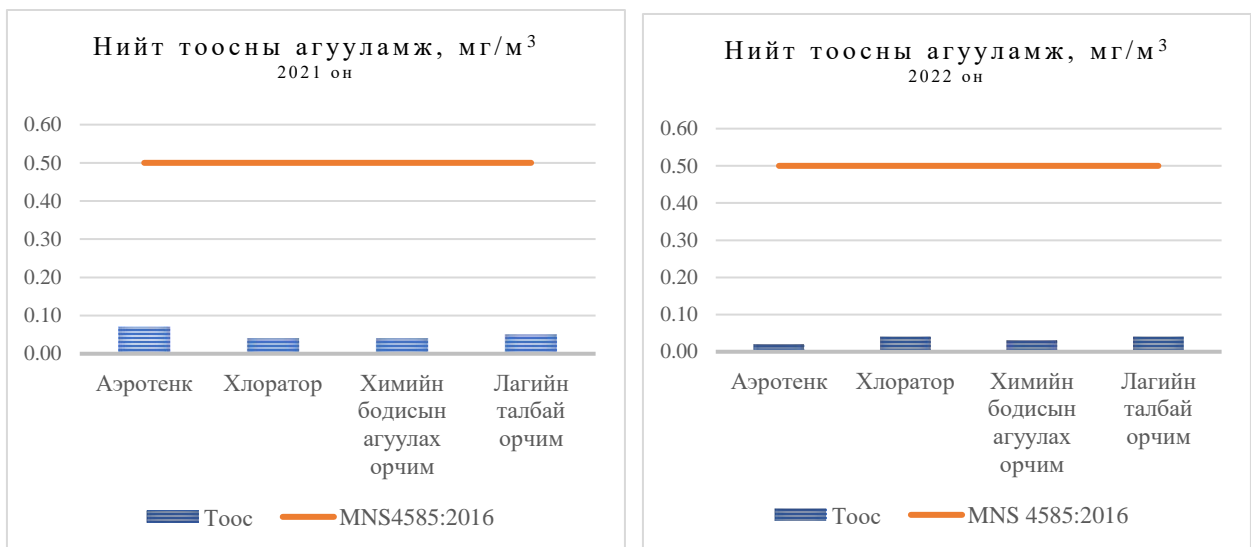

График 29. Автомээврийн цех тоосны агууламжийн үр дүн

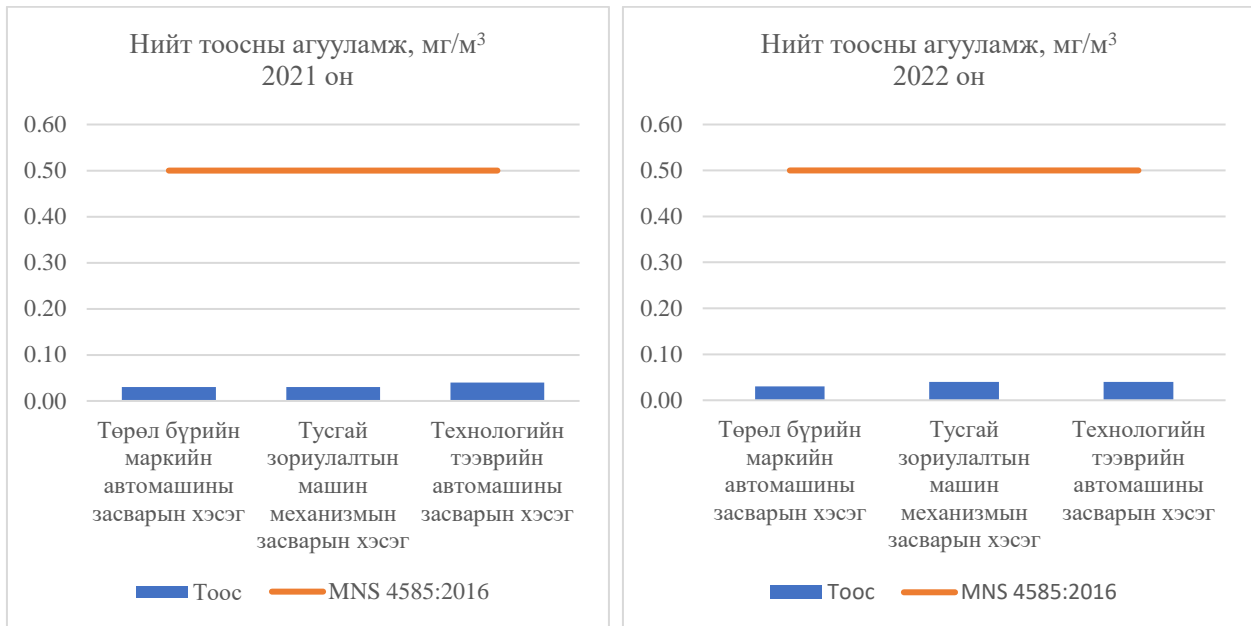

График 30. Засвар механикийн завод тоосны агууламжийн үр дүн

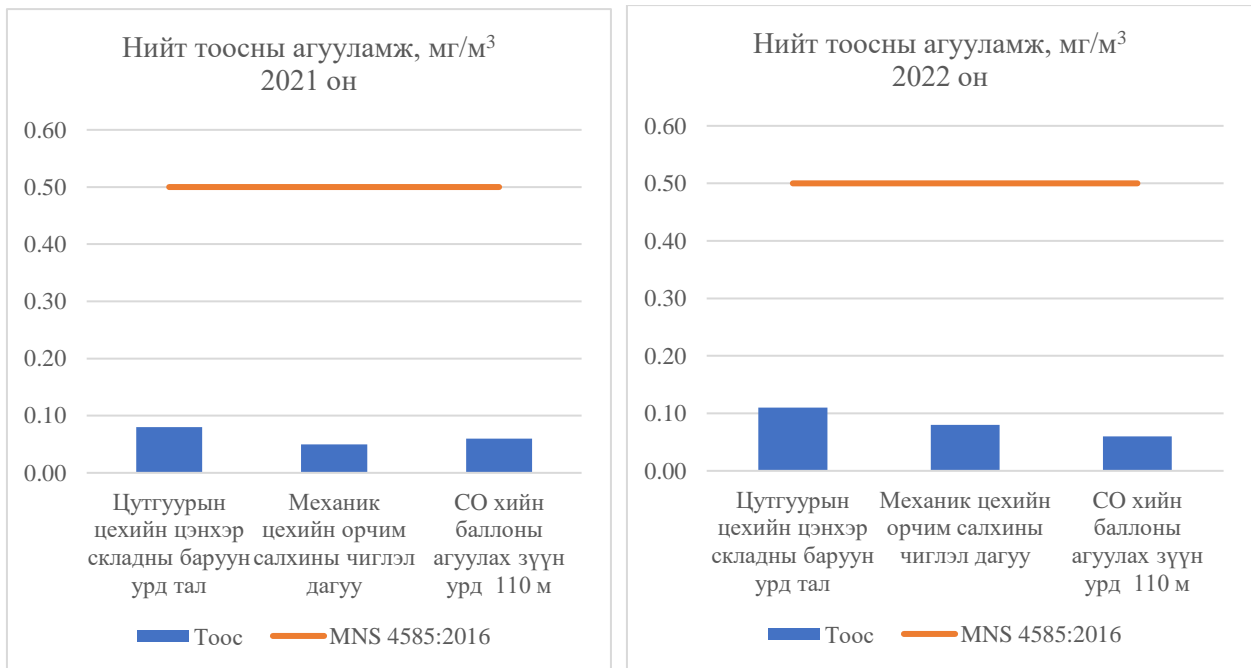
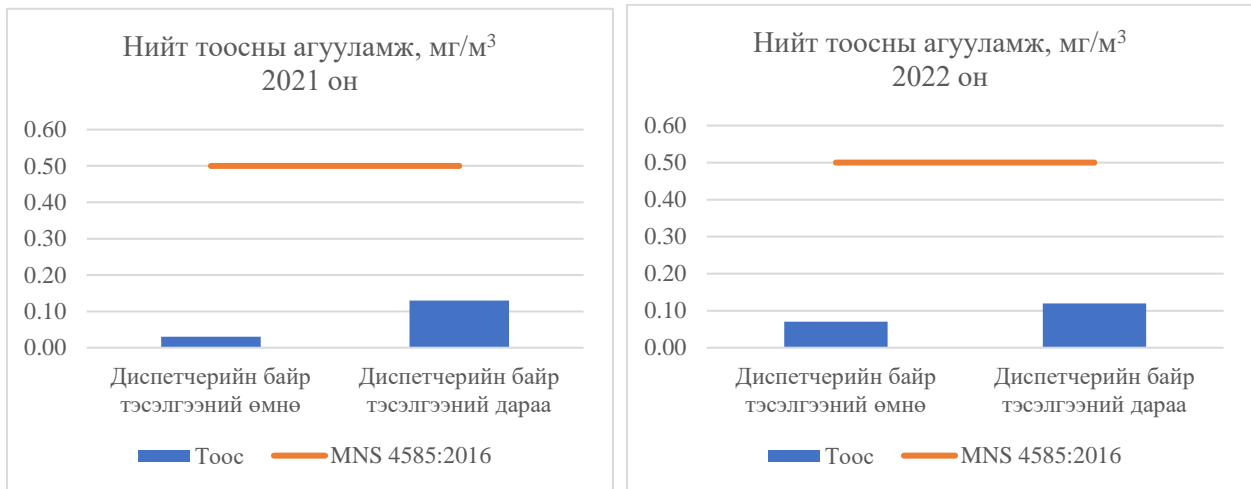

График 31. Ил уурхай тоосны агууламжийн үр дүн

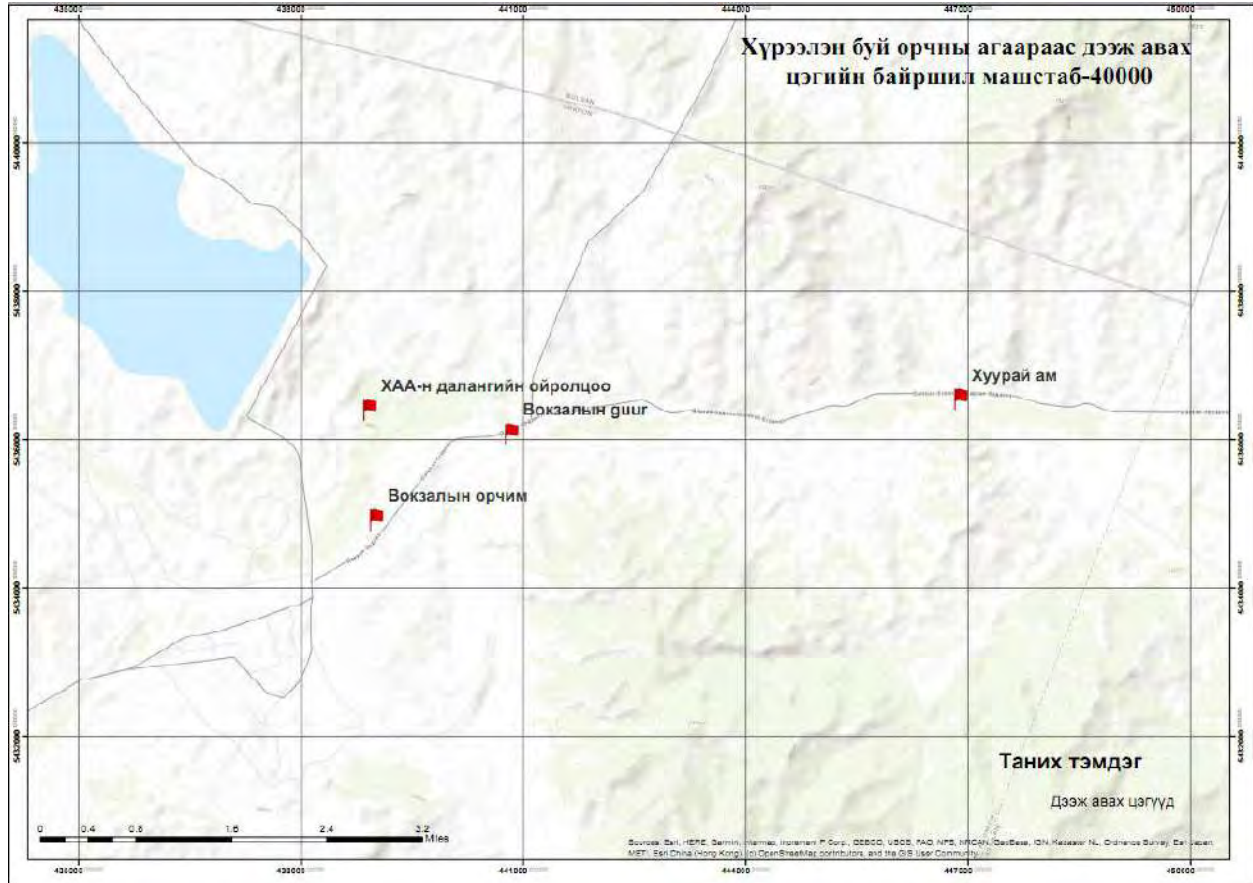

Дүгнэлт:

1. Баяжуулах үйлдвэрийн урвалын хэсгийн агаарын нийт тоосны 24 цагийн дундаж агууламж 1,4 дахин их гарсан. Энэ нь үйлдвэрийн бүсийн замын хөдөлгөөн, орчны тоос, тоосонцрын нөлөөллөөс үүдэлтэй юм. Бусад цех хэсгүүд дээр Монгол улсын Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 4585:2016 стандартын хүлцэх агууламжаас ихгүй байна.
2. Агаар дахь хүчилтөрөгч 20,95% агууламжтай, нүүрстөрөгчийн дутуу исэл, хүхэрлэг хий, азотын давхар ислийн агууламж илрээгүй болно.

Хүрээлэн буй орчны агаарын хяналт

Үйлдвэрийн сөрөг хүчин зүйлийн нөлөөлөл хүрээлэн буй орчныг бохирдуулж буйг тодорхойлох зорилгоор үйлдвэрийн бүсээс гадна орчны хэмжилтийг хийж, хяналт тавин ажилладаг. Хүрээлэн буй орчны 4 цэг дээрээс салхины зонхилох чиглэлийн дагуу улиралд нэг удаа хэмжилт хийнэ.

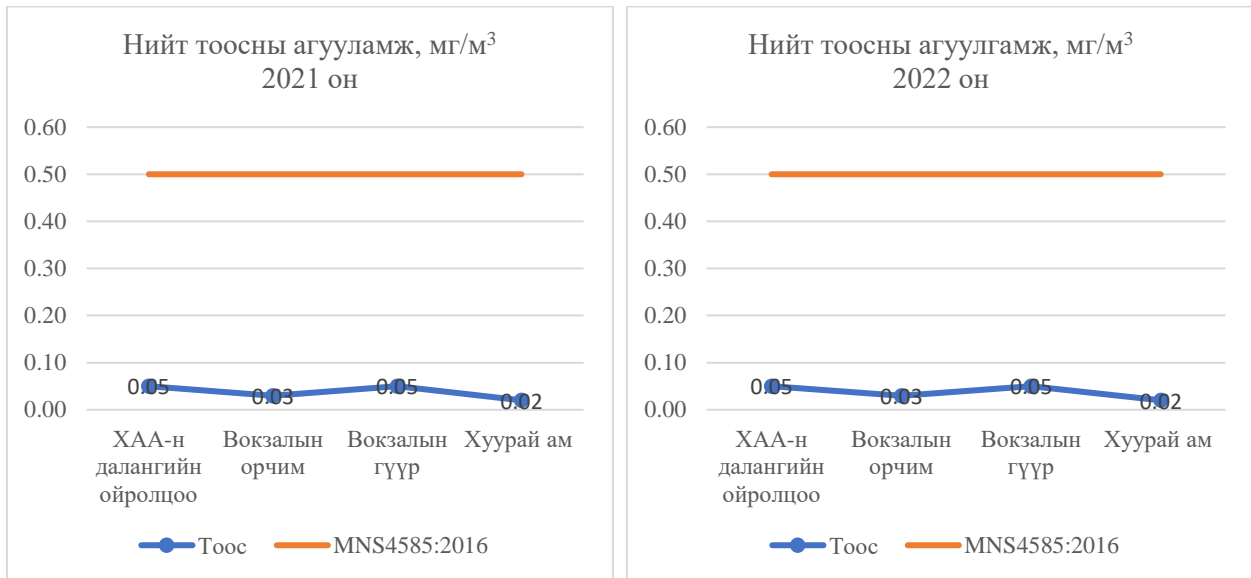
Зураг 141. Хүрээлэн буй орчны агаараас дээж авах цэг

Хүснэгт 48. Хүрээлэн буй орчны агаарын шинжилгээний дүн

№	Сорьцын нэр	Тоо	CO ₂	O ₂	SO ₂	NO ₂	HC/L	NO _x	CO	NO	агаар	Салхин		Даралт
		с	МГ/М ³	%	МГ/М ³	МГ/М ³	%	МГ/М ³	МГ/М ³	МГ/М ³	t ⁰ C	м/с	м/с	мм
1	ХАА-н далангийн ойролцоо	0.07	0.28	20.56	2.00	1.50	0	0	0	0	10.85	1.7	3.0	652.5
2	Вокзалын орчим	0.05	0.06	20.84	0	0	0.06	0	10.00	0	10.85	1.7	3.0	652.5
3	Вокзалын гүүр	0.05	0	20.95	0	0	0	0	0	0	10.85	1.85	2.9	652.5
4	Хуурай ам	0.01	0	20.95	0	0	0	0	0	0	10.85	2.95	4.9	652.5
MNS 4585:2016		0.50	-	-	0.45	0.2	-	-	60	-	-	-	-	-

Хүрээлэн буй орчны агаарын хэмжилтийн жилийн дундаж дүнг Монгол улсын Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 4585:2016 стандартын хүлцэх агууламжтай харьцуулан графикаар үзүүлэв.

График 32. Хүрээлэн буй орчны агаарын хэмжилт шинжилгээ

Графикаас харахад MNS 4585:2016 стандартын хүлцэх агууламжаас давсан үзүүлэлт гараагүй болно.

Тухайн саруудад хаягдлын аж ахуйгаас цагаан тоосны дэгдэлтийн үед салхины хурд, чиглэлийг тооцон сорилтын цэгүүд дээрээс хэмжилт шинжилгээг гүйцэтгэж байна.

Монгол улсын “Байгаль орчны хамгаалал. Агаарын мандал сорьц авахад тавих ерөнхий шаардлага” MNS 3384:82 стандартын шаардлагын дагуу сорилтын дээжүүдийг АНУ-д үйлдвэрлэгдсэн DustTrack-8530 тоос хэмжигч багажаар 20 минутын дундаж хэмжилтийг хийж үр дүнг гаргадаг.

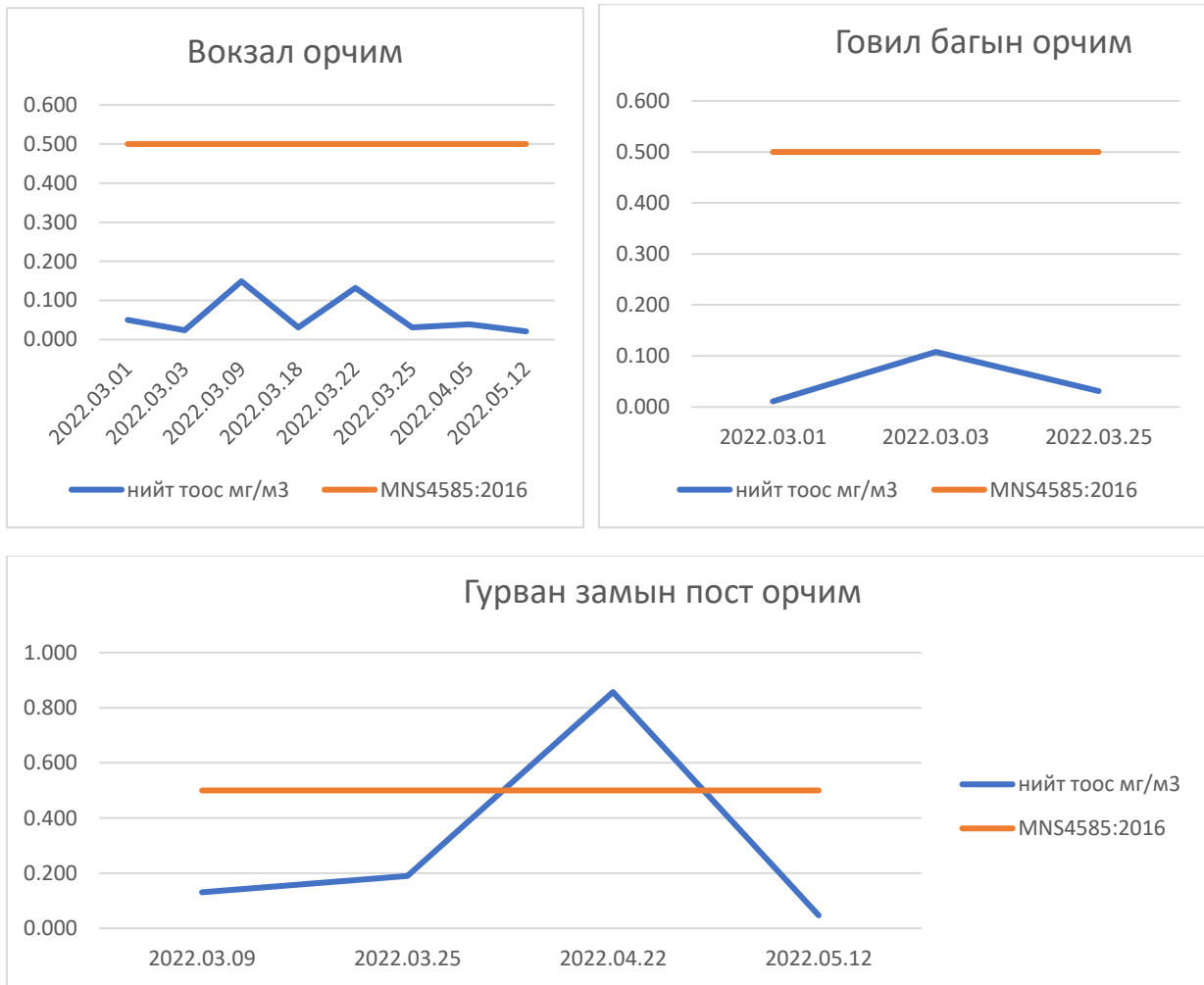
Цагаан тоосны хэмжилтийг MNS ISO/IEC 17025:2018 стандартад нийцүүлсэн байгууллагын сорилт аргын заавар /CA3/ болон Монгол улсын MNS стандартад заасан аргачлалуудаар тодорхойлдог.

Цагаан тоосны бүсэд оршин суух иргэдийн амьдрах байрны ойролцоо цагаан тоосны хэмжилтийг хийсэн. Үүнд: Говил багын орчим, Вокзалын орон сууцны ойролцоо, гурван замын пост орчим гэх мэт.

2022 оны хаврын хуурайшилттай үед салхины хурд чиглэлийг харгалзан Говил, Вокзал, Гурван замын постуудаас нийт тоосны хэмжилтийг хийсэн.

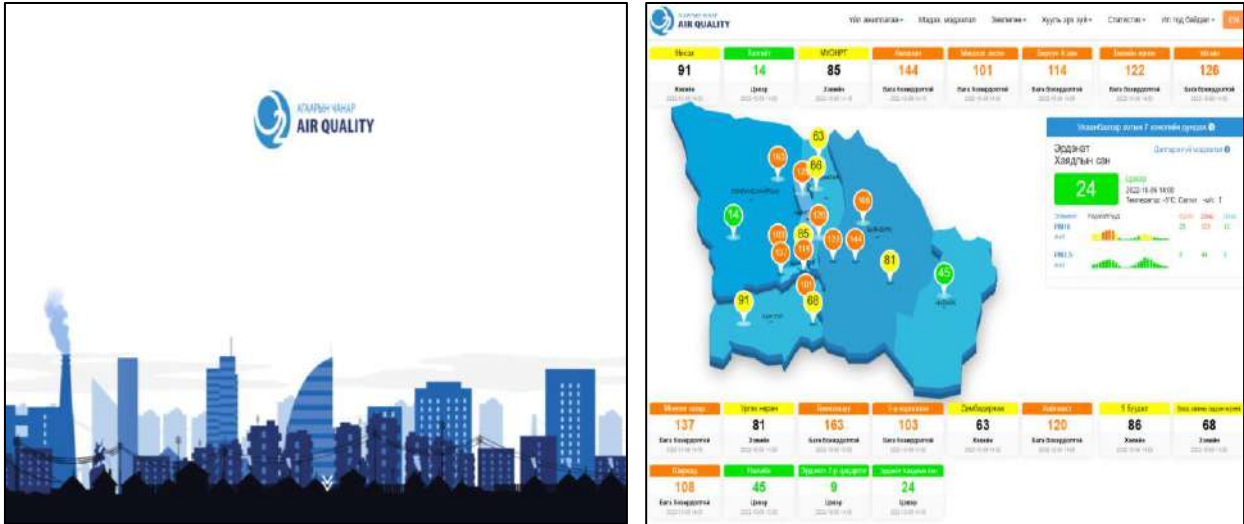
Вокзал орчим, Говил багын орчим, Гурван замын постоос авсан нийт тоосны хэмжилтийг MNS 4585:2016 Агаарын чанарын стандарттай харьцуулсан графикийг дор үзүүлэв.

График 33 Агаарын чанарын харьцуулсан үр дүн

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь япон улсад үйлдвэрлэгдсэн нарийн ширхэгт тоосонцрын APDA-372/APDA-372E маркийн 24 цагийн агаарын багажийг ашиглалтад оруулж, хяналт тавин ажиллаж байна.

Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын Говил багийн 2 дугаар цэцэрлэгтэй хамтран ажиллах гэрээ хийсэн бөгөөд суурин харуулыг 2022 оны 07 дугаар сарын 28-ны өдөр шилжүүлэн байрлуулж, мэдээллийн Agaar.mn үндэсний сүлжээнд холбох ажлыг зохион байгуулан ажилласан.

Зураг 142. Агаарын чанарын автомат суурин багаж

Агаарын нийт тоос болон PM 2.5, PM 10 суурин автомат багаж нь 24 цагийн турш тасралтгүйгээр хэмжилтийг гүйцэтгэж байна. Хэмжилтийн үр дүнг агаарын чанарын индекстэй харьцуулан мэдээллийг тайлагна. Агаарын чанарын индекс нь хот, суурин газрын хүрээлэн байгаа агаар дахь бохирдуулах бодисын агууламжийг тухайн бохирдуулах бодисын хүний эрүүл мэндэд нөлөөлөх агууламжийн утгатай харьцуулсан тоон үзүүлэлтийг хэлнэ.

Дүгнэлт:

1. Хүрээлэн буй орчны 2022 оны агаарын жилийн хэмжилтийн үр дүнг харахад салхины дундаж хурд 1,7-4,9 м/с байх үед нийт тоосны агууламж Монгол улсын Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 4585:2016 стандартын хүлцэх агууламжаас хэтрээгүй хэвийн хэмжээнд байна. Агаар дахь хүчилтөрөгч 20,95% агууламжтай, нүүрстөрөгчийн дутуу исэл, хүхэрлэг хий, азотын давхар ислийн агууламж илрээгүй болно.
2. Хүрээлэн буй орчны агаарын шинжилгээний 2021 оны үзүүлэлтийг 2022 онтой харьцуулахад огцом өөрчилтгүй стандарт хэмжээнээсээ хэтрээгүй байна.
3. Цагаан тоосны хэмжилтийг АНУ-д үйлдвэрлэгдсэн DustTrack-8530 тоос хэмжигч багажаар нийт тоосны 20 минутын дундаж хэмжилтийг хийсэн үр дүнгээс харахад Вокзал орчим салхины хурд 1,5-10,9 м/с, Говил баг орчимд 0,2-8,8 м/с–ийн хооронд байхад *Цагаан тоосны бүсэд оршин суух иргэдийн амьдрах орчинд* Агаарын чанарын MNS 4585:2016 стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс хэтэрсэн үзүүлэлт гараагүй байна. Харин гурван замын пост дээр 2022 оны 04 дүгээр сарын 22-ны өдөр салхины хурд 14-17 м/с байхад нийт тоосонцор стандарт үзүүлэлтээс 1.6 дахин их гарсан байна.
4. Агаарын чанарын автомат суурин харуулыг Үндэсний дата төв, Агаар.mn сайтын сүлжээнд холбосноор иргэн бүр мэдээллийг авах боломжтой болсон.

9.5 Үйлдвэрийн бүсийн Баяжуулах үйлдвэрийн 7, Автотээврийн цех 3, Чанар хяналтын хэлтсийн химийн төв лабораторийн 2, Хүрээлэн буй орчны 4 Хөрсний хэмжилт шинжилгээ:

ШИНЖИЛГЭЭНИЙ АЖЛЫН АРГА ЗҮЙ

Хээрийн шинжилгээний арга зүй: Хөрсний мониторингийн цэгүүдийн байршлыг тодорхойлж, фото зураг, хөрс болон агаарын температур, хөрсний чийгшил, хөрсний рН, агаарын салхины урсгал, чиглэл, даралт зэргийг газар дээр нь тодорхойлдог.

Хэмжилт шинжилгээний ажлын арга зүй: Мониторинг цэгүүдээс хөрсний дээжүүдийг 2 үндсэн аргаар авсан. Тухайн талбай газар ашиглалтаас харгалзан сонгож түүвэрлэх арга, тодорхой тогтсон интервалтай зайгаар торлол үүсгэж авах гэх зэрэг холимог аргуудыг ашигласан. Сонгож түүвэрлэх арга нь тухайн талбайд үйл ажиллагаа явагдаж хөрсөнд тодорхой хэмжээгээр нөлөөлөл үзүүлж буй тохиолдолд сонгож түүвэрлэх арга ашиглах нь илүү үр дүнтэй байдаг. Мөн түүнчлэн тухайн нөлөөлөл үзүүлж буй объект байгууламжийн орчимд хөрсний дээжлэлтийг дугтуйн аргаар дээж авах нь тухай объектын хөрсөн бүрхэвчид үзүүлж буй нөлөөллийг нарийн тооцох боломж бүрдүүлнэ.

Хөрсөнд дээж авах талбайг сонгох: Тухайн орон нутгийн цаг уур, газар зүйн нөхцөл, хөрсний хучилт, хотгор, гүдгэр, бохирдолтын байдал, бүтцээс хамааруулан хөрсний шаардлагатай үе давхаргыг бүрэн төлөөлж чадахуйц байгаа эсэхийг сонгоно. Шинжлэн судлах, хөрсний бохирдлын эх үүсвэрийг оролцуулан 25 м² талбай, түүнээс тодорхой зайд орших ашиглагдаагүй буюу цэвэр хэсэг мөн хэмжээний 25 м² жиших талбайг сонгон авна.

Хөрсний дээж авах: Дээж авахаар сонгож авсан талбайн 4 өнцөг болон төв цэг дээрээс /0-20/ см-ийн гүнээс /300-500/ г хөрсийг хүрз, хусуур, өрмийн аль нэгийг хэрэглэн авч сайн холино. Шинжилгээнд дээж авах хөрсний үе давхарга гүний хэмжээ нь шинжилгээний зорилго, хөрсний бохирдолтын байдлаас хамааран цэг тус бүрд адилгүй байж болно.

Хөрсний дээж савлах: Байгалийн чийг тодорхойлох шаардлагагүй эвдэрсэн бүтэцтэй дээжийг түүний жижиг хэсгийг хадгалж чадах уут, саванд хийнэ. Байгалийн чийг тодорхойлох дээжийг нягт таглаатай бортогонд хийж савлана.

Дээжийн хаягийг цаасаар ороож дээж авсан уут буюу саван дотор хийнэ. Хоёр дахь хаягийг уут буюу саванд наах буюу гадна талд бичиж болно.

Хөрсийг хадгалах, тээвэрлэх: хөрснөөс шинжилгээнд авсан дээж бүрд дагалдах хуудас /паспорт/ хөтлөх бөгөөд лабораторийн бүртгэлд дугаарлаж бүртгэнэ. Хөрснөөс шинжилгээнд авсан дээжийг бохирдол орохооргүй цэвэр уут саванд хийж, хөрсний хэвийн чийг температурыг алдагдуулахааргүй хамгаалсан нөхцөлд тээвэрлэн хадгалж 24 цагийн дотор лабораторид хүргэж шинжилгээнд өгнө. Гэсгэлэн дээжийг дулаан нөхцөлд, хөлдүү дээжийг хасах температуртай нөхцөлд буюу хөргөгчид тээвэрлэнэ. Гэсгэлэн дээжийг хадгалах өрөө тасалгааны температур 2-10⁰С, харьцангуй чийглэг 70-80% байна. Хөлдүү цулмаг дээжийг хадгалах өрөө хасах температуртай харьцангуй чийглэг 80-90% байна. Дээж хадгалах өрөө нь динамик үйлчилгээнд орохгүй байна. Дээжийг хадгалах нөхцөлийг

бүрдүүлсэн өрөө тасалгаанд хатуу, хагас хатуу консистенцитэй шаварлаг болон бага чийгтэй элсэн хөрсний дээжийг 3 сар, бусад хөрсний дээжийг 1,5 сар (дээж авах өдрөөс шинжилгээнд орох хүртэл) хадгална. Хэрвээ шаардлага хангасан өрөө тасалгаа байхгүй тохиолдолд 15 хоногоос илүү хадгалж болохгүй.

Хэмжилт шинжилгээний ажлын арга зүй: Хөрсний дээжийг орчин үеийн дээж авагч багажийг ашиглан авч, нарийвчлал өндөртэй хэмжих хэрэгслээр батлагдсан стандартын дагуу доорх үзүүлэлтүүдээр тодорхойлсон.

1. Хөрсний рН, хөрсний температур, хөрсний чийг
2. Хөрсний усны агуулга ба хуурай бодисын агуулга- жингийн аргаар
3. Ялзмаг – эзлэхүүний аргаар
4. Хөрсөнд хүнд металлуудын агуулга- рентген флуоресценцийн арга
5. Тухай орчны агаарын температур, салхины хурд, салхины чиглэл,

Хүснэгт 49. Хөрсний шинжилгээний стандартууд

№	Тодорхойлох үзүүлэлтүүд		Тодорхойлох стандарт арга
1	Хөрсний температур	t ⁰ C	CA3-102-13/02
2	Хөрсний	pH	MNS ISO 10390:2001
3	Хөрсний усны агуулга ба хуурай бодис,	%	MNS/ISO 11465:1999
4	Ялзмаг,	%	CA3-102-13/24
5	Хөрсөнд хүнд металлуудын агуулга тодорхойлох	мг/кг	CA3-102-13/25

Хөрсний шинжилгээг дараах орчин үеийн нарийвчлал өндөртэй хэмжих хэрэгслийг ашигласан.

Зураг 143. Шинжилгээнд ашигласан хэмжих хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь Орхон аймгийн Баян-өндөр сумын нутагт хамаарагдана. Эрдэнэтийн овоо орд газар болон Эрдэнэт үйлдвэр маань дундаж өндөр уул, уулын хээрийн хэв шинжийн хөрс, хөрсөн бүрхэвч тархсан бөгөөд гадаргын төрх байдлын хувьд уулын хэв шинж, тэдгээрийн хоорондох өргөн бэл, хөндийн гадаргатай. Хөрс газарзүйн мужлалын хувьд Хангайн их мужийн өндрийн бүсшилтэй нутгийн хүрээнд Хангайн мужийн Хангайн зүүн хөрсний тойрогт хамаарагдана.

Үйлдвэрийн газрын Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн хэлтсийн байгаль орчны лаборатори нь батлагдсан графикайн дагуу МУ-ын MNS 3298:1991 “Байгаль хамгаалал, хөрс, шинжилгээнд дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлага”-ын дагуу дээжийг авч, MNS 11464:2002 “Хөрсний чанар. Физик химийн шинжилгээ хийх дээжийг урьдчилан боловсруулах” стандартын зааснаар дээжүүдийг боловсруулж, шинжилгээг MNS ISO/IEC 17025:2018 стандартын ерөнхий шаардлагад нийцүүлж байгууллагын сорилт аргачлалын заавар /САЗ/, Монгол улсын MNS стандарт заасан аргачлалуудаар тодорхойлно.

Байгаль орчны лаборатори нь хөрсний ерөнхий хими, физик шинж чанар, хүнд металлын хяналт шинжилгээг үйлдвэрийн бүс болон хүрээлэн буй орчны цэгүүдийн сорьцод гүйцэтгэнэ.

Монгол улсын MNS 5850:2008 “Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ” стандартад заасан хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ, хортой, аюултай агууламжуудыг үйл ажиллагаандаа мөрдлөг болгон ажилладаг.

Хөрсний бохирдол доройтлыг судлахын тулд хүрээлэн буй орчны (хяналтын) дээжүүдийг жилд нэг удаагийн давтамжтайгаар авч, шинжилгээг хийнэ. Хөрсний дээж авсан газар зүйн байршлыг доорх зурагт үзүүлэв.

Зураг 144. Хөрсний дээж авах газар зүйн байршил

Хүснэгт 50. Хүрээлэн буй орчин хөрсний дээж авах цэгийн байршил

№	Дээж авах газар	Уртраг	Өргөрөг
1	Далангийн ойролцоо	49°04'41.0"	104°09'53.6"
2	Вокзалын орчим	49°03'50.8"	104°09'53.6"
3	Хуурай ам	49°04'46.9"	104°15'51.4"
4	Орхон гол	48°50'57.2"	104°37'06.8"

Байгаль орчны лаборатори нь хөрсний сорьцод 12 үзүүлэлтээр шинжилгээг гүйцэтгэж, Монгол улсын “Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ” MNS 5850:2008 стандарттай харьцуулж дүгнэх ба тухайн бүс нутгаас хол нөлөөлөлд өртөөгүй цэвэр хөрсний үзүүлэлтэй харьцуулна.

Зураг 145. Хөрснөөс дээж авч буй байдал

Хүснэгт 51 Хүрээлэн буй орчны хөрс

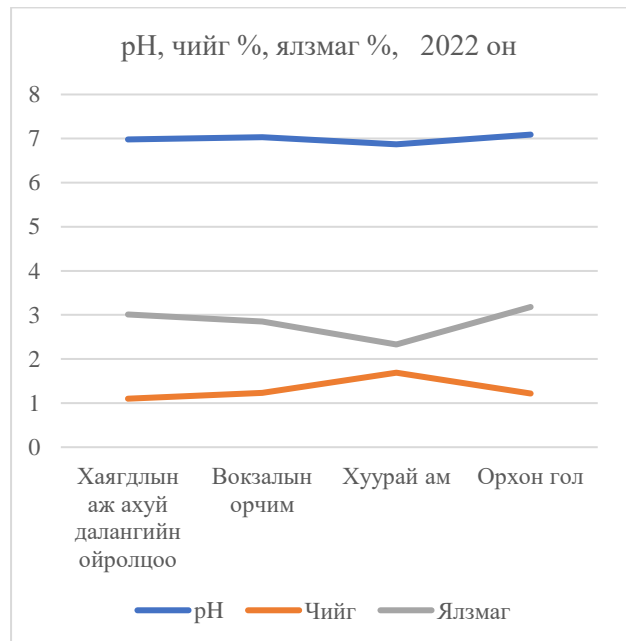
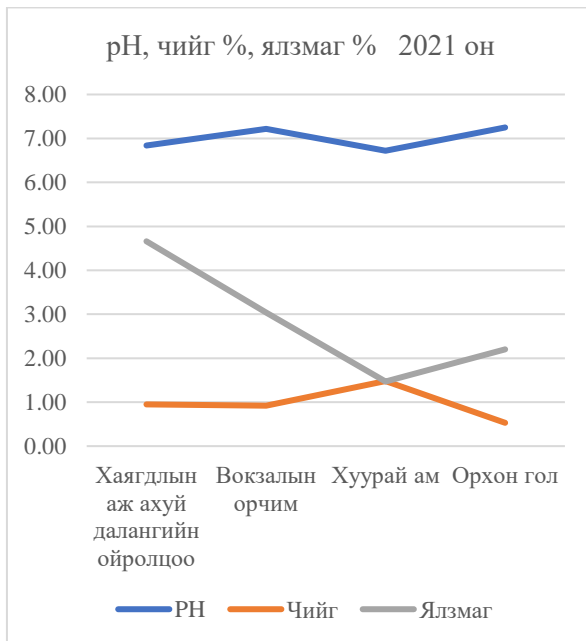
	Сорьцын нэр	рН	Чийг	ХҮ	Ялзмаг	Cu	Pb	Cr	Zn	Mo	t°C
		-	%	%	%	мг/кг	мг/кг	мг/кг	мг/кг	мг/кг	агаар
1	Далангийн ойролцоо	6.98	1.10	99.08	3.01	462.6	23.96	20.81	81.98	9.99	1.3
MNS 5850:2008		-	-	-	-	500	500	400	600	20	-
2	Вокзалын орчим	7.03	1.23	99.15	2.85	211.4	18.95	36.05	74.83	10.71	1.3
3	Хуурай ам	6.87	1.69	98.85	2.33	103.5	21.79	55.44	123.0	10.20	1.3
4	Орхон гол	7.09	1.22	99.30	3.18	26.23	20.56	57.42	113.5	10.85	1.3
MNS 5850:2008		-	-	-	-	100	100	150	300	5	-

MNS 5850:2008 Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ стандартын хортой агууламжийг тусгай зөвшөөрөлтэй үйлдвэрлэл, уул уурхайн бүсэд бохирдуулагч элементийн хөрсөнд агуулагдах зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээтэй адил утгаар мөрдлөг болгоно.

MNS 5850:2008 Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ стандартын хүлцэх агууламжийг хүн ам оршин суудаг суурин газар, хөдөө аж ахуйн эдэлбэр, газар тариалан, бэлчээрийн эдэлбэр газруудад мөрдлөг болгосон.

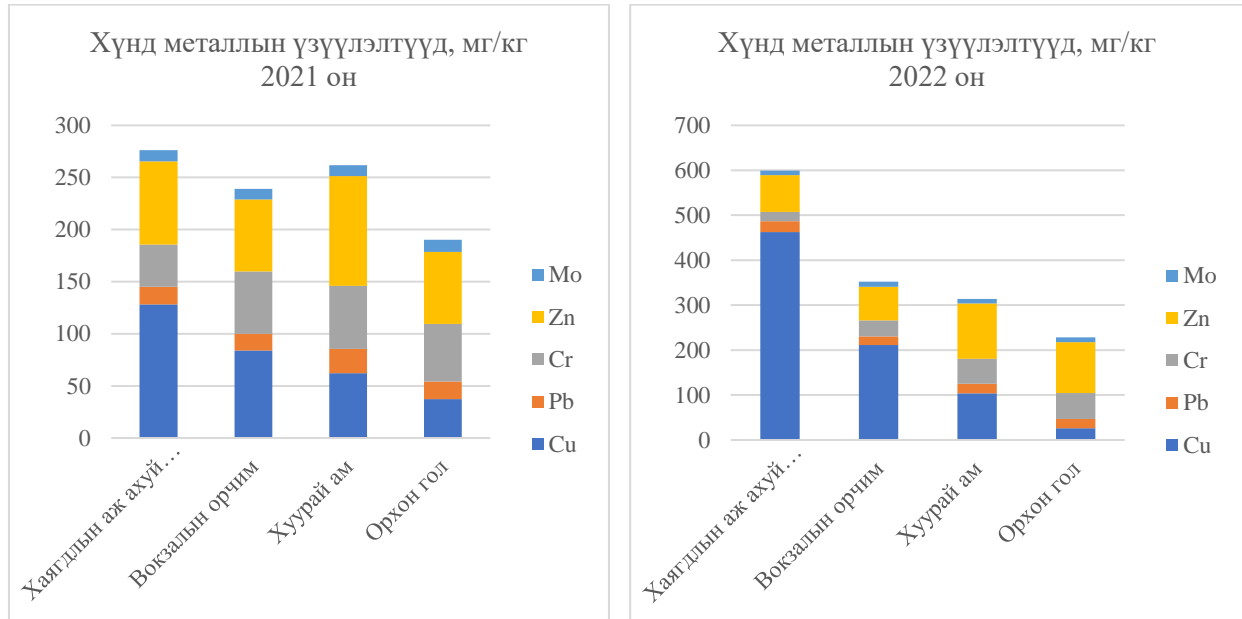
Үйлдвэрийн бүсийн Далангийн ойролцоо, Хүрээлэн буй орчны Вокзалын орчим, Хуурай ам, Эрдэнэт хотоос 60 км Орхон голын орчим зэрэг газруудаас дээж авч шинжилгээ хийсэн.

График 34. Хүрээлэн буй орчны хөрсний шинжилгээ

Үйлдвэрийн газрын дагтаршиж зулгарсан газрын хөрсийг хүрээлэн буй орчны хөрсний физик, химийн шинж чанартай харьцуулан үзэхэд онцлон ялгагдах зүйлгүй ба Хаягдлын аж ахуйн болон Орхон голын хөрсний ялзмаг их гарсан. 2021 оны шинжилгээний үр дүнг 2022 оны шинжилгээний үр дүнтэй харьцуулахад хэвийн үзүүлэлтэй гарсан байна.

График 35. Хүнд металлын үзүүлэлт

Хөрсний бохирдлын хордуулах чанар, зэрэглэлийн хувьд Хартугалга хортой хүнд металлын ангилалд хамаарагддаг. 2022 оны үйлдвэрийн бүсийн дээжийн хартугалганы дундаж агууламж 23,96 мг/кг, хүрээлэн буй орчны дээжид хартугалганы дундаж агууламж 20,4 мг/кг ба хөрсний бохирдлын стандарттай MNS 5850:2008 харьцуулахад үйлдвэрийн бүсийн хөрсний хортой агууламжаас 20,8 дахин бага байна. Харин хөрс бохирдуулагч бодис элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ стандартын хүлцэх агууламжаас хүрээлэн буй орчны хөрс 4,9 дахин бага агуулгатай байна.

Үйлдвэрийн бүсийн хөрсөн дэх зэсийн дундаж агууламж 462,6 мг/кг, молибдены дундаж агууламж үйлдвэрийн бүсэд 9,99 мг/кг, хүрээлэн буй орчны хөрсний дээжид зэсийн дундаж агууламж 113,7 мг/кг, молибдены дундаж агууламж 10,59 мг/кг ба хөрсний бохирдлын стандарттай (MNS 5850:2008) харьцуулахад хортой агууламжаас үйлдвэрийн бүсийн хөрс зэс нь 1, молибден нь 21 дахин бага байна.

Харин хүрээлэн буй орчны хөрсний Вокзалын орчим, Хуурай ам орчмын дээжүүдийг MNS 5850:2008 стандарттай харьцуулахад зэсийн агууламж 1,6 дахин их, Орхон голын орчмын дээжид 3,8 дахин бага, молибдены агууламж 2,1 дахин их гарсан. Энэ нь Эрдэнэт хот орчмын нутаг дэвсгэрийн ул хөрс, суурь чулуулагт зэс-молибдены агууламж өндөр агууламжтай байдагтай холбоотой юм.

Үйлдвэрийн бүсийн болон хүрээлэн буй орчны хөрсөн дэх хром, цайрын дундаж агууламж хөрсний бохирдлын стандарттай харьцуулахад зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээсээ хэтрээгүй байна.

Дүгнэлт:

1. Хөрсний хүнд металлын элементүүдийн агууламж нь Монгол улсын “Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ” MNS 5850:2008 стандартын хортой агууламжтай харьцуулахад хэтэрсэн үзүүлэлт гараагүй байна.
2. Хөрсний шинжилгээний үр дүнг өмнөх онуудтай харьцуулахад хүнд металлын агууламж огцом өөрчлөлтгүй байна.

Баяжуулах үйлдвэрийн хөрсний хяналт

Баяжуулах үйлдвэрийн цех хэсгүүдийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд сөрөг нөлөөлөл үзүүлэх байдлыг тодорхойлж, түүнийг бууруулах арга хэмжээг авч ажилладаг.

Үйлдвэрийн бүсийн Баяжуулах үйлдвэрийн цех хэсгүүдийн ойр орчмын хөрсөнд шинжилгээ хийж, хяналт тавин ажилласан.

Хүснэгт 52. Баяжуулах үйлдвэрийн хөрсний дээж авах газар зүйн байршил

№	Дээж авах газар	Уртраг	Өргөрөг
1	ХАА-н баруун хойд хэсэг	49°06'42.7"	104°03'27.8"
2	П/д-аас 50м -100м зайд	49°04'57.8"	104°09'05.6"
3	П/д-аас зүүн урд зүгт 500м	49°04'42.7"	104°09'19.0"
4	П/д-аас 1000м зайд	49°04'40.3"	104°09'37.9"
5	Эрдэнэт голын эрэг орчим	49°04'41.0"	104°09'51.6"
6	Цэвэрлэх байгууламжийн лагийн талбайн урд хэсэг	49°03'57.1"	104°09'14.5"

Хүснэгт 53. Баяжуулах үйлдвэрийн хөрсний шинжилгээний үр дүн

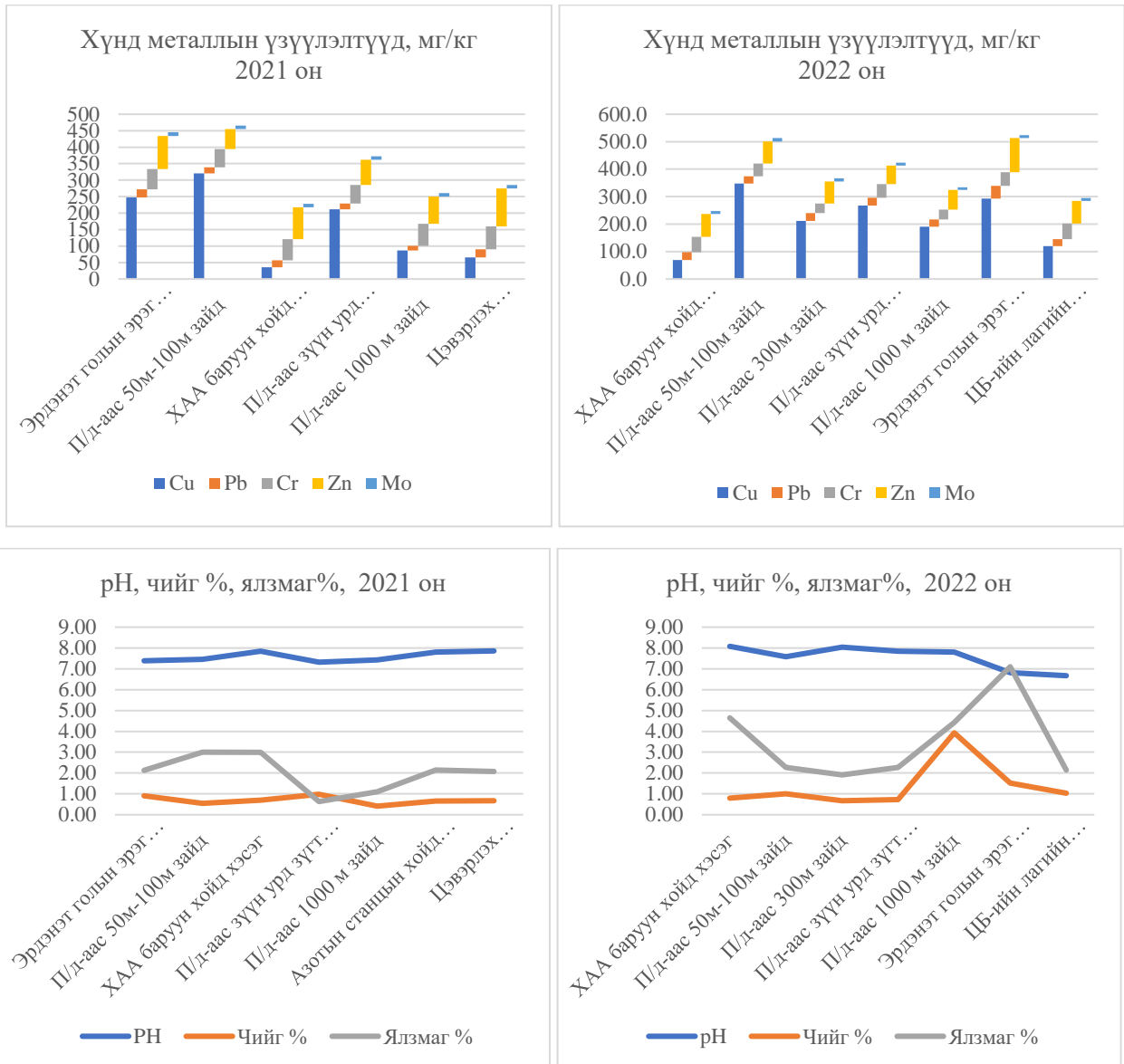
	Сорьцын нэр	рН	Чийг	ХҮ	Ялзмаг	Cu	Pb	Cr	Zn	Mo	t°C
		-	%	%	%	мг/кг	мг/кг	мг/кг	мг/кг	мг/кг	агаар
1	ХАА баруун хойд хэсэг	8.08	0.80	99.20	4.65	69.2	28.91	55.60	82.88	10.69	7.8
2	П/д-аас 50м-100м зайд	7.58	1.00	99.00	2.27	347.2	27.14	45.99	80.32	12.57	0.3
3	П/д-аас 300м зайд	8.04	0.67	99.34	1.91	211.9	28.03	34.50	80.72	11.33	3.8
4	П/д-аас зүүн урд зүгт 500м	7.84	0.72	99.29	2.27	267.7	27.81	49.56	67.70	10.63	4.1
5	П/д-аас 1000 м зайд	7.81	3.93	97.18	4.42	190.8	25.98	36.29	71.74	9.64	4.7
6	Эрдэнэт голын эрэг орчим	6.81	1.52	98.50	7.10	293.3	46.15	49.35	124.33	10.69	-0.1
7	ЦБ-ийн лагийн талбайн зүүн талд	6.67	1.03	98.98	2.14	120.2	24.68	57.61	81.92	10.77	3.6
MNS 5850:2008		-	-	-	-	500	500	400	600	20	-

Үйлдвэрийн бүс дэх баяжуулах үйлдвэрийн цех хэсгүүдийн ойр орчмын хөрсийг MNS 5850:2008 стандартын хортой агууламжтай харьцуулахад ХАА-н баруун хойд хэсгийн хөрсөнд зэсийн агууламж 69,2 мг/кг буюу 7.2 дахин бага, хаягдлын аж ахуйн хэсгийн хөрснүүдэд зэсийн агууламж 254,4 мг/кг буюу 1.9 дахин бага, салхины дагуу Эрдэнэт

голын эрэг орчмын хөрсөнд 293,3 мг/кг буюу 1.7 дахин бага, цэвэрлэх байгууламжийн лагийн талбайн хэсгийн хөрсөнд зэсийн агууламж 120,2 мг/кг буюу 4.2 дахин бага байна.

Хартугалга нь экосистемд хортой нөлөөлөл үзүүлэх ба ХАА-н хөрсөн дэх дундаж агууламж 29,8 мг/кг буюу 17 дахин бага гарсан. Хөрсөн дэх хромын дундаж агууламж 46,9 мг/кг буюу 8.5 дахин бага, цайрын дундаж агууламж 84,2 мг/кг буюу 7.1 дахин бага, молибдены дундаж агууламж 10,9 мг/кг буюу 1.8 дахин бага гарсан. Энэ нь хөрсний стандартын хортой агууламжийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс хэтрээгүй.

График 36. Баяжуулах үйлдвэрийн цех хэсгүүдийн ойр орчмын хөрсний шинжилгээ

Автотээврийн цехийн хөрсний хяналт

Автотээврийн цехийн хүнд машин механизм болон суудлын автомашин, автобусны засвар үйлчилгээ, машин, механизмын замын хөдөлгөөний үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд сөрөг нөлөөлөл үзүүлэх байдлыг тодорхойлох зорилгоор хөрсний дээжийг авсан.

Үйлдвэрийн бүсийн Автотээврийн цехийн төрөл бүрийн маркийн автомашины засварын хэсэг, Тусгай зориулалтын машин механизмын засварын хэсэг, Технологийн тээврийн автомашины засварын хэсгүүдийн орчмын хөрсөнд шинжилгээ хийж, хяналт тавин ажилласан.

Хүснэгт 54. Автотээврийн цехийн хөрсний дээж авах газар зүйн байршил

№	Дээж авах газар	Уртгаг	Өргөрөг
1	ТТ-ийн гаражийн орчим	49° 2'51.06"N	104° 8'46.52"E
2	ТБМА-ны гаражийн орчим	49° 2'8.14"N	104° 4'42.70"E
3	ТЗММ-ын гаражийн орчим	49° 2'5.32"N	104° 8'42.50"E

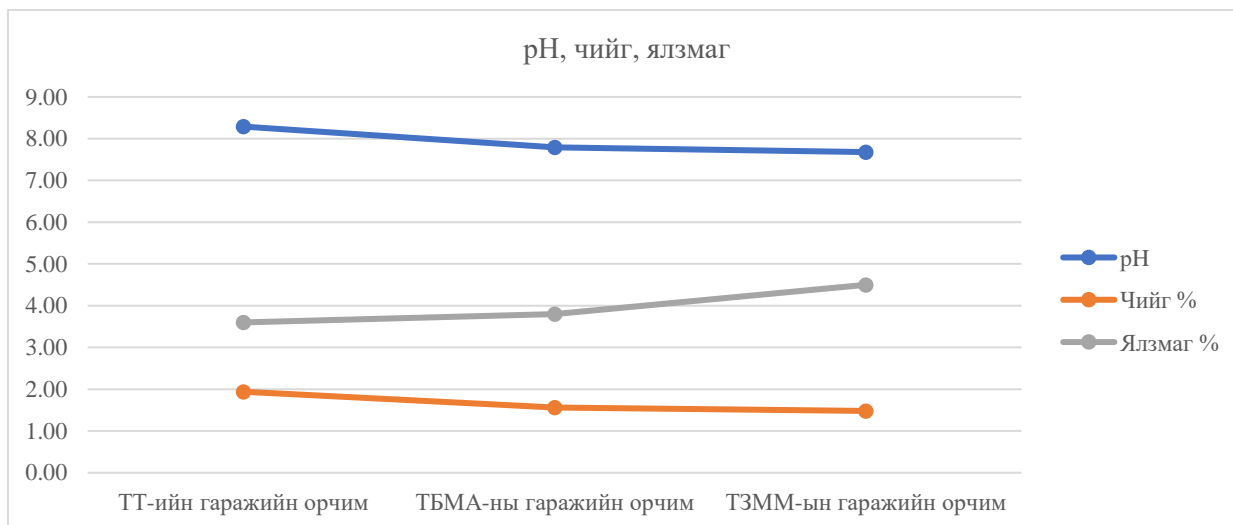
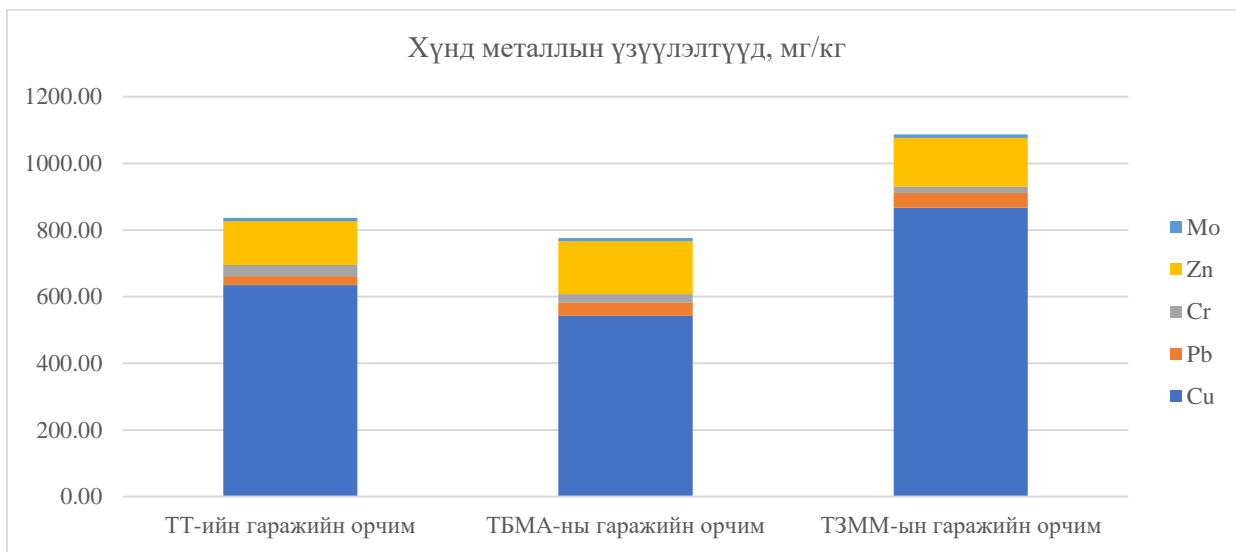
Хүснэгт 55. Автотээврийн цехийн хөрсний шинжилгээний дүн

№	Сорьцын нэр	рН	Чийг	ХҮ	Ялзмаг	Cu	Pb	Cr	Zn	Mo	t°C
			%	%	%	мг/кг	мг/кг	мг/кг	мг/кг	мг/кг	агаар
1	ТТ-ийн гаражийн орчим	8.29	1.94	98.09	3.60	634.6	26.67	33.47	132.10	9.91	13.6
2	ТБМА-ны гаражийн орчим	7.79	1.56	98.46	3.80	542.6	39.98	25.44	158.30	9.89	13
3	ТЗММ-ын гаражийн орчим	7.68	1.48	98.54	4.50	867.3	43.94	19.35	145.50	10.64	13.2
MNS 5850:2008		-	-	-	-	500	500	400	600	20	-

Автотээврийн цехийн засварын хэсгийн ойр орчмын хөрсийг MNS 5850:2008 стандартын хортой агууламжтай харьцуулахад ТТ-ийн гаражийн хөрсөнд зэсийн агууламж 634,6 мг/кг буюу 1.3 дахин их, ТБМА-ны гаражийн хөрсний зэсийн агууламж 542,6 мг/кг буюу 1.1 дахин их, ТЗММ-ын гаражийн хөрсөнд 867,3 мг/кг буюу 1.7 дахин байна.

Экосистемд хортой нөлөөлөл үзүүлдэг хартугалганы дундаж агууламж 36,9 мг/кг буюу 13.5 дахин бага гарсан. Хөрсөн дэх хромын дундаж агууламж 26,1 мг/кг буюу 15 дахин бага, цайрын дундаж агууламж 145,3 мг/кг буюу 4.1 дахин бага, молибдены дундаж агууламж 10,1 мг/кг буюу 1.9 дахин бага гарсан. Энэ нь хөрсний стандартын хортой агууламжийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс хэтрээгүй байна.

График 37. Автотээврийн цехийн засварын хэсгүүдийн ойр орчмын хөрсний шинжилгээ

Чанар хяналтын хэлтсийн Химийн төв лабораторийн хөрсний хяналт

Чанар хяналтын хэлтсийн Химийн төв лабораторийн химийн бодисын ууршилт, түүний алдагдал зэрэг эрсдэлийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд сөрөг нөлөөлөл үзүүлэх байдлыг тодорхойлох зорилгоор хөрсний дээжийг авч, шинжилгээ хийж, хяналт тавин ажилласан.

Хүснэгт 56. Автотээврийн цехийн хөрсний дээж авах газар зүйн байршил

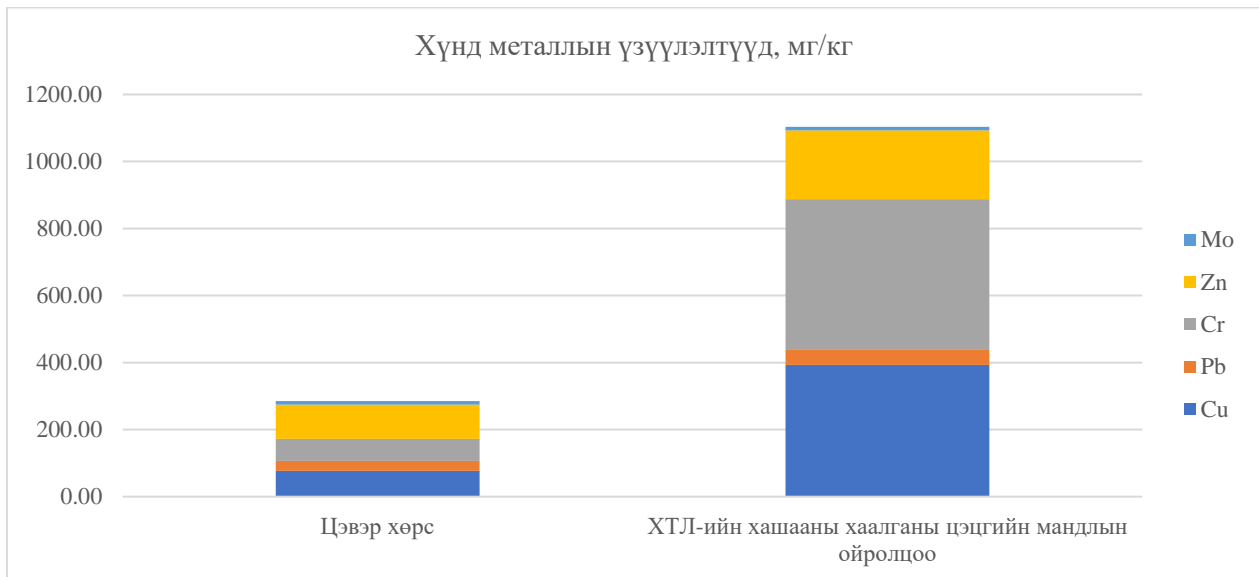
№	Дээж авах газар	Уртраг	Өргөрөг
1	ХТЛ-ийн хашаан дотор	49° 2'6.76"N	104° 4'36.82"E
2	Цэвэр хөрс	49° 1'5.10"N	104° 4'49.57"E

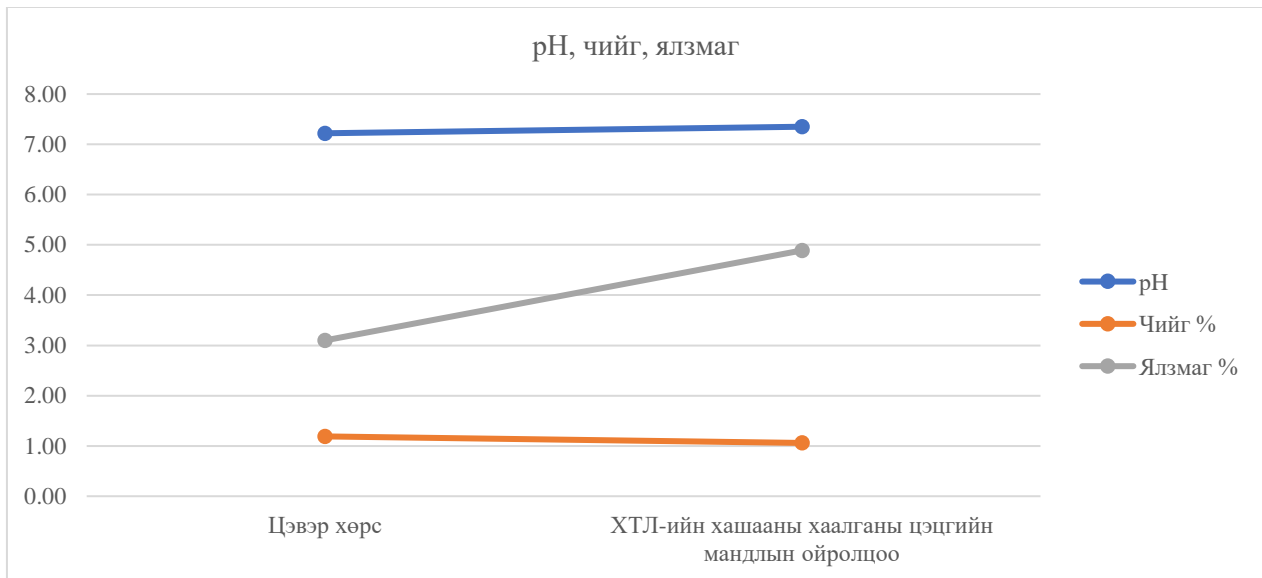
Хүснэгт 57. Химийн төв лабораторийн хөрсний шинжилгээний үр дүн

№	Сорьцын нэр	pH	Чийг	ХҮ	Ялзмаг	Cu	Pb	Cr	Zn	Mo	t°C
			%	%	%	мг/кг	мг/кг	мг/кг	мг/кг	мг/кг	агаар
1	ХТЛ-ийн хашаан дотор	7.35	1.06	98.95	4.89	392.7	46.82	448.46	204.92	10.53	21.6
MNS 5850:2008		-	-	-	-	500	500	400	600	20	-
2	Цэвэр хөрс	7.22	1.19	99.40	3.10	76.94	29.31	66.03	102.60	10.69	16.8
MNS 5850:2008		-	-	-	-	100	100	150	300	5	-

Чанарын хяналтын хэлтсийн химийн төв лабораторийн ойр орчмын хөрсийг MNS 5850:2008 стандартын хортой агууламжтай харьцуулахад ХТЛ-ийн хашаан доторх хөрсөнд зэсийн агууламж 392,7 мг/кг буюу 1.3 дахин бага, цэвэр хөрсний зэсийн агууламж 76,94 мг/кг буюу MNS 5850:2008 Хөрсний чанар. “Хөрс бохирдуулагч бодис элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ стандартын хүлцэх агууламжийг хүн ам оршин суудаг суурин газар, хөдөө аж ахуйн эдэлбэр, газар тариалан, бэлчээрийн эдэлбэр газруудад мөрдлөг болгоно” гэсний дагуу харьцуулахад 1.3 дахин бага агууламжтай байна.

Хартугалганы агууламж 46,82 мг/кг буюу 10.7 дахин бага гарсан. Хөрсөн дэх хромын агууламж 448,46 мг/кг буюу 1.1 дахин их, цайрын агууламж 204,9 мг/кг буюу 2.9 дахин бага, молибдены агууламж 10,53 мг/кг буюу 1.9 дахин бага гарсан.

График 38. Химийн төв лабораторийн ойр орчмын хөрсний шинжилгээ

Дүгнэлт:

1. Автотээврийн цехийн засварын хэсгүүдийн ойр орчмын хөрсөнд зэсийн агууламж өндөр гарсан нь “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь зэс-молибдены баяжмалыг хүдрийн биетээс гаргаж авдаг бөгөөд Эрдэнэт үйлдвэр байрлаж буй энэхүү газрын ул хөрс, суурь чулуулагт зэс-молибденийн агууламж өндөр байдаг.
2. Бусад цех хэсгүүдийн хөрсөнд агуулагдах хүнд металлын агууламж Монгол улсын “Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ” MNS 5850:2008 стандартын хортой агууламжтай харьцуулахад хэтэрсэн үзүүлэлт гараагүй байна.
3. Шинжилгээний үр дүнг MNS 5850:2008 Хөрсний бохирдлын стандартын 3.9.2 заалтын “хортой агууламжийг тусгай зөвшөөрөлтэй үйлдвэрлэл, уул уурхайн бүсэд бохирдуулагч бодис, элементийн хөрсөнд агуулагдах зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээтэй адил утгаар мөрдлөг болгоно” гэсний дагуу харьцуулалт хийсэн.
4. Эрдэнэт үйлдвэрийн бүсийн хэмжээнд хар шороон хөрс зонхилон тархсан бөгөөд хар шороон хөрсний ширхгийн бүрэлдэхүүний хувьд хөнгөн шавранцар, дунд шавранцар хөрс зонхилно. Үйлдвэрийн орчмын хөрсний дээж авсан газруудын дээд давхарга буюу 0-10 см-т ялзмаг 3.66 % хүртэл байна.

10. УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

Хүснэгт 58 . Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилт

д/д	Хийгдэх ажил	Арга хэмжээний хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Биелэлтийн шалгуур үзүүлэлт	Биелэлт
	1	2	3	4	5
1.	Байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээ /бүтцийн нэгжүүд болон лиценз бүхий талбай/-г мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэх	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын хүрээнд	Үнэлгээний тоо	Жилийн эцсийн тайланд тусгах	Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн дагуу тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуй нэгжээр байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээг гүйцэтгүүлж байна. “Газар дэлхий” ХХК-тай 2021 оны 08 дугаар сарын 18-ны өдөр хийсэн 5/194-21 тоот гэрээний дагуу “Үйлдвэрийн газрын өргөтгөлүүдийн байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээ хийлгэх” ажлын хүрээнд Дулааны цахилгаан станц, Шахмал түлшний үйлдвэр төсөл, Чанарын хяналтын хэлтсийн байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээг 2022 онд БОАЖЯ-нд хүргүүлэн ерөнхий үнэлгээний дүгнэлт гаргуулсан.
2.	Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээнд нэмэлт тодотгол хийлгэх	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын хүрээнд	Нарийвчилсан үнэлгээний тоо	Жилийн эцсийн тайланд тусгах	Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль”, “Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний журам”-д заасны дагуу байгаль орчны нарийвчилсан үнэлгээг 5 жил тутамд хийгддэг. 2022 оны байдлаар Дулааны цахилгаан станц, Шахмал түлшний үйлдвэр, Чанарын хяналтын хэлтэс гэсэн бүтцийн нэгжүүдэд нэмэлт тодотгол хийгдсэн.
3.	Монгол Улсын хуулийн дагуу байгаль орчны аудит хийлгэх	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын хүрээнд	Аудитын тоо	Жилийн эцсийн тайланд тусгах	“Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль”-ийн 10 дугаар зүйлийн 10.1 дэх заалтыг баримтлан байгаль орчны аудитыг 2 жил тутамд хийнэ гэж заасны дагуу 2022 онд Сэлэнгэ амралт, аялал жуулчлалын цогцолбор, Ус хангамжийн цех, Ганбөөрөнцгийн цехүүдэд байгаль орчны аудит хийлгэхээр төлөвлөсөн. Ажил гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулалт 2022 оны 08 дугаар сард зохион байгуулан “Алтан шанага” ХХК шалгарч 2022 оны 09 дүгээр сарын 28-ны өдрийн Б/311-22 тоот гэрээний дагуу ажиллаж байна.

д/д	Хийгдэх ажил	Арга хэмжээний хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Биелэлтийн шалгуур үзүүлэлт	Биелэлт
	1	2	3	4	5
4.	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам болон төрийн захиргааны байгууллагуудтай хамтран шинээр батлагдсан хууль, холбогдох журмуудыг таниулах, сургалчлах зорилгоор хурал, зөвлөгөөнийг зохион байгуулах	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын хүрээнд	Оролцсон ажлын тоо	Жилийн эцсийн тайланд тусгах	<p>1. Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2022 оны 02 дугаар сарын 25-ны өдрийн А/16 тоот тушаалаар байгуулагдсан Орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хорооны нарийн бичгийн дарга Б.Алтанзулын ахалсан ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн Цагаан тоосны дэгдэлт, Хангал голын бохирдлын талаар 2022 оны 02 дугаар сарын 24, 25-ны өдөр Орхон аймагт ажиллаж хамтарсан төлөвлөгөө боловсруулан баталж, хэрэгжилтийг 7 хоног бүрээр гарган ажиллаж байна.</p> <p>2. Орхон аймгийн Жаргалант суманд зохион байгуулагдсан “Байгаль орчин, аялал жуулчлалын салбарын байгууллагуудын нээлттэй хаалганы өдөрлөг”-т 2022 оны 04 дүгээр сарын 22-ны өдөр байгаль орчны чиглэлээр хийж, хэрэгжүүлсэн ажлуудын талаар танилцуулга хийж оролцсон.</p> <p>3. Монголын Хуульчдын холбооны Захиргааны эрх зүйн хороо, Монголын Эмнэсти интернэшнл, “Цагаан тоосноос ирээдүйгээ аваръя” НҮТББ-аас зохион байгуулсан “Нийтийн эрх ашгийн өмгөөлөл, Хүрээлэн буй орчин, эрүүл мэнд” хэлэлцүүлэгт Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлын аж ахуйн цагаан тоос дарах арга хэмжээнүүдийн талаар мэдээлэл бэлтгэн 2022 оны 05 дугаар сарын 04-ний өдөр Улаанбаатар хотод оролцсон.</p> <p>4. Орхон аймагт зохион байгуулагдсан “Уур амьсгалын өөрчлөлт ба хот” чуулганд 2022 оны 05 дугаар сарын 29-ний өдөр Байгаль орчны чиглэлээр хийсэн ажлуудын мэдээлэл бэлтгэн оролцож танилцуулга хийсэн.</p>
5.	Ногоон-төгөл төслийг тохижуулах, таригдсан модыг арчлах багаж хэрэгслийг худалдан авах, тохижилтын ажил хийх	Ногоон-төгөл төслийн хүрээнд	Худалдан авсан багаж хэрэгслийн тоо	Жилийн эцсийн тайланд тусгах	<p>Ногоон төгөл төслийг тохижуулах тарьсан модыг арчлах чиглэлээр дараах ажлыг хийсэн. Үүнд:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Нөхөн сэргээлтийн талбайнуудын тарьсан моднуудын усалгаа, арчилгааг хийхэд зориулан 2022 онд шинээр SERH 50V маркийн ус шахах 3 насосыг худалдан авсан. ✓ “Ногоон төгөл” төслийн талбайд тарьсан модыг арчлах, цэцэрлэгжүүлэлтийн гар багаж хэрэгслийн иж бүрдлийг худалдан авсан. ✓ Үйлдвэрийн газрын барилга байгууламжийн засвар үйлчилгээний 2022 оны төлөвлөгөөнд тусгагдсаны дагуу “Ногоон-төгөл” төслийн талбайн ажилтнуудын байр, усны худгийн засварын ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.

д/д	Хийгдэх ажил	Арга хэмжээний хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Биелэлтийн шалгуур үзүүлэлт	Биелэлт
	1	2	3	4	5
6.	Байгаль орчныг хамгаалах талаар орон нутгаас барьж байгаа бодлого журмуудыг тогтмол дэмжин ажиллах	Орхон аймаг Эрдэнэт үйлдвэрийн хамтын ажиллагааны хүрээнд	Сурах бичиг, гарын авлага, стандартын тоо	Жилийн эцсийн тайланд тусгах	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Орхон аймгийн төвлөрсөн хогийн цэгт тархсан хог хаягдлыг хумьж булшлах ажлыг 2022 оны 08 дугаар сарын 01-08-ны өдрийн хооронд зохион байгуулсан. Тухайн ажилд KOMATSU 47, KOMATSU D-275A-5R загварын бульдозер ашиглан 24.1 га талбайд тархсан хог хаягдлыг хумьж булшлах ажлыг хийж гүйцэтгэсэн. ✓ Орхон аймгийн Засаг даргын 2022 оны 10 дугаар сарын 11-ний өдрийн 01/2127 тоот, Орхон аймгийн Байгаль орчин, Аялал жуулчлалын газрын 2022 оны 10 дугаар сарын 04-ний өдрийн №271 тоот албан бичгийн дагуу Үйлдвэрийн газрын Ил уурхайн шимт хөрсний овоолгоос Орхон аймгийн сум дундын Ойн анги болон сархиа уулын энгэрт мод тарих ажилд 440 м³ хар шороо шилжүүлсэн.
7.	Байгаль орчны нөлөөллийг бууруулах талаар бүтээмж инновацийн үйл ажиллагааны төсөл хэрэгжүүлэх	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын бүтээмж инновацийн үйл ажиллагааны хүрээнд	Төслийн тоо	Жилийн эцсийн тайланд тусгах	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь ажилтнуудын ажлын бүтээмж, аюул, эрсдэлгүй, эдийн засгийн хэмнэлт гарган ажиллуулах зорилгоор сайн саналын программыг тогтмол ашигладаг. 2022 онд үйлдвэрийн газрын хэмжээнд сайн саналын системээр дамжуулан ажилтнуудаас ажил сайжруулахад чиглэгдсэн 4980 санал гаргасан. Үүнээс байгаль орчин, ногоон байгууламж нэмэгдүүлэх, сөрөг нөлөөллийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр 144 санал гаргасан байна. Сайн саналуудыг эрэмбэлэн үйлдвэрийн газрын үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлэн ажилласан.
8.	Байгаль орчны инновацийн санал санаачилгыг дэмжих	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын бүтээмж инновацийн үйл ажиллагааны хүрээнд	Тодорхойлох боломжгүй	Жилийн эцсийн тайланд тусгах	Сайн саналын бүртгэлийн программд байгаль орчны чиглэлээр гаргасан саналыг ангилан авч үзвэл хог хаягдлыг бууруулах чиглэлээр 43, усны алдагдлыг бууруулах 11, байгаль орчныг хамгаалах чиглэлээр 39, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх 33, үерийн усны суваг шуудууг засах, шинэчлэх 8, аюултай хог хаягдлыг бууруулах, хадгалах, зөвөрлөх, ангилах чиглэлээр 10 саналыг тус тус өгч байгаль орчны чиглэлээр нийт сайн саналын бүртгэлийн программд бүртгэгдсэн байна. Тухайн бүртгэгдсэн сайн саналуудыг эрэмбэлэн үйлдвэрийн газрын үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлэн ажилласан.
9.	Байгаль орчны холбогдолтой сурах бичиг, гарын авлага, стандарт худалдан авах	Байгаль орчны үйл ажиллагааны хүрээнд	Худалдан авсан сурах бичиг, гарын авлага, стандартын тоо	Жилийн эцсийн тайланд тусгах	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын бүтцийн нэгжүүдийн байгаль орчин хариуцагч нарт “Нөхөн сэргээлтийн арга аргачлал” гарын авлага, Химийн хорт болон аюултай бодисын хууль, тогтоомжийн эмхэтгэл, Хог хаягдлын менежмент ба нөөцийг боловсруулах технологи” номуудаар хангасан. Мөн мод тарих, химийн бодисын сургалтыг бүтцийн нэгжүүдийн инженер техникийн ажилчдын дунд зохион байгуулан гарын авлага, таниулах материал, сертификатыг гардуулан өгсөн.

д/д	Хийгдэх ажил	Арга хэмжээний хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Биелэлтийн шалгуур үзүүлэлт	Биелэлт
	1	2	3	4	5
10.	Байгаль орчныг хамгаалах талаар зайны сургалтад оролцох (зохион байгуулах)	“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын бүтцийн нэгжүүдийн байгаль орчин хариуцагч нарын хүрээнд	Сургалтад хамрагдсан тоо	Жилийн эцсийн тайланд тусгах	<ul style="list-style-type: none"> Химийн бодистой харьцаж ажилладаг ажиллагсдыг бүх нийтийн сургалт болон химийн хорт болон аюултай бодистой харьцаж ажиллах аюулгүй ажиллагааны сургалтад жилийн турш хамруулдаг. 2022 онд “Химийн хорт болон аюултай бодистой харьцаж ажиллах аюулгүй ажиллагааны сургалт” болон бүтцийн нэгж дээр явуулсан химийн бодисын сургалтад нийт 155 ажилтныг хамруулсан. “Мод тарих тухай” сургалтыг 2022 оны 05 дугаар сарын 03-ны өдөр цахимаар зохион байгуулсан бөгөөд сургалтад нийт 44 бүтцийн нэгжийн 148 ажилтан хамрагдсан. Энэхүү цахим сургалтаар мод үржүүлгийн газрын ерөнхий зохион байгуулалт, мод суулгах, үрийг сонгох, тарих, арчлах, мод сөөг ургамлын өвчин хортон шавжаас хамгаалах, тэмцэх, үр тарихад баримтлах стандартууд зэрэг батлагдсан хөтөлбөрийн дагуу сургалтыг зохион байгуулсан.
11.	Гаднын ижил төстэй үйлдвэрүүдийн байгаль орчин, нөхөн сэргээлт болон цагаан тоосноос хүрээлэн буй орчин, хүний эрүүл мэндэд нөлөөлөх нөлөөллийн туршлага судлах		Туршлага судалсан тоо	Жилийн эцсийн тайланд тусгах	<ul style="list-style-type: none"> Үйлдвэрийн газар нь Оросын Холбооны Улс (ОХУ)-ын Томинскийн болон Учалинскийн Уулын баяжуулах үйлдвэрүүдэд хаягдал өтгөрүүлэх технологийн талаар туршлага судалсан. Энэ технологийг нэвтрүүлснээр Хаягдлын аж ахуйн ашиглалтын хугацаа уртсах, цагаан тоос дэгддэг талбайн хэмжээ буурах зэрэг ач холбогдолтой юм. “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Ерөнхий захирал болон холбогдох мэргэжилтнүүд 2022 оны 04 дүгээр сарын 22-ны өдрөөс 05 дугаар сарын 02-ны өдрийг хүртэл Турк, Швед улсуудын хүлэмжийн аж ахуйн, мод үрслүүлэх технологи, нөхөн сэргээлтийн арга аргачлалын талаар туршлага судалсан.

10. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн дэлгэрэнгүй:

10.1 Байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээний тайланг мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэх

Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн дагуу тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуй нэгжээр байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээг гүйцэтгүүлж байна.

2021 оны 08 дугаар сарын 18-ны өдрийн 5/194-21 тоот гэрээний дагуу “Үйлдвэрийн газрын өргөтгөлүүдийн байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээ хийлгэх” ажлын хүрээнд Дулааны цахилгаан станц, Шахмал түлшний үйлдвэр төсөл болон Чанарын хяналтын хэлтсийн байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээг “Газар дэлхий” ХХК нь 2022 онд Байгаль орчин, Аялал жуулчлалын яаманд хүргүүлэн ерөнхий үнэлгээний дүгнэлт гаргуулсан.

Зураг 146. Байгаль орчны нөлөөлөх байдлын үнэлгээний ажлын явц

10.2 Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээнд нэмэлт тодотгол хийлгэх.

Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль”, “Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний журам”-д заасны дагуу байгаль орчны нарийвчилсан үнэлгээг 5 жил тутамд хийгддэг. 2022 оны байдлаар Дулааны цахилгаан станц, Шахмал түлшний үйлдвэр, Чанарын хяналтын хэлтэс гэсэн бүтцийн нэгжүүдэд нэмэлт тодотгол хийгдсэн.

Үүнд: 2022 оны байдлаар:

Дулааны цахилгаан станц: “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын “Дулааны цахилгаан станц төсөл”-ийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний нэмэлт тодотголын тайланг “Газар дэлхий” ХХК нь 2021 оны 08 дугаар сарын 18-ны өдрийн 5/194-21 тоот гэрээний дагуу хийж гүйцэтгэн 2022 онд Байгаль орчин, Аялал жуулчлалын ямаар батлуулсан.

Зураг 147. Байгаль орчны нөлөөлөх байдлын үнэлгээний ажлын явц

- **Чанарын хяналтын хэлтэс:** “Чанарын хяналтын хэлтэс болон шинээр баригдах химийн төв лаборатори төсөл”-ийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайланг “Газар дэлхий” ХХК нь 2021 оны 08 дугаар сарын 18-ны өдрийн 5/194-21 тоот гэрээний дагуу хийж гүйцэтгэн 2022 онд Байгаль орчин, Аялал жуулчлалын ямаар батлуулсан.

Зураг 148. Байгаль орчны нөлөөлөх байдлын үнэлгээний ажлын явц

- **Шахмал түлшний үйлдвэр төсөл:** “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын “Шахмал түлшний үйлдвэр байгуулах төсөл”-ийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайланг “Газар дэлхий” ХХК нь 2021 оны 08 дугаар сарын 18-ны өдрийн 5/194-21 тоот гэрээний дагуу хийж гүйцэтгэн 2022 онд Байгаль орчин, Аялал жуулчлалын ямаар батлуулсан.

Зураг 149. Байгаль орчны нөлөөлөх байдлын үнэлгээний явц

10.3 Монгол Улсын хуулийн дагуу байгаль орчны аудит хийлгэх.

“Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуул”-ийн 10 дугаар зүйлийн 10.1 дэх заалтыг баримтлан байгаль орчны аудитыг 2 жил тутамд хийнэ гэж заасны дагуу 2022 онд Сэлэнгэ амралт, аялал жуулчлалын цогцолбор, Ус хангамжийн цех, Ганбөөрөнцгийн цехүүдэд байгаль орчны аудит хийлгэхээр төлөвлөсөн. Ажил гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулалт 2022 оны 08 дугаар сард зохион байгуулан “Алтан шанага” ХХК шалгарч 2022 оны 09 дүгээр сарын 28-ны өдрийн Б/311-22 тоот гэрээний дагуу ажиллаж байна.

Зураг 150. Байгаль орчны аудитын ажлын явц:

10.4 Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам болон төрийн захиргааны байгууллагуудтай хамтран шинээр батлагдсан хууль, холбогдох журмуудыг таниулах, сурталчлах зорилгоор хурал, зөвлөгөөнийг зохион байгуулах

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2022 оны 02 дугаар сарын 25-ны өдрийн А/16 тоот тушаалаар байгуулагдсан Орчны бохирдлыг бууруулах Үндэсний хорооны нарийн бичгийн дарга Б.Алтанзулын ахалсан ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн 2022 оны 02 дугаар сарын 24, 25-ны өдрүүдэд Орхон аймагт ажиллаж Орчны бохирдлыг бууруулах Үндэсний хороо, Орхон аймгийн Засаг даргын тамгын газар, “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ууд хамтран “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын цагаан тоосны дэгдэлт, Хангал голын бохирдлыг бууруулах чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөө” боловсруулан баталж, хэрэгжилтийг 7 хоног бүрээр гарган ажиллаж байна.

Зураг 151. Орчны бохирдлыг бууруулах хорооны ажлын хэсгийн хурал

Орхон аймгийн Жаргалант суманд 2022 оны 04 дүгээр сарын 22-ны өдөр зохион байгуулагдсан “Байгаль орчин, аялал жуулчлалын салбарын байгууллагуудын нээлттэй хаалганы өдөрлөг”-т байгаль орчны чиглэлээр хийж, хэрэгжүүлсэн ажлуудын талаар танилцуулга хийж оролцсон.

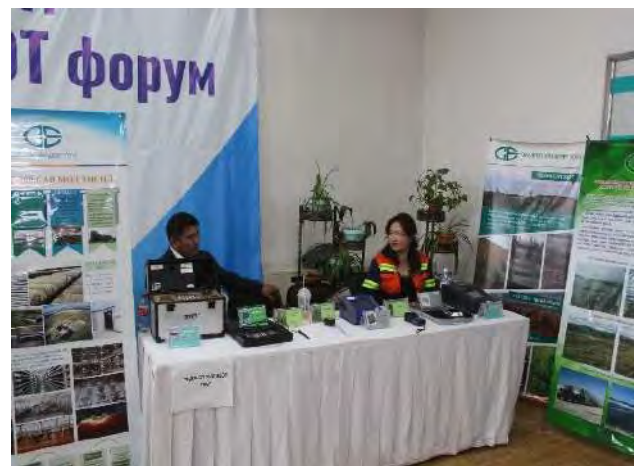
Зураг 152. Жаргалант сум нээлттэй хаалганы өдөрлөг

Монголын Хуульчдын холбооны Захиргааны эрх зүйн хороо, Монголын Эмнэсти интернэшнл, “Цагаан тоосны хор хөнөөлөөс ирээдүйгээ аврах хөдөлгөөн” НҮТББ-аас зохион байгуулсан “Нийтийн эрх ашгийн өмгөөлөл, Хүрээлэн буй орчин, эрүүл мэнд” хэлэлцүүлэгт Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлын аж ахуйн цагаан тоос дарах арга хэмжээнүүдийн талаар мэдээлэл бэлтгэн 2022 оны 05 дугаар сарын 04-ний өдөр Улаанбаатар хотод оролцсон.

Зураг 153. Хүрээлэн буй орчин, эрүүл мэнд хэлэлцүүлэг

Орхон аймагт зохион байгуулагдсан “Уур амьсгалын өөрчлөлт ба хот” чуулганд 2022 оны 05 дугаар сарын 29-ний өдөр Байгаль орчны чиглэлээр хийсэн ажлуудын мэдээлэл бэлтгэн оролцож танилцуулга хийсэн.

Зураг 154. Уур амьсгалын өөрчлөлт ба хот чуулган

10.5 Ногоон-төгөл төслийг тохижуулах, таригдсан модыг арчлах багаж хэрэгслийг худалдан авах, тохижилтын ажил хийх

Ногоон төгөл төслийг тохижуулах тарьсан модыг арчлах чиглэлээр дараах ажлыг хийсэн. Үүнд:

- Нөхөн сэргээлтийн талбайнуудын тарьсан моднуудын усалгаа, арчилгааг хийхэд зориулан 2022 онд шинээр SERH 50V маркийн ус шахах 3 насосыг худалдан авсан.
- “Ногоон төгөл” төслийн талбайд тарьсан модыг арчлах, цэцэрлэгжүүлэлтийн гар багаж хэрэгслийн иж бүрдлийг худалдан авсан.
- Үйлдвэрийн газрын барилга байгууламжийн засвар үйлчилгээний 2022 оны төлөвлөгөөнд тусгагдсаны дагуу “Ногоон-төгөл” төслийн талбайн ажилтнуудын байр, усны худгийн засварын ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.

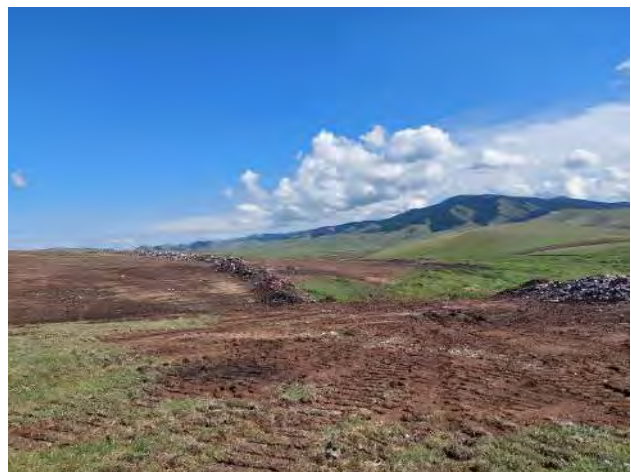

Зураг 155. Худалдан авсан тоног төхөөрөмж

10.6 Байгаль орчныг хамгаалах талаар орон нутгаас барьж байгаа бодлого журмуудыг тогтмол дэмжин ажиллах

Байгаль орчин аялал жуулчлалын сайд, Орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хорооны даргын 2022 оны 02 дугаар сарын 25-ны өдрийн А/16 тушаалаар баталсан “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын цагаан тоосны дэгдэлт, Хангал голын бохирдлыг бууруулах чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөний 15 дах заалт, Үйлдвэрийн газрын Байгаль орчныг хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсаны дагуу Эрдэнэт хотын хогийн төвлөрсөн хогийн цэгт тархсан хог хаягдлыг хумьж булшлах ажлыг 2022 оны 08 дугаар сарын 01-ээс 08-ны өдрийн хооронд зохион байгуулсан.

Төвлөрсөн хогийн цэгийн нийт 80.3 га талбайгаас 24.1 га талбайн хогийг KOMATSU 47, KOMATSU D-275A-5R загварын бульдозероор /166 мот цаг, 69,046,019 төг/ 8 өдрийн турш хийж гүйцэтгэсэн.

Зураг 156. Хогийн цэгийг хумих ажлын явц

Орхон аймгийн Засаг даргын 2022 оны 10 дугаар сарын 11-ний өдрийн 01/2127 тоот, Орхон аймгийн Байгаль орчин, Аялал жуулчлалын газрын 2022 оны 10 дугаар сарын 04-ний өдрийн №271 тоот албан бичгийн дагуу Үйлдвэрийн газрын Ил уурхайн шимт хөрсний овоолгоос Орхон аймгийн сум дундын Ойн анги болон сархиа уулын энгэрт мод тарих ажилд 440 м³ хар шороо шилжүүлсэн.

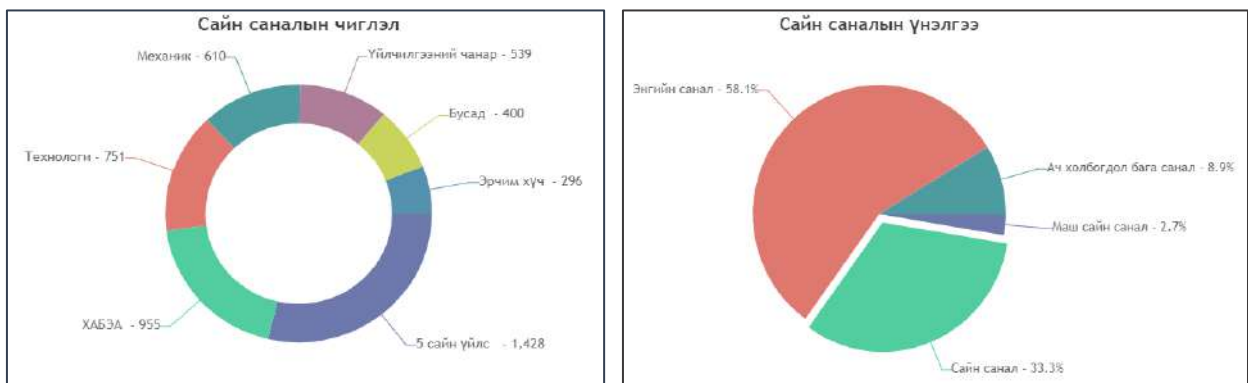

Зураг 157. Хар шороо шилжүүлсэн байдал

10.7 Байгаль орчны нөлөөллийг бууруулах талаар бүтээмж инновацын үйл ажиллагааны төсөл хэрэгжүүлэх

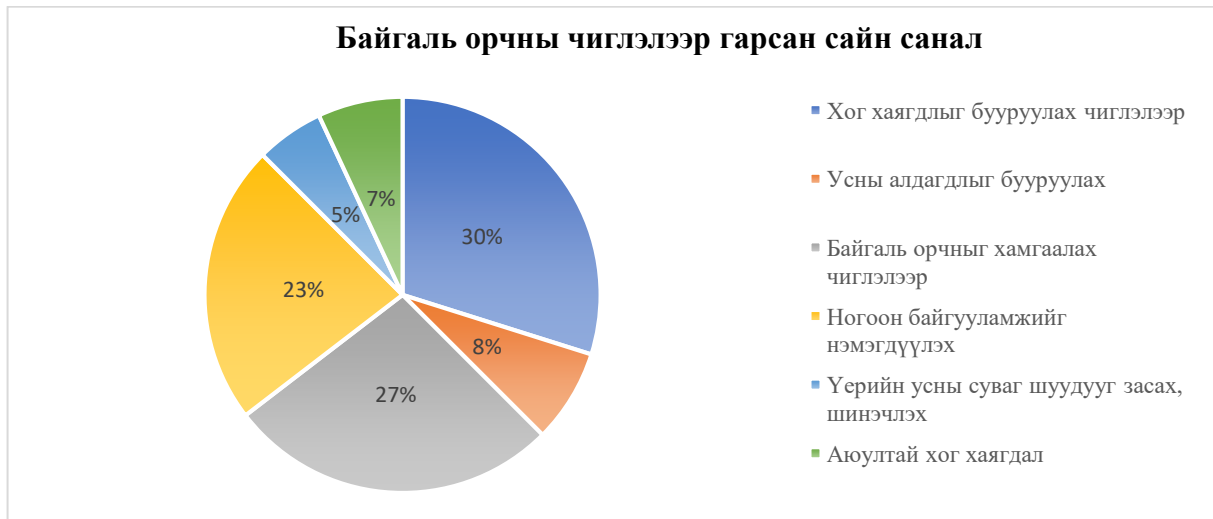
“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь ажилтнуудын ажлын бүтээмж, аюул, эрсдэлгүй ажиллуулах зорилгоор сайн саналын программыг тогтмол ашигладаг. Ажилтнуудын гаргасан дээрх санал санаачилгыг чанараар нь “Маш сайн”, “Сайн”, “Энгийн”, гэсэн гурван түвшинд үнэлгээ өгч, бүтцийн нэгжүүдийн сайн саналын хэрэгжилтийг баталгаажуулах комисс улирал тутам ажилтнуудын гаргасан саналын хэрэгжилттэй танилцаж баталгаажуулан үнэлгээ өгч санал, санаачилга гаргасан ажилтнуудаа урамшуулал олгон ажилладаг. Үйлдвэрийн газрын хэмжээнд 2022 онд сайн саналын системээр дамжуулан ажилтнуудаас ажил сайжруулахад чиглэгдсэн 4980 санал гаргасан байна.

График 39. Сайн саналын чиглэл, үнэлгээ

Ажилтнуудын дэвшүүлсэн саналын 15% нь технологийн, 12% нь механикийн, 6% нь эрчим хүчний, 19% нь ХАБЭА-н, 29% нь 5 сайн үйлсийн, 11% нь үйлчилгээний чанарыг дээшлүүлэх, үлдсэн 8% нь бусад чиглэлийнх байна. Бүтээмж чанарын дугуйлангууд 10 дугаар сарын байдлаар 20 бүтцийн нэгжийн 211 дугуйлан 159 бүтээлч төсөл, 217 жижиг сайжруулалтын ажил хэрэгжүүлсэн. Эдгээрээс Ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр 2, ус, эрчим хүчийг хэмнэх чиглэлээр 15 төсөл, хог хаягдлыг бууруулах чиглэлээр 1 төсөл болон жижиг сайжруулалтын ажлыг хэрэгжүүлсэн.

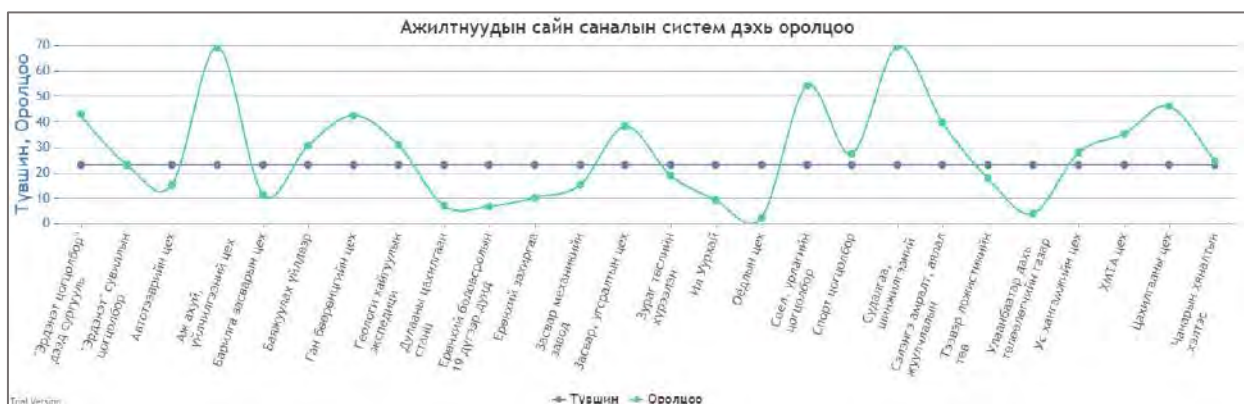
График 40. Байгаль орчны чиглэлээр гарсан сайн санал

10.8 Байгаль орчны инновацийн санал санаачилгыг дэмжих

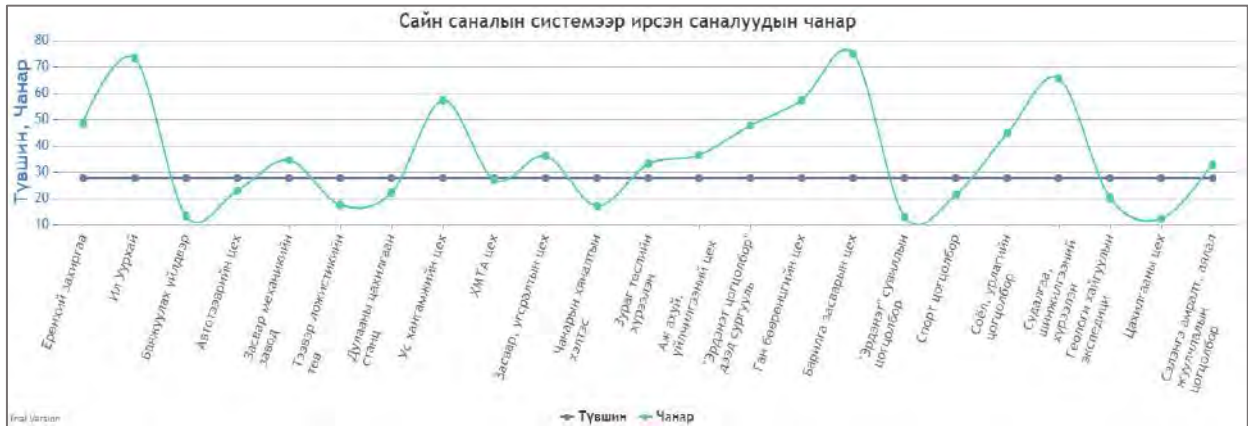
Сайн саналын бүртгэлийн программд байгаль орчны чиглэлээр гаргасан саналыг ангилан авч үзвэл хог хаягдлыг бууруулах чиглэлээр, хог хаягдлыг дахин ашиглах, усны алдагдлыг бууруулах, байгаль орчныг хамгаалах чиглэлээр, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх, үерийн усны суваг шуудууг засах, янзлах, аюултай хог хаягдлыг бууруулах, хадгалах, зөөвөрлөх, ангилах чиглэлээр саналыг тус тус өгч байгаль орчны чиглэлээр нийт санал сайн саналын бүртгэлийн программд бүртгэгдсэн байна.

График 41. Ажилтнуудын сайн саналын систем дэх оролцоо

Сайн саналын бүртгэлийн программд байгаль орчны чиглэлээр гаргасан саналыг ангилан авч үзвэл хог хаягдлыг бууруулах чиглэлээр 43, усны алдагдлыг бууруулах 11, байгаль орчныг хамгаалах чиглэлээр 39, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх 33, үерийн усны суваг шуудууг засах, шинэчлэх 8, аюултай хог хаягдлыг бууруулах, хадгалах, зөөвөрлөх, ангилах чиглэлээр 10 саналыг тус тус өгч байгаль орчны чиглэлээр нийт 144 сайн саналын бүртгэлийн программд бүртгэгдсэн сайн саналуудыг эрэмбэлэг үйлдвэрийн газрын үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлэн ажилласан.

График 42. Сайн саналын системээр ирсэн саналуудын чанар

Монгол Улсын “Хог хаягдлын тухай” хуулийн 10.2.1 дэх заалт, “Энгийн хог хаягдлыг ангилах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, сэргээн ашиглах, устгах, булшлах үйл ажиллагаанд тавигдах ерөнхий шаардлага”-ын дагуу бүтцийн нэгжүүд дээр энгийн хог хаягдлыг ангилан ялгах хогийн савтай бөгөөд ялгах, тэмдэг тэмдэглэгээ хийж зориулалтын өнгөөр будсан.

Зураг 158. Энгийн хог хаягдлыг ангилан ялгах сав

Авто тээврийн цехийн Технологийн тээврийн техникүүдийг угаах хэсэгт шавар цуглуулах буюу ус тунгаах зориулалтын тус бүр нь 144 м³ багтаамжтай 2 цутгамал төмөр бетон байгууламж байдаг. Анхны дүүргэлтийн усыг цэвэр усаар хийдэг бөгөөд тунгаах аргаар цэвэршүүлэн 3-4 сар ашигладаг.

Зураг 159. Саарал ус ашиглан белаз угааж буй байдал

10.9 Байгаль орчны холбогдолтой сурах бичиг, гарын авлага, стандарт худалдан авах

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын бүтцийн нэгжүүдийн байгаль орчин хариуцагч нарт “Нөхөн сэргээлтийн арга аргачлал” гарын авлага, Химийн хорт болон аюултай бодисын хууль, тогтоомжийн эмхэтгэл, Хог хаягдлын менежмент ба нөөцийг боловсруулах технологи” номуудаар хангасан. Мөн мод тарих, химийн бодисын сургалтыг бүтцийн нэгжүүдийн инженер техникийн ажилчдын дунд зохион байгуулан гарын авлага, таниулах материал, сертификатыг гардуулан өгсөн.

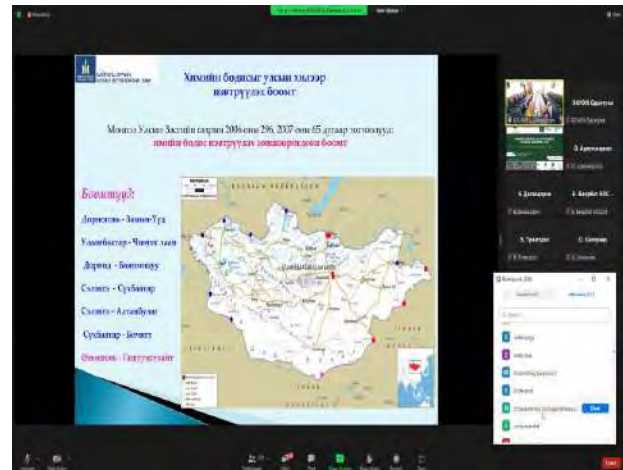

Зураг 160. Ном, товхимол

10.11 Байгаль орчныг хамгаалах талаар зайны сургалтад оролцох (зохион байгуулах)

Химийн бодистой харьцаж ажилладаг ажиллагсдыг бүх нийтийн сургалт болон химийн хорт болон аюултай бодистой харьцаж ажиллах аюулгүй ажиллагааны сургалтад жил бүр хамруулдаг. Үйлдвэрийн газрын бүтцийн нэгжүүдэд 2022 онд “Химийн хорт болон аюултай бодистой харьцаж ажиллах аюулгүй ажиллагааны сургалт” зохион байгуулсан бөгөөд сургалтад нийт 155 ажилтныг хамруулж сертификат олгосон.

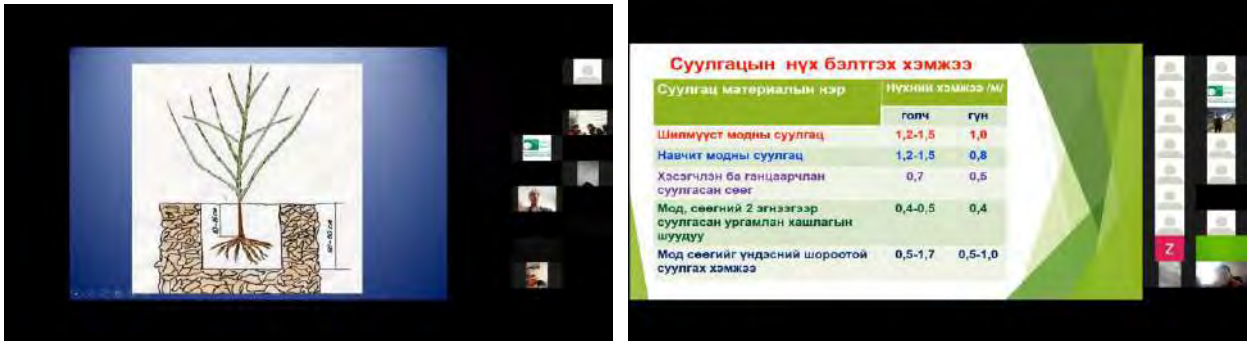
Энэхүү цахим сургалтаар химийн хорт болон аюултай бодисын чиглэлээр мөрдөгдөж буй хууль, эрх зүйн бичиг баримтууд болон хэрэгжилтийг ханган ажиллах талаар, тусгай зөвшөөрлийг цахим систем ашиглан хүсэлт өгөх мөн хариу авах тухай, химийн осол, хордлогын үед үзүүлэх эмнэлгийн тусламж болон хор судлалын чиглэлээр мэдээллүүдийг энэхүү сургалтаар системтэй хүргэсэн. Мөн химийн хорт болон аюултай бодисын ангилал, тэмдэг, тэмдэглэгээг хийх арга аргачлал, химийн бодисын байгаль орчны нарийвчилсан үнэлгээ болон эрсдэлийн үнэлгээнд хамрагдах талаар, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд тулгамдаж буй асуудал, хяналт шалгалтын үед илэрч буй нийтлэг зөрчил дутагдал болон химийн бодистой холбоотой хэрэг зөрчил, тоо хэмжээ, тулгарч буй бэрхшээл, шийдвэрлэх арга замууд, эрүүгийн хуулийн шинэчлэл, химийн хорт болон аюултай бодисын эрсдэл, устгал, сав баглаа боодлын боловсруулалтын чиглэлээр сургалтыг явуулсан.

Зураг 161. Цахим сургалтын явц

“Мод тарих тухай” сургалтыг 2022 оны 05 дугаар сарын 03-ны өдөр цахимаар зохион байгуулсан бөгөөд сургалтад нийт 44 бүтцийн нэгжийн 148 ажилтан хамрагдсан.

Энэхүү цахим сургалтаар мод үржүүлгийн газрын ерөнхий зохион байгуулалт, мод суулгах, үрийг сонгох, тарих, арчлах, мод сөөг ургамлын өвчин хортон шавжаас хамгаалах, тэмцэх, үр тарихад баримтлах стандартууд зэрэг батлагдсан хөтөлбөрийн дагуу сургалтыг зохион байгуулсан.

Зураг 162. Цахим сургалтын явц

10.12 Гаднын ижил төстэй үйлдвэрүүдийн байгаль орчин, нөхөн сэргээлт болон цагаан тоосноос хүрээлэн буй орчин, хүний эрүүл мэндэд нөлөөлөх нөлөөллийн туршлага судлах

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Ерөнхий захирал болон холбогдох мэргэжилтнүүд 2022 оны 04 дүгээр сарын 22-ны өдрөөс 05 дугаар сарын 02-ны өдрийг хүртэл Турк, Швед улсуудын хүлэмжийн аж ахуйн, мод үрслүүлэх технологи, нөхөн сэргээлтийн арга аргачлалын талаар туршлага судалсан.

Үйлдвэрийн газар нь Оросын Холбооны Улс (ОХУ)-ын Томинскийн болон Учалинскийн Уулын баяжуулах үйлдвэрүүдэд хаягдал өтгөрүүлэх технологийн талаар туршлага судалсан. Энэ технологийг нэвтрүүлснээр Хаягдлын аж ахуйн ашиглалтын хугацаа уртсах, цагаан тоос дэгддэг талбайн хэмжээ буурах зэрэг ач холбогдолтой юм.

Зураг 163. Туршлага судалсан байдал

11. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

*Хүснэгт 56. Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг
нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах арга хэмжээний биелэлт*

д/д	Хийгдэх ажил	Биелэлт
	1	5
1.	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг дүгнэх ажлын хэсгийн гишүүдэд төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг танилцуулах	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны А/618 дугаар тушаалаар батлагдсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”, Орхон аймгийн Засаг даргын 2020 оны 09 дүгээр сарын 18-ны өдрийн А/540 тоот захирамжаар байгуулагдсан “Байгалийн нөөц баялгийн ашиглалт, нөхөн сэргээлтэд технологийн хяналт тавих, байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг тодорхойлох, үнэлгээ дүгнэлт гаргах” ажлын хэсгийн гишүүдэд 2022 оны 07 дугаар сарын 21-ний өдөр “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын 2022 оны байгаль орчныг хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн явцыг газар дээр нь танилцуулж ажилласан.
2.	Цагаан тоосны бүсэд (Говил, Вокзал, Жаргалант сум) амьдарч буй иргэдэд “Цагаан тоосыг дарах, дэгдэлтийг бууруулах дэд хөтөлбөр”, БОМТ-ний хэрэгжилтийг танилцуулах	<ul style="list-style-type: none"> Орхон аймгийн Жаргалант сумын удирдлагууд болон иргэдэд 2022 оны 02 дугаар сарын 23-ны өдөр цагаан тоос дарах зорилгоор ашиглагдаж буй аргууд, “Цагаан тоосны сөрөг нөлөөллийг бууруулах дэд хөтөлбөр”-ийн хэрэгжилт, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээнүүдийн талаар Баяжуулах үйлдвэрийн дарга М.Отгон болон хэлтсийн мэргэжилтнүүд танилцуулга хийж, иргэдийн асуултад хариулт өгч ажилласан. Орхон аймгийн Жаргалант суманд зохион байгуулагдсан “Байгаль орчин, аялал жуулчлалын салбарын байгууллагуудын нээлттэй хаалганы өдөрлөг”-т 2022 оны 04 дүгээр сарын 22-ны өдөр байгаль орчны чиглэлээр болон Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлын аж ахуйн цагаан тоосны дэгдэлт сөрөг нөлөөллийг бууруулахаар хийж хэрэгжүүлсэн ажлуудын талаар танилцуулга хийж оролцсон. Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын Говил, Баянцагаан багийн удирдлагууд болон иргэдэд 2022 оны 11 дүгээр сарын 10-ны өдөр “Цагаан тоосны дэгдэлт сөрөг нөлөөллийг бууруулах дэд хөтөлбөр”-ийн хэрэгжилт, “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын 2022 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн талаар Байгаль орчин ногоон хөгжлийн хэлтсийн удирдлага болон мэргэжилтнүүд танилцуулга хийж, иргэдийн асуултад хариулт, мэдээлэл өгч ажилласан.

11. Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах арга хэмжээ:

11.1 Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг дүгнэх ажлын хэсгийн гишүүдэд төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг танилцуулах

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны А/618 дугаар тушаалаар батлагдсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”, Орхон аймгийн Засаг даргын 2020 оны 09 дүгээр сарын 18-ны өдрийн А/540 тоот захирамжаар байгуулагдсан “Байгалийн нөөц баялгийн ашиглалт, нөхөн сэргээлтэд технологийн хяналт тавих, байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг тодорхойлох, үнэлгээ дүгнэлт гаргах” ажлын хэсгийн гишүүдэд 2022 оны 07 дугаар сарын 21-ний өдөр “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын 2022 оны байгаль орчныг хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн явцыг газар дээр нь танилцуулж ажилласан.

Зураг 164. Нөхөн сэргээлтийн талбайг танилцуулах ажлын явц

11.2 Цагаан тоосны бүсэд (Говил, Вокзал, Жаргалант сум) амьдарч буй иргэдэд “Цагаан тоосыг дарах, дэгдэлтийг бууруулах дэд хөтөлбөр”, БОМТ-ний хэрэгжилтийг танилцуулах

Орхон аймгийн Засаг даргын 2022 оны 01 дүгээр сарын 28-ны өдрийн 02а/153 тоот албан бичигт “Хаягдлын аж ахуйгаас дэгдэж буй цагаан тоос, түүний дэгдэлтийг бууруулах талаар авч буй арга хэмжээний талаар иргэдэд мэдээллийг хүргэн ажиллана уу” гэж дурдсаны дагуу Жаргалант сумын удирдлагууд болон иргэдэд 2022 оны 02 дугаар сарын 23-ны өдөр цагаан тоос дарах зорилгоор ашиглагдаж буй аргууд, “Цагаан тоосны сөрөг нөлөөллийг бууруулах дэд хөтөлбөр”-ийн хэрэгжилт, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээнүүдийн талаар Баяжуулах үйлдвэрийн дарга М.Отгон болон хэлтсийн мэргэжилтнүүд танилцуулга хийж, иргэдийн асуултад хариулт, мэдээлэл өгч ажилласан.

Орхон аймгийн Жаргалант суманд зохион байгуулагдсан “Байгаль орчин, аялал жуулчлалын салбарын байгууллагуудын нээлттэй хаалганы өдөрлөг”-т 2022 оны 04 дүгээр сарын 22-ны өдөр байгаль орчны чиглэлээр болон Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлын аж ахуйн цагаан тоосны дэгдэлт сөрөг нөлөөллийг бууруулахаар хэрэгжүүлсэн ажлуудын талаар танилцуулга хийж оролцсон.

Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын Говил, Баянцагаан багуудын иргэдэд 2022 оны 11 дүгээр сарын 10-ны өдөр “Цагаан тоосны дэгдэлт, сөрөг нөлөөллийг бууруулах дэд хөтөлбөр”, “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын 2022 оны Байгаль орчныг хамгаалах менежментийн төлөвлөгөө, орчны хэмжилт шинжилгээний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг танилцуулах тайлангийн уулзалтыг зохион байгуулсан.

Зураг 165. Цагаан тоос дарах ажлын тайлангийн танилцуулга

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ АУДИТЫН ЗӨВЛӨМЖИЙН ДАГУУ ХИЙСЭН АЖЛЫН ТАЙЛАН

Баяжуулах үйлдвэрийн байгаль орчны аудитын зөвлөмжийн дагуу хийсэн ажлын тайлан

№	Зөвлөмжид тусгагдсан ажил	Хугацаа	Хариуцах эзэн	Гүйцэтгэл
1	2	3	4	5
1	Агаарын хэмжилтийн суурин төхөөрөмжийг ХАА-гийн ойролцоо салхины зонхилох чиглэлийн дээр, доор тус тус 1 ширхгийн байрлуулж, 2 төхөөрөмжийн хэмжилтийн дүнг харьцуулж байх.	2021	БҮ	2021 онд Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлын аж ахуйн хэсгийн 2 цэгт Horiba APDA-372 багажийг “Интерсайнс” ХХК-аар суурилуулсан. 2022 онд тус хоёр багажийн нэгийг Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлын аж ахуйн хэсгээс тээвэрлэн Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын Говил багын 2-р цэцэрлэгийн хашаанд суурилуулан www.agaar.mn -д холбож ард иргэдийг ил тод мэдээлэл авах боломжоор ханган ажиллаж байна.
2	Баяжуулах үйлдвэрийн урвалжийн хэсгийн бохирдолтой хөрсийг саармагжуулах, ухаж зайлуулах ажлыг нэн даруй зохион байгуулах	2021	БҮ	Урвалжийн хэсгийн цемент ачих талбай болон шохойн агуулахын дэргэд вагоноос цемент буулгасны дараа тухайн орчны талбайг тогтмол цэвэрлэж байна. Мөн тухайн бохирдолтой хэсгийг цементлэх ажлыг 2023 онд хийхээр төлөвлөгөөнд тусган ажиллаж байна.
3	Нөхөн сэргээлт хийсэн талбайд пайз тэмдэг тэмдэглэгээ хийх, хуучин тэмдэглэгээг засварлах. Пайз дээр нөхөн сэргээлт хийсэн он, талбайн хэмжээ, тарьсан ургамал г.м. Мэдээлэл оруулах	2021	БҮ	Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлын аж ахуйн 13-р далан дээр 2020 онд “Природа” ХХК-аар нөхөн сэргээлт хийлгэсэн, нөхөн сэргээлт хийсэн талбайн хяналт шинжилгээний ажлыг “Природа” ХХК хариуцан ажиллаж байна. Тус талбайн тэмдэг тэмдэглэгээг 2021 онд хийсэн бөгөөд 2022 онд шинэчилсэн.
4	Хаягдлын аж ахуйн нууранд хар галуу, ангир, тогоруу зэрэг усны шувуудын тоо толгой жил ирэх тусам өсөн нэмэгдэх хандлагатай байгаа тул цаашид эдгээр усны шувуудыг хамгаалах тал дээр ямар арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх талаар мэргэжлийн байгууллагын зөвлөгөө авах	2022	БҮ	Хаягдлын аж ахуйн нууранд нүүдлийн шувуудын тоо толгой жил ирэх тусам өсөн нэмэгдэх хандлагатай байна. Цаашид эдгээр усны шувуудыг хамгаалах тал дээр ямар арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх талаар мэргэжлийн байгууллагын зөвлөгөө аван 2023 оны байгаль орчныг хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөнд Хаягдлын аж ахуйн М-1 далангийн нуурыг тойруулан хамгаалалтын торон хашаа хийхээр төлөвлөгөөнд тусгасан.
5	БҮ болон Хаягдлын аж ахуйн орчимд цахилгааны утастай хэсэгт шувуу үргээгч төхөөрөмж байрлуулж шувуу цахилгаанд цохиулах эрсдэлийг арилгах	2022	БҮ	Мэргэжлийн байгууллагаар 2023 онд шувуу үргээгч төхөөрөмж байрлуулахаар төлөвлөгөөнд тусгасан.

№	Зөвлөмжид тусгагдсан ажил	Хугацаа	Хариуцах эзэн	Гүйцэтгэл
	1	2	3	4
6	Хаягдлын аж ахуйн далан дээр засвар үйлчилгээ болон угсралтын ажил хийх явцад гарсан хог хаягдлыг ил задгай хаясан байсныг цэвэрлэх. Далангийн эргэн тойрон хог хаягдлыг улиралд нэг удаа цэвэрлэж байх.	тогтмол	БҮ	ХАБЭА-н дотоод нийтлэг дүрмийн 1.7 заалтын дагуу 7 хоног бүрийн баасан гариг буюу эрүүл ахуйн өдрөөр гадаад орчны цэвэрлэгээг тогтмол хийж, тайланг холбогдох нэгж рүү хүргүүлэн ажиллаж байна.
7	Аюултай хог хаягдлыг хадгалахдаа “Аюултай хог хаягдал” гэсэн тэмдэг, тэмдэглэгээ байрлуулж, тухайн хог хаягдлын нэр, хуримтлуулж эхэлсэн хугацааг тэмдэглэх	2022	БҮ	Урвалжийн хэсэгт аюултай хог хаягдал хадгалах цэг байгуулж тэмдэг тэмдэглэгээг байрлуулсан.
8	Аюултай хог хаягдлыг хадгалж буй талбайн орчинд гал унтраах хэрэгсэл, асгаралт үүссэн үед ашиглах материал, хамгаалах хэрэгслийг байрлуулах	2022	БҮ	Аюултай хог хаягдлыг хадгалж буй талбайн орчинд гал унтраах хэрэгсэл байрлуулж, асгаралт үүссэн үед ашиглах материал, хамгаалах хэрэгслийг байрлуулсан.
9	Үйлдвэрийн талбайд аюултай хог хаягдлыг 90-180 хоногоос удаан хугацаагаар хадгалахаар байвал Орхон аймгийн Байгаль орчин, Аялал жуулчлалын газарт мэдэгдэж, зөвшөөрөл авах	тогтмол		Үйлдвэрийн газар нь аюултай хог хаягдлаа (сав баглаа боодол, хаягдал тос, аккумулятор) тендерт шалгарсан аюултай хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, устгах зөвшөөрөл бүхий аж ахуйн нэгжид тогтмол шилжүүлж байна. Бусад аюултай хог хаягдлын чиглэлээр тусгай зөвшөөрөл авсан аж ахуй нэгж байхгүй буюу шилжүүлэх боломжгүй тул Орхон аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газрын 2021 оны 03 дугаар сарын 22-ны өдрийн 117 тоот албан бичгийн дагуу эх үүсвэр дээр хадгалж байна.
10	Хаягдлын аж ахуйн хэсэг, Говил баг орчмын гидрогеологийн нөхцөлийг тодорхойлох геофизикийн судалгаа хийлгэх, судалгааны дүнд үндэслэн мониторингийн цооног шинээр байгуулах	2021		Хаягдлын аж ахуйн Говил талд 2022 оны 3-р улиралд 2 байршилд мониторингийн цооног төлөвлөж өрөмдлөгийн ажил явуулж цооног гаргасан.

№	Зөвлөмжид тусгагдсан ажил	Хугацаа	Хариуцах эзэн	Гүйцэтгэл
	1	2	3	4
11	Цагаан тоос дарах үйл ажиллагааг үргэлжлүүлэх, нэн ялангуяа тоос их босдог хаврын саруудад тоос дарах үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх	Жил бүр	БҮ	<p>Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлыг аж ахуйн хэсгийн Цагаан тоос дарах алба нь хавар, намрын саруудад цагаан тоосны дэгдэлтийн бууруулах зорилгоор RB-80100 Hydroseeder, BASF CPS-30, AMAZON UX-11200 тоног төхөөрөмжүүд ашиглан ажиллаж байна.</p> <p>2020 онд тоосны дэгдэлт их байгаа цэгт нийт 73 га талбайг хөрсөөр хучсан. 2020 онд Магнофлок урвалж 86,4 тн ашиглаж 1000 орчим га талбайд хатуу гадаргуу үүсгэн барьцалдуулсан.</p> <p>2020 онд тоосны дэгдэлт их байгаа цэгт нийт 92 га талбайд Кальцийн хлорид цацан цагаан тоосны дэгдэлтийг бууруулсан</p> <p>2021 онд тоосны дэгдэлт их байгаа цэгт нийт 19,5 га талбайг хөрсөөр хучсан.</p> <p>2021 онд Магнофлок урвалж 10 тн ашиглан 340 орчим га талбайд хатуу гадаргуу үүсгэн барьцалдуулсан.</p> <p>2021 онд тоосны дэгдэлт их байгаа цэгт нийт 420 га талбайд Кальцийн хлорид цацан цагаан тоосны дэгдэлтийг бууруулсан</p> <p>2022 онд М-4 далан дээр Магнофлок урвалж 18,2 тн ашиглан 700 орчим га талбайд хатуу гадаргуу үүсгэж барьцалдуулсан.</p> <p>2022 онд ПК 36,50 дээр 2 тн полимер урвалж 4 га талбайд хатуу гадаргуу үүсгэж барьцалдуулсан.</p> <p>2022 онд хуурайшилттай талбайд 120 тн Кальцийн хлорид цацан цагаан тоосны дэгдэлтийг бууруулсан.</p>
12	Орчны хяналт шинжилгээний хэмжилтийн олон жилийн дүнгүүдийг ашиглан ус, агаар, хөрсний бохирдлын үзүүлэлтүүд ихсэх эсвэл буурах хандлагатай байгаа эсэхэд жил бүр дүн шинжилгээ хийж байх.	Жил бүр	БҮ	Баяжуулах үйлдвэрийн орчны шинжилгээг жил бүр батлагдсан графикийн дагуу Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн хэлтсийн байгаль орчны итгэмжлэгдсэн лаборатори хэмжилт хийж, хэмжилт дээр тулгуурлан дүн шинжилгээ хийж байна.
13	Нутгийн унаган ургамлын түүж, үрийн сан үүсгэн нөхөн сэргээлтийн ажилд өргөнөөр хэрэглэх	2022		Ногоон хөгжлийн төслийн нэгж нь 2023 онд мод бут сөөгийн үрийн нөөц бүрдүүлэлтийг Булган аймгийн Хангал сум, Орхон сум, Бугат сумуудаас үр түүж хайлаасны 600кг, Шар хуайсны 100 кг үрийн нөөц бүрдүүлсэн.
14	Үйлдвэрийн байгаль орчны бодлого, зорилго, зорилт, Байгаль орчинтой холбоотой дотоод журмууд, Байгаль хамгаалах үйл ажиллагаа, түүнд оруулах ажилтнуудын үүрэг хариуцлагын талаар	Жил бүр		Нийт ажилчдын дунд ХАБЭА-н сургалт, Байгаль орчинтой холбоотой дотоод журмуудын танилцуулга жил бүр хийгдэж байна. Монгол улсын Ерөнхийлөгчийн 2010 оны 63-р зарлигийн дагуу Хавар 05-р сарын 2 дахь долоо хоногийн хагас сайн өдөр Намар 10-р сарын 2 дахь долоо хоногийн хагас сайн өдөр мөн, 2022 оны Монгол улсын Ерөнхийлөгчийн

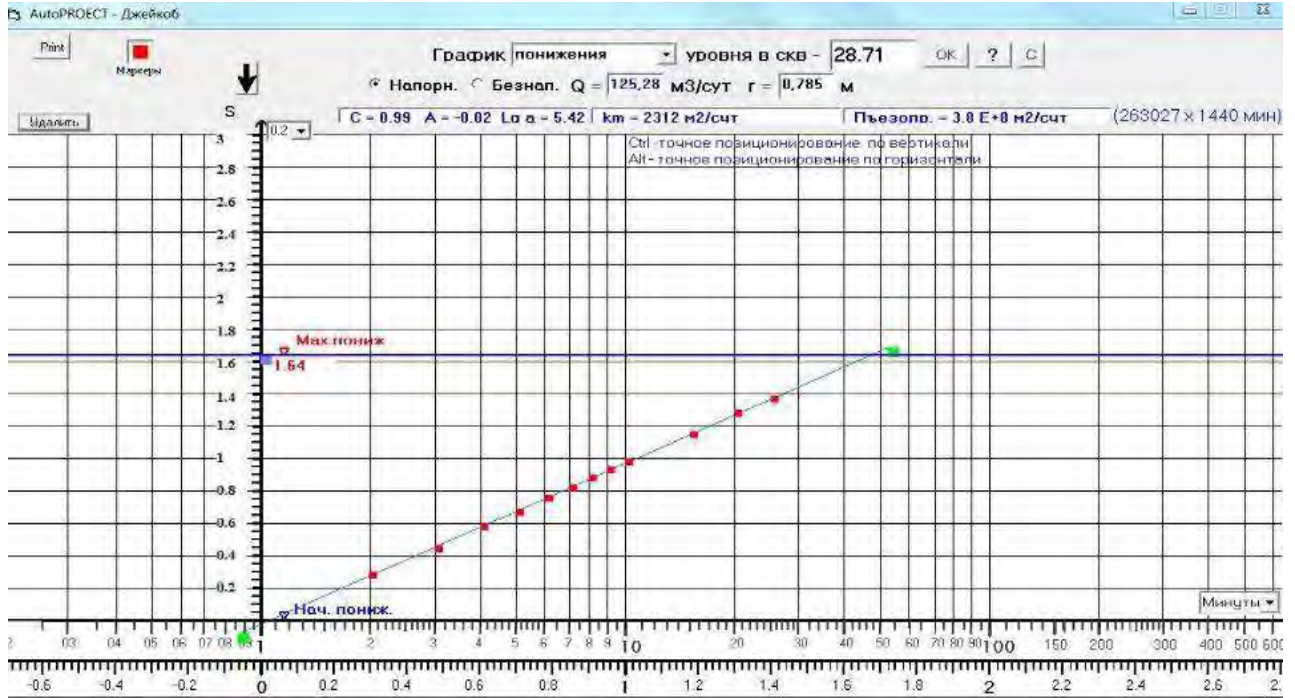
	дэлгэрэнгүй сургалтын материал бэлдэж бүх ажилчдад танилцуулах			Тэрбум мод тарих үндэсний хөдөлгөөнөөр ажилчдыг мод тарихад оролцуулсан.
1	Жил бүр 2-3 өдрийн турш “Нээлтэй хаалганы өдөр” зохион байгуулж, Үйлдвэрийн зүгээс санаачилж хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээг иргэд, орон нутгийн удирдлагад танилцуулж, тэдний санал, хүсэлт, зөвлөмжийг сонсож, цаашдын төлөвлөгөөндөө тусгах	Жил бүр		Байгаль орчны нэгдсэн журмаар Баяжуулах үйлдвэр Цагаан тоос дарах албаны тоос дарах XCMG 2204-A маркийн хятад улсад үйлдвэрлэсэн трактор РВ 80100 hydroseeder загварын тоос дарах тоног төхөөрөмжийг Байгаль орчин, Аялал жуулчлалын газрын салбаруудын нээлтэй хаалганы өдөрлөгөөр Эрдэнэт Цэцэрлэгт хүрээлэнд 2021 оны 10-р сарын 19 өдөр мөн Орхон аймгийн Жаргалант суманд 2022 оны 04-р сарын 22 нд тус тус оролцсон.
№	Зөвлөмжид тусгагдсан ажил	Хугацаа	Хариуцах эзэн	Гүйцэтгэл
1	2	3	4	5
1	Агаарын хэмжилтийн суурин төхөөрөмжийг ХАА-гийн ойролцоо салхины зонхилох чиглэлийн дээр, доор тус тус 1 ширхгийн байрлуулж, 2 төхөөрөмжийн хэмжилтийн дүнг харьцуулж байх.	2021	БҮ	2021 онд Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлын аж ахуйн хэсгийн 2 цэгт HoriBa APDA-372 багажийг “Интерсайнс” ХХК-аар суурилуулсан. 2022 онд тус хоёр багажийн нэгийг Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлын аж ахуйн хэсгээс тээвэрлэн Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын Говил багын 2-р цэцэрлэгийн хашаанд суурилуулан www.agaar.mn -д холбож ард иргэдийг ил тод мэдээлэл авах боломжоор ханган ажиллаж байна.
2	Баяжуулах үйлдвэрийн урвалжийн хэсгийн бохирдолтой хөрсийг саармагжуулах, ухаж зайлуулах ажлыг нэн даруй зохион байгуулах	2021	БҮ	Урвалжийн хэсгийн цемент ачих талбай болон шохойн агуулахын дэргэд вагоноос цемент буулгасны дараа тухайн орчны талбайг тогтмол цэвэрлэж байна. Мөн тухайн бохирдолтой хэсгийг цементлэх ажлыг 2023 онд хийхээр төлөвлөгөөнд тусган ажиллаж байна.
3	Нөхөн сэргээлт хийсэн талбайд пайз тэмдэг тэмдэглэгээ хийх, хуучин тэмдэглэгээг засварлах. Пайз дээр нөхөн сэргээлт хийсэн он, талбайн хэмжээ, тарьсан ургамал г.м. Мэдээлэл оруулах	2021	БҮ	Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлын аж ахуйн 13-р далан дээр 2020 онд “Природа” ХХК-аар нөхөн сэргээлт хийлгэсэн, нөхөн сэргээлт хийсэн талбайн хяналт шинжилгээний ажлыг “Природа” ХХК хариуцан ажиллаж байна. Тус талбайн тэмдэг тэмдэглэгээг 2021 онд хийсэн бөгөөд 2022 онд шинэчилсэн.
4	Хаягдлын аж ахуйн нууранд хар галуу, ангир, тогоруу зэрэг усны шувуудын тоо толгой жил ирэх тусам өсөн нэмэгдэх хандлагатай байгаа тул цаашид эдгээр усны шувуудыг хамгаалах тал дээр ямар арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх талаар мэргэжлийн байгууллагын зөвлөгөө авах	2022	БҮ	Хаягдлын аж ахуйн нууранд нүүдлийн шувуудын тоо толгой жил ирэх тусам өсөн нэмэгдэх хандлагатай байна. Цаашид эдгээр усны шувуудыг хамгаалах тал дээр ямар арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх талаар мэргэжлийн байгууллагын зөвлөгөө аван 2023 оны байгаль орчныг хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөнд Хаягдлын аж ахуйн М-1 далангийн нуурыг тойруулан хамгаалалтын торон хашаа хийхээр төлөвлөгөөнд тусгасан.

№	Зөвлөмжид тусгагдсан ажил	Хугацаа	Хариуцах эзэн	Гүйцэтгэл
	1	2	3	4
5	БҮ болон Хаягдлын аж ахуйн орчимд цахилгааны утастай хэсэгт шувуу үргээгч төхөөрөмж байрлуулж шувуу цахилгаанд цохиулах эрсдэлийг арилгах	2022	БҮ	Мэргэжлийн байгууллагаар 2023 онд шувуу үргээгч төхөөрөмж байрлуулахаар төлөвлөгөөнд тусгасан.
6	Гадна талбайд байрлах бүх хогийн саванд таг хийж хур бороо болон цасны ус орохоос хамгаалах.	2022	БҮ	Хог хаягдлыг ангилан ялгаж хийх битүү савыг 2022 оны төлөвлөгөөнд тусгасан боловч материал байхгүйн улмаас хийгдээгүй. Иймд 2023 оны Байгаль орчин менежментийн төлөвлөгөөнд дахин тусгасан.
7	Хаягдлын аж ахуйн далан дээр засвар үйлчилгээ болон угсралтын ажил хийх явцад гарсан хог хаягдлыг ил задгай хаясан байсныг цэвэрлэх. Далангийн эргэн тойрон хог хаягдлыг улиралд нэг удаа цэвэрлэж байх.	тогтмол	БҮ	ХАБЭА-н дотоод нийтлэг дүрмийн 1.7 заалтын дагуу 7 хоног бүрийн баасан гариг буюу эрүүл ахуйн өдрөөр гадаад орчны цэвэрлэгээг тогтмол хийж, тайланг холбогдох нэгж рүү хүргүүлэн ажиллаж байна.
8	Аюултай хог хаягдлыг хадгалахдаа “Аюултай хог хаягдал” гэсэн тэмдэг, тэмдэглэгээ байрлуулж, тухайн хог хаягдлын нэр, хуримтлуулж эхэлсэн хугацааг тэмдэглэх	2022	БҮ	Урвалжийн хэсэгт аюултай хог хаягдал хадгалах цэг байгуулж тэмдэг тэмдэглэгээг байрлуулсан.
9	Аюултай хог хаягдлыг хадгалж буй талбайн орчинд гал унтраах хэрэгсэл, асгаралт үүссэн үед ашиглах материал, хамгаалах хэрэгслийг байрлуулах	2022	БҮ	Аюултай хог хаягдлыг хадгалж буй талбайн орчинд гал унтраах хэрэгсэл байрлуулж, асгаралт үүссэн үед ашиглах материал, хамгаалах хэрэгслийг байрлуулсан. Зураг хавсаргав.
10	Үйлдвэрийн талбайд аюултай хог хаягдлыг 90-180 хоногоос удаан хугацаагаар хадгалахаар байвал Орхон аймгийн Байгаль орчин, Аялал жуулчлалын газарт мэдэгдэж, зөвшөөрөл авах	тогтмол		Үйлдвэрийн газар нь аюултай хог хаягдлаа тендерт шалгарсан аюултай хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, устгах зөвшөөрөл бүхий аж ахуйн нэгжид тогтмол шилжүүлж байна. Тусгай зөвшөөрөл авсан компани байхгүйн улмаас шилжүүлэх боломжгүй аюултай хог хаягдлыг Орхон аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газраас зөвшөөрөл авч эх үүсвэр дээр хадгалж байна
11	Хаягдлын аж ахуйн хэсэг, Говил баг орчмын гидрогеологийн нөхцөлийг тодорхойлох геофизикийн судалгаа хийлгэх, судалгааны дүнд үндэслэн мониторингийн цооног шинээр байгуулах	2021		Хаягдлын аж ахуйн Говил талд 2022 оны 3-р улиралд 2 байршилд мониторингийн цооног төлөвлөж өрөмдлөгийн ажил явуулж цооног гаргасан.

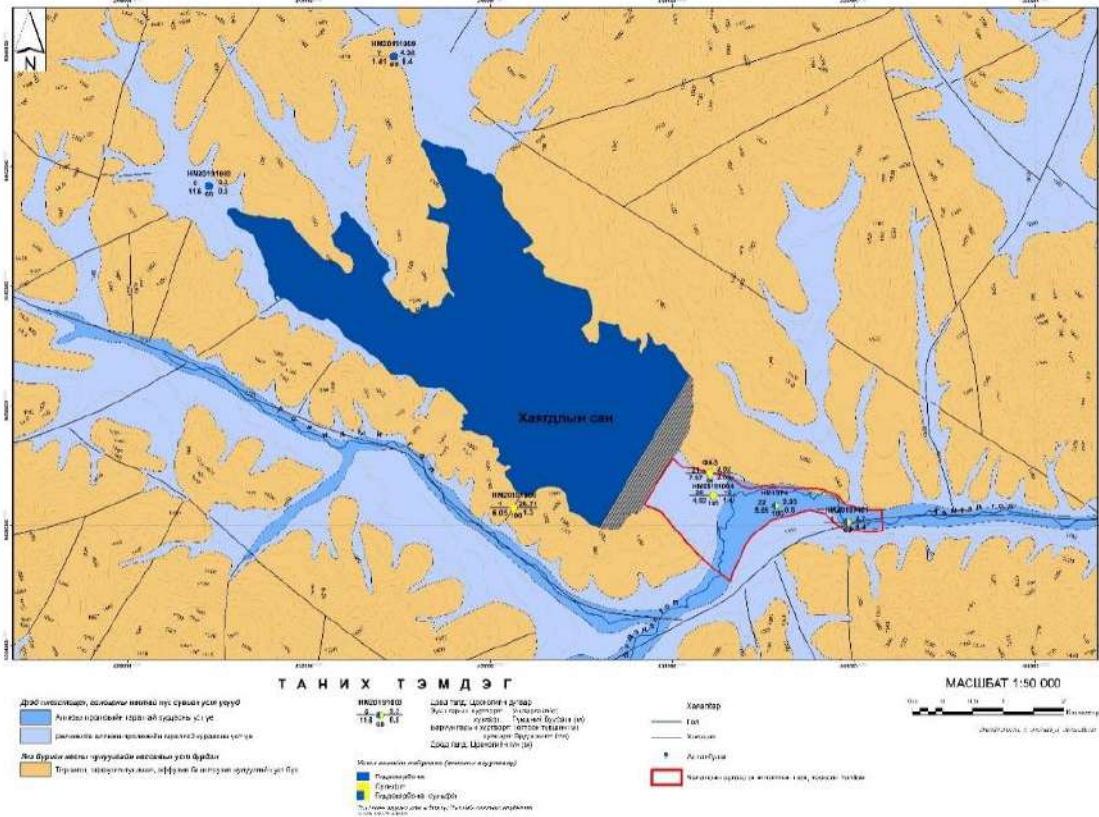
№	Зөвлөмжид тусгагдсан ажил	Хугацаа	Хариуцах эзэн	Гүйцэтгэл
	1	2	3	4
12	Цагаан тоос дарах үйл ажиллагааг үргэлжлүүлэх, нэн ялангуяа тоос их босдог хаврын саруудад тоос дарах үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх	Жил бүр	БҮ	<p>Баяжуулах үйлдвэрийн Хаягдлыг аж ахуйн хэсгийн Цагаан тоос дарах алба нь хавар, намрын саруудад цагаан тоосны дэгдэлтийн бууруулах зорилгоор RB-80100 Hydroseeder, BASF CPS-30, AMAZON UX-11200 тоног төхөөрөмжүүд ашиглан ажиллаж байна.</p> <p>2020 онд тоосны дэгдэлт их байгаа цэгт нийт 73 га талбайг хөрсөөр хучсан. 2020 онд Магнофлок урвалж 86,4 тн ашиглаж 1000 орчим га талбайд хатуу гадаргуу үүсгэн барьцалдуулсан.</p> <p>2020 онд тоосны дэгдэлт их байгаа цэгт нийт 92 га талбайд Кальцийн хлорид цацан цагаан тоосны дэгдэлтийг бууруулсан</p> <p>2021 онд тоосны дэгдэлт их байгаа цэгт нийт 19,5 га талбайг хөрсөөр хучсан.</p> <p>2021 онд Магнофлок урвалж 10 тн ашиглан 340 орчим га талбайд хатуу гадаргуу үүсгэн барьцалдуулсан.</p> <p>2021 онд тоосны дэгдэлт их байгаа цэгт нийт 420 га талбайд Кальцийн хлорид цацан цагаан тоосны дэгдэлтийг бууруулсан</p> <p>2022 онд М-4 далан дээр Магнофлок урвалж 12,8 тн ашиглан 300 орчим га талбайд хатуу гадаргуу үүсгэж барьцалдуулсан.</p> <p>2022 онд ПК 36,50 дээр 2 тн полимер урвалж 4 га талбайд хатуу гадаргуу үүсгэж барьцалдуулсан.</p> <p>2022 онд Кальцийн хлорид цацан цагаан тоосны дэгдэлтийг бууруулсан.</p>
13	Орчны хяналт шинжилгээний хэмжилтийн олон жилийн дүнгүүдийг ашиглан ус, агаар, хөрсний бохирдлын үзүүлэлтүүд ихсэх эсвэл буурах хандлагатай байгаа эсэхэд жил бүр дүн шинжилгээ хийж байх.	Жил бүр	БҮ	<p>Баяжуулах үйлдвэрийн орчны шинжилгээг жил бүр батлагдсан графикийн дагуу Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн хэлтсийн байгаль орчны итгэмжлэгдсэн лаборатори хэмжилт хийж, хэмжилт дээр тулгуурлан дүн шинжилгээ хийж байна.</p>
14	Нутгийн унаган ургамлын түүж, үрийн сан үүсгэн нөхөн сэргээлтийн ажилд өргөнөөр хэрэглэх	2022		<p>Ногоон хөгжлийн төслийн нэгж нь 2023 онд мод бут сөөгийн үрийн нөөц бүрдүүлэлтийг Булган аймгийн Хангал сум, Орхон сум, Бугат сумуудаас үр түүж хайлаасны 600кг, Шар хуайсны 100 кг үрийн нөөц бүрдүүлсэн.</p>
15	Үйлдвэрийн байгаль орчны бодлого, зорилго, зорилт, Байгаль орчинтой холбоотой дотоод журмууд, Байгаль хамгаалах үйл ажиллагаа, түүнд оруулах ажилтнуудын үүрэг хариуцлагын талаар	Жил бүр		<p>Нийт ажилчдын дунд ХАБЭА-н сургалт, Байгаль орчинтой холбоотой дотоод журмуудын танилцуулга жил бүр хийгдэж байна.</p> <p>Монгол улсын Ерөнхийлөгчийн 2010 оны 63-р зарлигийн дагуу Хавар 05-р сарын 2 дахь долоо хоногийн хагас сайн өдөр Намар 10-р сарын 2 дахь долоо хоногийн хагас сайн өдөр мөн, 2022 оны Монгол улсын Ерөнхийлөгчийн</p>

	дэлгэрэнгүй сургалтын материал бэлдэж бүх ажилчдад танилцуулах			Тэрбум мод тарих үндэсний хөдөлгөөнөөр ажилчдыг мод тарихад оролцуулсан.
16	Жил бүр 2-3 өдрийн турш “Нээлтэй хаалганы өдөр” зохион байгуулж, Үйлдвэрийн зүгээс санаачилж хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээг иргэд, орон нутгийн удирдлагад танилцуулж, тэдний санал, хүсэлт, зөвлөмжийг сонсож, цаашдын төлөвлөгөөндөө тусгах	Жил бүр		Байгаль орчны нэгдсэн журмаар Баяжуулах үйлдвэр Цагаан тоос дарах албаны тоос дарах XCMG 2204-A маркийн хятад улсад үйлдвэрлэсэн трактор РВ 80100 hydroseeder загварын тоос дарах тоног төхөөрөмжийг Байгаль орчин, Аялал жуулчлалын газрын салбаруудын нээлттэй хаалганы өдөрлөгөөр Эрдэнэт Цэцэрлэгт хүрээлэнд 2021 оны 10-р сарын 19 өдөр мөн Орхон аймгийн Жаргалант суманд 2022 оны 04-р сарын 22 нд тус тус оролцсон.

ГИДРОГЕОЛОГИЙН ЗУРАГ

Хөрсөөр хучиж байгаа байдал

*Магнофлок урвалж урвалжийг булингатай хамт өгч байгаа байдал Атазон их 11200 тоног
төхөөрөмжөөр норгож байгаа*

РВ-80100 тоног төхөөрөмжөөр кальцийн хлорид цацаж байгаа байдал

13-р далангийн ургамлан бүрхэвч

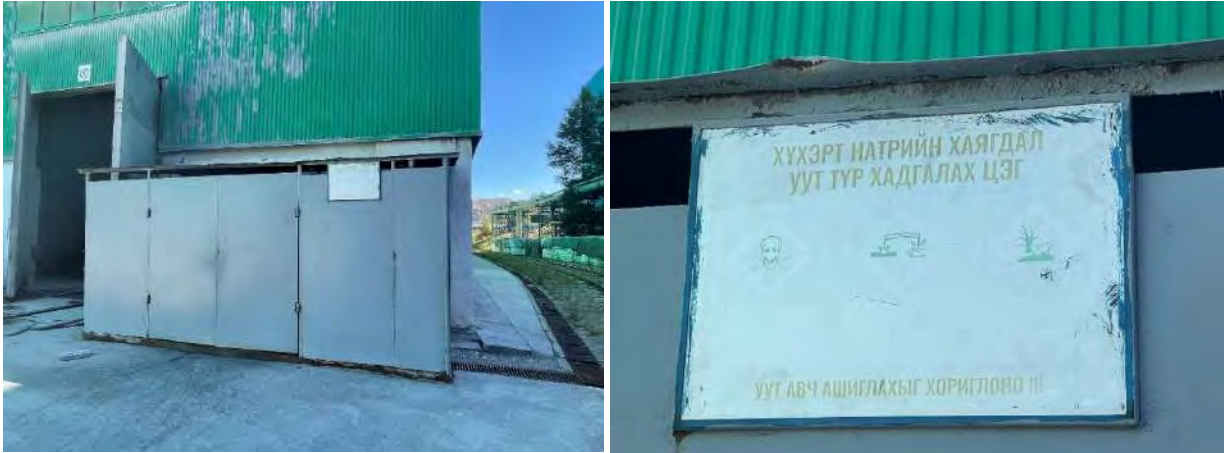
Байгууллага суртчилах өдөрлөг

Автын шалган нэвтрүүлэх цэгийн хог хаягдал цэвэрлэсэн байдал

Химийн урвалжийн хадгалах байр тэмдэг тэмдэглэгээ байрлуулсан

Аюултай хог хаягдлын галын булан

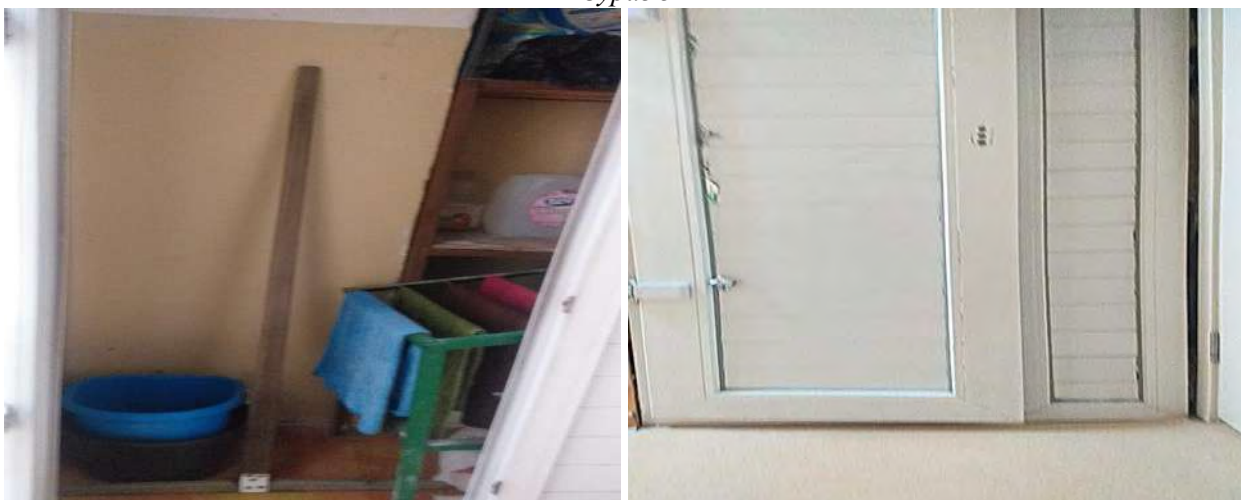
ДЦС-ын Байгаль орчны аудитын зөвлөмжийн дагуу хийсэн ажлын тайлан

№	Зөвлөмжид тусгагдсан ажил	Хариуцах эзэн	Гүйцэтгэл
1	2		3
1	Хог хаягдлын сургалтаар ажилчдад "3R" ангилан ялгалтын талаар маш сайн ойлгуулж, хэрэгжүүлэх.	ХАБЭА	ДЦС-ын нийт ажилтнуудад Байгаль орчны сургалтыг онлайнгаар зохион байгуулж хог хаягдлыг ангилан хаях, ямар ашиг тустай талаар мэдээллийг хүргэсэн.
2	Гадна талбайн хог хаягдлыг цуглуулах савыг борооны ус орох, усаар дамжин хөрсөнд бохирдол зөөгдөхөөс хамгаалсан хаалт хашилт, дээвэр хийх.	ХАБЭА	ДЦС-ын нутаг дэвсгэр дэх хог хаягдлыг цуглуулах сав руу борооны ус орохоос сэргийлж саравч хийж, хөрсний бохирдол үүсгэхээс сэргийлсэн. /Зураг 1/
3	Хог хаягдлын цэгт “Хог хаягдал түр хадгалах цэг”, төмөр хог хаягдал хураах талбайд “Төмөр хог хаягдлын цэг” гэсэн хаягжуулалт хийх.	ХАБЭА	Хог хаягдлын цэгүүдийн хаягжуулалтыг хийж, ажилтнууд ангилан ялгаж хаяхад дөхөм болгов. /Зураг 1/
4	Ажлын байранд байрлах хогийн шүүр, тосгуур, хувин зэрэг цэвэрлэгээний бохир багаж материалыг тусгай хайрцаг саванд хийж байрлуулах. Шаардлагатай үедээ гаргаж ашиглах.	ХАБЭА	Үйлчлэгч нарт цэвэрлэгээний материалыг хураах шүүгээ гаргаж өгч, эрүүл ахуйн шаардлагыг ханган ажиллаж байна. /Зураг 3/
5	Цахилгаан дамжуулах утаснуудад шувуу үргээх төхөөрөмж суурилуулах.	ХАБЭА	Цахилгаан дамжуулах өндөр хүчдэлийн агаарын шугамууд нь ДЦС-ын харьяа бус Цахилгаан цехийн харьяа байдаг тул ДЦС-ын нутаг дэвсгэр дэх байгууламжуудад шувуу үргээх төхөөрөмж суурилуулах шаардлагагүй болсон.
6	Амьтан хамгаалал болон бүс нутгийн амьтны талаар сургалтыг нийт ажилчдад орох, амьтан гараас хооллох нь халдварт өвчин үүсгэж болзошгүй эрсдэлтэй тул үүнийг ажилчдад сургалтаар таниулах.	ХАБЭА	Ажилтнуудад Байгаль орчны сургалтыг онлайнгаар зохион байгуулсан. Сургалтаар ажилтнуудад аливаа амьтныг нутагшуулах арга хэмжээ авахгүй байх, түүний хор хөнөөлийн талаар мэдээлэл өгсөн.
7	ДЦС-н үйл ажиллагаанд хэрэглэгддэг нүүрсний хадгалалт, хураах цэгийн талбайд онцгой анхаарч нар салхинд өртөх, үерийн ус орохгүй байх нөхцөлийг хангаж ажиллах, хэрэглээ дууссаны дараа талбайг сайтар цэвэрлэж орчны хөрс, агаар бохирдохоос сэргийлэх	ХАБЭА	Нүүрсний ил талбайг тойрсон үерийн усны суваг шуудууг жил бүрийн II улиралд сэргээн шинэчлэн гаргадаг. Тогтмол ажил хийгдэж байна. /Зураг 4/
8	Шатах тослох материал, тос, бусад химийн хортой, аюултай бодис хөрсөнд асгарч болзошгүй эрсдэлтэй цэгүүдэд асгаралтын иж бүрдэл байрлуулж, асгаралтын үед яаралтай авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, ажлын удирдамжийг боловсруулж, тэнд ажиллаж буй ажилчдад танилцуулах, жилд 1-2 удаа сургалт явуулах	ХАБЭА	2022 оны эргэлтийн хөрөнгийн захиалгаар асгаралтын иж бүрдлийг захиалсан боловч одоогоор ирээгүй байна. Асгаралтын үед яаралтай авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний удирдамж боловсруулж ажилтнуудад танилцуулсан. Зураг 5

Зураг 1, 2. Хог хаягдал ангилан ялгах цэг

Зураг 3

Зураг 4. Үерийн усны суваг

Ил уурхайн байгаль орчны аудитын зөвлөмжийн дагуу хийсэн ажлын тайлан

№	Зөвлөмжид тусгагдсан ажил	Хугацаа /улирал/	Хариуцах эзэн	Гүйцэтгэл
1	2	3	4	5
1	Ил уурхайн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд нөлөөлж буй болон уурхайн үйл ажиллагаанд сөргөөр нөлөөлөх байгаль орчны нөхцөл байдлыг тодорхойлох	2021	ХАБЭА алба	Уурхайн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд нөлөөлөх нөлөөллийг “Ил уурхайн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ хийлгэж тодорхойлсон.
2	Ил уурхайн байгаль орчны удирдлагын тогтолцоотой холбоотой сонирхогч талууд (байгууллагын удирдлага, ажилтан, төрийн болон орон нутгийн байгууллага, иргэд г.м), тэдгээрийн шаардлагуудыг тодорхойлох	2021	ХАБЭА алба	MNS ISO 14001:2016 стандартад тусгасны дагуу сонирхогч талууд болох төрийн болон орон нутгийн байгууллага, иргэд тэдгээрийн шаардлагыг тодорхойлсон.
3	Ил уурхайн байгаль орчны холбогдох хууль эрхзүйн хүрээнд биелүүлэх ёстой эрхзүйн заалтууд болон тэдгээрийн биелэлтийг тодорхойлох	2021	ХАБЭА алба	Ил уурхайн үйл ажиллагаа явуулахад баримтлах монгол улсад хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй хуулиуд тэдгээрийг дагаж гарсан журам, стандартуудыг байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайланд тусгасан байдаг. Эдгээрт 30 хууль, 6 дүрэм, журам, 37 стандарт бусад холбогдох баримт бичиг багтана. Ил уурхай нь өдөр тутмын үйл ажиллагаандаа дээрх дүрэм, журам, стандартыг мөрдөн ажиллаж байна.
4	Байгаль орчин хамгаалах журмуудыг нэмж боловсруулах. Жишээлбэл асгаралтын үед авах арга хэмжээний журам, байгалийн нөөцийг хамгаалах журам г.м	2021	ХАБЭА алба	Химийн бодисын “Асгарсан үед авах арга хэмжээ”-ний тухай журмыг 2022 оны 07 дугаар сард боловсруулсан.
5	Хууль эрхзүйн нийцлийг үнэлэх талаар журам боловсруулах	2021	ХАБЭА алба	Уурхайн үйл ажиллагаа явуулахад баримтлах монгол улсад хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй байгаль орчны тухай хуулиуд тэдгээрийг дагаж гарсан журам, стандартуудын хүрээнд хууль, эрх зүйн нийцлийг үнэлэх жагсаалтыг гаргав.
6	ЦТТТЗХ-т кабелийн үзүүр тугалгаар бүрэхэд хэрэглэгдэж буй давсны хүчлийг ашиглах зааварчилгаа боловсруулж, химийн бодистой харьцах ажилтныг сургалтад хамруулах	2020 оны IV улиралд	ХАБЭА алба	2021 оны 05 дугаар сарын 07, 08-ны өдөр “Эрдэнэт цогцолбор дээд” сургуульд “Химийн бодистой ажилладаг ажилтны аюулгүй ажиллагаа”-ны сургалт зохион байгуулагдсан. Уг сургалтад ЦТТТЗХ-ийн мастер Д.Баярмагнай хамрагдсан.

7	Нөхөн сэргээлт хийсэн ил овоолгуудад хусны хачиг хавар салхиар зөөгдөх эрсдэлтэй тул ажилчдад зориулсан эрүүл ахуйч болон эмнэлгийн ажилчидтай хамтран хусны хачгаас үүсэх өвчлөл эрсдэлийн тухай сургалт орох	I	ХАБЭА алба	Хачигт халдвараас урьдчилан сэргийлэх зөвлөмж боловсруулан УАХ, ӨТХ-ийн карьерт ажиллаж байгаа 100 орчим ажилчдад тараах материал тарааж нийт 4 удаагийн сургалт зөвлөмж өгч танилцуулсан.
8	Амьтан хамгаалал болон бүс нутгийн амьтны талаар сургалтыг нийт ажилчдад орох, амьтан гараас хооллох нь халдварт өвчин үүсгэж болзошгүй эрсдэлтэй тул үүнийг ажилтнуудад сургалтаар таниулах	I	ХАБЭА алба	Улирлын давтан зааварчилгаагаар УАХ, ӨТХ-ийн карьерт ажиллаж байгаа 100 орчим ажилчдад зөвлөмж өгсөн.
9	Бохирдсон хөрсийг цуглуулах, саармагжуулах зориулалтын талбай байгуулах	2021	ХАБЭА алба, УТА	Химийн бодисоор хөрс бохирдохоос сэргийлж Эмульсийн тэсрэх бодисын үйлдвэрийн хашаанд химийн бодисын сав хадгалах зориулалт бүхий талбайг байгуулав.
10	Аюултай хог хаягдлыг хадгалахдаа "Аюултай хог хаягдал" гэсэн тэмдэг, тэмдэглэгээ байрлуулж, тухайн хог хаягдлын нэр, хуримтлуулж эхэлсэн огноог тэмдэглэж хэвших	IV	ХАБЭА алба	Цехийн хэмжээнд холбогдох хэсгүүд аюултай хог хаягдлын бүртгэлийн журнал хөтөлж, улирлаар тайлан гаргадаг. Аюултай хог хаягдал болох тос масло болон химийн бодисын төмөр торх, дугуйг түр хадгалах цэгийн самбарыг шинэчлэв.
11	Аюултай хог хаягдлыг хадгалж буй талбайн орчинд гал унтраах хэрэгсэл, асгаралт үүссэн үед ашиглах материал, хамгаалах хэрэгслийг байршуулах	2021	ХАБЭА алба	Ил уурхайн Эмульсийн тэсрэх бодисын үйлдвэрийн хашаанд аюултай хог хаягдал болох химийн бодисын төмөр торх хадгалах цэгийн хажууд гал унтраах хэрэгслийн бүрэн бүтэн байдлыг ханган шинэчлэн байрлуулав. 2021 оны худалдан авах захиалгад асгаралтын иж бүрдэл захиалсан боловч цар тахлын үеийн эдийн засгийн хэмнэлтийн бодлоготой уялдуулан 2023 оны захиалгад шилжсэн байна.
12	Үйлдвэрийн талбайд аюултай хог хаягдлыг 90-180 хоногоос илүү хадгалахаар байвал аймгийн БОАЖГ-т мэдэгдэж, зөвшөөрөл авах	IV	ХАБЭА алба	Хог хаягдлын тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.2. Тодорхой шалтгааны улмаас энэ хуулийн 23.1-д заасан хугацаанаас илүү хугацаагаар хадгалах бол аймаг, нийслэлийн хог хаягдлын менежментийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад мэдэгдэж, түр хадгалах зөвшөөрөл авна” гэж заасны дагуу БОАЖГ-с зөвшөөрөл авсан.
<i>Урт хугацаанд</i>				
1	Орчны хяналт шинжилгээний хэмжилтийн олон жилийн дүнгүүдийг ашиглан ус, агаар,	Төслийн хугацаанд	ХАБЭА алба	Хүрээлэн буй орчны агаарын 19 дээж 12 үзүүлэлтээр, усны 7 дээж авч 20 үзүүлэлтээр, хөрсний 11 цэгт 9

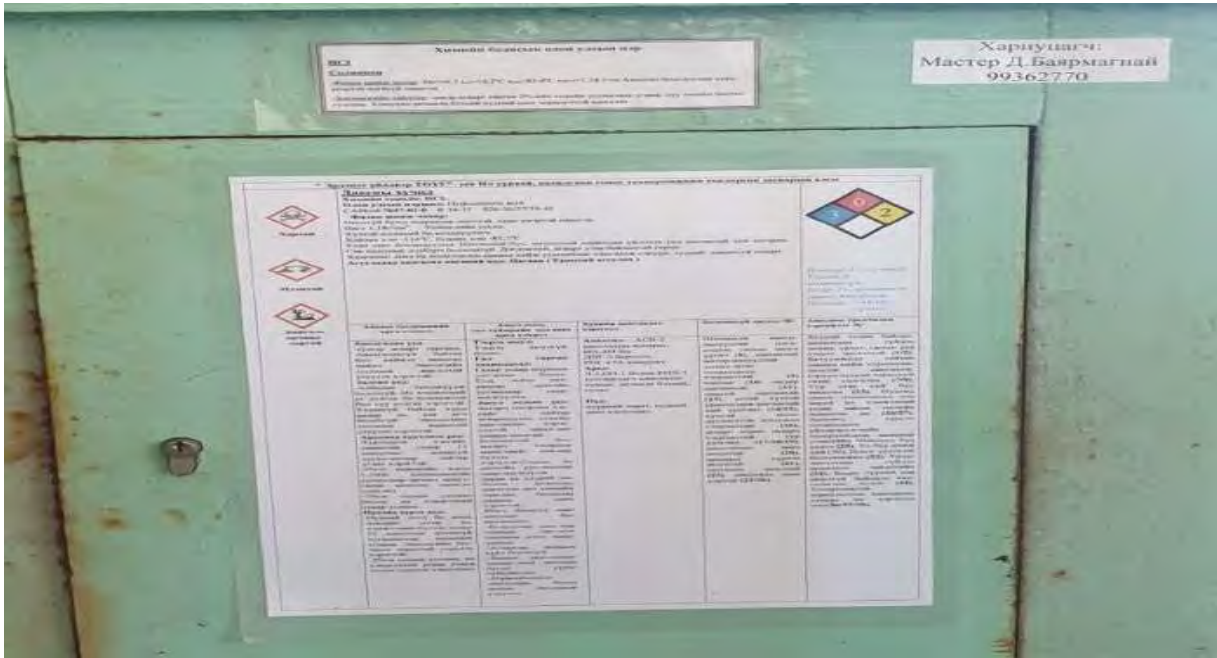

	хөрсний бохирдлын үзүүлэлтүүд ихсэж эсвэл буурч байгаа эсэхэд дүн шинжилгээ жил бүр хийж байх.			үзүүлэлтээр тус тус БОНХХ-ийн БОЛ-д хэмжилтүүдийг хийлгэдэг. 2021 оны шинжилгээний үзүүлэлтэд холбогдох стандарттай харьцуулан анализ хийсэн. MNS 6148:2010 Усны чанар. стандартын хүлцэх хэмжээтэй харьцуулахад уурхайн бүсийн хяналтын усны цооногуудын Мо агууламж 1-5 дахин их гарсан үзүүлэлтэй, MNS 5850:2008 Хөрсний чанар стандарттай харьцуулахад Си агууламж 2 дахин их гарсан үзүүлэлттэй байгаа нь тухайн орд газартай холбоотой.
2	Ил уурхайн байгаль орчны бодлого, зорилго, зорилт, БО-той холбоотой дотоод журмууд, байгаль хамгаалах үйл ажиллагаа, түүнд оруулах ажилтнуудын үүрэг хариуцлагын талаар дэлгэрэнгүй сургалтын материал бэлдэж бүх ажилчдад танилцуулах, ажилчдаас байгаль орчны мэдлэг, ур чадварын үнэлгээ хийх	Жил бүр	ХАБЭА алба	Байгаль орчныг хамгаалахад ажилтны эрх үүргийг таниулж, мэдлэг олгохоор өмнө ашигладаг байсан сургалтын материалыг баяжуулан шинэчилсэн. 2022 оны 07 дугаар сарын 28-ны өдөр УТТТЗХ, ЦТТТЗХ, ЗОХ-үүдийн ээлжийн ажилчдад 40 минутын сургалт зохион байгуулав.
3	Удирдлагын дүн шинжилгээг ISO 14001:2015 стандартын 9.3 заалтын дагуу хийх	Жил бүр	ХАБЭА алба	ISO 14001:2015 стандартын 9.3 заалтын дагуу удирдлагын дүн шинжилгээ хийх аргачлалыг судалж байна. Мэргэжлийн байгууллагаас сургалт авахаар төлөвлөн ажиллаж байна.
4	Үл тохирлуудыг бүртгүүлж, хариу арга хэмжээ хугацаандаа авч чадаж байгаа эсэх, түүний биелэлтийг шалгах	Тогтмол	ХАБЭА алба	Байгаль орчны холбогдолтой асуудал гарсан тохиолдолд тухай бүр холбогдох арга хэмжээг авч ажилладаг.
5	Нутгийн унаган ургамлыг түүж, үрийн сан үүсгэн нөхөн сэргээлтийн ажилд өргөнөөр хэрэглэх	Төслийн хугацаанд	ХАБЭА алба	Байгалийн ургамлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 1.2-р заалтын дагуу ургамлын хатаамлыг бүрдүүлсэн. 2022 оноос үйлдвэрийн газрын Ногоон хөгжлийн төслийн нэгжээс мод, бутны үрийн санг үүсгэх ажил явагдаж байна. Дээрх үрийн сангаас шаардлагатай ургамлын үрийг авч ашиглах боломж бүрдсэн.
6	Нөхөн сэргээсэн талбайд ургамал амьтны мониторинг хийж, анхны байдалтай харьцуулан, гарсан үр дүнг олон нийтэд танилцуулах	Төслийн хугацаанд	ХАБЭА алба	Ил уурхайн нөхөн сэргээлт хийсэн 3-р овоолго дээр 2018 онд Ш.Отгонбилэгийн нэрэмжит технологийн сургууль, “Природа” ХХК мониторингийн судалгаа хийсэн. Уг судалгааг нөхөн сэргээлт хийсэн 32,5 га газарт хөрс, ургамал, амьтан гэсэн гурван чиглэлээр хийсэн. Судалгааны дүгнэлтээс харахад таримал болон байгалийн

				ургамлын 72 зүйл, 36 зүйл шавж, 19 зүйл шувуу, 3 зүйл хөхтөн амьтан бүртгэгдсэнээс 6 зүйл шувуу, 2 зүйлийн хөхтөн үржиж байна.
7	Жил бүр 2-3 өдрийн турш "Нээлттэй хаалганы өдөр" зохион байгуулж, үйлдвэрийн зүгээс санаачилж хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээг иргэд, орон нутгийн удирдлагад танилцуулж, тэдний санал хүсэлт, зөвлөмжийг сонсож, цаашдын төлөвлөгөөндөө тусгах	Жил бүр	ХАБЭА алба	БОАЖГ-ын салбаруудын нээлттэй хаалганы өдөрлөгөөр Эрдэнэт Цэцэрлэгт хүрээлэнд 2021 оны 10 дугаар сарын 19-ний өдөр мөн Орхон аймгийн Жаргалант суманд 2022 оны 04 дүгээр сарын 22-ны өдөр тус тус оролцсон.

Зураг 1. Давсны хүчлийг ашиглах зааварчилгаа

Зураг 2. Хачигт халдвараас урьдчилан сэргийлэх талаар зөвлөмж өгч буй байдал

Зураг 3. Химийн бодисын сав хадгалах зориулалт бүхий талбай

ИЛ УУРХАЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ НӨЛӨӨЛЛИЙН НАРИЙВЧИЛСАН ҮНЭЛГЭЭНИЙ БИЕЛЭЛТ

№	ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭ	БИЕЛЭЛТ
1	2	3
1	СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	
	Агаар орчин	
1	Агаарын чанарыг тогтмол хянах, хэмжих	Ил уурхайн 2022 оны БОМТ-нд тусгасан, байгаль орчны хяналт шинжилгээний хуваарийн дагуу агаарын чанарын шинжилгээг хийж, хяналт тавин ажиллаж байна. Тайлант хугацаанд 11 үзүүлэлтээр нийт 21 удаагийн шинжилгээ хийсэн.
2	Нөхөн сэргээх ажлыг эрчимтэй хийж, ил талбайг хамгийн бага байлгах арга хэмжээг авах, уурхайн эргэн тойрны агаараас тоосны дээж авч, тоосны тархалт, хэмжээг хянаж байх	
3	Технологийн гол замуудыг тоосжилт бууруулах бодис ашиглан дарах	Уурхайн хэмжээнд хүйтний улиралд магни, кальци хлоридоор, дулааны улиралд усаар технологийн тээврийн замын тоосыг дардаг. 2022 оны 1-р улиралд 120 тн магни хлорид цацаж уурхайн технологийн тээврийн замын тоосыг дарав. Үүнээс хойш өнөөдрийг хүртэл усаар тоос дарж байна.
4	Технологийн болон үйлдвэрлэл, тээвэрлэлтийн бусад зам, хүдэр ачих цэгүүдийн ойр орчмыг байнга чийгтэй байлгах арга хэмжээ авах	40 тн-ын усны белазаар ойр орчмыг усан тогтмол чийгтэй байлгаж тоос дэгдэхээс сэргийлж байна.
5	Ил уурхайд ашиглагдаж байгаа хүнд даацын тээврийн хэрэгслийн оношилгоог тогтмол хийлгэж, засвар үйлчилгээг хийж түлшний зарцуулалтыг нэмэгдүүлэх	Үйлдвэрийн газрын хэмжээнд тээврийн хэрэгслийн үзлэг, оношилгоог нэгдсэн байдлаар зохион байгуулдаг. Техник хэрэгслийн засвар үйлчилгээг тухай бүр хийж гүйцэтгэдэг.
Хөрсөн бүрхэвч		
6	Шинээр ашиглагдах талбайн шимт хөрсийг хуулж авах	Энэ онд нийт 10 га талбайн шимт хөрсийг ТЭЗҮ-д тусгагдсан хэмжээгээр хуулахаас 09-р сарын байдлаар 9а овоолгын дор 2.7 га газар шимт хөрс хуулалт хийгдсэн. Зураг-1.
7	Хуулсан шимт хөрсийг нөхөн сэргээлтэд ашиглахаас бусад тохиолдолд олон дахин байршлыг сольж зөөхгүй байх	Өмнөх жилүүдэд хуулсан шимт хөрсийг уурхайн бүсэд 3 газар байршуулан нийт 130 орчим мянган м.куб хөрс хадгалж байна.
8	Шүүрлийн ногоон усыг тосож цуглуулах цөөрмүүдийн хяналтыг тогтмол хийж байх	Ил уурхайн овоолгуудын 3 хэсгээс хүчиллэг ус гардаг бөгөөд тус бүр тосох бассейнтай. 1. 12-р овоолго-40000 м.куб 2. 8-р овоолго 40000 м.куб 3. БМиС-ын урд 5000 м.куб. Дээрх 3 бассейны усны түвшинд тогтмол хяналт тавин ажиллаж байна. Зураг-2.

9	Ил уурхайн бүсэд байгаа ердийн хөрсний өнгөн үе давхаргад /0-5см/ тогтмол мониторинг хийх	Ил уурхайн 2022 оны БОМТ-нд тусган, байгаль орчны хяналт шинжилгээний хуваарийн дагуу хөрсний шинжилгээг хийж, хяналт тавин ажиллаж байна. Тайлант хугацаанд 9 үзүүлэлтээр 11 цэгт 1 удаагийн шинжилгээ хийсэн. Су агууламж 2 дахин их үзүүлэлттэй гарсан байгаа нь орд газартай холбоотой юм.
10	Тос, тослох материал асгарсан тохиолдолд шингээж авах, цэвэрлэх элс, хүрз гэх мэт материал багаж хэрэгслийг байнга бэлэн байлгах, хэрвээ их хэмжээний (100 л дээш) асгаралт үүсээд цэвэрлэсний дараа хөрсний органикийн шинжилгээ хийж хянах	Уурхайд болон ил уурхайн тоног төхөөрөмжийн засварын хэсгүүдэд, өрөм, экскаваторуудад засвар үйлчилгээ хийх үед хэрэглэгдэх тос масло тосох төмөр торх болон арчих материалыг бэлдэн байрлуулсан.
11	Үйлдвэрийн аюулгүй ажиллагаа болон бодисыг хадгалах агуулах савны хяналтыг маш сайн хийх, санамсаргүй тохиолдлоор ямар нэгэн бодис хөрсөнд алдагдаж бохирдолд үүссэн тохиолдолд саармагжуулах болон цэвэрлэх бүх арга хэмжээг авах, цэвэрлэгээний дараа хяналт мониторингийг хийх	ЭТБҮ-ийн химийн бодисын агуулахад 7 хоногт 1 удаа хяналт хийдэг. Дээрх нөхцөл байдал үүссэн тохиолдолд холбогдох арга хэмжээг авч ажиллана.
Усан орчин		
12	Уурхайн ойр орчмын нутаг дэвсгэрийн уст давхаргын үзүүлэлтэд байнга хяналт тавьж байх, уурхай орчимд цооногийн түвшинг тогтмол хянах;	Геологи маркшейдерын хэлтсээс уурхайн 17 цэгт 2013 оноос хойш усны түвшинг тогтмол хэмжиж, хяналт тавьж байна. Хяналтын цооногийн хэмжилтийн мэдээллээс үзвэл усны түвшинд хэлбэлзэл гараагүй байна.
13	Овоолгын хүчиллэг урсцыг хянах, урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх. Байнгын хяналт шинжилгээ хийж байх	Ил уурхайн овоолгуудын 3 хэсгээс хүчиллэг ус гардаг бөгөөд тус бүр тосох бассейнтай. 12-р овоолго-40000 м.куб, 8-р овоолго 40000 м.куб, БМиС-ын урд 5000 м.куб. Дээрх 3 бассейны усны түвшинд тогтмол хяналт тавин ажиллаж байна.
Ургамлан нөмрөг		
14	Биологийн нөхөн сэргээлтийн талбайг нэмэгдүүлэх	2022 оны төлөвлөгөөнд хоосон чулуулгийн 3.9 га талбайд техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт хийхээр төлөвлөн гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулах ажиллагаа явагдаж байна.
15	Нөхөн сэргээлтийн үр дүнг стандартад хүргэхэд хяналт тавих	2022 оны 05, 06 дугаар сард 2021 онд тарьсан моднуудыг услах, өмнөх жилүүдэд тариад ургаагүй модыг цэвэрлэх ажлыг хийж гүйцэтгэв. Зураг-3.
Удирдлага, зохион байгуулалтын талаар авах арга хэмжээ		
16	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулах, хэрэгжилтийг хангах, биелэлтийг тайлагнах	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 29–ний өдрийн А/618 тоот тушаалаар батлагдсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан баглах, тайлагнах журам”-д нийцүүлэн Ил уурхайн онцлогтой уялдуулан тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөгөө БОНХХ-тэй зөвшилцөн боловсруулж, хагас жил, жилийн эцсээр тайлагнадаг.

НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ, НОГООН БАЙГУУЛАМЖИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ		
Нөхөн сэргээх арга хэмжээ		
17	Сөөг, модны суулгац тариалах /нөхөн сэргээлт хийх талбайн 40%/	Жил бүр хавар намрын улиралд бүх нийтийн мод тарих өдрөөр тарилт хийдэг. Ил уурхайн хэмжээнд 2022 онд нийт 3 төрлийн 3250 ширхэг мод тарьсан. Зураг-4.
ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ		
18	Химийн бодисын сав баглаа, хаягдлыг их хэмжээгээр хуримтлуулж удаан хугацаагаар хадгалахгүй байх, үйлдвэрээс зохих журмын дагуу материалыг бүрдүүлж хаягдлыг устгуулах тухай хүсэлтийг гаргаж байх	ИУ нь БОНХХ-ээс гаргасан хуваарийн дагуу мэргэжлийн байгууллагад холбогдох журмын дагуу аюултай хог хаягдлыг шилжүүлдэг.
19	Үйл ажиллагаанаас үүсэх аюултай хог хаягдлыг /авто тээврийн хэрэгслээс гарах аюултай хог хаягдал/ устгах, аж ахуйн нэгжид шилжүүлэх хүртэл түр хадгалах зориулалтын, стандартын шаардлага хангасан агуулахтай болох	ЭТБҮ-д химийн бодисын сав, баглааг зориулалтын агуулахад хадгалдаг, төмөр торхыг тос, химийн бодис хөрсөнд шингэхээс сэргийлсэн цементэн талбай дээр хурааж байна.
20	Тээврийн хэрэгслийн аккумулятор, ажилласан тос зэрэг дахин боловсруулах боломжтой хог хаягдлыг холбогдох журмын дагуу цуглуулж, дахин боловсруулах үйл ажиллагаа явуулдаг аж ахуйн нэгж компаниудтай гэрээ байгуулан хүлээлгэж өгөх	Аюултай хог хаягдлыг устгах, дахин боловсруулах эрх бүхий компаниудад холбогдох журмын дагуу шилжүүлдэг. 2022 онд 90 тн ажилласан масло тосыг “Монпиги ойл” ХХК-нд гэрээний дагуу шилжүүлсэн.
ОРЧНЫ ХЯНАЛТ, ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР		
21	Уурхайн мониторингийн цэгүүд дээр TSP, PM10, PM2.5 хэмжилтийг сард нэг удаа хэмжилт хийх	Ил уурхайн 2022 оны БОМТ-нд тусган, байгаль орчны хяналт шинжилгээний хуваарийн дагуу агаарын чанарын шинжилгээг 11 үзүүлэлтээр хийж, хяналт тавин ажиллаж байна.
22	Хүнд металлуудын шинжилгээ хийх (ялангуяа Cu, Mo)	Ил уурхайн 2022 оны БОМТ-нд тусган, байгаль орчны хяналт шинжилгээний хуваарийн дагуу хөрсний 11 цэгээс дээж авч шилгээ хийсэн. Шинжилгээний дүнг MNS 5850:2008 стандарттай харьцуулахад Cu агууламж 4 цэгт 1-3 дахин их, Мо хүлцэх хэмжээндээ байна. Зэсийн агуулга өндөр байгаа тухайн орд газартай холбоотой.
23	Өмнөх жилүүдэд нөхөн сэргээлт хийсэн талбайнуудад тарьсан тарьц суулгацын өсөлт хөгжилт, өвөлжилтийн байдлыг хянах	Өмнө жил болон тухайн жилд тарьсан модны өвөлжилтийн бэлтгэлийг ханган намар орой 10 сарын дундуур цэнэг усалгааг хийсэн.
24	Ногоон байгууламжид зориулан тарьсан тарьц суулгацын хяналт шинжилгээ	Нөхөн сэргээлт хийсэн ногоон байгууламжид тогтмол хяналт тавьж, арчилгааг тухай бүр хийдэг. Мод услах хуваарийн дагуу усалгаа хийгдсэн.

Зураг 1. Шимт хөрс хуулж буй байдал.

Зураг 2. Цөөрмүүдэд хяналт тавьсан байдал

Зураг 3. Усалгаа, арчилгаа

**ЗАСВАР, МЕХАНИКИЙН ЗАВОДЫН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ НӨЛӨӨЛЛИЙН НАРИЙВЧИЛСАН
ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ТАЙЛАН**

№	Хийгдэх ажил	Хугацаа	Биелэлт	Тайлбар
1	2	3	4	5
I. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөөний биелэлт				
Агаарын чанар				
1.	“Ногоон төгөлд”-д хуваарьт талбай дээр мод тарих, усалж арчлах. /Тоосжилтыг бууруулах/	I-IV улирал	100%	Байгаль орчин ногоон хөгжлийн хэлтсээс гаргасан графикийн дагуу усалгаа хийж гүйцэтгэсэн.
2.	Талбайн орчимд усалгаа, цэвэрлэгээ хийх, авто машины явалтаар үүссэн тоосонцрыг зайлуулах.	I-IV улирал	100%	Тоосжилтыг бууруулах зорилгоор тогтмол усалгаа, цэвэрлэгээг хийсэн.
3.	Төсөл хэрэгжих хугацаанд мэргэжлийн байгууллагаар агаарын сорьц авхуулан шинжилгээ хийлгэж, зөвлөгөө авч байх.	II, IV	100%	Байгаль орчин ногоон хөгжлийн хэлтсийн Байгаль орчны лабораториор улиралд 1 удаа хяналтын шинжилгээг графикийн дагуу хийж байна.
4.	Бохирдол ихтэй газар ажиллаж буй ажилчдад хувийн хамгаалах хэрэгслийг тараах, тогтмол хэрэглүүлж хэвшүүлэх.	Тогтмол	100%	Хангамжаас хамааран ажилчдын хувийн хамгаалах хэрэгслийг олгож хэвшүүлсэн.
5.	Тоосжилтын хяналтыг тоосжилт үүсэх эх үүсвэрүүд болон ажлын байранд тогтмол хийж, ихэссэн үед холбогдох арга хэмжээг авч байх.	Тогтмол	100%	Тоосжилт үүсэх эх үүсвэрүүд дээр тоосжилт бууруулах ажлын хүрээнд нэмэлт агааржуулалтын хоолой суурилуулав.
6.	Агаар бохирдуулагчид ихээр үүсэж буй цех, дамжлагуудад агааржуулалтыг тогтмол хийж байх, хяналт тавих. Хяналтын үр дүнгээр шаардлагатай сайжруулалтын ажлуудыг тухай бүр хийж байх.	Тогтмол	100%	Агааржуулалтыг тогтмол хийж, бохир агаар цэвэрлэх байгууламжийн сайжруулалт хийн нэмэлт агааржуулалтын хоолой хийж байрлуулав.
ГАЗРЫН ГАДАРГА, ХӨРС, УРГАМАЛ				
7.	Гадаад орчны зохион байгуулалтыг сайжруулах чиглэлээр хийгдэх арга хэмжээ /бүтээгдэхүүнийг буулгах талбайг тэмдэгжүүлэх.	I-IV улирал	100%	Ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор 800м ² талбайг зүлэгжүүлж, 2000 ширхэг цэцэг, 200 ширхэг мод тарьсан.
8.	Орчныг тохижуулах, мод бут /жимс, жимсгэнэ, чацаргана г.м тарих		100%	Ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор 800м ² талбайг зүлэгжүүлж, 2000 ширхэг цэцэг, 200 ширхэг мод тарьсан.
9.	Хог хаягдлаас бохирдохоос сэргийлж тухай бүрд нь ангилан зайлуулах арга хэмжээ авах.		100%	Энгийн хатуу хог хаягдлын гэрээний дагуу ангилан ялгаж хаяж байна.
10.	Газар ашиглалт, хөрсний бохирдолд нөлөөлж буй нөлөөлөл байгаа эсэхийг тодорхойлох, Байгаль орчны хяналт шинжилгээний хүрээнд хамруулах.		100%	Байгаль орчны лабораториор графикийн дагуу жилд нэг удаа хэмжилт шинжилгээ хийлгэдэг бөгөөд

11.	Төслийн талбайн орчмын хөрсний бохирдлыг тодорхойлох хяналт шинжилгээ хийлгэх.		100%	зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс хэтэрсэн үзүүлэлт илрээгүй.
12.	Байгаль орчны хяналт шинжилгээний үр дүнг тодорхойлж биелэлтийн тайланд тусгах, тус үр дүнд үндэслэн стандартаас илүү бохирдолтой талбайн хөрсийг солих, саармагжуулах хаях арга хэжээг тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгаж хэрэгжүүлж байх.	Дотоод төлөвлөлтөөр	100%	Хэмжилт шинжилгээний үр дүнд үндэслэн бохирдол үүссэн тохиолдолд төлөвлөгөөнд тусган арга хэмжээ авч ажиллана.
13.	УС			
14.	Ахуйн бүх төрлийн бохир ус дамжуулах хоолойн холбооснуудаар ус алдагдаж байгаа эсэхийг үе үе хянах боломжтой тоноглох, хянаж байх.	Тогтмол	100%	Ахуйн бүх төрлийн бохир ус дамжуулах хоолойн холбооснууд дээр тогтмол хяналт тавин, зөрчил гармагц илрүүлэн арилгаж байна.
15.	Ц. Нөхөн сэргээлт, ногоон байгууламж байгуулах төлөвлөгөө биелэлт			
16.	Төслийн талбайн ургамал талхлагдсан газруудад олон наст ургамлын үр тариалж ургамалжуулах.	II-III улирал	100%	Заводын хувьд хэд хэдэн төслийн ажил явагдаж байна. Тухай бүрд нь хяналт тавин нөхөн сэргээх ажил хийгдэж байна.
17.	Захиргааны байрны дотор болон гадна талбайг цэцэгжүүлэх.	II-III улирал	100%	Ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор захиргааны байр орчимд нийт 2000 ширхэг /петюна/ цэцэг тарьсан.
18.	Мод, Бут, олон наст ургамлын бордох, арчилгаа.	II-III улирал	100%	Ногоон байгууламжийн ургалт болон усалгаа бордооны ажилд хяналт тавин ургалт муутай модыг бордож ургалтад анхааран ажиллаж байна.
19.	Ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх, шилжүүлэн суулгах талаар мэргэжлийн байгууллагаас зөвлөх үйлчилгээ авах.	I-IV улирал	100%	Байгаль орчин ногоон хөгжлийн хэлтсээс зохион байгуулсан мод тарих, арчлах сургалтад хамрагдаж мэдлэг мэдээллийг дээшлүүлсэн.
20.	Зөвлөх үйлчилгээний дагуу мод, бут сөөгийг шилжүүлэн суулгах.	I-IV улирал	100%	Зөвлөх үйлчилгээний дагуу заводын хэмжээнд 5ш бургас, 8 ш улиас шилжүүлэн суулган ургуулж байна.
21.	Модны ёроолыг шохойдож, замын бордюр, хайс будах.	II улирал	100%	Нийт 100 орчим мод шохойдож, 700м урттай бордюр, хайс будсан.
Ш. Химийн бодисын эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт				
22.	Байнгын хяналт тавих	Тогтмол	100%	Тогтмол хяналт тавин ажилладаг.
23.	Химийн бодисын үлдэгдэл, сав баглаа боодлыг тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуй нэгжид шилжүүлэх.	I-IV улирал	50%	Байгаль орчин ногоон хөгжлийн хэлтсийн заавар, зөвшөөрлийн дагуу, тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуй нэгжид шилжүүлдэг.
24.	Цаг агаарын мэдээг байнга авч үйл ажиллагаатайгаа холбон ажиллах, болзошгүй ослоос урьдчилан сэргийлэх гарын авлагатай болох.	Тогтмол	100%	Байгаль орчин ногоон хөгжлийн хэлтсээс цаг агаарын мэдээг тогтмол авч мэдээлж байна.

25.	Ажилтан албан хаагчдад сургалт зохион байгуулах, аюулгүй ажиллагааны талаарх мэдээллийг өгч байх, самбартай болох.	I-IV улирал	100%	Аюулгүй ажиллагааны 112 ширхэг самбар хийгдэж, сургалтад нийт 16 ажилчин, шинэ ажилтны сургалтад 25 ажилчин хамрагдсан.
26.	Болзошгүй аюул ослын үед ашиглах холбооны хэрэгсэлтэй байх.	Тогтмол	100%	Холбооны хэрэгсэл ашиглан ажиллаж байна.
27.	Ажилчдад зориулалтын хөдөлмөр хамгааллын хувцас өмсөх, зориулалтын угаалгын өрөөнд угааж, цэвэрлэх.	Тогтмол	100%	Химийн бодист тэсвэртэй зориулалтын хөдөлмөр хамгааллын хэрэгслийг өмсгөж, Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал эрүүл ахуйн хэлтсийн зааврын дагуу ажиллаж байна.
28.	Болзошгүй аюул ослын үед бие, нүд угаах зориулалтын шүршүүрийг байрлуулах.	Тогтмол	100%	Урьдчилан сэргийлэх анхны тусламжийн хайрцгийг жилд 2-3 удаа шинэчилж тогтмол хяналт тавин ажилдаг.
IV. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний бислэлт				
29.	Намрын унасан навч хогийг цэвэрлэж хаях.	III улирал	30%	Намрын унасан навчийг тогтмол цэвэрлэн хаядаг.
30.	Үйлдвэрлэлийн хог хаягдлыг тогтмол хугацаанд тээвэрлэж хаяж байх.	Тогтмол	100%	Үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанаас үүсэж буй энгийн хатуу хог хаягдлыг ангилан ялгаж хуваарийн дагуу төвлөрсөн хогийн цэгт шилжүүлж байна.
31.	Цутгуурын цехийн дахин хайлах хар төмрийн ил агуулахын төмрийг ангилан ялгах, хог хаягдлыг зайлуулах.	II-III- IV улирал	40%	Үйлдвэрийн газар нь “МЭЙНСПРИНГ” ХХК-тай 2022 оны 07-р сарын 18-ны өдөр 7/057-22 тоот “Дахин хайлуулах төмрийн ил агуулахыг ангилан ялгах, хашаа барих” ажлын гэрээ байгуулан, төлөвлөгөөний дагуу ажиллаж байна. Энэхүү ажлын хүрээнд 17,550 тонн хог хаягдлыг төвлөрсөн хогийн цэг рүү шилжүүлж, 802,940 кг металлыг ангилан ялгасан. Мөн хашаа барих болон 1296 м ² талбай цутгах ажил төлөвлөгөөний дагуу 30%-ын гүйцэтгэлтэй байна.
32.	Цутгуурын цехийн өргөтгөлийн гадна талбай, төмрийн ил агуулахын зам дагуу ба авто машины зогсоол дээр хогийн сав хийж байрлуулах	II-III- IV улирал	100%	Гурван төрлийн хогийн сав хийж байршуулан хог хаягдлыг ангилан хаяж байна.
33.	Цутгуурын цехийн хайлалтаас үүсдэг хаягдал шаар, тортгийг дахин боловсруулах талаар судалгааны ажил хийх.	II-III улирал	80%	Судалгааны ажил хийгдэж байна.
34.	Хог хаягдлын цэгүүдэд тэмдэг тэмдэглэгээ хийж байрлуулах.	Тогтмол	100%	Заводын гадна талбайн нэгдсэн хогийн цэгийн 3 төрлийн хогийн саван дээр тэмдэг тэмдэглэгээ хийсэн.
35.	Хариуцсан талбайн суваг шуудууны цэвэрлэгээ, засвар үйлчилгээ хийх.	Тогтмол	100%	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний дагуу суваг шуудууны цэвэрлэгээ тогтмол хийж байна.
V. Удирдлага, зохион байгуулалтын талаар авах арга хэмжээ				

36.	Жил бүр БОМТ гарган БОНХХ-т хүргүүлэн өгөх	Тогтмол	100%	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө гарган Байгаль орчин ногоон хөгжлийн хэлтсээр хянуулан батлуулах ажил тогтмол хийгддэг.
37.	ХАБЭА-н нөхцөл сайжруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	Тогтмол	100%	Тогтмол хийж батлуулан мөрдөлтөд хяналт тавин ажиллаж байна.
38.	Бүх ажиллагсдыг жилд 1 удаа нарийн мэргэжлийн эмч нарын үзлэгт хамруулж байх.	Жилд 1	100%	“Эрдэнэт медикал” эмнэлэгт 13 төрлийн багцаар жилд нэг удаа бүх ажилчдыг үзлэгт хамруулдаг.
39.	ХАБЭА-н нөхцөлийг сайжруулах сургалт зохион байгуулах, галын аюулгүй ажиллагааны талаар аймгийн ГГТХХэлтэстэй хамтран галын аюулаас урьдчилан сэргийлэх үзүүлэх сургууль хийх.	Тогтмол	100%	ХАБЭА-н чиглэлээр нэн түрүүнд Хөдөлмөр аюулгүй байдал гэсэн уриатай тогтсон заавар, зөвлөгөө сургалт ухуулга явуулдаг.
40.	ХАБЭА-н дүрмийн дагуу үзлэг, шалгалтыг тогтмолжуулж илэрсэн зөрчлийг тухай бүр арилгах ажлыг зохион байгуулах.	Тогтмол	100%	Хөдөлмөр аюулгүй байдлын товчооноос байнгын хяналт тавин ээлжит ба ээлжит бус шалгалтыг явуулж илэрсэн зөрчлийг арилгуулах арга хэмжээ аван ажиллаж байна.
41.	Ажилчдыг шаардлагатай хувцас, тусгай хамгаалах, амны хаалт, малгай зэргээр хангах.	Тогтмол	100%	Хувьн хамгаалах хэрэгслийн хангалт төдийлөн сайн биш ч гэсэн ажилчдын дотоод нөөц бололцоонд тулгуурлан ажиллаж байна
42.	Ажилчдын эрүүл мэндэд хор хөнөөл учруулахаас сэргийлэн тэжээллэг, хор саармагжуулах бүтээгдэхүүн, тухайлбал сүү, аарц, гүүний саам зэргээр хангах зардал.	Тогтмол	100%	Хэвийн болон хүнд, хортой нөхцөлд ажилладаг ажилчдад тогтмол гэрээний дагуу хор саармагжуулах бүтээгдэхүүнээр олгодог.
№	Хийгдэх ажил	Хугацаа	Биелэлт	Тайлбар
1	2	3	4	5
VI. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөөний биелэлт				
Агаарын чанар				
43.	“Ногоон төгөлд”-д хуваарьт талбай дээр мод тарих, усалж арчлах. /Тоосжилтыг бууруулах/	I-IV улирал	100%	Байгаль орчин ногоон хөгжлийн хэлтсээс гаргасан графикийн дагуу усалгаа хийж гүйцэтгэсэн.
44.	Талбайн орчимд усалгаа, цэвэрлэгээ хийх, авто машины явалтаар үүссэн тоосонцрыг зайлуулах.	I-IV улирал	100%	Тоосжилтыг бууруулах зорилгоор тогтмол усалгаа, цэвэрлэгээг хийсэн.
45.	Төсөл хэрэгжих хугацаанд мэргэжлийн байгууллагаар агаарын сорьц авхуулан шинжилгээ хийлгэж, зөвлөгөө авч байх.	II, IV	100%	Байгаль орчин ногоон хөгжлийн хэлтсийн Байгаль орчны лабораториор улиралд 1 удаа хяналтын шинжилгээг графикийн дагуу хийж байна.
46.	Бохирдол ихтэй газар ажиллаж буй ажилчдад хувийн хамгаалах хэрэгслийг тараах, тогтмол хэрэглүүлж хэвшүүлэх.	Тогтмол	100%	Хангамжаас хамааран ажилчдын хувийн хамгаалах хэрэгслийг олгож хэвшүүлсэн.

47.	Тоосжилтын хяналтыг тоосжилт үүсэх эх үүсвэрүүд болон ажлын байранд тогтмол хийж, ихэссэн үед холбогдох арга хэмжээг авч байх.	Тогтмол	100%	Тоосжилт үүсэх эх үүсвэрүүд дээр тоосжилт бууруулах ажлын хүрээнд нэмэлт агааржуулалтын хоолой суурилуулав.
48.	Агаар бохирдуулагчид ихээр үүсэж буй цех, дамжлагуудад агааржуулалтыг тогтмол хийж байх, хяналт тавих. Хяналтын үр дүнгээр шаардлагатай сайжруулалтын ажлуудыг тухай бүр хийж байх.	Тогтмол	100%	Агааржуулалтыг тогтмол хийж, бохир агаар цэвэрлэх байгууламжийн сайжруулалт хийн нэмэлт агааржуулалтын хоолой хийж байрлуулав.
ГАЗРЫН ГАДАРГА, ХӨРС, УРГАМАЛ				
49.	Гадаад орчны зохион байгуулалтыг сайжруулах чиглэлээр хийгдэх арга хэмжээ /бүтээгдэхүүнийг буулгах талбайг тэмдэгжүүлэх.	I-IV улирал	100%	Ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор 800м ² талбайг зүлэгжүүлж, 2000 ширхэг цэцэг, 200 ширхэг мод тарьсан.
50.	Орчныг тохижуулах, мод бут /жимс, жимсгэнэ, чацаргана г.м тарих		100%	Ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор 800м ² талбайг зүлэгжүүлж, 2000 ширхэг цэцэг, 200 ширхэг мод тарьсан.
51.	Хог хаягдлаас бохирдохоос сэргийлж тухай бүрд нь ангилан зайлуулах арга хэмжээ авах.		100%	Энгийн хатуу хог хаягдлын гэрээний дагуу ангилан ялгаж хаяж байна.
52.	Газар ашиглалт, хөрсний бохирдолд нөлөөлж буй нөлөөлөл байгаа эсэхийг тодорхойлох, Байгаль орчны хяналт шинжилгээний хүрээнд хамруулах.		100%	Байгаль орчны лабораториор графикийн дагуу жилд нэг удаа хэмжилт шинжилгээ хийлгэдэг бөгөөд зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс хэтэрсэн үзүүлэлт илрээгүй.
53.	Төслийн талбайн орчмын хөрсний бохирдлыг тодорхойлох хяналт шинжилгээ хийлгэх.		100%	
54.	Байгаль орчны хяналт шинжилгээний үр дүнг тодорхойлж биелэлтийн тайланд тусгах, тус үр дүнд үндэслэн стандартаас илүү бохирдолтой талбайн хөрсийг солих, саармагжуулах хаях арга хэмжээг тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгаж хэрэгжүүлж байх.	Дотоод төлөвлөлтөөр	100%	Хэмжилт шинжилгээний үр дүнд үндэслэн бохирдол үүссэн тохиолдолд төлөвлөгөөнд тусган арга хэмжээ авч ажиллана.
55.	УС			
56.	Ахуйн бүх төрлийн бохир ус дамжуулах хоолойн холбооснуудаар ус алдагдаж байгаа эсэхийг үе үе хянах боломжтой тоноглох, хянаж байх.	Тогтмол	100%	Ахуйн бүх төрлийн бохир ус дамжуулах хоолойн холбооснууд дээр тогтмол хяналт тавин, зөрчил гармагц илрүүлэн арилгаж байна.
57.	VII. Нөхөн сэргээлт, ногоон байгууламж байгуулах төлөвлөгөө биелэлт			
58.	Төслийн талбайн ургамал талхлагдсан газруудад олон наст ургамлын үр тариалж ургамалжуулах.	II-III улирал	100%	Заводын хувьд хэд хэдэн төслийн ажил явагдаж байна. Тухай бүрд нь хяналт тавин нөхөн сэргээх ажил хийгдэж байна.
59.	Захиргааны байрны дотор болон гадна талбайг цэцэгжүүлэх.	II-III улирал	100%	Ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор захиргааны байр орчимд нийт 2000 ширхэг /петюна/ цэцэг тарьсан.

60.	Мод, Бут, олон наст ургамлын бордох, арчилгаа.	II-III улирал	100%	Ногоон байгууламжийн ургалт болон усалгаа бордооны ажилд хяналт тавин ургалт муутай модыг бордож ургалтад анхааран ажиллаж байна.
61.	Ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх, шилжүүлэн суулгах талаар мэргэжлийн байгууллагаас зөвлөх үйлчилгээ авах.	I-IV улирал	100%	Байгаль орчин ногоон хөгжлийн хэлтсээс зохион байгуулсан мод тарих, арчлах сургалтад хамрагдаж мэдлэг мэдээллийг дээшлүүлсэн.
62.	Зөвлөх үйлчилгээний дагуу мод, бут сөөгийг шилжүүлэн суулгах.	I-IV улирал	100%	Зөвлөх үйлчилгээний дагуу заводын хэмжээнд 5ш бургас, 8 ш улиас шилжүүлэн суулган ургуулж байна.
63.	Модны ёроолыг шохойдож, замын бордюр, хайс будах.	II улирал	100%	Нийт 100 орчим мод шохойдож, 700м урттай бордюр, хайс будсан.
VIII. Химийн бодисын эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт				
64.	Байнгын хяналт тавих	Тогтмол	100%	Тогтмол хяналт тавин ажилладаг.
65.	Химийн бодисын үлдэгдэл, сав баглаа боодлыг тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуй нэгжид шилжүүлэх.	I-IV улирал	50%	Байгаль орчин ногоон хөгжлийн хэлтсийн заавар, зөвшөөрлийн дагуу, тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуй нэгжид шилжүүлдэг.
66.	Цаг агаарын мэдээг байнга авч үйл ажиллагаатайгаа холбон ажиллах, болзошгүй ослоос урьдчилан сэргийлэх гарын авлагатай болох.	Тогтмол	100%	Байгаль орчин ногоон хөгжлийн хэлтсээс цаг агаарын мэдээг тогтмол авч мэдээлж байна.
67.	Ажилтан албан хаагчдад сургалт зохион байгуулах, аюулгүй ажиллагааны талаарх мэдээллийг өгч байх, самбартай болох.	I-IV улирал	100%	Аюулгүй ажиллагааны 112 ширхэг самбар хийгдэж, сургалтад нийт 16 ажилчин, шинэ ажилтны сургалтад 25 ажилчин хамрагдсан.
68.	Болзошгүй аюул ослын үед ашиглах холбооны хэрэгсэлтэй байх.	Тогтмол	100%	Холбооны хэрэгсэл ашиглан ажиллаж байна.
69.	Ажилчдад зориулалтын хөдөлмөр хамгааллын хувцас өмсөх, зориулалтын угаалгын өрөөнд угааж, цэвэрлэх.	Тогтмол	100%	Химийн бодист тэсвэртэй зориулалтын хөдөлмөр хамгааллын хэрэгслийг өмсгөж, Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал эрүүл ахуйн хэлтсийн зааврын дагуу ажиллаж байна.
70.	Болзошгүй аюул ослын үед бие, нүд угаах зориулалтын шүршүүрийг байрлуулах.	Тогтмол	100%	Урьдчилан сэргийлэх анхны тусламжийн хайрцгийг жилд 2-3 удаа шинэчилж тогтмол хяналт тавин ажилдаг.
IX. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт				
71.	Намрын унасан навч хогийг цэвэрлэж хаях.	III улирал	30%	Намрын унасан навчийг тогтмол цэвэрлэн хаядаг.
72.	Үйлдвэрлэлийн хог хаягдлыг тогтмол хугацаанд тээвэрлэж хаяж байх.	Тогтмол	100%	Үйлдвэрлэлийн хог хаягдлыг ангилан ялгаж хугацаандаа хаяж байна.
73.	Цутгуурын цехийн дахин хайлах хар төмрийн ил агуулахын төмрийг ангилан ялгах, хог хаягдлыг зайлуулах.	II-III- IV улирал	40%	“МЭЙНСПРИНГ” ХХК-нь 2022 оны 07-р сарын 18-ны өдөр гэрээ байгуулан, төлөвлөгөөний дагуу ажиллаж байна.

74.	Цутгуурын цехийн өргөтгөлийн гадна талбай, төмрийн ил агуулахын зам дагуу ба авто машины зогсоол дээр хогийн сав хийж байрлуулах	II-III- IV улирал	100%	Гурван төрлийн хогийн сав хийж байршуулан хог хаягдлыг ангилан хаяж байна.
75.	Цутгуурын цехийн хайлалтаас үүсдэг хаягдал шаар, тортгийг дахин боловсруулах талаар судалгааны ажил хийх.	II-III улирал	80%	Судалгааны ажил хийгдэж байна.
76.	Хог хаягдлын цэгүүдэд тэмдэг тэмдэглэгээ хийж байрлуулах.	Тогтмол	100%	Заводын гадна талбайн нэгдсэн хогийн цэгийн 3 төрлийн хогийн саван дээр тэмдэг тэмдэглэгээ хийсэн.
77.	Хариуцсан талбайн суваг шуудууны цэвэрлэгээ, засвар үйлчилгээ хийх.	Тогтмол	100%	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний дагуу суваг шуудууны цэвэрлэгээ тогтмол хийж байна.
Х. Удирдлага, зохион байгуулалтын талаар авах арга хэмжээ				
78.	Жил бүр БОМТ гарган БОНХХ-г хүргүүлэн өгөх	Тогтмол	100%	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө гарган Байгаль орчин ногоон хөгжлийн хэлтсээр хянуулан батлуулах ажил тогтмол хийгддэг.
79.	ХАБЭА-н нөхцөл сайжруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	Тогтмол	100%	Тогтмол хийж батлуулан мөрдөлтөд хяналт тавин ажиллаж байна.
80.	Бүх ажиллагсдыг жилд 1 удаа нарийн мэргэжлийн эмч нарын үзлэгт хамруулж байх.	Жилд 1	100%	“Эрдэнэт медиал” эмнэлэгт 13 төрлийн багцаар жилд нэг удаа бүх ажилчдыг үзлэгт хамруулдаг.
81.	ХАБЭА-н нөхцөлийг сайжруулах сургалт зохион байгуулах, галын аюулгүй ажиллагааны талаар аймгийн ГГТХХэлтэстэй хамтран галын аюулаас урьдчилан сэргийлэх үзүүлэх сургууль хийх.	Тогтмол	100%	ХАБЭА-н чиглэлээр нэн түрүүнд Хөдөлмөр аюулгүй байдал гэсэн уриатай тогтсон заавар, зөвлөгөө сургалт ухуулга явуулдаг.
82.	ХАБЭА-н дүрмийн дагуу үзлэг, шалгалтыг тогтмолжуулж илэрсэн зөрчлийг тухай бүр арилгах ажлыг зохион байгуулах.	Тогтмол	100%	Хөдөлмөр аюулгүй байдлын товчооноос байнгын хяналт тавин ээлжит ба ээлжит бус шалгалтыг явуулж илэрсэн зөрчлийг арилгуулах арга хэмжээ аван ажиллаж байна.
83.	Ажилчдыг шаардлагатай хувцас, тусгай хамгаалах, амны хаалт, малгай зэргээр хангах.	Тогтмол	100%	Хувьцан хамгаалах хэрэгслийн хангалт төдийлөн сайн биш ч гэсэн ажилчдын дотоод нөөц бололцоонд тулгуурлан ажиллаж байна
84.	Ажилчдын эрүүл мэндэд хор хөнөөл учруулахаас сэргийлэн тэжээллэг, хор саармагжуулах бүтээгдэхүүн, тухайлбал сүү, аарц, гүүний саам зэргээр хангах зардал.	Тогтмол	100%	Хэвийн болон хүнд, хортой нөхцөлд ажилладаг ажилчдад тогтмол гэрээний дагуу хор саармагжуулах бүтээгдэхүүнээр олгодог.

Агаарын дээж авах явц:

Бохир агаар цэвэрлэх байгууламжид засвар хийсэн байдал:

Хогийн саанд ялгах тэмдэг тэмдэглээгээ хийсэн байдал:

Ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлсэн байдал:

Автозамын цэвэрлэгээ:

Засвар механикийн заводын талбай дахь үерийн усны суваг шуудуун цэвэрлэгээ:

Мод шохойдсон байдал:

Модны усалгаа хийсэн байдал:

“ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР” ТӨҮГ

**“ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР” ТӨҮГ-ЫН 2022 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНД ХАВСРАГДАХ МАТЕРИАЛУУД**

Орхон аймаг

ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИЙН СОРИЛТЫН ДҮН

Ус

Дээжийг авсан газрын нэр: ТЛГ | Материал техник хангамжийн бааз
Дээж авсан хүний нэр, албан тушаал: Лаборант С.Бурмаа,
Дээж авахад хамт явсан хүний нэр, албан тушаал:

Дээж авсан огноо: 2022-07-27

Шинжилсэн огноо: 2022-07-27 -2022-07-27

Нууцлалын дугаар: ЛЖ.ОЭ-01-02/06-ХУ (158)

Дээж авах үеийн паспорт : ББ-102-13/П-78,

№ 48

Хэвлэсэн огноо 2022-07-29
он-сар-өдөр

Шинжилгээний дүн

№	Цэг	САЗ-102-13/...		Салхинны чиглэл	САЗ-102-13/...													MNS ISO...														
		02	25		рН	03	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	21	18	4423-1997	11923-2001	6059-2005	4341-96	4425-1997	4399-96						
		t ус	t агар	°C	УХ	Fe	Cu	Mo	SO ₄ ²⁻	NH ₄ ⁺	NO ₃ ⁻	Mn	Cr ⁶⁺	Zn	SiO ₂	PO ₄ ³⁻	F	Өнгө	XY	ЖБ	Хатуу дав	Ca ²⁺	Mg ²⁺	CO ₃ ²⁻	МТ/л	МТ/л	МТ/л	МТ/л	МТ/л	МТ/л	МТ/л	
1	Нефть бааз цооног	6.2	17.2	-	0	0.16	0.11	0.06	600	1.0	3.1	0.012	0.1	0.007	0.34	19	0.10	0.63	13	102.5	46.58	483.8	289.4	0	2257	9.05	-	-	-	-	-	
	MNS 6148:2010	-	-	-	-	0.3	1	0.04	500	3	50	1	0.1	0.005	5	-	3.5	1.5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

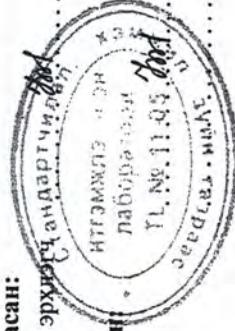
Шинжилгээг хянасан:

/ Лабораторийн эрх зүйч андартчид / С.Баялаг

Шинжилгээ хийсэн:

Лаборант

С.Бурмаа

“ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР” ТӨҮГ
БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НОГООН ХӨГЖЛИЙН ХЭЛТЭС
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ЛАБОРАТОРИ

ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИЙН СОРИЛТЫН ДҮН

№ 20

Хэлэгсэн огноо 2022-09-23
он-сар-өдөр

Хөрс

Дээжийг авсан газрын нэр: ТЛТ | Нефть баазын хэсэг

Дээж авсан хүний нэр, албан тушаал:

Дээж авахад хамт явсан хүний нэр, албан тушаал:

Дээж авсан огноо: 2022-08-30

Шинжилсэн огноо: 2022-08-30 -2022-09-20

Нууцлалын дугаар: ЛЖ.ОЭ-01-02/06-Х (56-57)

Дээж авах үеийн паспорт : ББ-102-13/П-93,

Шинжилгээний дүн

№	Цэг	Дээж авсан цаг	САЗ-102-13/...				MNS ISO...				САЗ-102-13/...						
			02		25	10523:2001		11465-1999		23		24					
			t хөрс	t агаар	Салхины хурд	pH	Чийг	ХУ	Ялзмаг	Cu	Pb	Cr	Zn	Mo	As		
1	Дизель тулшний рез.парк	10:55	13.7	17.8	1.4-2.8	-	7.98	0.98	99.02	2.32	542.12	20.96	6.60	80.70	10.23	11.46	
2	Маслын станцын №3-н гадна талбай	11:03	13.6	18.5	2.2-2.9	-	7.95	1.12	98.77	4.03	636.8	18.18	51.50	90.03	10.42	10.84	
												500	500	400	600	20	30

Шинжилгээг хянасан:

Лабораторийн эрхлэгч

С.Баалаг

Шинжилгээ хийсэн:

Лаборант

Д.Мөнгөншагай

Сорилтын дүн нь тухайн лэжанд хүчинтэй.
Монгол улс.213900 Орхон аймаг. Баян-Өндөр сум. Баянцагаан бөг.
Утас-976 75759999-71532, 71490. Fax:70353002

**УУЛ УУРХАЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ УЛМААС ЭВДЭРСЭН ГАЗРЫН НӨХӨН
СЭРГЭЭЛТИЙН 2022 ОНЫ ЖИЛИЙН МЭДЭЭ**

1. АЖ АХУЙ НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГЫН ХАЯГИЙН ХЭСЭГ

Регистрийн дугаар	2	0	7	4	1	9	2
Аж ахуйн нэгж, байгууллагын нэр	Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ						
Байршил	Нэр			Код			
Аймаг, нийслэл	Орхон			6	1		
Сум, дүүрэг	Баян-Өндөр			0	1		

2. ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

Тусгай зөвшөөрлийн дугаар дугаар	M	V	0	0	0	0	1	1
Тусгай зөвшөөрлийн талбай, га	2540.91							
Ашиглалт эхэлсэн он, сар, өдөр	1	9	7	8				
Ашиглалт малтмалын төрөл	Эрдэнэт овооны Зэс молибдены ордыг ашиглах							
Ашиглалтын төрөл	Олборлолт							

1. Ашигт малтмалын газрын ашиглалтын үйл ажиллагаа эрхэлж буй аж ахуй нэгж байгууллага дараа оны 1 дүгээр сарын 15-ны дотор сум, дүүргийн Засаг даргын тамгын газарт маягтаар ирүүлнэ.
2. Сум, дүүргийн Засаг даргын тамгын газар нь мэдээг хянаж нэгтгээд 2 дугаар сарын 01-ний дотор аймаг, нийслэлийн Байгаль орчны асуудал эрхэлсэн газарт цахим хэлбэрээр ирүүлнэ.
3. Аймаг нийслэлийн байгаль орчны асуудал эрхэлсэн газар нь мэдээг хянаж нэгтгээд 2 дугаар сарын 15-ны дотор Байгаль орчны мэдээллийн төвд цахим хэлбэрээр ирүүлнэ.
4. Байгаль орчны мэдээллийн төв нь мэдээг хянаад 2 дугаар сарын 25-ны дотор байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын усны асуудал хариуцсан нэгжид цахим хэлбэрээр ирүүлнэ.
5. Байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын нөхөн сэрэгээдтийн асуудал хариуцсан нэгж нь мэдээг хянаж, нэгтгээд 3 дугаар сарын 10-ны дотор статистик хар

3. УУЛ, УУРХАЙН АШИГЛАЛТ

Үзүүлэлт	МД	Хэмжих нэгж	Нийт	Тайлант онд (ашиглалт хийсэн)		Тайлбар 2022.10.01-ний байдлаар
				1	2	
А	Б	В	1	2		
Олборлолтонд өртсөн нийт талбай	1	-	х	х		Уурхайг ашиглах ТЭЗҮ-ээр уурхайн ахилт явагдаж байна.
Ашигласан талбай	2	га	1426,6	1,9		
	3	мян.м ³	648149	88,6		
Хаягдал чулуулгийн овоолго	4	га	28,8	15,2		
	5	мян.м ³	13775,5	3713		
Хөрсний овоолго	6	га	432	16,4		
	7	мян.м ³	175725	7540		
Уул уурхайн дагалдах дэд бүтцийн нөлөөнд эвдэрсэн газар	8	га	-	-		
Бусад	9	га	-	-		

ТАЙЛАН ГАРГАСАН:

ИЛ УУРХАЙН ТЭРГҮҮЛЭХ
МАРКШЕЙДЕР

БАЙГАЛЬ ОРЧИН НӨХӨН
СЭРГЭЭХ МЭРГЭЖИЛТЭН

Д.ЭРДЭНЭТҮЛХҮҮР

Б.ЭРДЭНЭБАТ

**УУЛ УУРХАЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ УЛМААС ЭВДЭРСЭН ГАЗРЫН НӨХӨН
СЭРГЭЭЛТИЙН 2022 ОНЫ ЖИЛИЙН МЭДЭЭ**

1. АЖ АХУЙ НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГЫН ХАЯГИЙН ХЭСЭГ

Регистрийн дугаар	2	0	7	4	1	9	2		
Аж ахуйн нэгж, байгууллагын нэр	Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ								
Байршил	Нэр				Код				
Аймаг, нийслэл	Орхон				6 1				
Сум, дүүрэг	Баян-Өндөр				0 1				

2. ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

Тусгай зөвшөөрлийн дугаар	М	V	0	0	0	0	1	1
Тусгай зөвшөөрлийн талбай, га	2540.91							
Ашиглалт эхэлсэн он, сар, өдөр	1	9	7	8				
Ашиглалт малтмалын төрөл	Эрдэнэт овооны Зэс молибдены ордыг ашиглах							
Ашиглалтын төрөл	Олборлолт							

1. Ашигт малтмалын газрын ашиглалтын үйл ажиллагаа эрхэлж буй аж ахуй нэгж байгууллага дараа оны 1 дүгээр сарын 15-ны дотор сум, дүүргийн Засаг даргын тамгын газарт маягтаар ирүүлнэ.
2. Сум, дүүргийн Засаг даргын тамгын газар нь мэдээг хянаж нэгтгээд 2 дугаар сарын 01-ний дотор аймаг, нийслэлийн Байгаль орчны асуудал эрхэлсэн газарт цахим хэлбэрээр ирүүлнэ.
3. Аймаг нийслэлийн байгаль орчны асуудал эрхэлсэн газар нь мэдээг хянаж нэгтгээд 2 дугаар сарын 15-ны дотор Байгаль орчны мэдээллийн төвд цахим хэлбэрээр ирүүлнэ.
4. Байгаль орчны мэдээллийн төв нь мэдээг хянаад 2 дугаар сарын 25-ны дотор байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын усны асуудал хариуцсан нэгжид цахим хэлбэрээр ирүүлнэ.
5. Байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын нөхөн сэрэгээдтийн асуудал хариуцсан нэгж нь мэдээг хянаж, нэгтгээд 3 дугаар сарын 10-ны дотор статистик хар

3. УУЛ, УУРХАЙН АШИГЛАЛТ

Үзүүлэлт	МД	Хэмжих нэгж	Нийт	Тайлант онд (ашиглалт хийсэн)		Тайлбар 2022.10.01-ний байдлаар
				1	2	
А	Б	В	1	2	Уурхайг ашиглах ТЭЗҮ-ээр уурхайн ахилт явагдаж байна.	
Олборлолтонд өртсөн нийт талбай	1	-	х	х		
Ашигласан талбай	2	га	1426,6	1,9		
	3	мян.м ³	648149	88,6		
Хаягдал чулуулгийн овоолго	4	га	28,8	15,2		
	5	мян.м ³	13775,5	3713		
Хөрсний овоолго	6	га	432	16,4		
	7	мян.м ³	175725	7540		
Уул уурхайн дагалдах дэд бүтцийн нөлөөнд эвдэрсэн газар	8	га	-	-		
Бусад	9	га	-	-		

ТАЙЛАН ГАРГАСАН:

ИЛ УУРХАЙН ТЭРГҮҮЛЭХ
МАРКШЕЙДЕР

БАЙГАЛЬ ОРЧИН НӨХӨН
СЭРГЭЭХ МЭРГЭЖИЛТЭН

Д.ЭРДЭНЭТҮЛХҮҮР

Б.ЭРДЭНЭБАТ

**УУЛ УУРХАЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ УЛМААС ЭВДЭРСЭН ГАЗРЫН НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН
2021 ОНЫ ЖИЛИЙН МЭДЭЭ**

1. АЖ АХУЙ НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГЫН ХАЯГИЙН ХЭСЭГ

Регистрийн дугаар	2	0	7	4	1	9	2			
Аж ахуйн нэгж, байгууллагын нэр	Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ									
Байршил	Нэр						Код			
Аймаг, нийслэл	Орхон						6		1	
Сум, дүүрэг	Баян-Өндөр						0		1	

2. ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

Тусгай зөвшөөрлийн дугаар дугаар	M	V	0	0	0	0	1	1
Тусгай зөвшөөрлийн талбай, га	2540.91							
Ашиглалт эхэлсэн он, сар, өдөр	1	9	7	8				
Ашиглалт малтмалын төрөл	Эрдэнэт овооны Зэс молибдены ордыг ашиглах							
Ашиглалтын төрөл	Олборлолт							

1. Ашигт малтмалын газрын ашиглалтын үйл ажиллагаа эрхэлж буй аж ахуй нэгж байгууллага дараа оны 1 дүгээр сарын 15-ны дотор сум, дүүргийн Засаг даргын тамгын газарт маягтаар ирүүлнэ.
2. Сум, дүүргийн Засаг даргын тамгын газар нь мэдээг хянаж нэгтгээд 2 дугаар сарын 01-ний дотор аймаг, нийслэлийн Байгаль орчны асуудал эрхэлсэн газарт цахим хэлбэрээр ирүүлнэ.
3. Аймаг нийслэлийн байгаль орчны асуудал эрхэлсэн газар нь мэдээг хянаж нэгтгээд 2 дугаар сарын 15-ны дотор Байгаль орчны мэдээллийн төвд цахим хэлбэрээр ирүүлнэ.
4. Байгаль орчны мэдээллийн төв нь мэдээг хянаад 2 дугаар сарын 25-ны дотор байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын усны асуудал хариуцсан нэгжид цахим хэлбэрээр ирүүлнэ.
5. Байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын нөхөн сэрэгээдтийн асуудал хариуцсан нэгж нь мэдээг хянаж, нэгтгээд 3 дугаар сарын 10-ны дотор статистик хар

3. УУЛ, УУРХАЙН АШИГЛАЛТ

Үзүүлэлт	МД	Хэмжих нэгж	Нийт	Тайлант онд	Тайлбар
				(ашиглалт хийсэн)	
А	Б	В	1	2	Уурхайг ашиглах ТЭЗҮ-ээр уурхайн ажилт явагдаж байна.
Олборлолтонд өртсөн нийт талбай	1	-	х	х	
Ашигласан талбай	2	га	1404.3	22.3	
	3	мян.м ³	647982	167	
Хаягдал чулуулгийн овоолго	4	га	16	12.18	
	5	мян.м ³	7966	5809.5	
Хөрсний овоолго	6	га	427.1	4.78	
	7	мян.м ³			
Уул уурхайн дагалдах дэд бүтцийн нөлөөнд эвдэрсэн газар	8	га	0.04	0.04	
Бусад	9	га	-	-	

4.УУЛ УУРХАЙН НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ

Үзүүлэлт	МД	Хэмжих нэгж	Нийт	Техникийн	Биологийн
				2	3
А	Б	В	1	2	3
Байгаль орчны нөлөөлөх байдлын үнэлгээнд заасан нөхөн сэргээлт хийх талбайн хэмжээ	10	га	68.2	45.3	68.2
Тайлант онд нөхөн сэргээлт хийхээр төлөвлөсөн талбай	11	мян.м ³	287.8	287.8	х
Тайлант онд нөхөн сэргээлт хийсэн талбай, мөр 14 ≥ мөр 16, мөр 15 ≥ мөр 17	12	га	11	5	6
	13	мян.м ³	90	90	х
Тайлант онд нөхөн сэргээлт хийсэн талбай	14	га	44.2	50.2	55.2
	15	мян.м ³	287.8	287.8	х
Нөхөн сэргээлт хийхэд зарцуулсан нийт зардал мөр 18 ≥ мөр 19	16	га	11	11	
	17	мян.м ³	10	10	х
Тайлант онд нөхөн сэргээлт	18	мян.төг			
Байршуулсан нөхөн сэргээлтийн батлагааны нийт мөнгөн хөрөнгө, мөр 20 ≥ мөр 21	19	мян.төг	90.000	-	90.000
Тайланд онд байршуулсан нөхөн сэргээлтийн батлагааны мөнгөн хөрөнгө	20	мян.төг	292.500	х	х
Байгаль хамгаалахад зарцуулсан нийт зардал, мөр 22 ≥ мөр 23	21	мян.төг	17.000	х	х
Тайлант онд байгаль хамгаалахад зарцуулсан зардал	22	мян.төг	585.000	х	х
Тайлант онд байгаль хамгаалахад зарцуулсан зардал	23	мян.төг	585.000	х	х

Хянасан:

Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн хэлтсийн дарга

О.Эрдэнэтуяа

Тайлан гаргасан;

БОНХХ-ийн албаны дарга

Б.Пүрэвсүрэн

**Цагаан тоосны бүсэд амьдарч байгаа иргэдэд
эрүүл мэндийн үзлэг зохион байгуулах
дэмжих багийн хурлын протокол**

Орхон аймаг

2020.01.08

Дугаар: 004-2019

Дэмжих багийн хурал 2020 оны 01 дүгээр сарын 08-ны өдөр Орхон аймгийн Засаг даргын тамгын газрын ажлын кабинетад зохион байгуулсан. Хурал дараах гишүүдийн бүрэлдэхүүнтэйгээр, 100%-ийн ирцтэйгээр, мэргэжлийн баг болон эмч нарын багын төлөөллийг оролцуулан өргөтгөн хуралдлаа.

Хурлын бүрэлдэхүүн:

Ажлын хэсгийн дарга

- А.Түвшинжаргал /Аймгийн засаг даргын орлогч/

Гишүүд:

- Т.Батмөнх /Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ-ын Ерөнхий захирлын 1-р орлогч - ерөнхий инженер/

- А.Бумансор /АЗДТГ-ын НБХ-ийн дарга/-ыг төлөөлж О.Батцэнгэл /АЗДТГ-ын НБХ-ийн мэргэжилтэн/

- Ц.Баяржаргал /АЗДТГ-ын ХОХБТХ-ийн дарга/-ыг төлөөлж М.Батцэнгэл /АЗДТГ-ын ХОХБТХ-ийн мэргэжилтэн/

- С.Жаргалсайхан /БОАЖГ-ын дарга/

- С.Ганцогт /Баян-Өндөр сумын Засаг дарга/-ыг төлөөлж Л.Болормаа /Баян-Өндөр сумын ЗДТГ-ын мэргэжилтэн/

- Б.Зоригтбаяр /Жаргалант сумын Засаг дарга/

- О.Эрдэнэтуяа /Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ-ын БОНХХ-ийн дарга/-ыг төлөөлж Н.Наранчимэг Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ-ын инженер

Нарийн бичиг

- Ц.Мөнхцэцэг /Эрүүл мэндийн газрын дарга/

Хэлэлцэх асуудал:

1. Цагаан тоосны бүсэд амьдарч байгаа иргэдэд хийгдсэн эрүүл мэндийн үзлэгийн тайланг хэлэлцэх
2. 2020 онд хийгдэх эрүүл мэндийн үзлэгийн чиглэлийг батлах

Хурлын явц:

Ажлын хэсгийн дарга А.Түвшинжаргал хурлыг нээж хурлын бүрэлдэхүүн болон хэлэлцэх асуудлыг танилцууллаа. Дэмжих багийн нарийн бичиг, Эрүүл мэндийн газрын дарга Ц.Мөнхцэцэг Цагаан тоосны бүсэд амьдарч байгаа иргэдэд хийгдсэн эрүүл мэндийн үзлэгийн тайланг танилцууллаа.

Асуулт:

С.Жаргалсайхан – Голомтын болон голомтын бус бүсээр ялгаагүй гэсэн дүгнэлт гарсан байна. Цагаан тоостой холбоотойгоор ямар дүгнэлт гарсан бэ? Цагаан тоос үнэхээр нөлөөлөөд байгаа юм уу? Үзлэгийн шинжилгээн дээр холбогдох шинжилгээг хийсэн байна. Өөр нэмэлтээр шинжилгээ хийх хэрэгтэй байсан уу?

Голомтын бүсэд нөлөөлж байгаа эсэхийг ямар шинжилгээгээр тодорхойлж болох вэ?

Ц.Мөнхцэцэг – Цагаан тоосны эрүүл мэндийн нөлөөллийн судалгааг хийхээр ЭМЯ-нд хүсэлт хүргүүлснээр улсын хэмжээнд судалгаа шинжилгээг бие даан гүйцэтгэдэг Нийгмийн эрүүл мэндийн үндэсний төв хийхээр болсон. Цагаан тоос эрүүл мэндэд нөлөөлсөн үү үгүй юу гэдэг дүгнэлт өгөхөөр тусдаа ажлын хэсэг ажиллаж байгаа. Энэхүү танилцуулж байгаа дүгнэлт бол 488 иргэн үзлэгт хамрагдсан үзлэгийн дүгнэлт юм. Тэгэхээр нөлөөллийн үнэлгээ тусдаа хийгдэнэ. Учир нь бид эрүүл мэндийн үзлэгээр цагаан тоос нөлөөлж байгаа үгүйг тодорхойлох боломжгүй. Жишээ нь тухайн бүс нутгийн агаарт байгаа хүнд металл болон бусад нөлөөлөх хүчин зүйлүүдийг хэмжих багаж, нэмэлт асуумж хэрэгтэй. Тухайлбал уушгины өвчлөлөөр өвдсөн тохиолдолд тухайн иргэн маань багадаа томуу томуу төст өвчнөөр хэр өвддөг байсан, ямар жинтэй хэрхэн төрсөн гэх мэт судалгааны маш том асуумж хийгддэг байгаа. Тэгэхээр эрүүл мэндийн үзлэгээр нөлөөлсөн байдлыг үнэлэх боломжгүй.

С.Жаргалсайхан – Нөлөөллийн үнэлгээг ойлгож байна. Хуулийг уншсан, бид бас нилээн маргалдсан. Хуримтлах нөлөөллийн үнэлгээн дотроо эрүүл мэндийн үнэлгээг оруулаад нэг явья гэж ярьж байсан. 2 яамны сайд батлаад, байгаль орчинд хуримтлах нөлөөллийг манайх хийгээд, танайх эрүүл мэндийг нь хийхээр үйлдвэр төсвийг нь батлаад, эрх нь ирсэн байгаа. Миний бодлоор бол энэ ажлыг нийлүүлээд 2 яамнаасаа ажлын хэсэг гаргаад хийсэн бол үр дүнтэй ажил болох байсан. Харамсалтай нь тэгэж яваагүй. Энэ үр дүнгээс харахад бид жил болгон ахиад иргэдийг үзлэгт оруулаад байх шаардлага байна уу? Бид нар Эрдэнэт үйлдвэрийг манай эрдэнэтийн иргэдийг цагаан тоосоор хордуулаад байна гэж яриад байгаа. Яг үнэн чанартаа хордуулж байгааг нь бид мэдэхгүй. Үүнийг л нэг мөр болгомоор байна. Бид нар харддаг. Үнэн бол үнэнээ хүлээх ёстой, эсвэл болдоггүй бол болдоггүй байна гэдгээ бид нар мэдэж явахгүй бол хаа хаанаа л хүнд байна. Байгаль орчин үүн дээр юм хийсэнгүй гэж шат шатны хуралдаанд хэлүүлдэг. Хоорондоо бие биерүүгээ чихсэн эсвэл бухсан болоод байдаг.

Т.Батмөнх – Манай мэргэжлийн болон дэмжих багийн гишүүд бүгд энд байгаа гэж ойлгож байна. Бид нэг төлөвлөгөөтэй ажиллаж байгаа. 3 үе шаттай ажил хийж байгаа. Нэгдүгээрт голомтын бүсэд ажиллаж байгаа хүмүүсээ голомтын бус бүсэд амьдарч байгаа иргэдтэй эрүүл мэндийн үзлэг хийгээд харьцуулж байгаа. Харьцуулсан дүнгээр бол өвчлөлийн онц ялгаа гарахгүй байна. Энэ дүгнэлт нь манай үйлдвэрээс өмнө нь хийгдэж байсан үзлэгийн дүнтэй бол тохирч байна. 2 дахь нь байгаль орчны хуримтлалын үнэлгээ хийж байгаа. Хуримтлалын үнэлгээ нь дотроо хүн, ургамал, байгаль орчин экологт нөлөөлж байгаа байдал гэсэн 3 хэлбэрээр хуримтлалын үнэлгээ хийгдэнэ. Энэ ажилд тусгай төлөвлөгөө гарган ажил хийгдэж байгаа. Энэ ажлаар саяны хэлсэн 3 төрлийн нөлөөлөл тодорхойлогдоно. Гэхдээ Эрдэнэт хотын эрүүл мэндийн байгууллага, Нийгмийн эрүүл мэндийн төвөөс эрүүл мэндийн нөлөөллийн үнэлгээг тусад нь хийлгэх хүсэлтийг тусгайлан тавьсан. Хэдийгээр хуримтлалын үнэлгээ хийж байгаа ч гэсэн тусд төсөв тавиад хийлгэж байгаа. Энэ нь Эрүүл мэндийн сайдын тушаалаар Нийгмийн эрүүл мэндийн үндэсний төвийн доктор, профессоруудаас бүрдсэн баг томилогдсон. Энэ баг одоо ажилдаа орсон байгаа. Энэ үнэлгээ нь Мөнхцэцэг даргын хэлсэнээр тусгай багажтай, тусдаа асуумтай, олон жил хийгдсэн судалгаа үр дүнгүүдийг нэгтгэсэн, хүний эрүүл мэндэд яг нөлөөлж байгаа юм уу үгүй юм уу гэдгийг тогтоох баг ажиллаж байгаа. Ийм 2 нөлөөллийн үнэлгээ хийгдэнэ. Үүнээс гадна 3 дахь Шинжлэх ухаан, технологийн академитай хамтраад докторуудаар бас хийлгэж байгаа. Давхар давхар батлах гээд ийм ажлууд хийгдэж байна. Тийм

учраас багийн гишүүд, ажлын хэсгийн гишүүд бүгдээрээ нэг ойлголтой байх хэрэгтэй байна. Энэ дүгнэлт бол батлагдах байх гэж бодож байгаа. Яагаад гэвэл урд урдын багуудын хийсэн ажлуудын дүгнэлтүүд батлагдаж гарч ирсээр байгаа. Энд гарч байгаа дүгнэлт эрүүл мэндийн нөлөөллийн үнэлгээ хийж байгаа эмч нарын мэргэжлийн багийн үзлэгийн дүнтэй холбогдох уу?

О.Батцэнгэл – Энэ дүгнэлт бол мэргэжлийн эмч нарын дүгнэлт. Бид бол эхлээд өвчлөл байгаа байхгүйг судлах зорилго тавьсан. Үүний тулд голомтын болон голомтын бус бүсээр харьцуулахгүй бол болохгүй юм байна гэж үзсэн. Ингээд харьцуулаад үзэхэд цагаан тоосны бүсэд амьдарч байгаа иргэдэд уушгины эмгэгээр хамааралгүй байна гэж гарч ирж байна.

С.Жаргалсайхан – Эрүүл мэндтэй холбоотой асуудал дээр цаашид манайхаас оруулахгүй байх санал байна.

А.Түвшинжаргал – Үзлэгийн үйл ажиллагаанд Баян-Өндөр сум, Жаргалант сум яаж оролцсон бэ? Хүмүүсээ хэрхэн яаж хамруулсан бэ? Хоёрдугаарт голомтын болон голомтын бус бүсээр авхад үр дүн нь ялгаа байхгүй байна. 488 хүнд 5 төрлийн шинжилгээ хийсэн. Хүндэрсэн өвчин харьцангуй гайгүй гарсан байна. Үзлэг хийсэн эмч нарын баг үүнийг тайлбарлаж өгнө үү.

Б.Зоригтбаяр – Манайх 9 сарын 20-оос 10 сарын 20-ны хооронд 3 удаа 90 хүнийг хамруулж оролцсон. Хугацаанд нь оруулсан. Хүндрэл бэрхшээл байгаагүй. Бид өөрсдийн бололцоондоо тулгуурлаж хийсэн. Шатахууны асуудлыг санхүүжилтээ шийдэж өгсөн. Сонгогдсон иргэн орох боломжгүй тохиолдолд дараагийн дугаарын иргэнг оруулсан. Ямар нэгэн хүндрэл гараагүй. Дараа жил хийгдвэл орох сонирхолтой иргэд байсан.

Л.Болормаа – Манайд ямар нэгэн хүндрэл гараагүй. Нийтдээ 389 иргэнг хамруулсан. Оролцоог хуваарийн дагуу 100% хамруулсан. Тухайн үед эрүүл мэндийн шалтгаанаар, тухайлбал жирэмсэн иргэнг рентген шинжилгээнд хамрагдаагүй. Бусдаар бол ямар нэг хүндрэл гараагүй. Ажлын хэсэгт орсон нийгмийн ажилтнууд зохион байгуулалтыг хангаж ажилласан.

Т.Соёлмаа – Энэ үзлэг анх 2007 онд хийгдэж эхэлж байсан. Медипас эмнэлэг ашиглалтанд орсноор иргэд давхар болон хавсарсан ямар өвчлөл байгааг илрүүлэх нарийн шинжилгээнд оруулсан. Жил болгон тайлан тавихад захиргааны дарга нар ойлгож өгдөггүй. Яг тоосноос болсон уу үгүй юу гэсэн хариултыг л хүсээд байдаг. Гэтэл болсон, болоогүй гэж хариулт хэлэхэд боломжгүй байдаг. Гэтэл болсон болоогүй яг ямар шинжилгээгээр батлах вэ гэхээр уушги, гуурсан хоолойг дурандаад лаважийн шинжилгээ хийж, түүнийг шинжилдэг. Шинжилгээгээр уушгины шингэнд цахиурын давхар эсэл байна уу үгүй юуг тодорхойлдог. Энэ шинжилгээг хийхэд их хүндрэлтэй. Өнгөрсөн жил хийж үзэхэд энэ шинжилгээнд иргэд эрүүл мэндийн шалтгаанаар хамрагдаж чадахгүй байсан. Мөн компьютер томограф, рентген зургаар хийгдсэн шинжилгээнд сүүдэр захруугаа ямар байх вэ, цахиурын давхар ислийн зураглал ямар байх вэ, зүгээр бронхит, тоосны шалтгаант бронхит зэрэг нь ялгаатай харагддаг. Гэтэл яг тоосноос шалтгаалсан уушги тоосжих өвчтэй хүн бол гараагүй. Үзлэг хийж байх явцад ганц нэг хүндрэлтэй хүмүүс байсан. Үүнийг нь лавшруулаад асуугаад ирэхээр цэргийн ангийн үлээвэр хөгжим тоголдог байсан, мөн тамхи татдаг хүн байсан. Энийг тоосноос болсон гэж дүгнэж болохгүй. Ер нь бол тоосноос шалтгаалсан өвчин бол байхгүй.

Санал

А.Түвшинжаргал – Үзлэг зохион байгуулсан хамт олон, Эрдэнэт үйлдвэрийн удирдлагуудад нийт Эрдэнэтийн иргэдийн өмнөөс талархснаа илэрхийлье. Ингэж 400, 500 хүнээр үзлэг хийсэн тоо баримт бол одоогоор байхгүй. Аймгийн хэмжээнд батлагдсан цагаан тоос дэд хөтөлбөрийн хүрээнд бол жил болгон энэ үйл ажиллагаа явагдаж байгаа. Ер нь цагаан тоос бол иргэдийг хордуулж байгаа гэсэн ойлголттой байдаг. Яаж хордуулж байгааг нь мэддэггүй, мөн баталж чаддаггүй. Нэг талдаа Эрдэнэт үйлдвэрийн зөв, нөгөө талдаа аймгийн захиргааны зөв болоод дуусдаг. Энэ үзлэгийг хийсэн нь сайн. Одоо хуримлах нөлөөллийн үнэлгээ, эрүүл мэндийн нөлөөллийн үнэлгээгээ хийгээд, дүнг нь харья. Энэ үзлэгээр 15-аас дээш жил амьдарсан 35-65 насны иргэдийг үзсэн байна. Үр дүнг нь харахад хорт зуршлаас үүдэлтэй өвчлөлүүд ялгаатай гарсан гэсэн дүгнэлт байна. Энэ мэдээллийг Нийгмийн эрүүл мэндийн төв, хэвлэл мэдээллийн алба иргэдэд маш сайн түгээж өгөөрэй. Ирэх жил энэ ажлыг ахиж хийх шаардлага байхгүй байна гэж харагдаж байна. Ер нь бол цагаан тоосны асуудлыг нэг мөр болгох хэрэгтэй. рМ2.5-ийг нарийн хэмжиж хийх бас шаардлагатай байна.

М.Болормаа – Ичинноров дарга Улаанбаатарт ажиллаж байгаа тул мэргэжлийн эмчийн багийн дүгнэлтийг явуулж, тайланд нэгтгэсэн байгаа. Ер нь бол эцсийн дүгнэлтийг нь хэлэхэд Орхон аймгийн агаарын бохирдолд тоосонцорын хэмжээ маш өндөр байдаг. Жилийн жилд 2-3 дахин их гардаг. Энэ үзлэгийн дүнгээр голомтын болон голомтын бус бүсийн ялгаа гараагүй хэдий ч нийт иргэдийн 2/3 нь амьсгалын замын системийн өвлөлтэй, 1/2 нь зүрх судасны системийн өвчлөлтэй гарсан байна. Энэ нь тоосонцроос шалтгаалсан байгаа юмаа гэдгийг илтгэж байгаа. Ичинноров даргын өгсөн саналаар тоостой болон тоосгүй бүсийг хооронд нь харьцуулвал дүгнэлт арай гайгүй гарна гэдэг саналыг дамжуулсан.

А.Түвшинжаргал – 2020 онд юу хийх талаар санал авья

Ц.Мөнхцэцэг – 2020 онд хэрэгжүүлэх саналаа дэмжих багаараа хэлэлцүүлээд гаргах саналтай байна. Төлөвлөгөөнд бол энэ үзлэг жил болгон хийхээр тусгагдсан байгаа.

Л.Отгонцэцэг – Бид цагаан тоосны эрүүл мэндийн үзлэгийг жил болгон хийгээд үр дүнд хүрэхгүй байх гэж бодож байна. Яагаад гэвэл зүгээр нэг уушгины зураг аваад, цээжний СТ хийгээд цагаан тоосны үр дүн гарахгүй. Яг үнэнийг хэлэхэд хүмүүсийн эрүүл мэндэд нөлөөлж байгаа. Үүнийг гадын өндөр хөгжилтэй орнуудаас тодорхой хэмжээний эмч нарыг авч ирээд иргэдийн цусанд нь нарийн шинжилгээ, уушгины дуран хийлгэж байж гарна гэж бодож байна. Мөн энэ ажилд орж байгаа эмч нарыг байгууллагын удирдлагуудад сайн хэлж, ойлгуулж өгөх хэрэгтэй байна.

Ж.Ганчимэг – Ард иргэдэд урьдчилан сэргийлэх мэдлэг олгох, нийгмийн эрүүл мэндийн үйл ажиллагааг 2020 онд хэрэгжүүлэх хэрэгтэй гэсэн санал байна. Тоос гэдэг маань зөвхөн цагаан тоос бус, хотжилтоос үүдэлтэй авто замын хөдөлгөөн, гэр хорооллын айл өрхийн хэрэглэж байгаа түлш зэргээс гардаг гэдгийг иргэдэд ойлгуулах, соён гэгээрүүлэх ажил хийх хэрэгтэй байна.

Ц.Мөнхцэцэг – Ганчимэг даргатай санал нэг байна. Дараагийн дараагийн хийгдэх үнэлгээнүүдийн дүнг харж байж хийх ажлаа төлөвлөх нь зүйтэй гэж бодож байна. Мөн Отгонцэцэг эмчийн хэлсэн цусанд шинжилгээ хийгээд, тоосны шалтгааны тогтоох лаборатори манай улсын хэмжээнд байхгүй. Гадагшаа цусны дээж явуулахыг яриад байна. Энэ маань бас болдоггүй юм аа. Яагаад гэвэл үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлөөс хүний цусыг гадаадрүү гаргах хороотой байдаг. Тийм

учраас боломжгүй. Соён гэгээрүүлэх, урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааг эрчимжүүлээд явах саналтай байна.

М.Болормаа – Эрүүл мэндийн үзлэг шинжилгээний зардлыг эрдэм шинжилгээ, судалгааны чиглэлрүү илүү явуулах саналтай байна. Учир нь Эрдэнэт хот маань агаарын бохирдол өндөртэй гэж яридаг хэдий ч агаарын бохирдлыг бууруулах дорвитой арга хэмжээ авч өгдөггүй. Агаарын бохирдол бууруулах арга хэмжээг энэ оноос авч хэрэгжүүлнэ гэж ойлгож байгаа. Агаарын бохирдлыг бууруулахаар үүнээс үүдэлтэй өвчлөлийн судалгааг зэрэг хийгээд явбал үр дүнгээ тооцоход хэрэгтэй байх гэж бодож байна.

Т.Батмөнх – Ямар ч тохиолдолд энэ ажлын хэсгийнхэн маань, багийн гишүүд маань ямар ч байдлаар нөлөөлж таараа гэдэг байдлаар яривал энэ өөрөө улс төрийн ашиг хонжоо хайгчдын, бусад бүх хүмүүсийн янз бүрийн хүмүүсийн гарын авлага болно. Ийм учраас энэ ажлыг олон талаас нь зүтгэл гаргаж хийж байгааг та бүхэн сайн ойлгож байгаа гэж бодож байна. Өнөөдрийн үзлэг ийм үр дүн гарахаар байсан. Тиймээс ийм үзлэгийг ахиж хийх шаардлагагүй гэсэн саналыг зөв гэж үзэж байна. Яагаад гэвэл бид 2007 оноос хойш хийсэн. Хийх болгондоо сайжруулж хийж байсан. Энэ жилийн онцлог бол аймгийн удирдлагуудтай хамтарсан баг гараад нэгдсэн нэг ойлголттой болох зорилготой байсан. 100-аад сая төгрөгийг зүгээр зарцуулаагүй. Нөгөө талаас үүгээр хязгаарлаагүй. Дахиад энэ үзлэгийг баталгаажуулах эрүүл мэндийн нөлөөллийн үнэлгээг ЭМЯ-аас томилсон баг ажиллаж байна. Үүнийг 100 сая төгрөгөөр хийлгэж байгаа. Мөн 150 сая төгрөгөөр хуримтлалын үнэлгээг хийлгэж байгаа. Үүгээр ургамал, мал, амьтан, хүний нөлөөлөл бас давхар гарч ирнэ. Мөн шинжлэх ухааны академиар давхар бас хийлгэж байгаа. Комиссын гишүүд маань бүгд нэг ойлголттой болох хэрэгтэй. Мэдээ өгөхдөө бодолтой, комиссоос томилогдсон нэг шугамаар цацах хэрэгтэй байна. Яагаад гэвэл Эрдэнэт хотын 100 гаруй мянган хүн амын амьдрах орчин, сэтгэл санаа, бусад бүх юмтай холбоотой учраас баталгаатай мэдээллийг зөв өгөх нь чухал юм. 2020 онд 10 жилийн үзлэгийн мэдээлэл байгаа. Харин хамтын ажиллагааны хүрээнд шаардлагатай байгаа нарийн багаж хэрэгсэлүүдээ авах тал дээр хамтарч ажиллах саналтай байна. Ингэж багаараа хамтраад урагшаа нэг алхах хэрэгтэй. Нөлөөллийн үнэлгээнүүд болон шинжлэх ухааны академийн хийж байгаа ажлын үр дүнг хүлээсэн нь дээр. Нөгөө талаар бол Эрдэнэт хотын агаарт тоос их байна гэдэг. Зөвхөн цагаан тоос биш Эрдэнэт хотын хэмжээнд үүсч байгаа тоосонцорыг бууруулах тал дээр академитай хамтарч ажиллаж байгаа. Мөн цагаан тоос босгохгүй байх арга хэмжээг хөрөнгө гаргаж хийж байгаа. Энэ жил 80%-ийг дарсан. Ирэх жил гүйцээгээд дарна. Цагаан тоос гаргахгүй байх амлалтыг авсан. Эдгээр ажлууд бол манай хотынхны, орон нутгийнхны хийж байгаа ажил байх ёстой. Цагаан тоосноос бусад хэлбэрээр агаарт үүсч байгаа тоос агаарт хэр хэмжээгээр байна, түүнийг яаж багасгах вэ гэдэг арга хэмжээг 2020 оны төлөвлөгөөнд тусгах саналтай байна. Хамтарч ажилласан та бүхэндээ талархаж байна. 2020 оны ажилд нь амжилт хүсье.

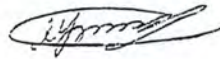
Хурлаас гарсан шийдвэр:

1. Эрүүл мэндийн үзлэгийг байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ, эрүүл мэндийн нөлөөллийн үнэлгээ, шинжлэх ухааны академийн хийж байгаа ажлуудын үр дүнд үндэслэн дахин хэлэлцэх
2. 2020 онд дараах ажлуудыг төлөвлөж ажиллах. Үүнд:
 - Тоног төхөөрөмжүүдийг судлах, худалдаж авах, байршуулах

- Манайхтай ижил төстэй гадаадын уул уурхай дагасан хотууд тоос, цацраг идэвхит бодисоос хэрхэн урьдчилан сэргийлж байгаа, ямар арга хэмжээ авч ажиллаж байгаа талаар туршлага судлах
- Иргэдийн эрүүл мэндээ хамгаалах талаар сургалт, сурталчилгаа, соён гэгээрүүлэх ажлыг хийх
- Агаар бохирдлын талаар иргэдэд соён гэгээрүүлэх, мэдээллийг үнэн зөв, бодитой хүргэх ажлыг Нийгмийн эрүүл мэндийн төв хариуцаж хийх
- Эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлыг төлөвлөх

Хурлын тэмдэглэл хөтөлсөн:

Мэргэжлийн багийн нарийн бичиг,
ЭМГ-ын ОЭМНҮХМ

/М.Болормаа/

Хянасан:

Эрүүл мэндийн газрын дарга,
Дэмжих багийн нарийн бичиг

/Д.Мөнхцэцэг/

Орхон аймгийн Засаг даргын орлогч,
Дэмжих багийн дарга

/А.Түвшинжаргал/

Танилцсан:

Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ-ын
Ерөнхий захирлын 1-р орлогч
- ерөнхий инженер ,

/Г.Батмөнх/

12.07.202

**“ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР” ТӨҮГ
БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НОГООН ХӨГЖЛИЙН ХЭЛТЭС
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ЛАБОРАТОРИ**

ЭРДЭНЭТ
ҮЙЛДВЭР ТӨҮГ

ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИЙН СОРИЛТЫН ДҮН

№ 7

Хэвлэсэн огноо 2020-08-06
ол-сар-өдөр

Хөрс

Дээжийг авсан газрын нэр: ХБО | Үйлдвэрийн район, Хангал голын дагуух хөрс

Дээж авсан хүний нэр, албан тушаал: Лаборант А.Олбаатар,

Дээж авахад хамт явсан хүний нэр, албан тушаал: лаборант дээж авагч Д.Мөнгөншагай, технологийн мастер Т.Баярбаг,

Дээж авсан огноо: 2020-06-18

Шинжилсэн огноо: 2020-06-18 -2020-07-06

Нууцлалын дугаар: ЛЖ.ОЭ-01-02/06-Х (28-31)

Дээж авах үеийн паспорт : ББ-102-13/П-61,

Шинжилгээний дүн

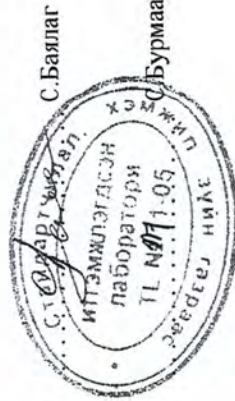
№	Цэг	САЗ-102-13/...				MNS ISO...				САЗ-102-13/...				
		02		25		10523:2001		11465-1999		24				
		t хөрс	t агаар	t хөрс	t агаар	pH	Чийг	ХУ	Ялзмаг	Cu	Pb	Cr	Zn	Mo
1	Хангалын аж ахуй далаангийн ойролцоо	17.1	22.4	17.1	22.4	8.79	1.88	98.15	2.00	131.52	21.99	80.21	81.78	10.55
2	Восзалын орчим	18.5	22.7	18.5	22.7	9.08	0.59	99.41	0.88	102.20	20.86	56.56	80.98	11.06
3	Хуурай ам	16.7	22.3	16.7	22.3	9.25	1.36	98.66	0.77	65.20	23.24	73.10	75.19	10.68
4	Орхон гол	28.5	25.6	28.5	25.6	8.54	1.01	99.00	1.43	17.14	21.34	42.94	109.8	10.33
	MNS 5850:2008	-	-	-	-	-	-	-	-	100	100	150	300	5

Шинжилгээг хянасан:

Лабораторийн эрхлэгч

Шинжилгээ хийсэн:

Лаборант

Сорилтын дүн нь тухайн дээжинд хүчинтэй.

Монгол улс. 213900 Орхон аймаг. Баян-Өндөр сум. Баянцагаан баг.

Утас 976 75759999-71532, 71490. Факс: 70353002

Email: bolab@erdnet.mn

**“ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР” ТӨҮГ
БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НОГООН ХӨГЖЛИЙН ХЭЛТЭС
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ЛАБОРАТОРИ**

ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИЙН СОРИЛГЫН ДҮН

Агаар

Дээжийг авсан газрын нэр: АТЦ | Автотээврийн цех

Дээж авсан хүний нэр, албан тушаал: Лаборант А.Олбаатар,

Дээж авахад хамт явсан хүний нэр, албан тушаал: БОНХХ-н лаборант С.Бурмаа,

Дээж авсан огноо: 2020-08-26

Шинжилсэн огноо: 2020-08-26 -2020-08-26

Нууцлалын дугаар: ЛЖ.ОЭ-01-02/06-А(138-140)

Дээж авах үеийн паспорту: ББ-102-13/П-86,

№ 62

Хэвлэсэн огноо 2020-08-27
он-сар-өдөр

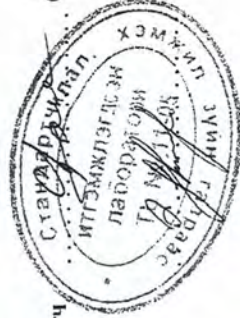
Шинжилгээний дүн

№	Цэг	Дээж авсан цаг	СА3-102-13/...			P	СА3-102-13/...											
			02	25	Салхины хурд		26		27									
							Тусгай зориулалтын засварын хэсэг	Тусгай зориулалтын засварын хэсэг	Тоос PM 10 (20 минут дундаж) мг/м³	Тоос PM 2.5 (20 минут дундаж) мг/м³	CO ₂	O ₂	SO ₂	NO ₂	HCl/EL	NOx	CO	NO
°C	м/сек	м/сек	мг/м³	мг/м³	%	%	мг/м³	мг/м³	мг/м³	%	мг/м³	мг/м³	мг/м³	мг/м³	мг/м³	мг/м³		
1	Төрөл бүрийн маркийн автомашины засварын хэсэг	10:05	21	1.4-2.3	3-Б	650	0.075	0.041	0.111	0	20.95	0	0	0	0	0	0	
2	Тусгай зориулалтын машин механизмийн засварын хэсэг	11:00	21	0.9-2.6	Зу-Бх	650	0.147	0.057	0.073	0	20.95	0	0	0	0	0	0	
3	Технологийн тээврийн автомашины засварын хэсэг	11:30	21	1.1-2.1	Зу-Бх	650	0.147	0.023	0.065	0	20.95	0	0	0	0	0	0	
	MNS 4585-2016		-				0.5			-	-	0.45	0.2	-	-	60	-	

Шинжилгээг хянасан:

Лабораторийн эрхлэгч

С.Баялаг

Шинжилгээ хийсэн:

Лаборант

А.Олбаатар

Сорилгын дүн нь тухайн дэжид хүчинтэй.

Монгол улс, 213900 Орхон аймаг, Баян-Өндөр сум, Баянцагаан баг.

Утас 976 75759999-71332, 71490. Fax: 70353002

Email: bolab@erdenetmc.mn

**“ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР” ТӨҮГ
БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НОГООН ХӨГЖЛИЙН ХЭЛТЭС
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ЛАБОРАТОРИ**

ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИЙН СОРИЛТЫН ДҮН

Хэвлэсэн огноо 2020-09-08
он-сар-олор

№ 65

Ус

Дээжийг авсан газрын нэр: ХБО | Хүрээлэн буй орчин
Дээж авсан хүний нэр, албан тушаал: Лаборант С.Бурмаа,
Дээж авахад хамт авсан хүний нэр, албан тушаал: лабораторийн эрхлэгч С.Байлаг,
Дээж авсан огноо: 2020-09-02

Шинжилсэн огноо: 2020-09-02 -2020-09-07
Нууцлалын дугаар: ЛЖ.ОЭ-01-02/06-ГУ (90-95)

Дээж авах үеийн паспорт : ББ-102-13/П-90,

Шинжилгээний дүн

№	Цэг	Дээж авсан цаг	САЗ-102-13/...		Салхиний чиглэл	MNS ISO...																										
			02	25		pH	MNS ISO 10523:2001																									
							t °C	Савчин ны хурд мл/сек	03	04	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18									
1	Хангал-Эрдэнэт дээд	09:20	5.3	14	3-3.6	7.93	УХ	БХХ	Fe	Cu	Mo	SO ₄ ²⁻	NH ₄ ⁺	NO ₂ ⁻	NO ₃ ⁻	Mn	Cl ⁻	Zn	SiO ₂	PO ₄ ³⁻	Өнгө	ХУ	ЖБ	Хатуу лаг	Ca ²⁺	Mg ²⁺	CO ₃ ²⁻	HCO ₃ ⁻	4341- 96	4425:1997	4399- 96	
2	Хангал-Эрдэнэт доод	09:50	6	13.5	3.4-4	7.76	УХ	БХХ	Fe	Cu	Mo	SO ₄ ²⁻	NH ₄ ⁺	NO ₂ ⁻	NO ₃ ⁻	Mn	Cl ⁻	Zn	SiO ₂	PO ₄ ³⁻	Өнгө	ХУ	ЖБ	Хатуу лаг	Ca ²⁺	Mg ²⁺	CO ₃ ²⁻	HCO ₃ ⁻	4341- 96	4425:1997	4399- 96	
3	Хангал-Улаанголой	10:40	6.7	18.5	1.3-1.7	8.07	УХ	БХХ	Fe	Cu	Mo	SO ₄ ²⁻	NH ₄ ⁺	NO ₂ ⁻	NO ₃ ⁻	Mn	Cl ⁻	Zn	SiO ₂	PO ₄ ³⁻	Өнгө	ХУ	ЖБ	Хатуу лаг	Ca ²⁺	Mg ²⁺	CO ₃ ²⁻	HCO ₃ ⁻	4341- 96	4425:1997	4399- 96	
4	Хангал-Хангал-ортөө	11:50	6.3	17.5	4.3-5.7	8.07	УХ	БХХ	Fe	Cu	Mo	SO ₄ ²⁻	NH ₄ ⁺	NO ₂ ⁻	NO ₃ ⁻	Mn	Cl ⁻	Zn	SiO ₂	PO ₄ ³⁻	Өнгө	ХУ	ЖБ	Хатуу лаг	Ca ²⁺	Mg ²⁺	CO ₃ ²⁻	HCO ₃ ⁻	4341- 96	4425:1997	4399- 96	
5	Хангал-Орхон доод 0.5 км	12:30	6.2	16	5.3-7.4	8.06	УХ	БХХ	Fe	Cu	Mo	SO ₄ ²⁻	NH ₄ ⁺	NO ₂ ⁻	NO ₃ ⁻	Mn	Cl ⁻	Zn	SiO ₂	PO ₄ ³⁻	Өнгө	ХУ	ЖБ	Хатуу лаг	Ca ²⁺	Mg ²⁺	CO ₃ ²⁻	HCO ₃ ⁻	4341- 96	4425:1997	4399- 96	
6	Хангал-Орхон дээд 0.5 км	13:05	6.2	16	5.3-7.4	8.00	УХ	БХХ	Fe	Cu	Mo	SO ₄ ²⁻	NH ₄ ⁺	NO ₂ ⁻	NO ₃ ⁻	Mn	Cl ⁻	Zn	SiO ₂	PO ₄ ³⁻	Өнгө	ХУ	ЖБ	Хатуу лаг	Ca ²⁺	Mg ²⁺	CO ₃ ²⁻	HCO ₃ ⁻	4341- 96	4425:1997	4399- 96	
		MNS 4586:98	-	-	-	6.5-8.5	-	3	-	0.01	0.25	100	0.5	9	0.02	0.1	0.01	0.01	-	0.1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Шинжилгээг хянасан:

Лабораторийн эрхлэгч

С.Баялаг

Шинжилгээ хийсэн:

Лаборант

Лаборант

Сорилтын дүн нь тухайн дээжинд хүчинтэй.
Монгол улс. 213900 Орхон аймаг. Баян-Өндөр сум. Баянцагаан баг.
Утас 976 75759999-71532, 71490. Факс: 70353002
Email: bolab@erdenetmc.mn

Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын
Сайдын 2015 оны 12 дугаар сарын 16-ны өдрийн
А/419 тоот тушаалын хавсралт

НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ ХИЙСЭН ГАЗРЫГ ХҮЛЭЭН АВСАН ТУХАЙ АКТ

2020 оны 10 дугаар
сарын 13-ны өдөр

Дугаар 01

№	Асуулт	Хариулт
1	Байршил: Аймаг, нийслэл: сум, дүүрэг: баг, хороо: Газрын нэр:	Орхон аймаг, Баян-Өндөр сум, Баянцагаан баг. Эрдэнэтийн овоо
2	Аж ахуйн нэгжийн нэр: Хаяг: Аж ахуйн нэгжийн гэрчилгээний дугаар: Регистр:	“Эрдэнэт Үйлдвэр” ТӨҮГ Баянцагаан баг, Эрдэнэтийн овоо Улсын бүртгэлийн дугаар: 90190085 Регистр: 2074192
3	Тусгай зөвшөөрлийн дугаар: Ордын нэр: Талбай /га-аар/:	011 А Зэс молибден 2540.91 га
4	Нөхөн сэргээлт хүлээлгэн өгсөн албан тушаалтан: Овог нэр: Утас:	“Эрдэнэт Үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн хэлтсийн дарга О.Эрдэнэтуяа, Ногоон хөгжил, нөхөн сэргээлтийн албаны дарга Б.Пүрэвсүрэн 99351431,99351385
5	Нөхөн сэргээлтийн ажлыг газар дээр нь хэмжиж зураглал үйлдсэн мэргэжлийн байгууллагын нэр: Хаяг:	Орхон аймаг, Баян-Өндөр сум “Эрдэнэт Үйлдвэр” ТӨҮГ- ын геологи маркшейдерын хэлтэс маркшейдерын товчоо
6	Нөхөн сэргээлтийн ажлын хэмжээ, чанар, үр дүн:	
	Нөхөн сэргээлтийн хэмжээ Нэг. Техникийн нөхөн сэргээлт Талбайн хэмжээ/га-аар/ Хийсэн ажлын хэмжээ/мян.м ³ -ээр/ Зардал/төгрөгөөр/ Хоёр. Биологийн нөхөн сэргээлт Талбайн хэмжээ/га-аар/ Тарьсан мод, ургамал /төрлөөр/ Зардал /төгрөгөөр/	“Эрдэнэт Үйлдвэр” ТӨҮГ-ын үндсэн орд дээр техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт хийх талбай байхгүй 1 га талбайд Шинэс 613ш, улиас400ш, голт бор 100ш, гүйлс 100, үхрийн нүд 100ш, монос 100ш нийт 1413ширхэг мод тарьж арчлан ургуулж байна. Дүйцүүлэн хамгаалах ажлын хүрээнд Орон нутгийн тусгай хамгаалалтай Баян-Өндөр уулын Хүрэн булгийн аманд 1га талбайд 428метр хамгаалалтын хашаа хийж 1413ширхэг мод тарьж арчлан ургуулж байна. 30 000 000
7	Дүйцүүлэн хамгаалах чиглэлээр гүйцэтгэсэн ажлын танилцуулга, үр дүн	Орон нутгийн тусгай хамгаалалтай Баян- Өндөр уулын Хүрэн булгийн аманд 1га талбайд 428метр хамгаалалтын хашаа хийж 6 төрлийн 3-5 настай 1413ширхэг мод тарьж арчлан ургуулж байна. / Шинэс 613ш, улиас400ш, голт бор 100ш,

		гүйлс 100, үхрийн нүд 100ш, монос 100ш нийт 1413ширхэг /
8	Нэмэлт мэдээлэл /1:2000 масштабтай зураглал, шинжилгээний дүн, фото зураг, хүлээлгэн өгсний дараа хийх хяналт мониторингийн зардалтай холбоотой баримт материалыг хавсаргаж болно./	Нэмэлт мэдээллүүдийг актанд хавсаргав. /Нөхөн сэргээлтийн ажлын явцын тайлан, нөхөн сэргээлт хийгдэж байгаа талбайн 1:10000 масштабтай план зураг/

**Нөхөн сэргээлт хийсэн тухай
ДҮГНЭЛТ:**

Аймгийн Засаг даргын 2020 оны А/540 дүгээр захирамжаар байгуулагдсан “Байгалийн нөөц баялгийн ашиглалт, нөхөн сэргээлтэнд технологийн хяналт тавих, байгаль орчинд үзүүлж буй сөрөг нөлөөллийг тодорхойлох, үнэлгээ дүгнэлт гаргах” ажлын хэсэг 2020 оны 10 дугаар сарын сарын 13-ны өдөр “Эрдэнэт Үйлдвэр” ТӨҮГ-ын дүйцүүлэн хамгаалах ажлын хүрээнд Орон нутгийн тусгай хамгаалалтай Баян-Өндөр уулын Хүрэн булгийн аманд 1 га талбайд хийсэн биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлын гүйцэтгэлтэй газар дээр нь шалгаж, танилцаж үзэхэд 428 метр хамгаалалтын хашаа хийж 6 төрлийн 3-5 настай нийт 1413 ширхэг мод тарьж намрын цэнэг усалгаа арчилгааг хийж гүйцэтгэсэн байна. Үүнд: Шинэс 613ш, улиас 400ш, голт бор 100ш, гүйлс 100, үхрийн нүд 100ш, монос 100ш нийт 1413ширхэг.

Иймд ажлын хэсгээс биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг хангалттай сайн гүйцэтгэсэн гэж дүгнэв.

ЦААШИД АНХААРАХ ЗҮЙЛС:

- Уулын, баяжуулах “Эрдэнэт Үйлдвэр” ТӨҮГ-ын үндсэн орд дээр техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт хийх талбай байхгүй тул дүйцүүлэн хамгаалах ажлын хүрээнд орон нутгийн тусгай хамгаалалтай Баян-Өндөр ууланд мод тарьж арчлан хамгаалж ургуулах биологийн нөхөн сэргээлтийг жил бүрийн байгаль орчныхоо менежментийн төлөвлөгөөндөө тусгаж ажиллах.

Акт гаргасан:

Комиссын дарга:

Орхон аймгийн БОАЖГ-ын дарга

/ С.Жаргалсайхан /

Нарийн бичгийн дарга:

БОАЖГ-ын Газар, газрын хэвлий, түүний баялгийн ашиглалт, нөхөн сэргээлт, байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ, байгаль орчны бодлогын хэрэгжилт, хяналт шалгалт хариуцсан ахлах мэргэжилтэн

/ О.Цэрэнчимэл /

Гишүүд:

Аймгийн Засаг даргын тамгын газрын ХОХБТХ-ийн
Газрын харицаа, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын бодлого
хариуцсан мэргэжилтэн

/Б.Батзаяа/

Мэргэжлийн хяналтын газрын Байгаль орчин, геологи,
уул уурхай, хяналтын улсын ахлах байцаагч

/Д.Сүхбат/

ГХБХБГ-ын кадастрын асуудал хариуцсан мэргэжилтэн

/Б.Бүрэн-Эрдэнэ/

БОАЖГ-ын Ой, биологийн төрөл зүйл, газар зүйн
мэдээллийн систем, мэдээллийн сан хариуцсан мэргэжилтэн

/Л.Батсайхан/

Баян-Өндөр сумын байгаль орчны асуудал хариуцсан
мэргэжилтэн

/С.Номиндарь/

БОАЖГ-ын байгаль орчны улсын байцаагчийн эрхтэй
байгаль хамгаалагч

/Ц.Түвшээбат/

БОАЖГ-ын байгаль хамгаалагч

/Г.Буянжаргал/

Хүлээн зөвшөөрсөн:

“ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР”ТӨҮГ-ын

Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ-ын Ерөнхий захирлын
Нэгдүгээр орлогч бөгөөд ерөнхий инженер

/Т.Батмөнх/

Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн хэлтсийн дарга

/О.Эрдэнэтуяа/

Ногоон хөгжил, нөхөн сэргээлтийн албаны дарга

/Б.Пүрэвсүрэн/

БОНХХ -ийн НХНС-ийн албаны Байгаль орчин, нөхөн
сэргээх мэргэжилтэн

/Г.Эрдэнэтуяа/

БОНХХ -ийн НХНС-ийн албаны Байгаль орчны инженер

/Б.Есүхэй/

НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ ХИЙСЭН ГАЗРЫГ ХҮЛЭЭН АВСАН ТУХАЙ АКТ

2019 оны 11 дүгээр
сарын 01-ний өдөр

Дугаар 01

№	Асуулт	Хариулт
1	Байршил: Аймаг, нийслэл: сум, дүүрэг: баг, хороо: Газрын нэр:	Орхон аймаг, Баян-Өндөр сум, Баянцагаан баг, Эрдэнэтийн овоо
2	Аж ахуйн нэгжийн нэр: Хаяг: Аж ахуйн нэгжийн гэрчилгээний дугаар: Регистр:	“Эрдэнэт Үйлдвэр” ТӨҮГ Баянцагаан баг, Эрдэнэтийн овоо Улсын бүртгэлийн дугаар: 90190085 Регистр: 2074192
3	Тусгай зөвшөөрлийн дугаар: Ордын нэр: Талбай /га-аар/:	011 А Зэс молибден 2540.91 га
4	Нөхөн сэргээлт хүлээлгэн өгсөн албан тушаалтан: Овог нэр: Утас:	“Эрдэнэт Үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Ил уурхайн дарга Б.Отгондаваа, Ил уурхайн ерөнхий инженерийн ХАБЭА хариуцсан орлогч С.Гандуулга, Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн хэлтсийн байгаль орчны инженер Д.Нямгэрэл 99351590, 99359986.
5	Нөхөн сэргээлтийн ажлыг газар дээр нь хэмжиж зураглал үйлдсэн мэргэжлийн байгууллагын нэр: Хаяг:	Орхон аймаг, Баян-Өндөр сум “Эрдэнэт Үйлдвэр” ТӨҮГ-ын ил уурхайн маркшейдерын алба
6	Нөхөн сэргээлтийн ажлын хэмжээ, чанар, үр дүн: Нөхөн сэргээлтийн хэмжээ <i>Нэг. Техникийн нөхөн сэргээлт</i> Талбайн хэмжээ/га-аар/ Хийсэн ажлын хэмжээ/мян.м ³ -ээр/ Зардал/төгрөгөөр/ <i>Хоёр. Биологийн нөхөн сэргээлт</i> Талбайн хэмжээ/га-аар/ Тарьсан мод, ургамал /төрлөөр/ Зардал /төгрөгөөр/	Нийт 2га 9800 мян.м ³ Техникийн нөхөн сэргээлтийн зардлын дүн 2019 оны 12 сард гарна. 2га 9800м ³ үржил шимт хар шороон хөрсөөр хучилт хийж, Шинэс 2100ш, олон настын үр эрлийз царгас, Улаан болтууль нийт 60 кг олон наст ургамалын үрийг тариалсан. 50 000 000
7	Дүйцүүлэн хамгаалах чиглэлээр гүйцэтгэсэн ажлын танилцуулга, үр дүн	Орон нутгийн тусгай хамгаалалтай Баян-Өндөр уулын энгэрт буюу Хүрэн булгийн аманд 5.3 га- д 520ширхэг хожуулыг үндсээр нь сугалан цэвэрлэж оронд нь 1000 ширхэг шинэс, 200 ширхэг улиас тарьж арчлан ургуулж байна.
8	Нэмэлт мэдээлэл /1:2000 масштабтай зураглал, шинжилгээний дүн, фото зураг, хүлээлгэн өгсний дараа хийх хяналт мониторингийн зардалтай холбоотой баримт материалыг хавсаргаж болно./	Нэмэлт мэдээллүүдийг актанд хавсаргав. /Нөхөн сэргээлтийн ажлын явцын тайлан, нөхөн сэргээлт хийгдэж байгаа талбайн 1:10000 масштабтай план зураг

Нөхөн сэргээлт хийсэн тухай
ДУГНЭЛТ:

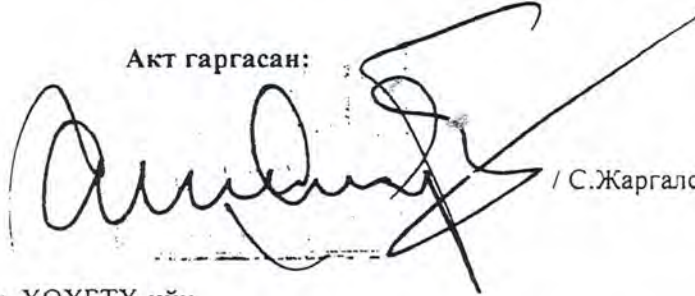
Аймгийн Засаг даргын 2014 оны А/151 дүгээр захирамжаар байгуулагдсан “Байгалийн нөөц баялгийн ашиглалт, нөхөн сэргээлтэнд технологийн хяналт тавих, байгаль орчинд үзүүлж буй сөрөг нөлөөллийг тодорхойлох, үнэлгээ дүгнэлт гаргах” ажлын хэсэг 2019 оны 11 дүгээр сарын 01-ний өдөр “Эрдэнэт Үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Ил уурхайн 5-р овоолгын хажууд 2 га талбайд хийгдсэн техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлын гүйцэтгэлтэй газар дээр нь шалгаж, танилцаж үзэхэд техникийн нөхөн сэргээлтийг БОНХАЖЯамны Сайдын 2015 оны А/138 дугаар тушаалаар батлагдсан нөхөн сэргээлт хийх аргачлалын дагуу гүйцэтгэж 9800м³ үржил шимт хар шороон хөрсөөр хучилт хийж, 2100 ширхэг шинэс, олон настын үр эрлийз царгас, Улаан болтууль нийт 60 кг олон наст ургамалын үрийг тариалж намрын цэнэг усалгаа арчилгааг хийж гүйцэтгэсэн байна.

Иймд ажлын хэсгээс техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг хангалттай сайн гүйцэтгэсэн гэж дүгнэв.

Акт гаргасан:

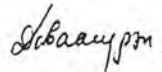
Комиссын дарга:

Орхон аймгийн БОАЖГ-ын дарга

 / С.Жаргалсайхан /

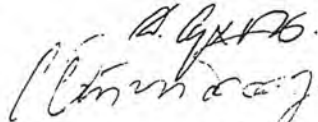
Нарийн бичгийн дарга:

Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын ХОХБТХ-ийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын бодлого хариуцсан мэргэжилтэн

 / С.Даваасүрэн /

Гишүүд:

Мэргэжлийн хяналтын газрын геологи, уул уурхай, байгаль орчны хяналтын улсын ахлах байцаагч

 / Д.Сүхбат /

УЦУОШГ-ын дарга

БОАЖГ-ын Газар, газрын хэвлий, түүний баялгийн ашиглалт, нөхөн сэргээлт, байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ, байгаль орчны бодлогын хэрэгжилт, хяналт шалгалт хариуцсан ахлах мэргэжилтэн

 / С.Отгонбаатар /

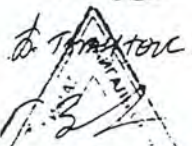
ГХБХБГ-ын кадастрын мэргэжилтэн

 / О.Цэрэнчимэд /

Баян-Өндөр сумын ЗДТГ-ын байгаль орчны мэргэжилтэн

 / Б.Бүрэн-Эрдэнэ /

БОАЖГ-ын байгаль орчны улсын байцаагчийн эрхтэй байгаль хамгаалагч

 / Ц.Чинбат /

Хүлээн зөвшөөрсөн:

Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ-ын Ерөнхий захирлын нэгдүгээр орлогч бөгөөд ерөнхий инженер Ил уурхайн дарга Ил уурхайн ерөнхий инженерийн ХАБЭАБО хариуцсан орлогч Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн хэлтсийн байгаль орчны инженер

 / Т.Батмөнх /
/ Б.Отгондаваа /
/ С.Гандуулга /
/ Д.Нямгэрэл /

НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ ХИЙСЭН ГАЗРЫГ ХҮЛЭЭН АВСАН ТУХАЙ АКТ

2018 оны 11 дүгээр
сарын 13-ны өдөр

Дугаар 01

№	Асуулт	Хариулт
1	Байршил: Аймаг, нийслэл: сум, дүүрэг: баг, хороо: Газрын нэр:	Орхон аймаг, Баян-Өндөр сум, Баянцагаан баг. Эрдэнэтийн овоо
2	Аж ахуйн нэгжийн нэр: Хаяг: Аж ахуйн нэгжийн гэрчилгээний дугаар: Регистр:	“Эрдэнэт Үйлдвэр” ХХК Баянцагаан баг, Эрдэнэтийн овоо Улсын бүртгэлийн дугаар: 90190085 Регистр: 2074192
3	Тусгай зөвшөөрлийн дугаар: Ордын нэр: Талбай /га-аар/:	011 А Зэс молибден 2540,91 га
4	Нөхөн сэргээлт хүлээлгэн өгсөн албан тушаалтан: Овог нэр: Утас:	“Эрдэнэт Үйлдвэр” ХХК-ийн Ил уурхайн ерөнхий инженерийн ХАБЭА хариуцсан орлогч С.Гандуулга, байгаль орчны инженер Д.Нямгэрэл 99351590, 99359986.
5	Нөхөн сэргээлтийн ажлыг газар дээр нь хэмжиж зураглал үйлдсэн мэргэжлийн байгууллагын нэр: Хаяг:	Орхон аймаг, Баян-Өндөр сум “Эрдэнэт Үйлдвэр” ХХК-ийн ил уурхайн маркшейдерын алба
6	Нөхөн сэргээлтийн ажлын хэмжээ, чанар, үр дүн:	
	Нөхөн сэргээлтийн хэмжээ <i>Нэг. Техникийн нөхөн сэргээлт</i> Талбайн хэмжээ/га-аар/ Хийсэн ажлын хэмжээ/мян.м ³ -ээр/ Зардал/төгрөгөөр/ <i>Хоёр. Биологийн нөхөн сэргээлт</i> Талбайн хэмжээ/га-аар/ Тарьсан мод, ургамал /төрлөөр/ Зардал /төгрөгөөр/	Нийт 1.7 га 4000 мян.м ³ Техникийн нөхөн сэргээлтийн зардлын дүн 2018 оны 12 сард гарна. 1.7 га Шинэс 300ш, олон настын үр эрлийз царгас 40кг. Улаан болтууль 50 кг, сибирь хүцэнгэ 30кг нийт 93 кг олон наст ургамалын үрийг Жон Дийр JD 450 үрлэгчээр тариалсан.
7	Дүйцүүлэн хамгаалах чиглэлээр гүйцэтгэсэн ажлын танилцуулга, үр дүн	-
8	Нэмэлт мэдээлэл /1:2000 масштабтай зураглал, шинжилгээний дүн, фото зураг, хүлээлгэн өгсний дараа хийх хяналт мониторингийн зардалтай холбоотой баримт материалыг хавсаргаж болно./	Нэмэлт мэдээллүүдийг актанд хавсаргав. /Нөхөн сэргээлтийн ажлын явцын тайлан, нөхөн сэргээлт хийгдэж байгаа талбайн 1:10000 масштабтай план зураг/

Нөхөн сэргээлт хийсэн тухай
ДҮГНЭЛТ:

Аймгийн Засаг даргын 2014 оны А/151 дүгээр захирамжаар байгуулагдсан “Байгалийн нөөц баялгийн ашиглалт, нөхөн сэргээлтэнд технологийн хяналт тавих, байгаль орчинд үзүүлж буй сөрөг нөлөөллийг тодорхойлох, үнэлгээ дүгнэлт гаргах” ажлын хэсэг 2018 оны 11 дүгээр сарын сарын 05-ны өдөр “Эрдэнэт Үйлдвэр” ХХК-ийн 5-р овоолгын 1.1га , ЦРП 4/2-ийн урд хэсгийн 0.6га нийт 1.7га талбайд хийгдсэн техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлын гүйцэтгэлтэй газар дээр нь шалгаж, танилцаж үзэхэд 5-р овоолгын 1.1га талбайд техникийн нөхөн сэргээлтийг гүйцэтгэнэ үржил шимт хар шороон хөрсөөр хучиж эрлийз царгас, улаан ботууль гэх 2 зүйлийн олон наст ургамлын үрийг Жон Дийр JD 450 үрлэгчээр тариалсан бол ЦРП 4/2-ийн урд хэсгийн 0.6 га талбайд техникийн нөхөн сэргээлтийг гүйцэтгэнэ үржил шимт хар шороон хөрсөөр хучиж 13-15 настай шинэс модны 300 ширхэг суулгацыг 5 мөрөөр мод хоорондоо 4 метр зайтай тариалж эгнээ мод хоорондын зайд эрлийз царгас, улаан ботууль, сибирь хүцэнгэ зэрэг 3 зүйл олон наст ургамлын үрийг гар үрлэгчээр тарьж намрын цэнэг усалгаа арчилгааг хийж гүйцэтгэсэн байна.

Иймд ажлын хэсгээс техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг хангалттай сайн гүйцэтгэсэн гэж дүгнэв.

ЦААШИД АНХААРАХ ЗҮЙЛС:

- Уулын баяжуулах “Эрдэнэт Үйлдвэр” ХХКомпани нь цаашид техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт хийх талбай тус үйлдвэрийн хэмжээнд байхгүй тул дүйцүүлэн хамгаалах ажлын хүрээнд ногоон төгөл төслөөс гадна орон нутгийн тусгай хамгаалалтай Баян-Өндөр ууланд мод тарьж биологийн нөхөн сэргээлтийг жил бүрийн байгаль орчныхоо менежментийн төлөвлөгөөндөө тусгаж ажиллах.

Комиссын дарга:

Орхон аймгийн БОАЖГ-ын дарга

/ С.Жаргалсайхан /

Нарийн бичгийн дарга:

Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын ХОХВТХ-ийн
Байгаль орчин, аялал жуулчлалын бодлого хариуцсан
мэргэжилтэн

С.Даваасүрэн

/ С.Даваасүрэн /

Гишүүд:

Мэргэжлийн хяналтын газрын геологи, уул уурхай,
байгаль орчны хяналтын улсын ахлах байцаагч

УЦУОШГ-ын дарга

ГХБХБГ-ын барилга хот байгуулалтын асуудал
хариуцсан хэлтсийн дарга

БОАЖГ-ын Газар, газрын хэвлий, түүний баялгийн
ашиглалт, нөхөн сэргээлт, байгаль орчинд нөлөөлөх
байдлын үнэлгээ, байгаль орчны бодлогын хэрэгжилт,
хяналт шалгалт хариуцсан ахлах мэргэжилтэн

Баян-Өндөр сумын байгаль орчны асуудал хариуцсан
мэргэжилтэн

Хүлээн зөвшөөрсөн:

“ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР” ХХК-ийн

Эрдэнэт үйлдвэр ХХК-ийн Ерөнхий захирлын
үйлдвэрлэл эрхэлсэн орлогч ерөнхий инженер
Ил уурхайн дарга

Ил уурхайн ерөнхий инженерийн
ХАБЭАБО хариуцсан орлогч

Ил уурхайн байгаль орчин хариуцсан инженер

Т.Батмөнх

/ Т.Батмөнх /

Б.Отгондаваа

/ Б.Отгондаваа /

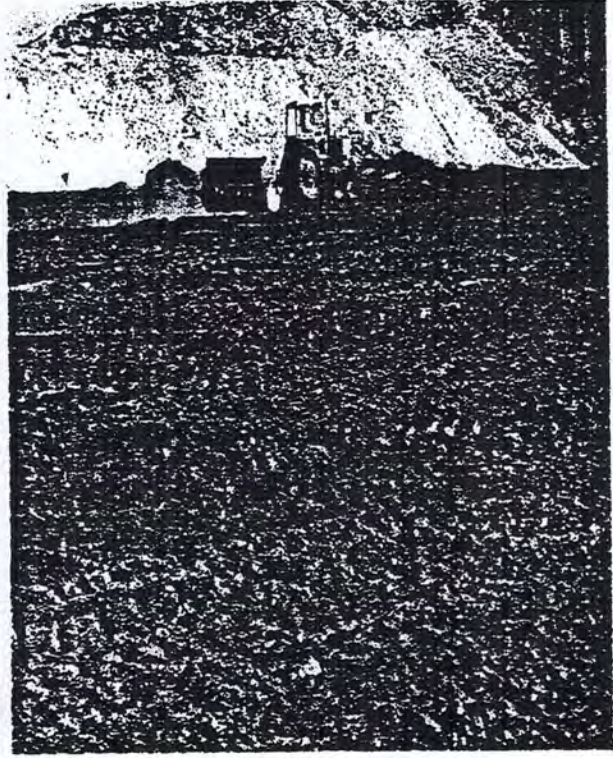
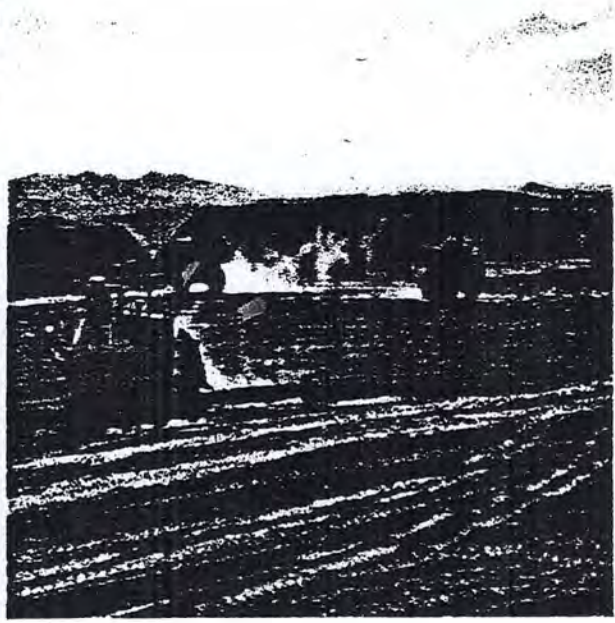
С.Гандуулга

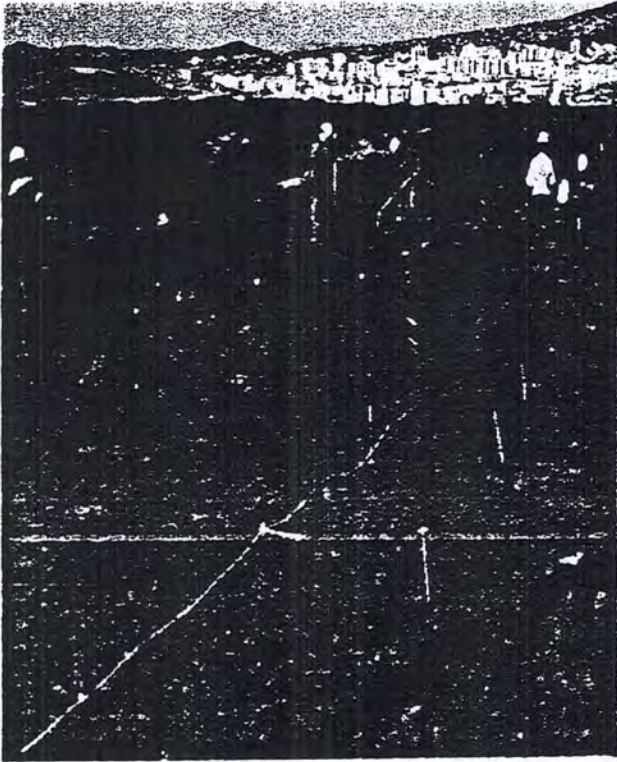
/ С.Гандуулга /

Д.Нямгэрэл

/ Д.Нямгэрэл /

НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ЯВЦ 2018 ОН

НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ ХИЙСЭН ГАЗРЫГ ХҮЛЭЭН АВСАН ТУХАЙ АКТ

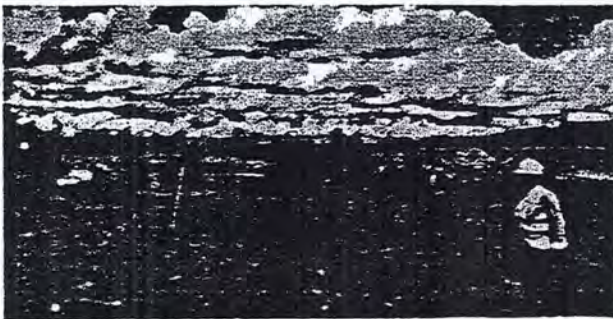
2017 оны 11 дүгээр
сарын 01-ны өдөр

Дугаар 02

№	Асуулт	Хариулт
1	Байршил: Аймаг, нийслэл: сум, дүүрэг: баг, хороо: Газрын нэр:	Орхон аймаг, Баян-Өндөр сум, Баянцагаан баг. Эрдэнэтийн овоо
2	Аж ахуйн нэгжийн нэр: Хаяг: Аж ахуйн нэгжийн гэрчилгээний дугаар: Регистр:	“Эрдэнэт Үйлдвэр” ХХК Баянцагаан баг, Эрдэнэтийн овоо Удсын бүртгэлийн дугаар: 90190085 Регистр: 2074192
3	Тусгай зөвшөөрлийн дугаар: Ордын нэр: Талбай /га-аар/:	011 А Зэс молибден 2540,91 га
4	Нөхөн сэргээлт хүлээлгэн өгсөн алан тушаалтан: Овог нэр: Утас:	“Эрдэнэт Үйлдвэр” ХХК-ийн Ил уурхайн ерөнхий инженерийн ХАБЭА хариуцсан орлогч С.Гандуулга, байгаль орчны инженер Д.Гансүх 99351590, 99351232
5	Нөхөн сэргээлтийн ажлыг газар дээр нь хэмжиж зураглал үйлдсэн мэргэжлийн байгууллагын нэр: Хаяг:	Орхон аймаг, Баян-Өндөр сум “Эрдэнэт Үйлдвэр” ХХК-ийн ил уурхайн маркшейдерын алба
6	Нөхөн сэргээлтийн ажлын хэмжээ, чанар, үр дүн:	
	Нөхөн сэргээлтийн хэмжээ Нэг. Техникийн нөхөн сэргээлт Талбайн хэмжээ/га-аар/ Хийсэн ажлын хэмжээ/мян.м ³ -ээр/ Зардал/төгрөгөөр/ Хоёр. Биологийн нөхөн сэргээлт Талбайн хэмжээ/га-аар/ Тарьсан мод, ургамал /төрлөөр/ Зардал /төгрөгөөр/	Нийт 2га 5000 мян.м ³ Техникийн нөхөн сэргээлтийн зардлын дүн 2017 оны 12 сард гарна. 2 га Шинэс 2560 ш, хайлаас 2000 ш, олон настын үр ботулийн үр 350 кг 50.0 сая
7	Дүйцүүлэн хамгаалах чиглэлээр гүйцэтгэсэн ажлын танилцуулга, үр дүн	-
8	Нэмэлт мэдээлэл /1:2000 масштабтай зураглал, шинжилгээний дүн, фото зураг, хүлээлгэн өгсний дараа хийх хяналт мониторингийн зардалтай холбоотой баримт материалыг хавсаргаж болно./	Нэмэлт мэдээллүүдийг актанд хавсаргав. /Нөхөн сэргээлтийн ажлын явцын тайлан, нөхөн сэргээлт хийгдэж байгаа талбайн 1:10000 масштабтай план зураг/

Нөхөн сэргээлт хийсэн тухай Дүгнэлт:

Аймгийн Засаг даргын 2014 оны А/151 дүгээр захирамжаар байгуулагдсан “Байгалийн нөөц баялгийн ашиглалт, нөхөн сэргээлтэнд технологийн хяналт тавих, байгаль орчинд үзүүлж буй сөрөг нөлөөллийг тодорхойлох, үнэлгээ дүгнэлт гаргах” ажлын хэсэг 2017 оны 07 дугаар сарын 25-ны өдөр “Эрдэнэт Үйлдвэр” ХХК-ний Ил уурхайн төвлөрсөн засварын газрын хажууд 2 га талбайд хийгдсэн техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлын гүйцэтгэлтэй газар дээр нь танилцаж, үүрэг даалгавар өгч ажиллалаа.

ТАЙЛБАР:

Тус компани нь Ил уурхайн төвлөрсөн засварын газрын хажуу талбайд 2017 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөндөө техникийн нөхөн сэргээлтийг 2га-д, Мөн тус талбайд биологийн нөхөн сэргээлтийг 2 га талбайд нөхөн сэргээлт хийхээр тусган батлуулсны дагуу нөхөн сэргээлтийн ажлын гүйцэтгэлийг газар дээр нь ажлын хэсэг шалгаж үзэхэд 2 га-д талбайд техникийн нөхөн сэргээлтийг стандартын дагуу гүйцэтгэж тус талбайд 5000 м^3 үржил шимт хар шороог 50-60 см-ийн зузаантайгаар тарааж, био болон эрдэс бордоогоор бордож, 2 настай шинэсний үрсэлгээг эгнээ хооронд 1.5 м, мөр хооронд 2 м-ийн зайтай суулгаж, 3 настай хайлаасны тарьцыг шуудуу бэлтгэн зурваслаж тарьж 2 га газарт шинэс 2560 ш, хайлаас 2000ш-ийг тус бүр тарьж, олон наст ургамлын 350 кг ботулын үрээр зүлэгжүүлэлт хийсэн байна.

Ийд ажлын хэсгээс техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг хангалттай сайн гүйцэтгэсэн гэж дүгнэв.

Акт гаргасан:

Комиссын дарга:

Орхон аймгийн БОАЖГ-ын даргын үүрэг гүйцэтгэгч

/С.Жаргалсайхан/

Нарийн бичгийн дарга:

Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын ХОХБТХ-ийн
Байгаль орчин, аялал жуулчлалын бодлого хариуцсан
Мэргэжилтэн

/Б.Батзаяа/

Гишүүд:

Мэргэжлийн хяналтын газрын геологи, уул уурхай,
байгаль орчны хяналтын улсын ахлах байцаагч

/Д.Сүхбат/

БОАЖГ-ын Газрын хэвлий, түүний баялагийн ашиглалт,
нөхөн сэргээлт, байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ,
хяналт шалгалт хариуцсан мэргэжилтэн

/О.Цэрэнчимэд/

БОАЖГ-ын Орчны бохирдолт, хог хаягдал, химийн бодис,
байгалийн гамшгийн асуудал хариуцсан мэргэжилтэн

/С.Ариунаа/

Баян-Өндөр сумын байгаль орчны асуудал хариуцсан
Мэргэжилтэн

/С.Номиндарь/

Хүлээн зөвшөөрсөн:

Эрдэнэт үйлдвэр ХХК-ийн үйл ажиллагаа
хариуцсан дэд захирал бөгөөд
ерөнхий инженерийн үүрэг гүйцэтгэгч

/Д.Эрдэнэцогт/

Ил уурхайн дарга

/Б.Отгондаваа/

Ил уурхайн ХАБЭА хариуцсан орлогч

/С.Гандуулга/

Ил уурхайн байгаль орчин хариуцсан инженер

/Д.Гансүх/

НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ ХИЙСЭН ГАЗРЫГ ХҮЛЭЭН АВСАН ТУХАЙ АКТ

2016 оны 05 дугаар
сарын 24-ний өдөр

Дугаар 01

№	Асуулт	Хариулт
1	Байршил: Аймаг, нийслэл: сум, дүүрэг: баг, хороо: Газрын нэр:	Орхон аймаг, Баян-өндөр сум, Баянцагаан баг, Эрдэнэтийн овоо
2	Аж ахуйн нэгжийн нэр: Хаяг: Аж ахуйн нэгжийн гэрчилгээний дугаар: Регистр:	"Эрдэнэт Үйлдвэр" ХХК Баянцагаан баг, Эрдэнэтийн овоо Улсын бүртгэлийн дугаар: 90190085 Регистр: 2074192
3	Тусгай зөвшөөрлийн дугаар: Ордын нэр: Талбай /га-аар/:	011 А Зэс молибден 2540.91 га
4	"Эрдэнэт Үйлдвэр" ХХК-ийн нөхөн сэргээлт хүлээлгэн өгсөн албан тушаалтан: Овог нэр: Утас:	"Эрдэнэт Үйлдвэр" ХХК-ийн хүдрийн ил уурхайн ерөнхий инженерийн ХАБЭА хариуцсан орлогч Д.Уламмандах, байгаль орчны инженер Д.Нямгэрэл 99351562, 99359986
5	Нөхөн сэргээлтийн ажлыг газар дээр нь хэмжиж зураглал үйлдсэн мэргэжлийн байгууллагын нэр: Хаяг:	Орхон аймаг, Баян-Өндөр сум "Эрдэнэт Үйлдвэр" ХХК-ийн Хүдрийн ил уурхайн маркшейдерын алба
6	Нөхөн сэргээлтийн ажлын хэмжээ, чанар, үр дүн:	
	Нөхөн сэргээлтийн хэмжээ <u>Нэг. Техникийн нөхөн сэргээлт</u> Талбайн хэмжээ /га-аар/ Хийсэн ажлын хэмжээ /мян.м ³ -ээр/ Зардал /төгрөгөөр/ <u>Хоёр. Биологийн нөхөн сэргээлт</u> Талбайн хэмжээ /га-аар/ Тарьсан мод, ургамал /төрлөөр/ Зардал /төгрөгөөр/	Нийт 1,1 га 3500 Техникийн нөхөн сэргээлтийн зардлын дүн 2016 оны 7 сард гарна. 1,1 га Шинэс 3500 ш, монос 70 ш, хайлаас 2000 ш, олон настын үр 330 кг 50 сая
7	Дүйцүүлэн хамгаалах чиглэлээр гүйцэтгэсэн ажлын танилцуулга, үр дүн	-
8	Нэмэлт мэдээлэл /1:2000 масштабтай зураглал, шинжилгээний дүн, фото зураг, хүлээлгэн өгсний дараа хийх хяналт мониторингийн зардалтай холбоотой баримт материалыг хавсаргаж болно./	Нэмэлт мэдээллүүдийг актанд хавсаргав. /Нөхөн сэргээлтийн ажлын явцын тайлан, нөхөн сэргээлт хийгдэж байгаа талбайн 1:2000 масштабтай план зураг/

Нөхөн сэргээлт хийсэн тухай

ДҮГНЭЛТ:

Аймгийн Засаг даргын 2014 оны А/151 дүгээр захирамжаар байгуулагдсан "Байгалийн нөөц баялагийн ашиглалт, нөхөн сэргээлтэнд технологийн хяналт тавих, байгаль орчинд үзүүлж буй сөрөг нөлөөллийг тодорхойлох, үнэлгээ дүгнэлт гаргах" ажлын хэсэг 2016 оны 05 сарын 24-ний өдөр "Эрдэнэт Үйлдвэр" ХХК-ий Уурхайг харах талбайд 1.1 га талбайд хийгдэж буй техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлын явцтай танилцаж, тодорхой чиглэлээр үүрэг даалгавар өгч ажиллалаа.

ТАЙЛБАР:

Нөхөн сэргээлт хийх талбайд 3500 м³ үржил шимт хар шороог 50-60 см-ийн зузаантайгаар тарааж, био болон эрдэс бордоогоор бордож, тусгайлан мөрлөсөн.

Хүлэмжинд үрслүүлсэн 2 настай шинэсний үрсэлгээг эгнээ хооронд 1,5 м, мөр хооронд 2 м-ийн зайтай суулгаж, 3 настай хайлаасны тарьцыг шуудуу бэлтгэн зурваслаж тарьсан.

Уурхайг харах талбайн 1.1 га газарт шинэс 3500 ш, монос 70 ш, хайлаас 2000 ш-ийг тус бүр тарьж, олон наст ургамлын 330 кг үрээр зүлэгжүүлэлт хийж, усалж байна.

АКТ ГАРГАСАН:

Комиссын дарга:

Орхон аймгийн БОАЖГ-ын дарга

/Х.Машбат/

Нарийн бичгийн дарга
Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын ХБХ-ийн ажилтан

/Г.Болдбаатар/

Гишүүд:

МХГ-ын БОГУУТХ-ын улсын ахлах байцаагч

/Д.Сүхбат/

Аймгийн ГХБХБГ-ын хэлтсийн дарга

/Б.Одбаатар/

БОАЖГ-ын ахлах мэргэжилтэн

/П.Одончимэг/

Баян-Өндөр сумын Байгаль орчны асуудал хариуцсан
мэргэжилтэн

/Б.Лхагвадулам/

Хүлээн зөвшөөрсөн:

"ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР" ХХК-НИЙ

Ерөнхий захирлын үйлдвэрлэл эрхэлсэн орлогч

/Д.Даваасамбуу/

Хүдрийн ил уурхайн дарга

/П.Батболор/

Хүдрийн ил уурхайн ХАБЭА хариуцсан орлогч

/Д.Уламмандах/

Хүдрийн ил уурхайн байгаль орчны инженер

/Д.Нямгэрэл/

ЭВДЭРСЭН ГАЗРЫГ НӨХӨН СЭРГЭЭСЭН ТУХАЙ АКТ

2014 оны 02 дугаар
сарын 03-ны өдөр

Дугаар 03

Орхон аймаг

№	Асуулт	Хариулт
1	Байршил: Аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг, баг, хороо, газрын нэр:	Орхон аймаг Баян-өндөр сум, "Эрдэнэтийн овоо" зэс молибден
2	Аж ахуйн нэгжийн нэр хаяг, аж ахуйн нэгжийн гэрчилгээний дугаар, регистр:	"Эрдэнэт Үйлдвэр" ХХК Улсын бүртгэлийн дугаар: 90190085 Регистр: 2074192
3	Ордын тусгай зөвшөөрлийн дугаар, галбай:	Ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн дугаар: 011 А, 2540.91га
4	Нөхөн сэргээлт хүлээлгэн өгсөн албан тушаалтан, овог нэр:	"Эрдэнэт Үйлдвэр" ХХК-ний хүдрийн ил уурхайн ерөнхий инженерийн ХАБЭА хариуцсан орлогч Б.Отгондаваа, байгаль орчны инженер Д.Нямгэрэл
5	Нөхөн сэргээлтийн ажлыг газар дээр нь хэмжиж зураглал үйлдсэн мэргэжлийн байгууллагын нэр, хаяг:	Орхон аймаг Баян-өндөр сум "Эрдэнэт Үйлдвэр" ХХК-ний Хүдрийн ил уурхайн маркшейдрын алба
Нөхөн сэргээлтийн ажлын хэмжээ, чанар, үр дүн:		
6	Ирэх онд хийх нөхөн сэргээлтийн хэмжээ /Га-аар/	2014 онд техникийн нөхөн сэргээлт 4 га, биологийн нөхөн сэргээлт 4 га-д хийж гүйцэтгэнэ.
7	Нэмэлт мэдээлэл	-

“Эрдэнэтийн овоо” зэс молибдений ордод нөхөн сэргээлт хийсэн ажлыг шалгасан тэмдэглэл:

Аймгийн Засаг даргын 282 дугаар захирамжаар байгуулагдсан байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах, нөхөн сэргээлтийн ажлыг эрчимжүүлэх орон нутгийн комиссын дарга Х.Машбат, МХГ-ын БОХ-ын улсын байцаагч Д.Сүхбат, Баян-Өндөр сумын БОХ-ын улсын байцаагч Б.Алтаншагай, БОГ-ын мэргэжилтэн П.Одончимэг, П.Энхсэлэнгэ нар ашигт малтмалын ашиглалтын зөвшөөрөл эзэмшигч уулын баяжуулах “Эрдэнэт Үйлдвэр” ХХК-ийн 2013 онд хийгдсэн техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийн ажилтай танилцав.

Комиссын гишүүдэд нөхөн сэргээлтэнд хамрагдсан талбай, хийсэн ажлын хэмжээг “Эрдэнэт Үйлдвэр” ХХК-ний хүдрийн ил уурхайн ерөнхий инженерийн ХАБЭА хариуцсан орлогч Б.Отгондаваа, байгаль орчны инженер Д.Нямгэрэл нар танилцуулав.

2013 онд нийт олборлолтонд өртсөн 5.2 га талбайд тус бүр техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг хүдрийн ил уурхайн 3-р овоолго дээр хийсэн бөгөөд шинэс 3000 ш, улиас 500 ш, чацаргана 1000 ш, хайлаас 100 ш, олон наст ургамлын үр 200 кг-г тус бүр тарьж ургуулсан байна.

Дүгнэлт:

Аймгийн Засаг даргын 2008 оны 282 дугаар захирамжаар томилогдсон комисс “Эрдэнэт Үйлдвэр” ХХК-ийн Эрдэнэтийн овоо зэс молибдений ордод 2013 онд 5.2 га талбайд хийгдсэн техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг “Хангалттай” гүйцэтгэсэн гэж дүгнэв.

Холбогдох материалыг дүгнэлтэнд хавсаргав.

Цаашид анхаарах зүйл:

1.Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2011 оны А-36 дугаар тушаалаар батлагдсан “Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө, орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр, тайлан боловсруулах, хянан хүлээн авах, батлах журам”-ын хэрэгжилтийг хангаж ажиллах.

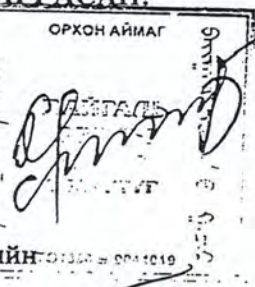
2.Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөнд тусгагдсан ажил, нөхөн сэргээлтийг гүйцэтгэлээр нь тухай бүр орон нутгийн холбогдох байгууллагуудад албан ёсоор тайлагнаж, хүлээлгэн өгөх.

3.Биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг дулааны улиралд хийж гүйцэтгэн аймгийн комисст хүлээлгэж өгөх.

АКТ ГАРГАСАН:

Комиссын дарга:

Орхон аймгийн Байгаль орчны газрын дарга

/Х.Машбат/

Нарийн бичгийн дарга:

Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын хөгжлийн

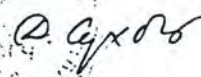
бодлогын хэлтсийн мэргэжилтэн

/Т.Болдбаатар/

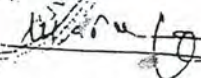
Гишүүд:

МХГ-ын БОГУУТХ-ын улсын ажлаа байцаагч

/Д.Сүхбат/

Баян-Өндөр сумын БОХ-ын улсын байцаагч

/Б.Алтаншагай/

БОГ-ын байгалийн нөөц баялагийн ашиглалт, нөхөн сэргээлт хариуцсан

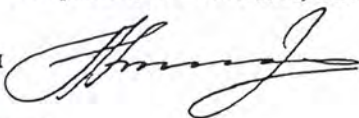
мэргэжилтэн

/П.Одончимэг/

БОГ-ын экологи орчны бохирдолт, хог хаягдал, химийн бодисын асуудал

хариуцсан мэргэжилтэн

/П.Энхсэлэнгэ/

Хүлээн зөвшөөрсөн:

"Эрдэнэт Үйлдвэр" ХХК-ний үйлдвэрлэл эрхэлсэн захирал

/Д.Даваасамбуу/

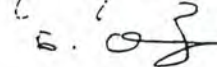
Ил уурхайн дарга

/Н.Бямбадорж/

Ил уурхайн ерөнхий инженерийн

ХАБЭА хариуцсан орлогч

/Б.Отгондаваа/

**БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ,
НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН АЖЛЫН ГҮЙЦЭТГЭЛИЙГ ХҮЛЭЭН АВСАН
АЖЛЫН ХЭСГИЙН ДҮГНЭЛТ**

№01

2014-10-02

Орхон аймаг

Аймгийн Засаг даргын 2014 оны А/151 тоот захирамжаар байгуулагдсан "Байгалийн нөөц баялгийн ашиглалт, нөхөн сэргээлтэнд технологийн хяналт тавих, байгаль орчинд үзүүлж буй сөрөг нөлөөллийг тодорхойлох, үнэлгээ дүгнэлт гаргах" ажлын хэсэг БОНХС-ын 2014 оны А-05 дугаар тушаалаар батлагдсан "Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам"-ын дагуу Баян-өндөр сумын нутагт MV-000011 тусгай зөвшөөрөлтэй Эрдэнэт Үйлдвэр ХХК-ний 2014 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний дагуу зохион байгуулсан ажлуудтай газар дээр нь үзэж танилцлаа. Үүнд:

1. Овоолгуудын ёроолоос шүүрлийн ногоон шүлтлэг ус гарсан учир шүүрлийн ус цуглуулж, хуримтлуулах зорилгоор уурхайн баруун хойд хэсэгт 8 дугаар овоолгын орчимд 27000 м³ багтаамжтай, зүүн урд хэсэгт 12 дугаар овоолгын орчимд 40000 м³ багтаамжтай бассейн байгуулж ашиглалтанд оруулсан байна.
2. Эрдэнэт овооны баруун хойд талд байрлалтай Ногоон төгөл төслийн хүрээнд 8500 гаруй мод тарьж, паркад усжуулалтын систем суурилуулсан нь мод ургах орчин нөхцлийг сайжруулсан байна.
3. Хаягдлын аж ахуйн далангийн техтоник буюу тогтвортой байдлын судалгааг ОХУ-ын МЕХНОБР инженеринг компани болон уул уурхайн сургуулиар гүйцэтгүүлсэн.
4. "Цагаан тоос" хөтөлбөр, төлөвлөгөөний хүрээнд хаягдлын аж ахуйн 13 дугаар далангийн 2А-Б хэсэгт 55.5 га газрыг хар шороон хөрсөөр хучиж тоос босох талбайг багасгасан.
5. Хаягдлын далангийн 2,6 га талбайд биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг Солонгос улсын "Миреко" ХХК-иар гүйцэтгүүлсэн байна.
6. Эрдэнэт үйлдвэр ХХК-ний БОХХэлтсийн Байгаль орчны лабораторийн Хангал гол дагуу Орхон гол хүртэл нийт 8 цэгээс дээж авч хийсэн шинжилгээний дүнгээс үзэхэд Хангал голын цэврийн зэрэг II-III зэрэгт хамаарч байна.
7. "Эрдэнэт үйлдвэр" ХХК дүйцүүлэн хамгаалах нөхөн сэргээлтийн ажлын хүрээнд хүдрийн ил уурхайн 6.5 га газар /баруун хойд энгэр/-т "Ан дөл" ХХК-иар тариулсан 8 төрлийн шинэс, улиас, хайлаас зэрэг нийт 6000 ш модны амьдралтын хувь 98%-тай ургаж байна.
8. Хүдрийн ил уурхайн 3 дугаар овоолго дээр 4 га талбайд биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг гүйцэтгэж, нийт 3500 ш шинэс, 500 ш улиасны суулгацыг тарьж, олон наст ургамлын үр цацаж зүлэгжүүлсэн байна.

Дүгнэлт:

2014 оны 10 дугаар сарын 02-ны өдрийн ажлын хэсгийн хуралдаанаар Эрдэнэт Үйлдвэр ХХК-ний 2014 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлттэй нэг бүрчлэн танилцаж, гишүүдийн дундаж үнэлгээгээр 84.86 хувьтай хангалттай хэрэгжүүлсэн гэж дүгнэв

2015 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгах санал, цаашид анхаарах асуудал

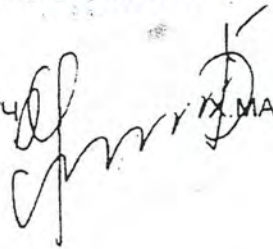
1. БОНХС-ын 2014 оны А-05 дугаар тушаалаар батлагдсан "Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам"-ыг сайтар судалж, цаг хугацаанд нь тайлагнаж, мөрдөж ажиллах;
2. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан ажлуудыг гүйцэтгэлээр нь тухай бүрт нь орон нутгийн холбогдох байгууллагуудад албан ёсоор хүлээлгэн өгөх, тайлагнах;
3. Үйлдвэрийн үйл ажиллагаатай холбогдуулан Дэлхийн байгаль орчны тэмдэглэлт едрүүдийг өөрийн үйлдвэрийн хүрээнд сурталчлах ажлыг төлөвлөгөөндөө тусгаж, үйлдвэрийн хэмжээнд бүтээлч ажлыг өрнүүлж зохион байгуулах. /Байгаль хамгаалах

хавар, намрын сарын аян, Дэлхийн усны өдөр, дэлхийн байгаль хамгаалах өдөр гэх мэт/;

4. Уурхайн бүс болон нөлөөллийн бүсийн орчмын уст цэгүүдэд хийсэн шинжилгээний дүнг улирал тутамд Байгаль орчны газарт хүргүүлж, тайлагнаж байх;
5. Дүйцүүлэн хамгаалах, нөхөн сэргээх ажлыг орон нутгийн мэргэжлийн байгууллагуудтай санал солилцож, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгаж ажиллах;
6. Хог хаягдлыг цуглуулах, тээвэрлэх, ангилан ялгах, дарж устгах ажлыг онцгой анхаарч төлөвлөгөөндөө тусгаж, хяналт тавьж ажиллах;
7. Хүдрийн ил уурхайн технологийн замын тоосжилтыг багасгах шинэ арга технологийг судалж нэвтрүүлэх.
8. Цагаан тоосны дэгдэлтийг бууруулах чиглэлээр тодорхой, үр дүнтэй ажлыг жил бүр төлөвлөж, хэрэгжүүлэх.

ДҮГНЭЛТ ГАРГАСАН: АЖЛЫН ХЭСЭГ

ХЯНАСАН: АЖЛЫН ХЭСГИЙН АХЛАГЧ

Х. МАШБАТ

ЭВДЭРСЭН ГАЗРЫГ НӨХӨН СЭРГЭЭСЭН ТУХАЙ АКТ

2012 оны 09 дүгээр
сарын 12-ны өдөр

Дугаар 03

Орхон аймаг

№	Асуулт	Хариулт
1	Байршил: Аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг, баг, хороо, газрын нэр:	Орхон аймаг Баян-өндөр сум, “Эрдэнэтийн овоо” зэс молибден
2	Аж ахуйн нэгжийн нэр хаяг, аж ахуйн нэгжийн гэрчилгээний дугаар, регистр:	“Эрдэнэт Үйлдвэр” ХХК Улсын бүртгэлийн дугаар: 90190085 Регистр: 2074192
3	Ордын тусгай зөвшөөрлийн дугаар, талбай:	Ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн дугаар: 011 А, 2552 га
4	Нөхөн сэргээлт хүлээлгэн өгсөн албан тушаалтан, овог нэр:	“Эрдэнэт Үйлдвэр” ХХК-ний хүдрийн ил уурхайн ХХБО хариуцсан инженер Б.Отгондаваа, БО-ны албаны дарга О.Эрдэнэтуяа
5	Нөхөн сэргээлтийн ажлыг газар дээр нь хэмжиж зураглал үйлдсэн мэргэжлийн байгууллагын нэр, хаяг:	Орхон аймаг Баян-өндөр сум “Эрдэнэт Үйлдвэр” ХХК-ний геологи маркшейдрын хэлтэс
Нөхөн сэргээлтийн ажлын хэмжээ, чанар, үр дүн:		
6	Ирэх онд хийх нөхөн сэргээлтийн хэмжээ /Га-аар/	2013 онд техникийн нөхөн сэргээлт 5 га, биологийн нөхөн сэргээлт 4 га-д хийж гүйцэтгэнэ.
7	Нэмэлт мэдээлэл	-

“Эрдэнэтийн овоо” зэс молибдений ордод нөхөн сэргээлт хийсэн ажлыг шалгасан тэмдэглэл:

Аймгийн Засаг даргын 282 дугаар захирамжаар байгуулагдсан байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах, нөхөн сэргээлтийн ажлыг эрчимжүүлэх орон нутгийн комиссын дарга Х.Машбат, МХГ-ын БОХ-ын улсын байцаагч Д.Сүхбат, Г.Эрдэнэбаяр, Баян-Өндөр сумын БОХ-ын улсын байцаагч Б.Алтаншагай, БОАЖГ-ын мэргэжилтэн П.Одончимэг, П.Энхсэлэнгэ нар ашигт малтмалын ашиглалтын зөвшөөрөл эзэмшигч уулын баяжуулах “Эрдэнэт Үйлдвэр” ХХК-ийн 2007-2012 онуудад хийгдсэн техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийн ажилтай газар дээр нь очиж танилцав.

Комиссын гишүүдэд нөхөн сэргээлтэнд хамрагдсан талбай, хийсэн ажлын хэмжээг “Эрдэнэт Үйлдвэр” ХХК-ийн хүдрийн ил уурхайн ХХБО хариуцсан инженер Б.Отгондаваа, БО-ны албаны дарга О.Эрдэнэтуяа нар танилцуулав.

2007-2012 онд нийт 18.5 га талбайд нөхөн сэргээлтийн ажлыг стандартын дагуу 3-р овоолго дээр хийсэн бөгөөд дээрхи хугацаанд тарьсан мод суулгацын тоог авч үзвэл шинэс 21100 ш, улиасны мөчир 3220 ш, чацаргана 1200 ш, олон наст ургамлын үр 650 кг-г тус бүр тарьж ургуулж биологийн нөхөн сэргээлтийг олборлолтонд өртсөн талбайд гүйцэтгэсэн байна.

Дүгнэлт:

Аймгийн Засаг даргын 2008 оны 282 дугаар захирамжаар томилогдсон комисс 2012 оны 01 дүгээр сарын 27-ны өдөр “Эрдэнэт Үйлдвэр” ХХК-ийн Эрдэнэтийн овоо зэс молибдений ордод сүүлийн 5 жилийн хугацаанд 18.5 га талбайд хийгдсэн биологийн болон техникийн нөхөн сэргээлтийн ажлуудыг үзэж “Хангалттай” гэж дүгнэв.

Цаашид анхаарах зүйл:

1.Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2011 оны А-36 дугаар тушаалаар батлагдсан “Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө, орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр, тайлан боловсруулах, хянан хүлээн авах, батлах журам”-ын хэрэгжилтийг хангаж ажиллах.

2.Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөнд тусгагдсан ажил, нөхөн сэргээлтийг гүйцэтгэлээр нь тухай бүр орон нутгийн холбогдох байгууллагуудад албан ёсоор тайлан наж, хүлээлгэн өгөх.

3.Биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг дулааны улиралд хийж гүйцэтгэн аймгийн комисст хүлээлгэж өгөх.

АКТ ГАРГАСАН:

Комиссын дарга:

Орхон аймгийн Байгаль орчин,
жуулчлалын газрын дарга

/Х.Машбат/

Нарийн бичгийн дарга:

Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын хөгжлийн

бодлогын хэлтсийн мэргэжилтэн

/Г.Болдбаатар/

Гишүүд:

МХГ-ын БОГУУТХ-ын улсын байцаагч

/Д.Сүхбат/

МХГ-ын байгаль орчин геодези газар зүй, Газрын

хяналтын улсын байцаагч

/Г.Эрдэнэбаяр/

Баян-Өндөр сумын БОХ-ын улсын байцаагч

/Б.Алтаншагай/

БОАЖГ-ын байгалийн нөөц баялагийн ашиглалт, нөхөн сэргээлт хариуцсан

мэргэжилтэн

/П.Одончимэг/

БОАЖГ-ын экологи орчны бохирдолт, хог хаягдал, химийн бодисын асуудал

хариуцсан мэргэжилтэн

/П.Энхсэлэнгэ/

Хүлээн зөвшөөрсөн:

“Эрдэнэт Үйлдвэр” ХХК-ний үйлдвэрлэл эрхэлсэн захирал

/Д.Даваасамбуу/

ХХ Байгаль орчин хариуцсан инженер

/Б.Отгондаваа/

Ил уурхайн дарга

/Н.Бямбадорж/

ХИМИЙН ХОРТ БОЛОН АЮУЛГАЙ БОДИСЫГ ЭКСПОРТЛОХ,
ИМПОРТЛОХ, ХИЛ ДАМЖУУЛАН ТЭЭВЭРЛЭХ, ҮЙЛДВЭРЛЭХ,
АШИГЛАХ, ХУДАЛДАХ АЖ АХУЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТУСГАЙ

ЗӨВШӨӨРӨЛ

Огноо: 2019-10-24

Дугаар: 0001515

Улаанбаатар хот

Аж ахуйн нэгжийн нэр:

Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ

Аж ахуйн нэгжийн гэрчилгээний дугаар:

9013001063

Регистрийн дугаар:

2074192

Хаяг: Орхон, Баян-Өндөр, 4-р баг, Хүрэнбулаг

Утас:

73501, 71501

Дараах химийн хортой, аюултай бодис:

Импортлох, Ашиглах

аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай

зөвшөөрлийг

2019.10.24- 2022.12.31

хүртэл хугацаагаар олгов.

№	Бодисын нэр		Томьёо	Олон улсын бүртгэлийн дугаар /CAS/	Ангилал	Үйлдвэрлэсэн улс	Хэмжээ
	Монгол	Олон улсын					
1	Хавсралтад дурдсан 41 төрлийн бодис						
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							

Улсын хилээр нэвтрүүлэх боомт

Заман-Үүд Сүхбаатар, Алтанбулаг, Бичигт,
Баянхонгуу

Зөвшөөрөл олгосон: Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам

Төрийн нарийн бичгийн дарга

Ц.ЦЭНГЭЛ /

Химийн хорт болон аюултай бодисын бодлого
зохицуулалт хариуцсан мэргэжилтэн

Ц.БАТЖАРГАЛ /

Химийн хорт болон аюултай бодисыг
Импортлох, Ашиглах 0001515 дугаартай тусгай
зөвшөөрлийн хавсралт

№	Монгол нэр	Олон улсын нэр	Томьёо	СЭЗ-дугаар	Зөвшөөрсөн хэмжээ, тн
1	Аммонийн нитрат	Ammonium nitrate	NH_4NO_3	6484-52-2	30000
2	Сүвэрхэг аммонийн нитрат	Ammonium nitrate	NH_4NO_3	6484-52-2	10500
3	Натрийн нитрат	Sodium Nitrate	$NaNO_3$	7631-99-4	3000
4	Карбамид	Urea	$NH_2CO NH_2$	57-13-6	1500
5	Эмульгатор			1338-43-8	900
6	Натрийн нитрит	Sodium nitrite	$NaNO_2$	7632-00-0	90
7	Тиокарбамид	Urea(mineral)	NH_2CSNH_2	62-56-6	60
8	Парафин	Paraphine			210
9	Хүхэрт натри	Sodium sulfhide	Na_2S	1313-82-2	27000
10	Баяжуулалтын хөөсрүүлэгч урвалж	BK-202			600
		Frother 103			180
		Methyl isobutyl carbinal MIBC	$C_8H_{14}O$	108-11-02	3000
		Polyfroth H19			
		Polyfroth H30			
		Polyfroth H27			
		Polyfroth W22C			
		OrePrep F-603			
Nasfroth FCM-70					
11	Баяжуулалтын цуглуулагч урвалж	BK901 B		39142-36-4 592-35-8	2100
		Aero@MX 5140		140-93-2	
		Aero@MX 7260 HFR			
		Aero@MX 5152			
		Aero@MX 7360			
		Xanthate			
		Aeroflot			
		AP Reagent IPETC (aero 3894)			
12	Налко 71661	Nalco 71661 flocculant			60
13	Давсны хүчил техн.	<u>Hydrochloric acid</u>	HCl	7647-01-0	24
14	Лигносульфат	Lignosulfonate	OCH_3	8061-51-6	200
15	Фураны давирхай	Furan resing	SQG-100	25212-86-6	540
16	Урвал хурдасгагч	Катализатор GSO_3	$C_{12}H_{25}-$ OSO_3H	104-15-2 7664-93-9	105
17	Урвал хурдасгагч	Катализатор GSO_3	$C_{12}H_{25}-$ OSO_3H	104-15-2 7664-93-9	105
18	Амин TEA	Triethylamine		121-44-8	1.5

19	Магнийн хлорид	Magnesium chloride	MgCl ₂	7786-30-3	300
20	Антиаксилант	MDC220			60
21	Натрийн шүлт	Sodium hydroxide	NaOH	1310-73-2	15
22	Тринатрийфосфат	Trisodium phosphate	Na ₃ PO ₄ *H ₂ O	7601-54-9	30
23	Сольвент-5	White spirit D40		64742-48-9	75
24	Силикагель КСКГ	Silica gel	SiO ₂ *H ₂ O	112926-00-8	9
25	Цеолит Na A	Zeolite	Na ₂ O, Al ₂ O *SiO ₂ , H ₂ O	1318-02-01	3
26	Шингэн хлор	Chlorine		7782-50-5	42
27	Карбид кальци	Calcium Carbide	CaC ₂	72-20-7	360
28	Ацетон	Acetone	C ₃ H ₆ O	67-64-1	7.5
29	Давирхай /смола,	Isocure focus X102 GP201-A/ GP202-AL			30
30	Цэвэрлэгээний бодис	/Очищающий состав QA-01/			3
31	Салгагч бодис	/Разделительный состав, Escorp 56 L(RA-21) /			3
32	Силикокальци	/Calcium silicon/			90
33	Будаг	/Краска Изотекс Z35P (FQ-7)/			150
34	Будаг	/Краска Изотекс K55S (FQT-290)/			240
35	Хеес дарагч	OrePrep Detoamer 202			6
36	Натрийн карбонат	Sodium carbonate	Na ₂ CO ₃		45
37	Натрийн силикат	Sodium silicate	Na ₂ SiO ₃		300
38	Дүүргэгч цавуу	Композитный материал Мультипласт 08			60
39	Баяжуулалтын цуглуулагч уусмал	Aero@7360 Depressant			90
40	Кальцийн хлорид	Calcium chloride	CaCl ₂	10043-52-4	3000
41	Тоос дарагч урвалж	Magna Floc@336			450

УЛАСЫН ХААГАХ, ХАМААГАХ, ЭРХСЭНГЭР
 АЖ АХУЙН, ХАМААГАХ, ЭРХСЭНГЭР
 ХАМГААГАХ, ХАМААГАХ, ЭРХСЭНГЭР
 ХАМГААГАХ, ХАМААГАХ, ЭРХСЭНГЭР

ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР ААТУУГ-Д

**МОНГОЛ УЛСЫН МЭРТЭЖЛИЙН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН АХЛАХ БАЙЦААГЧИЙН
ДҮГНЭЛТ**

61000 Орхон аймаг, Баян-Өндөр сум, Залуучуудын
гудамж-1, Захиргааны III байр, 3 давхарт
Утас/Факс: 70359050
E-mail: p_or@inspection.gov.mn

2019.04.08 № 14-01-004/02

Баталгаажуулах үйл ажиллагаа
хийсэн тухай

Танай байгууллагаас 2019 оны 04 дүгээр сарын 01-ний өдөр ирүүлсэн ТБ-10-12/325 тоот албан хүсэлтийн дагуу МХГ-ын Байгаль орчин, геологи уул уурхайн хяналтын улсын ахлах байцаагч Д.Сүхбат, Хөдөлмөрийн эрүүл ахуйн хяналтын улсын байцаагч Г.Батцэцэг нарын бүрэлдэхүүнтэйгээр 2019 оны 04 дүгээр сарын 08-ний өдөр Эрдэнэт үйлдвэр ААТУУГ-ийн Ил уурхайн цехийн ерөмдлөг тэсэлгээний хэсгийн имульсэн тэсрэх бодисын үйлдвэрийн дарга А.Буянцогт, тэсрэх материалын агуулахын эрхлэгч М.Барсбаатар нарыг байлцуулан химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах агуулахад баталгаажуулах хяналт шалгалтыг хийж ажиллалаа.

МХЕГ-аас 2017 онд хийгдсэн шалгалтаар бага эрсдэлтэй дүгнэгдсэн.

Тус байгууллага нь химийн хорт болон аюултай бодис импортлох, үйлдвэрлэх № 04 тоот тусгай зөвшөөрлийг 2016 оны 10 дугаар сарын 25-аас 3 жилийн хугацаатай авч нийт 10 нэр төрлийн химийн хорт болон аюултай бодисыг 2019 оны 01 дүгээр сарын 01-ний байдлаар 9694012 тонны хэмжээгээр задгай болон агуулахад хадгалж, ашиглаж байна.

ОХУ-аас импортлон үйлдвэрлэлд ашигладаг, химийн хорт болон аюултай бодис импортлох, үйлдвэрлэх тусгай зөвшөөрлийн хүчинтэй хугацаа 2019 оны 10 дугаар сарын 25-ны өдөр дуусах юм байна.

Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын Баянцагаан багийн нутаг дэвсгэрт байрлах өөрийн эзэмшлийн талбайд үйлдвэрийн байршилд тэсэрч дэлбэрэх бодис хадгалах агуулахыг 1978 оноос 1518 тн бодис хадгалах 8 агуулахтайгаар баригдсан, нийт 13 ажилтантай, бетонон шалтай, агааржуулалтын системд холбогдсон, гадаад, дотоод нийт 38 хяналтын камертай, аюулгүй ажиллагааны зааврыг боловсруулан байнгин зааварчилгаа өгч мөрдөж ажиллаж байна.

ДҮГНЭЛТ БОЛГОХ НЬ:

Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах агуулах нь Монгол улсад мөрдөгдөж байгаа MNS 6458:2014 стандартын 4. 5.1, 5.2, 5.3, 5.5.1, 5.5.6, 5.5.7, 5.6.2, 5.7.1, 5.7.4, 5.8.1, 5.8.2, 5.8.3, 5.10, 5.11, 7.1.1, 7.2.3, 7.3.1, 7.3.2, 7.3.4, 7.4, 7.5, 7.6, 7.7 шаардлагыг хангаж байна.

**МОНГОЛ УЛСЫН МЭРТЭЖЛИЙН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН БАЙЦААГЧИЙН ДҮГНЭЛТ**

61000 Орхон аймаг, Баян-Өндөр сум, Залуучуудын
гуламж-1, Захиргааны III байр, 3 давхарт
Утас/Факс: 70359050
E-mail: p_or@inspection.gov.mn

2015.07.08 № 14-06-024/37

**Химийн бодисын агуулахы нөхцөлд
дүгнэлт гаргах тухай**

Тус компани нь Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын Баянцагаан багийн үйлдвэрийн районд Материал техник хангамжийн баазад онц аюултай химийн бодисыг ангилан хадгалах зорилгоор шинээр баригдсан химийн бодисын агуулахын байранд дүгнэлт гаргаж өгнө үү гэсэн хүсэлтийн дагуу урьдчилсан хяналтыг 2015 оны 07 дугаар сарын 08-ны өдөр холбогдох хүмүүсийг байлцуулан хийлээ.

Тус бүр нь 36м² бүхий 4, 18м² бүхий 6, нийт 10 агуулахыг төрөл бүрийн химийн бодисыг ангилан ялгах зориулалтаар батлагдсан зураг төслийн дагуу барьж ашиглалтанд оруулсан, агуулах, ажилтны түр амрах өрөөнүүдэд энгийн, механик агааржуулалтын систем суурилуулсан, лабораторийн зориулалтын тавиур, галын автомат төхөөрөмж байрлуулсан, шал, хана, таазыг стандартын будаг, плитагаар доторлогоо хийсэн, аваарын тарц хаалгатай, инженерийн шугам сүлжээнд холбогдсон, химийн бодистой харьцан ажилладаг ажилтнуудын ажлын байр, ахуйн болон ариун цэврийн өрөөг төлөвлөсөн нь MNS 6458:2014 Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй "Химийн хорт болон аюултай бодис, бүтээгдэхүүний агуулах. Ерөнхий шаардлага" стандартын шаардлагыг хангаж байна гэж дүгнэв.

Хувь:2

ДУГНЭЛТ ГАРГАСАН:

БАЙГАЛЬ ОРЧИН ГЕОЛОГИ, УУЛ УУЛРХАЙН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН АХЛАХ БАЙЦААГЧ *О.Г.Х.О.С.* Д.СҮХБАТ

ХӨДӨЛМӨРИЙН ЭРҮҮЛ АХУЙН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН БАЙЦААГЧ *У.Б.А.Т.* БАТЦЭЦЭГ

14000037

**ОРХОН АЙМГИЙН
ЗАСАГ ДАРГЫН ЗАХИРАМЖ**

2001 оны 12 сарын 19 өдөр

Дугаар 4/88

Эрдэнэт

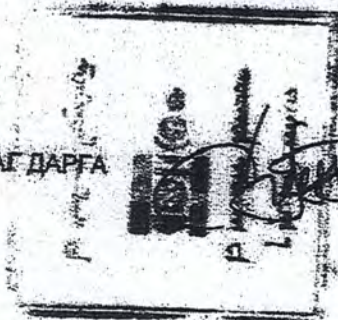
**Химийн хорт болон аюултай бодисын агуулахын
байршил тогтоох тухай**

Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1.3/н/, 29.2, Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1 дэх заалт, Хог хаягдлын тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.1, 22.2 дэх заалт, 23 дугаар зүйлийг тус тус үндэслэн ЗАХИРАМЖЛАХ нь:

1. "Эрдэнэт үйлдвэр" Төрийн өмчит үйлдвэрийн газрын Чанарын хяналтын хэлтсийн Химийн төв лабораторийн "Химийн хорт болон аюултай бодис, бүтээгдэхүүний агуулах" нь Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын Баянцагаан багийн N 49° 02' 09.28", E 104° 04' 43.77" байршилд, 7x18 харьцаатай 126 м.кв талбайтай байхаар тогтоосугай.

2. "Химийн хорт болон аюултай бодис, бүтээгдэхүүний агуулах" нь MNS 6458.2014 стандартад нийцүүлж, химийн бодисын хадгалах горимыг чанд сахин химийн бодис алдагдах, байгаль орчинд унруулж болох сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэн ажиллахад нь хяналт тавихыг Байгаль орчин аялал жуулчлалын газар (С.Жаргалсайхан), Мэргэжлийн хяналтын газар (Б.Жигдэнгомбо)-г тус тус даалгасугай.

ЗАСАГ ДАРГА

С.БАТЖАРГАЛ

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ГАЗРЫН МЭРГЭЖИЛТНИЙ ДҮГНЭЛТ

2021.01.28

№ 01

Орхон аймаг

“Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ-ын химийн хорт болон аюултай хаягдыг хадгалах агуулахын байршлын тухай”

Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1 дэх заалт, Хог хаягдлын тухай хуулийн 22-р зүйл, 22.1, 22.2 дахь заалт, 23 дугаар зүйлийн дагуу “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Чанарын хяналтын хэлтсийн Химийн төв лабораторийн химийн бодисын агуулахын байршилд дараах дүгнэлтийг гаргаж байна. Үүнд:

1. Тус лабораторийн үйл ажиллагаанд ашиглагдах 102 нэр төрлийн химийн бодис болон устгах шаардлагатай 37 нэр төрлийн химийн бодисыг хадгалах агуулах нь Баянцагаан багийн нутаг дэвсгэрт N 49°02'09.28", E 104°04'43.77" байршилд, 7x18 харьцаатай буюу 126 м² талбайтай, лабораторийн хашаан дотор байрлаж байгаа нь харуул хамгаалалт сайтай, химийн бодис алдагдах, байгаль, орчинд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг иж бүрэн авч хэрэгжүүлэх, хяналт тавих боломжтой байгаа тул одоогийн байршилд байрлах боломжтой гэж дүгнэв.
2. Агуулахын барилгыг “Химийн хорт болон аюултай бодис, бүтээгдэхүүний агуулах” Ерөнхий шаардлага MNS 6458.2014 стандартад нийцүүлж, химийн бодисын хадгалах горимыг чанд сахиж ажиллах.
3. Агуулахад хадгалж байгаа химийн хорт болон аюултай бодисын сав, баглаа, боодол болон агуулахын гадна талд тухайн бодисын нэр, анхааруулах тэмдэг, аюулын шинж чанарыг тод, томоор бичиж, хаягжуулалтыг сайжруулах.
4. Химийн хорт болон аюултай бодис алдагдсан тохиолдолд холбогдох мэргэжлийн байгууллага, хууль хяналтын байгууллагад 24 цагийн дотор мэдэгдэж, тусгай албаны машин техник ажиллах нөхцлийг бүрдүүлэх шаардлагатай.

ОРХОН АЙМАГ
ДҮГНЭЛТ ГАРГАСАН
БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН
МЭРГЭЖИЛТНИЙ ДҮГНЭЛТ
БОАЖТ-ЫН МЭРГЭЖИЛТНИЙ ДҮГНЭЛТ
БОАЖТ-ЫН ДАРГА
НЭНХСЭЛЭНГЭ
С.ЖАРГАЛСАЙХАН

**ОРХОН АЙМГИЙН
ЗАСАГ ДАРГЫН ДЭРГЭДЭХ БАЙГАЛЬ,
ОРЧИН, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ГАЗАР**

61025 Орхон аймаг, Баян-Өндөр сум,
Оюут баг, Ш.Отгонбилэгийн
гудамж, Утас: 70350872
Цахим шуудан; www.or.mn.gov.mn

2021.01.28 № 41
таныг 2021.01.07-ны № 76-28-12/70-т

**“ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР” ТӨҮГ-ЫН
ЧАНАР ХЯНАЛТЫН ХЭЛТЭСТ**

Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1 дэх заалтын дагуу танай үйлдвэрийн Чанарын хяналтын хэлтсийн Химийн төв лабораторийн химийн бодисын агуулахын байршилд мэргэжлийн байгууллагын дүгнэлт гаргаж, хавсралтаар хүргэв.

Хавсралт хуудастай.

ОРХОН АЙМАГ
БАЙГАЛЬ
ОРЧИН
АЯЛАЛ
ЖУУЛЧЛАЛЫН
ГАЗАР
ТБАНГ

ДАРГА **СОЖАРГАЛСАЙХАН**

ТТС 390

20210305

**МОНГОЛ УЛСЫН МЭРТЭЖЛИЙН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН БАЙЦААГЧИЙН ДҮГНЭЛТ**

61029 Орхон аймаг, Баян-Өндөр сум, Зэст баг,
Залуучуудын гудамж, Утас/Факс: 70359050,
Цахим шуудан: p_or@inspection.gov.mn

2021.10.07 № 14-04-020/154

**Баталгаажуулах үйл ажиллагаа
хийсэн тухай**

Танай байгууллагаас 2021 оны 09 дүгээр сарын 22-ны өдөр ирүүлсэн ТБ-28-12/4981 тоот албан хүсэлтийн дагуу МХГ-ын Байгаль орчин, геологи уул уурхайн хяналтын улсын байцаагч Г.Эрдэнэбаяр, Хөдөлмөрийн эрүүл ахуйн хяналтын улсын байцаагч Г.Батцэцэг нарын бүрэлдэхүүнтэйгээр 2021 оны 10 дугаар сарын 06-ны өдөр Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ-ын Чанар хяналтын хэлтсийн Химийн төв лабораторийн химийн бодисын агуулахад холбогдох хүмүүсийг байлцуулан баталгаажуулах хяналт шалгалтыг хийж ажиллалаа.

Тус агуулах нь Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын Баянцагаан багийн нутаг дэвсгэрт байрлах өөрийн эзэмшлийн талбайд лабораторийн үйл ажиллагаанд ашиглагдах 102 нэр төрлийн химийн бодис болон устгах шаардлагтай 37 нэр төрлийн химийн бодис агуулах нь N49°02'09.28", E104°04'43.77" байршилд, 7x18 харьцаатай буюу 126м² талбайтай, зориулалтын дагуу барьж тохижуулсан, бетонон шалтай, агааржуулалтын системд холбогдсон, сав, баглаа боодол болон тухайн бодисын нэр, анхааруулах тэмдэг, аюулын шинж чанарыг бичиж агуулахад бодис бүр дээр байршуулсан, аюулгүй ажиллагааны заавар, хор аюулын лавлах мэдээллийг боловсруулан байнга зааварчилгаа өгч мөрдөн ажиллаж байна.

ДҮГНЭЛТ БОЛГОХ НЬ:

Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах агуулах нь Монгол улсад мөрдөгдөж байгаа MNS 6458:2014 стандартын 4. 5.1, 5.2, 5.3, 5.5.1, 5.5.6, 5.5.7, 5.6.2, 5.7.1, 5.7.4, 5.8.1, 5.8.2, 5.8.3, 5.10, 5.11, 7.1.1, 7.2.3, 7.3.1, 7.3.2, 7.3.4, 7.4, 7.5, 7.6, 7.7 шаардлагыг хангаж байна гэж дүгнэв.

Хувь 3

ДҮГНЭЛТ ГАРГАСАН:

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, ГЕОЛОГИ УУЛ УУРХАЙН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН БАЙЦААГЧ **Г.ЭРДЭНЭБАЯР**

ХӨДӨЛМӨРИЙН ЭРҮҮЛ АХУЙН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН БАЙЦААГЧ **Г.БАТЦЭЦЭГ**

1419210511

My doc:/dugnell/1

ХИМИЙН ХОРТ БОЛОН АЮУЛТАЙ БОДИСЫГ ЭКСПОРТЛОХ,
ИМПОРТЛОХ, ХИЛ ДАМЖУУЛАН ТЭЭВЭРЛЭХ, ҮЙЛДВЭРЛЭХ,
АШИГЛАХ, ХУДАЛДАХ, УСТГАХ АЖ АХУЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТУСГАЙ

ЗӨВШӨӨРӨЛ

Огноо: 2017-09-06

Дугаар: 0000902

Улаанбаатар хот

Аж ахуйн нэгжийн нэр: **Эрдэнэт үйлдвэр ХХК**
Аж ахуйн нэгжийн гэрчилгээний дугаар: 9011622081
Регистрийн дугаар: 2074192
Хаяг: Орхон, Баян-Өндөр, 4-р баг, Хүрэнбулаг, 00 тоот

Утас: 71501

Дараах химийн хортой, аюултай бодис:
Импортолох, Ашиглах

аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай
хүртэл хугацаагаар олгов.

зөвшөөрлийг

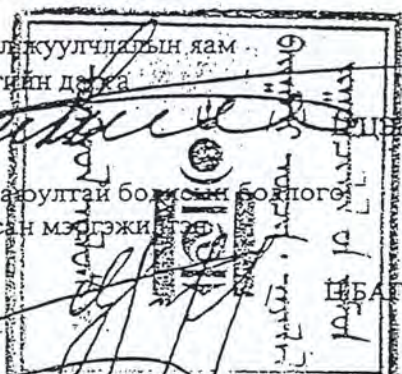
2017.09.06-2018.09.06

№	Бодисын нэр		Томъёо	Олон улсын бүртгэлийн дугаар /CAS/	Ангилал	Үйлдвэрлэсэн улс	Хэмжээ
	Монгол	Олон улсын					
1	Хавсралтанд дурьдсан 41 төрлийн бодис						
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							

Улсын хилээр нэвтрүүлэх боомт: Замын-Үүд, Сүхбаатар

Зөвшөөрөл олгосон: Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам
Төрийн нарийн бичгийн дарга

Химийн хорт болон аюултай бодисын бодлого,
зохицуулалт хариуцсан мэдэгчийн

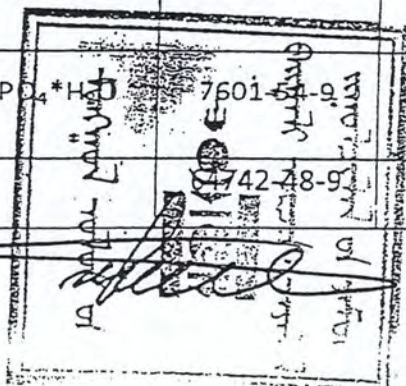
ЦЭБ АТЖАРГАЛ /

Химийн хорт болон аюултай бодисыг
Импортлох, Ашиглах 0000802 дугаартай
тусгай зөвшөөрөлийн хавсралт

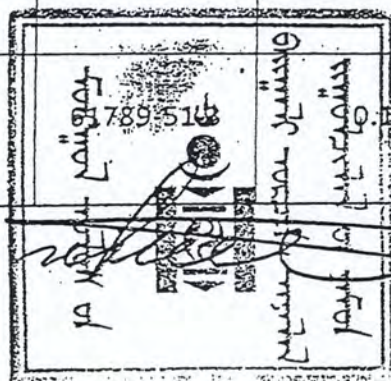
№	Монгол нэр	Олон улсын нэршил	Томьёо	CAS дугаар	Зөвшөөрсөн хэмжээ, тн
1	Аммонийн нитрат	Ammonium nitrate	NH_4NO_3	6484-52-2	10 000
2	Сүвэрхэг аммонийн нитрат	Ammonium nitrate	NH_4NO_3	6484-52-2	2 000
3	Натрийн нитрат	Sodium Nitrate	$NaNO_3$	7631-99-4	1 500
4	Карбамид	Urea	$NH_2CO NH_2$	57-13-6	500
5	Эмульгатор	Emilseur	lod 65-74	1338-43-8	300
	Натрийн нитрит	Sodium nitrite	Na_2NO_2	7632-00-0	30
	Тиокарбамид	Urea(mineral)	NH_2CSNH_2	62-56-6	20
	Хүхэрт натри	Sodium sulfhide	Na_2S	1313-82-2	13 000
Баяжуулалтын хөөсрүүлэгч урвалж	BK-202				200
	Frother 103				60
	Methyl isobutyl carbinal MIBC	$C_6H_{14}O$	108-11-02		800
	Polyfroth H19				
	Polyfroth H30				
	Polyfroth H27				
	Polyfroth W22C				
	OrePrep F-603				
	Nasfroth FCM-70				
Баяжуулалтын цуглуулагч урвалж	BK901 B				700
	<u>Aero@MX 5140</u>				

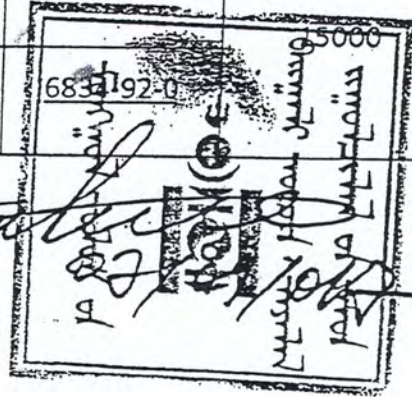
		<u>Aero@MX 7260</u> HFR			
		<u>Aero@MX 5152</u>			
		Xanthate			
		Aerofroth	$C_8H_{18}O$	104-76-7	
		AP Pearent			
		IPETC (aero 3894)			
1 1	Налко 71661	Nalco 71661 floculant			20
1 2	Давсны хүчил техн.	<u>Hydrochloric acid</u>	HCl	7647-01-0	8
1 3	Хүхрийн хүчил	Sulfuric acid	H_2SO_4	7664-93-9	5
1 4	Шингэн шил	Silicate-blocks	SiO_2	1344-09-8	480
1 5	Лигносульфанат	Lignosulfonate	OCH_3	8061-51-6	200
1 6	Фураны давирхай	Furan resing	SQG-100	25212-86-6	80
1 7	Урвал хурдасгагч	Катализатор GSO_3	$C_{12}H_{25}-OSO_3H$	104-15-2 7664-93-9	15
	Урвал хурдасгагч	Катализатор GSO_9	$C_{12}H_{25}-OSO_3H$	104-15-2 7664-93-9	8
	Магнийн хлорид	Magnesium chloride	$MgCl_2$	7786-30-3	300
	Антиаксилант	MDC220			20
	Натрийн шүлт	Sodium hydroxide	NaOH	1310-73-2	5
	Тринатрифосфа т	Trisodium phosphate	$Na_3PO_4 \cdot H_2O$	7601-51-9	5
	Сольвент-5	White spirit D40		742-48-9	25

2 4	Силикагель КСКГ	Silica gel	$\text{SiO}_2 \cdot \text{H}_2\text{O}$	112926-00-8	3
2 5	Цеолит Na А	Zeolite	$\text{Na}_2\text{O}, \text{Al}_2\text{O}_3 \cdot \text{SiO}_2, \text{H}_2\text{O}$	1318-02-01	1
2 5	Шингэн хлор	Chlorine	Cl_2	7782-50-5	14
2 7	Карбид кальци	Calcium Carbide	CaC_2	72-20-7	120
2 ;	Парафин	Paraphine			100
9	Давирхай /смола,	Isocure focus X102 GP201-A/ GP202-AL			10
3	Цэвэрлэгээний бодис	Очищающий состав QA-01			1
3	Салгагч бодис	Разделительный состав, Ecorpart 56 L(RA-21)			1
	Силикокальци	Calcium silicon	CaSi	12638-76-5	30
	Ханаагүй полиэфир, акрилийн давирхай	Ненасыщенная полиэфирная акриловая, Unsaturated polyesterresin, (SD6109)			4
	Метилэтилкетон ы хэт ислийн уусмал	Раствор пероксида метилэтилкетона, Methyl ethyl ketone peroxide (SD-011)	$\text{C}_2\text{H}_5\text{C}(\text{OON})(\text{CH}_3)\text{OOC}(\text{OON})(\text{CH}_3)\text{C}_2\text{H}_5$	<u>1338-23-4</u>	2
	Нафтенат кобальт	Cobaltous naphthenate (SD-012)			

3 6	будаг (хар, цагаан, шар, улаан)				3
3 7	Будаг	Краска Изотекс Z35P (FQ-7)			25
3 8	Будаг	Краска Изотекс K55S (FQT-290)			40
3 9	Хөөс дарагч	OrePrep® D-202 Defoamer			2
4 0	Техникийн сод	Sodium carbonate	(Na ₂ CO ₃)	497-19-8	
4 1	Шингэн шил	Sodium metasilicate	(Na ₂ SiO ₃)		

**ХИМИЙН ХОРТ БОЛОН АЮУЛТАЙ БОДИСЫГ ЭКСПОРТЛОХ,
ИМПОРТЛОХ, ХИЛ ДАМЖУУЛАН ТЭЭВЭРЛЭХ, ҮЙЛДВЭРЛЭХ,
АШИГЛАХ, ХУДАЛДАХ, УСТГАХ АЖ АХУЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТУСГАЙ**

ЗӨВШӨӨРӨЛ

Огноо: 2016-09-05

Дугаар: 2016/220

0000507
Улаанбаатар хот

Аж ахуйн нэгжийн нэр: "Эрдэнэт-Үйлдвэр ХХК"
Аж ахуйн нэгжийн гэрчилгээний дугаар: 9011622081
Регистрийн дугаар: 2074192
Хаяг: Орхон, Баян-Өндөр 4-р баг, Хүрэнбулаг

Утас: 73501, 71501

Дараах химийн хортой, аюултай бодис:
Импортох, ашиглах

аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай
хүргэл хугацаагаар олгов.

Зөвшөөрлийг 2016.09.05-2017.09.04

№	Бодисын нэр		Томьёо	Олон улсын бүртгэлийн дугаар CAS	Ангилал	Үйлдвэрлэсэн улс	Хэмжээ
	Монгол	Олон улсын					
1	Хэвсрэлтэнд дурьдсан 43 нэр төрлийн бодис						
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							

Улсын хилээр нэвтрүүлэх боомт: Алтанбулаг, Замын-Үүд

Зөвшөөрөл олгосон: Байгаль орчин, ногоон хөгжил, амьжиргаа, аюулгүй байдал, хөгжлийн яам
Төрийн нарийн бичгийн дарга

[Signature] ЦЭНГЭЛ /

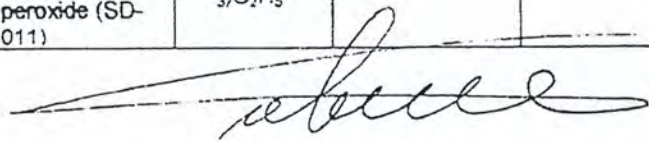
Химийн хорт болон аюултай бодисын бодлого зохицуулалт хариуцсан мэргэжилтэн

[Signature] Ц.БАТЖАРГАЛ /

Химийн бодисын 2016/220 тусгай зөвшөөрлийн хавсралт

№	Монгол нэр	Олон улсын нэршил	Томьёо	CAS дугаар	Хэмжээ	
					Хүссэн (тн)	Зөвшөөрсөн (тн)
1	Аммонийн нитрат	Ammonium nitrate	NH_4NO_3	6484-52-2	10 000	10 000
2	Сүвэрхэг аммонийн нитрат	Ammonium nitrate	NH_4NO_3	6484-52-2	2 000	2 000
3	Натрийн нитрат	Sodium Nitrate	NaNO_3	7631-99-4	1 500	1 500
4	Карбамид	Urea	$\text{NH}_2\text{CO NH}_2$	57-13-6	500	500
5	Эмульгатор	Emilseur	lod 65-74	1338-43-8	300	300
6	Натрийн нитрит	Sodium nitrite	Na_2NO_2	7632-00-0	30	30
7	Тиокарбамид	Urea(mineral)	NH_2CSNH_2	62-56-6	20	20
8	Хүхэрт натри	Sodium sulfide	Na_2S	1313-82-2	13 000	13 000
9	Баяжуулалтын хөөсрүүлэгч урвалж	BK-202			200	200
		Frother 103			60	60
		Methyl isobutyl carbinal MIBC	$\text{C}_8\text{H}_{14}\text{O}$	108-11-02	700	700
		Polyfroth H19				
		Polyfroth H30				
		Polyfroth H27				
		Polyfroth W22C				
		OrePrep F-603				
Nasfroth FCM-70						
10	Баяжуулалтын цуглуулагч урвалж	BK901 B		ТУ 2452-277-00204197-2000	700	700
		Aero@MX 5140		140-93-2		
		Aero@MX 7260 HFR				
		Aero@MX 5152				
		Xanthate				
		Aerofroth	$\text{C}_8\text{H}_{18}\text{O}$	104-76-7		
		AP Реагент				
IPETC (aero 3894)						
11	Налко 71661	Nalco 71661 flocculant			20	20
12	Давсны хүчил техн.	Hydrochloric acid	HCl	7647-01-0	8	8
13	Хүхрийн хүчил	Sulfuric acid	H_2SO_4	7664-93-9	5	5
14	Шингэн шил	Silicate-blocks	SiO_2	1344-09-8	480	480

15	Лигносульфат	Lignosulfonate	OCH ₃	8061-51-6	200	200
16	Фураны давирхай	Furan resing	SGQ-100	25212-86-6	80	80
17	Урвал хурдасгагч	Катализатор GSO ₃	C ₁₂ H ₂₅ ⁻ OSO ₃ H	104-15-2 7664-93-9	15	15
18	Урвал хурдасгагч	Катализатор GSO ₃	C ₁₂ H ₂₅ ⁻ OSO ₃ H	104-15-2 7664-93-9	8	8
19	Амин ТЕА	Triethylamine		121-44-8	0,5	0,5
20	Магнийн хлорид	Magnesium chloride	MgCl ₂	7786-30-3	200	200
21	Антиаксилант	MDC220			20	20
22	Натрийн шүлт	Sodium hydroxide	NaOH	1310-73-2	5	5
23	Тринатрифосфат	Trisodium phosphate	Na ₃ PO ₄ *H ₂ O	7601-54-9	5	5
24	Сольвент-5	White spirit D40		64742-48-9	25	25
25	Силикагель КСКГ	Silica gel	SiO ₂ *H ₂ O	112926-00-8	3	3
26	Цеолит Na A	Zeolite	Na ₂ O,Al ₂ O *SiO ₂ ,H ₂ O	1318-02-01	1	1
27	Шингэн хлор	Chlorine	Cl ₂	7782-50-5	14	14
28	Карбид кальци	Calcium Carbide	CaC ₂	72-20-7	120	120
29	Ацетон	Acetone	C ₃ H ₆ O	67-64-1	2.5	2.5
30	Асбест (хризотил)	Asbest (Chrysotile)	Mg ₃ Si ₂ O ₅ (O H) ₄	12001-29-5	0.1	0.1
31	Давирхай /смола,	Isocure focus X102 GP201- A/ GP202-AL			10	10
32	Цэвэрлэгээний бодис	Очищающий состав QA-01			1	1
33	Салгагч бодис	Разделительн ый состав, Ecopart 56 L(RA-21)			1	1
34	Силикокальци	Calcium silicon	CaSi	12638-76-5	30	30
35	Ханаагүй полиэфир, акрилийн давирхай	Ненасыщенна я полиэфирная акриловая, Unsaturated polyesterresin, (SD6109)			4	4
36	Метилэтилкетоны хэт ислийн уусмал	Раствор пероксида метилэтилкето на, Methyl ethyl ketone peroxide (SD- 011)	C ₂ H ₅ C(OO H)(CH ₃)OO C(OOH)(CH ₃)C ₂ H ₅	<u>1338-23-4</u>	2	2

37	Нафтенат кобальт	Cobaltous naphthenate (SD-012)		61789-51-3	0.1	0.1
38	Тунгалаг акрилан будаг (хар, цагаан, шар, улаан)				3	3
39	Будаг	Краска Изотекс Z35P (FQ-7)			25	25
40	Будаг	Краска Изотекс K55S (FQT-290)			40	40
41	Хөөс дарагч	OrePrep® D-202 Defoamer			2	2
42	Техникийн сод		(Na ₂ CO ₃)	497-19-8	15000	15000
43	Шингэн шил		(Na ₂ SiO ₃)	6834-92-0		

Abdel
14/09

**ХИМИЙН ХОРТ БОЛОН АЮУЛТАЙ БОДИС ЭКСПОРТЛОХ,
ИМПОРТЛОХ, ХИЛ ДАМЖУУЛАН ТЭЭВЭРЛЭХ, ҮЙЛДВЭРЛЭХ,
АШИГЛАХ, ХУДАЛДАХ, УСТГАХ АЖ АХУЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТУСГАЙ
ЗӨВШӨӨРӨЛ**

Огноо: 2015-10-23

Дугаар: 2015/Б-218

0000066
Улаанбаатар хот

Аж ахуйн нэгжийн нэр: Эрдэнэт үйлдвэр ХХК ГХО-тай
Аж ахуйн нэгжийн гэрчилгээний дугаар: 9019008085
Регистрийн дугаар: 2074192
Хаяг: Орхон, Хялганат, Хүрэнбулаг, Амарын, Ерөнхий захиргааны байр-00

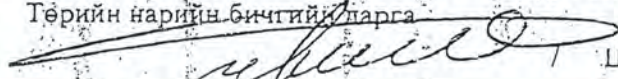
Утас: 73501, 71501

Дараах химийн хортой, аюултай бодис: аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай
Импортлох, ашиглах хүртэл хугацаагаар олгов.
зөвшөөрлийг 2015.10.23--2016.10.23

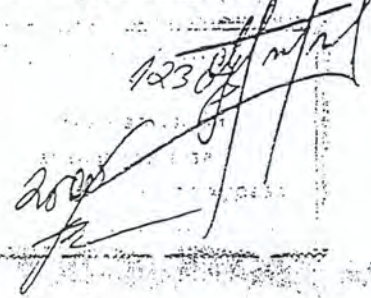
№	Бодисын нэр		Томьёо	Олон улсын бүртгэлийн дугаар /CAS/	Ангилал	Үйлдвэрлэсэн улс	Хэмжээ
	Монгол	Олон улсын					
1	Хавсралтанд дурьдсан 30 нэр төрлийн бодис						
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							

Улсын хилээр нэвтрүүлэх боомт: Замын үүд, Сүхбаатар

Зөвшөөрөл олгосон: Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын яам
Төрийн нарийн бичгийн дарга

 Ц. ЦЭНГЭЛ /

Химийн бодисын асуудал хариуцсан мэргэжилтэн

2015 11: 20
 Ц. БАТЖАРГАЛ /

Химийн бодисын 2015/Б-218 тоот тусгай зөвшөөрлийн хавсралт

Д/д	Монгол нэр	Олон улсын нэршил	Томьёо	CAS дугаар	Зөвшөөрсөн хэмжээ, тн
1	Аммонийн нитрат	Ammonium nitrate	NH_4NO_3	6484-52-2	10000
2	Сүвэрхэг аммонийн нитрат	Ammonium nitrate	NH_4NO_3	6484-52-2	2000
3	Натрийн нитрат	Sodium Nitrate	$NaNO_3$	7631-99-4	1500
4	Карбамид	Urea	NH_2CONH_2	57-13-6	500
5	Эмульгатор	Emilseur		1338-43-8	300
6	Натрийн нитрит	Sodium nitrite	$NaNO_2$	7632-00-0	30
7	Тиокарбамид	Urea(mineral)	NH_2CSNH_2	62-56-6	20
8	Хүхэрт натри	Sodium sulfide	Na_2S	1313-82-2	13000
9	Баяжуулалтын хөөсрүүлэгч урвалж	BK-202			200
		Frother103			60
		Methyl isobutyl carbinal MIBC	$C_6H_{14}O$	108-11-02	700
		Polyfroth H19			
		Polyfroth H30			
		Polyfroth H27			
		Polyfroth W22C			
		OrePrep F-603			
		Nasfroth FCM 70			
10	Баяжуулалтын цуглуулагч урвалж	BK901B		39142-36-4 592-35-8	700
		AeroMx5140		140-93-2	
		AeroMx7260HFR			
		AeroMx5152			
		Xanthate			
		Aeroflot			
		AP реагент			
		IPETC (aero 3894)			
11	Налко 71661	Nalco 71661 flocculant			20
12	Давсны хүчил техн.	Hydrochloric acid	HCl	7647-01-0	8
13	Хүхрийн хүчил	Sulfuric acid	H_2SO_4	7664-93-9	5
14	Шингэн шил	Silicate-blocks	SiO_2	1344-09-8	420
15	Лигносульфонат	Lignosulfonate	$C_{20}H_{24}Na_2O_{10}S_2$	8061-51-6	135
16	Фураны давирхай	Furan resing	SQG-100	25212-86-6	40
17	Урвал хурдасгагч	Катализатор GSO_3	$C_{12}H_{25}-OSO_3H$	104-15-2 (7664-93-9)	15
18	Урвал хурдасгагч	Катализатор GSO_3	$C_{12}H_{25}-OSO_3H$	104-15-2 (7664-93-9)	8
19	Амин ТЕА	Triethylamine		121-44-8	0.5
20	Магнийн хлорид	Magnesium chloride	$MgCl_2$	7786-30-3	200

21	Антиаксилант	MDC220			20
22	Натрийн шүлт	Sodium hydroxide	NaOH	1310-73-2	5
23	Тринатрийфосфат	Trisodium phosphate	Na ₃ PO ₄ *H ₂ O	7601-54-9	5
24	Сольвент-5	White spirit D40		64742-48-9	25
25	Силикагель КСКГ	Silica gel	SiO ₂ *H ₂ O	112926-00-8	3
26	Цеолит Na A	Zeolite	Na ₂ O,Al ₂ O *SiO ₂ ,H ₂ O	1318-02-01	1
27	Шингэн хлор	Chlorine		7782-50-5	14
28	Карбид кальци	Calcium Carbide	CaC ₂	72-20-7	20
29	Ацетон	Acetone	C ₃ H ₆ O	67-64-1	2,5
30	Асбест (хризотил)	Asbest (Chrysotile)		12001-29-5	0,1

The image shows a large handwritten signature in black ink that spans across the bottom of the table. Below the signature, there are two official stamps. The stamp on the left is rectangular and contains the text 'УЛАСЫН ХАМГААГАХ' (State Protection) and 'ХАМГААГАХ' (Protection). The stamp on the right is also rectangular and contains the text 'УЛАСЫН ХАМГААГАХ' (State Protection) and 'ХАМГААГАХ' (Protection). There are also some handwritten numbers and dates, such as '12/13/03' and '2003.12.13', visible on the stamps.

- ❖ Уушигний эмгэгийн талаас 14 хүн архаг бронхиттой , 2 хүн астматай, 1 хүн архаг хатгаатай, 1 хүн уушигний завсрын эдийн үрэвсэлтэй , 2 хүн эрүүл гарсан.
- ❖ Зүрх судасны өвчнөөр өвчтэй илэрсэн 14 дийлэнх нь цусны даралт ихдэх өвчин болон зүрхний цусан хангамжийн дутмагшил илэрсэн байна. Зүрхний олдмол гажиг оноштой 1 хүний биеийн байдал нь тогтвортой.
- ❖ Сүрьеэгийн эмчийн үзлэгээр өвчлөөд эдгэрсэн-2 хүн, дахилт өгөөгүй байсан.
- ❖ Чих хамар хоолойн үзлэгээр харшлын гаралтай хамрын үрэвсэл -4, дунд чихний үрэвсэл-3, гүйлсэн булчирхайн архаг үрэвсэл-3, гүйлсэн булчирхайн хурц үрэвсэлтэй-1
- ❖ Нүдний угийг зөөврийн отоскоп ашиглан шинжилгээ хийхэд салстын хуурайшил-4, салстын үрэвсэл -2 оношлогдсон. Шинээр нүдний даралттай хүн 1 оношлогдсон. Хуучин нүдний даралттай 1-хүн байсан нь хэвэндээ байна.
- ❖ Мэдрэлийн эмчийн үзлэгээр тархины судасны цусан хангамжийн өөрчлөлттэй хүн 8, харвалтын дараах саажилттай хүн 2, гэмтлийн дараах гар сарвууны өөрчлөлттэй 1 хүн оношлогдсон- байсан нь хэвэндээ.
- ❖ ЭХО оношлогоогоор 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013 онуудад, сүүлийн 6-н жилд элэгний хатууралтай гэж оношлогдож байсан 2 хүний шинжилгээнд эерэг динамик өөрчлөлт гарсан байна. Нөгөө 2 хүнийх нь биеийн байдал тогтвортой. Мөн ЭХО оношлогоогоор бөөрний хавдартай 1 хүн оношлогдсон байсан ба биеийн байдал нь – тогтвортой. 2014 онд 1 хүн цөс чулуужих өвчнөөр оношлогдсон.
- ❖ Рентген шинжилгээгээр 20 хүнээс 14 хүн нь цагаан мөгөөрсөн хоолойн архаг үрэвсэлтэй, 1 хүн архаг хатгаатай, 1 хүн уушигны завсрын эдийн үрэвсэлтэй.

Тоосжилтын бус бүсэд амьдарч байгаа оршин суугчдын төлөөлөл хяналтын бүлэгт нийт 28 хүн хамрагдахаас үзлэг шинжилгээ, нарийн мэргэжлийн эмчийн үзлэгт хамрагдсан-20, үүнээс нас барсан-2, хоригдож буй-1, үзлэгт ороогүй шалтгаантай-5, хамрагдалт-71,4% байна. Булаг багаас-6, Дэнж багаас-6, Цагаан чулуут багаас-6, Рашаант багаас-2.

- ❖ Уушигны эмгэгийн талаас 9 хүн архаг бронхиттой, 1 хүн уушигны архаг бөглөрөлт өвчинтэй, 1 хүн багтраатай, 9 хүн эрүүл оношлогдсон.
- ❖ Зүрх судасны үзлэгээр өвчтэй илэрсэн 13, цусны даралт ихсэх оноштой 6, зүрхний цусан хангамжийн дутмагшилтай 8
- ❖ Сүрьеэгийн эмчийн үзлэгээр онош тодруулах шаардлагатай хүн гараагүй. Мөн урьд нь сүрьеэгээр өвдөж байсан хүний биеийн байдал нь – дахилтгүй.
- ❖ Чих хамар хоолойн үзлэгээр харшлын гаралтай хамрын үрэвсэл-2, дунд чихний үрэвсэл-2, гүйлсэн булчирхайн архаг үрэвсэл-3
- ❖ Нүдний угийг зөөврийн отоскоп ашиглан шинжилгээ хийхэд салстын хуурайшил-3, салстын үрэвсэл -1 оношлогдсон. Хуучин нүдний даралттай 1-хүн байсан нь хэвэндээ байна.
- ❖ Мэдрэлийн эмчийн үзлэгээр 6 хүнд тархины цусан хангамжийн өөрчлөлт

илэрсэн. 6 хүн бүсэлхий нурууны мэдрэлийн үрэвсэлтэй гэж оношлогдсон.

- ❖ ЭХО оношлогоогоор шинээр элэгний хатуурал-1, бөөрний суналттай-2 хүн оношлогдсон.
- ❖ 2008-2013 онуудад элэгний хатууралтай гэж оношлогдож байсан 2 хүний 1 нь динамик тогтвортой, 1 хүнийх нь биеийн байдал дордсон байна. /Булаг баг Л.Мөнхөө/

**Тоосжилтын бүсийн болон тоосжилтын бус бүсийн хяналтын
хүмүүст хийсэн эрүүл мэндийн үзлэг шинжилгээний
дүнг үндсэн оношоор нь авч үзвэл**

№	Онош	Тоосжилтын бүс	Тоосжилтын бус бүс
1	Цагаан мөгөөрсөн хоолойн архаг үрэвсэл	14	9
2	Астма	2	1
3	Архаг хатгаа	1	-
4	Уушигны архаг бөглөрөлт өвчин	-	1
5	Уушигны завсрын эдийн үрэвсэл	1	-
6	Цусны даралт ихсэх өвчин	7	6
7	Зүрхний цусан хангамжийн дутагдал	7	8
8	Зүрхний олдмол гажиг	1	-
9	Архаг сүрьеэ	2	1
10	Элэгний хатуурал	4	3
11	Цөсний чулуу	1	1
12	Харшлын гаралтай хамрын салстын үрэвсэл	4	2
13	Нүдний салстын хуурайшил	4	3
14	Тархины цусан хангамжийн өөрчлөлт	8	6
15	Харвалтын дараах саажилт	2	-
16	Гэмтлийн дараах гар сарвууны өөрчлөлт	1	-
17	Бүсэлхий нурууны мэдрэлийн үрэвсэл	-	6

Дүгнэлт

Судалгаанд хамрагдагчид нь ажил эрхэлдэггүй, тэтгэврийн хүмүүс, архаг суурь өвчтэй, мөн олон хавсарсан өвчтэй байна. 2007-2014 онуудад эдгээр хүмүүсийг жилд нэг удаа эрүүл мэндийн үзлэг шинжилгээнд бүрэн хамруулсан цаашид хянах эрүүлжүүлэх арга хэмжээ авах шаардлагатай байдаг.

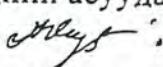
Цахиурын давхар ислийн уушгинд нөлөөлөх тоосжилт үүсгэж байгаа эмгэгийг судлахад мөгөөрсөн хоолойг дурандаж цулцангийн хэсгээс гарсан шингэнд эдийн шинжилгээ хийснээр тоосжих өвчин гэдгийг баталгаатай гаргаж тавихын тулд аймгийн хэмжээнд бронхийн дурангийн шинжилгээг хийж байх зайлшгүй шаардлагатай байна.

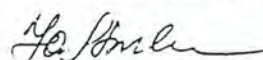
Үзлэг хийсэн хүн тус бүрт Эрүүл мэндийн зөвлөмж зөвлөгөө болон эмийн зөвлөгөөг онош тус бүрт нь тохируулж амаар болон бичгээр өгсөн. Цаашид эрүүл мэндээ бэхжүүлэх, архаг хууч өвчнөө сэдрээхгүй, даамжруулахгүй, гарч болох хүндрэлээс хэрхэн урьдчилан сэргийлэх талаар зөвлөгөө өгсөн болно.

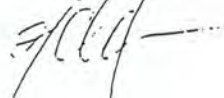
Цаашид тавих санал

- Цагаан тоос уушгинд нөлөөлөх тоосжилт үүсгэж байгаа эмгэгийг судлахад аймгийн хэмжээнд бронхийн дурангийн шинжилгээг зайлшгүй хийж байх шаардлагатай байна.
- Цагаан тоосны бүсэд амьдарч буй иргэдийн эрүүл мэндийг хамгаалах, эрүүлжүүлэх орон нутгийн дэд хөтөлбөр боловсруулах, батлуулах
- Иргэдийн эрүүл мэндээ хамгаалах, НЭМ чиглэлээр, мэдээлэл сургалтын ажлыг зохион байгуулах
- Орчин, хүний эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлдэг, үйлдвэрээс иргэдийн эрүүл мэндийг эрүүлжүүлэх чиглэлээр зарцуулдаг төсөв хөрөнгийг нэмэгдүүлэх.

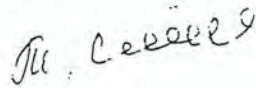
Үзлэгийн тайланг хянасан:

АЗДТГ-ын НХХ-ийн Эрүүл мэндийн асуудал хариуцсан ажилтан,
ажлын хэсгийн ахлагч А.Өнөржаргал

“Цагаан тоос” хөтөлбөрийн эрүүл мэндийн ажлын хэсгийн гишүүн,
ЭМГ-ын НЭМХ-ийн дарга Ю.Алтантуяа

“Эрдэнэт” сувилалын ерөнхий эмч Ж. Ганчимэг

Үзлэгийн тайланг нэгтгэж дүгнэсэн:

“Цагаан тоос” хөтөлбөрийн эрүүл мэндийн ажлын хэсгийн гишүүн,
ЭСА-ны Дотор-уушигны эмч Т.Соёлмаа

**“ЦАГААН ТООС” ХӨТӨЛБӨРИЙН НАРИЙН МЭРГЭЖЛИЙН ЭМЧ
НАРИЙН ҮЗЛЭГ, ШИНЖИЛГЭЭНИЙ
НЭГТГЭСЭН ДҮН. 2013 ОН**

Орхон аймаг.

Монгол улсын Байгаль орчны сайдын 2006 оны 373-р тушаалаар батлагдсан “Цагаан тоос” хөтөлбөрийг 2006-2015 онд хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөний 3.2 дахь заалтыг хэрэгжүүлэх хүрээнд аймгийн ЗДТГ-ын даргын 110 дугаар тушаалаар томилогдсон ажлын хэсэг тоосжилтын бүсэд болон тоосжилтын бус бүсэд амьдарч байгаа оршин суугчдын сонгогдсон төлөөлөлийн эрүүл мэндийн ээлжит үзлэгийг 2013 оны 9 сарын 14, 21-ний өдрүүдэд тус тус хийж гүйцэтгэсэн.

Эрүүл мэндийн үзлэгийг Эрдэнэт сувилалын амбулаторит аймгийн ЗДТГ-ын НХХ-ийн эрүүл мэнд хариуцсан мэргэжилтэн, БОАЖГ-ын мэргэжилтэн, ЭМГ-ын мэргэжилтэн, “Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК-ийн ЭСА-ны 6 их эмч, 2 рентген техникч, 1 сувилагч, 1 лаборант, аймгийн, БОЭТ-ийн 1 их эмч, нарын бүрэлдхүүнтэй зохион байгууллаа.

Цагаан тоосжилттой бүсийн оршин суугч хяналтын иргэдийг “Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК-ээс захиалгаар унаа авч “Цагаан тоос” хөтөлбөрийн ажлын хэсгийн гишүүд болон Байгаль орчныг хамгаалах хэлтсийн 2 ажилтан авчирч, үзлэг дууссаны дараа хүргэж өгсөн.

Эрүүл мэндийн үзлэгт Цагаан тоосны бүсэд оршин суудаг 30 хүн хамрагдахаас, хамрагдсан 20, хамрагдалт 66,6% . үүнээс Улаанбаатар шилжсэн-3, нас барсан-1, дуудаад ирээгүй -2, үзлэгт ороогүй - 4 хүн байлаа.

Эрүүл мэндийн үзлэгээр:

- Нүдний үгийг зөөврийн отоскоп ашиглан шинжилгээ хийхэд салстын хуурайшил -4, салстын үрэвсэл -2 оношлогдсон. Шинээр нүдний даралттай хүн 1 оношлогдсон. Хуучин нүдний даралттай 1-хүн байсан нь хэвэндээ байна.
- Уушигний эмгэгийн талаас 14 хүн архаг бронхиттой , 2 хүн астматай, 1 хүн архаг хатгаатай. 1 хүн уушигний завсрын эдийн үрэвсэлтэй , 2 хүн эрүүл гарсан.
- Зүрх судасны өвчнөөр өвчтэй илэрсэн 14. дийлэнх нь цусны даралт ихдэх өвчин болон зүрхний цусан хангамжийн дутмагшил илэрсэн байна. Зүрхний олдмол гажиг оноштой 1 хүний биеийн байдал нь – тогтвортой.
- Сүрьеэгийн эмчийн үзлэгээр өвчлөөд эдгэрсэн 1-2 хүн. дахилт өгөөгүй байсан.
- Мэдрэлийн эмчийн үзлэгээр тархины судасны цусан хангамжийн өөрчлөлттэй хүн 8, харвалтын дараах саажилттай хүн 2. гэмтлийн дараах гар сарвууны өөрчлөлттэй 1 хүн оношлогдсон.
- ЭХО оношлогоогоор 2008, 2009, 2010, 2011, 2012 онуудад, сүүлийн 5-н жилд элэгний хатууралтай гэж оношлогдож байсан 2 хүний шинжилгээнд эерэг

динамик өөрчлөлт гарсан байна. Нөгөө 2 хүнийх нь биеийн байдал тогтвортой. Мөн ЭХО оношлогоогоор бөөрний хавдартай 1 хүн оношлогдсон байсан ба биеийн байдал нь – тогтвортой. 1 хүн цэс чулуужих өвчнөөр оношлогдсон.

➤ Рентген шинжилгээгээр 20 хүнээс, 14 хүн нь цагаан мөгөөрсөн хоолойн архаг үрэвсэлтэй, 1 хүнд архаг хатгаа илэрсэн. 2 хүнд уушигний завсрын эдийн үрэвсэл илэрсэн.

Тоосжилтын бус бүсэд амьдарч байгаа оршин суугчдын төлөөлөл хяналтын бүлэгт нийт 28 хүн хамрагдахаас үзлэг шинжилгээ, нарийн мэргэжлийн эмчийн үзлэгт хамрагдсан 20. Үүнээс нас барсан-2, хоригдож буй-1, үзлэгт ороогүй-шалтгаантай 5. Үзлэгийн хамрагдалт 71,4 % байна.

- Нүдний угийг зөөврийн отоскоп ашиглан шинжилгээ хийхэд 20 хүнээс өвчтэй илэрсэн 13, эрүүл 7 оношлогдсон.
- Уушигны эмгэгийн талаас 9-хүн архаг бронхиттой, 1-хүн уушигний архаг бөглөрөлт өвчинтэй, 1-хүн багтраатай, 9- хүн эрүүл оношлогдсон.
- Зүрх судасны үзлэгээр өвчтэй илэрсэн 13. зүрхний цусан хангамжийн дутмагшилтай-8, цусны даралт ихдэх оноштой-5.
- Сүрьеэгийн эмчийн үзлэгээр 1 хүнд онош тодруулах шаардлагатай гэж гарсан. Мөн урьд нь сүрьеэгээр өвдөж байсан хүний биеийн байдал нь – дахилтгүй.
- Мэдрэлийн эмчийн үзлэгээр 7 хүн тархины судасны цусан хангамжийн өөрчлөлт илэрсэн, 6 хүн бүсэлхий нурууны мэдрэлийн үрэвсэлтэй-гэж оношлогдсон.
- ЭХО оношлогоогоор шинээр элэгний хатууралтай -4 хүн ,бөөрний суналттай - 3хүн оношлогдсон, 3 хүн эрүүл оношлогдсон.
- Рентген шинжилгээгээр 9 хүн цагаан мөгөөрсөн хоолойн архаг үрэвсэлтэй илэрчээ.

Дүгнэлт

1 Тоосжилттой бүсийн оршин суугчдын үзлэг шинжилгээгээр:

1 хүн ходоодны шархлаа өвчтэй байсан нь урьд онуудад өгсөн зөвлөмж, хийгдсэн эмчилгээний үр дүнд эдгэрсэн байна.

Мөн сүрьеэгээр өвчлөөд эдгэрсэн 2-хүн дахилт сэдрэлт өгөөгүй байна.

1-хүний цусан дахь сахарын хэмжээ ихэссэн байсан тул , бүлчирхайн эмчийн амьсгалтанд явуулсан.

2 хүнд бамбайн ЭХО-д харуулахаар зөвлөгөө өгсөн.

2 хүнд зүрхний ЭХО-д харуулахаар зөвлөгөө өгсөн.

1 үүлийн жилүүдийн үзлэгээр таргалалттай гэж оношлогдож байсан 1 хүн 5 кг жин хасгдсан байна.

Жаргалант багийн иргэн Д.Лхамжав /бөөрөнд хавдар илэрсэн 69 настай эмэгтэй/.

1 Үндармаа /элэгний хатуурал өвчтэй 60 настай эмэгтэй/ нарт ажлын хэсгийн үүрэгтэй аймагийн ЗДТГ-аас мөнгөн тусламж тус тус үзүүлсэн байсан бөгөөд өвчний

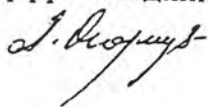
динамик явц харьцангуй тогтвортой байгаа нь жил бүрийн эрүүл мэндийн үзлэг үр дүнтэй байна.

2. Тоосжилтой бус бүлгийн оршин суугчдын үзлэг шинжилгээгээр шинээр илэрсэн өвчлөл элэгний хатууралтай 4 хүн, бөөрний эмгэгтэй 2 хүн нэмж оношлогдсон.

Мөн нүдний эмгэгтэй – хөгшрөлтийн улмаас нүдний болор нь цайсан эмгэгтэй-2 хүн нэмж оношлогдсон. Нүдний үгт цус харвасан өөрчлөлттэй 1 нэмж оношлогдсон. 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013 оны үзлэг шинжилгээгээр элэгний хатууралтай гэж оношлогдож байсан 4 иргэн энэ оны ээлжит үзлэгээр өвчин сэдрээгүй намжмал байдалд байсан нь жил бүрийн ээлжит үзлэг үр дүнгээ өгч байна гэж үзэж байна.

Үзлэгийн тайланг хянасан:

“Цагаан тоос” хөтөлбөрийн ажлын хэсгийн
ахлагч, аймгийн ЗДТГ-ын НХХ-ын эрүүл мэндийн
асуудал хариуцсан ажилтан

А.Өнөржаргал

“Цагаан тоос” хөтөлбөрийн эрүүл мэндийн ажлын

хэсгийн гишүүн, ЭМГ-ын НЭМХ-ийн дарга

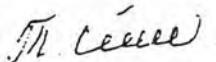

Ю.Алтантуяа

Үзлэгийн тайланг нэгтгэж дүгнэсэн:

“Цагаан тоос” хөтөлбөрийн эрүүл мэндийн ажлын

хэсгийн гишүүн, ЭСА-ны дотрын эмч

Т.Соёлмаа

**“ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР”
ХЯЗГААРЛАГДМАЛ ХАРИУЦЛАГАТАЙ
КОМПАНИЙН ЕРӨНХИЙ ЗАХИРЛЫН
ТУШААЛ
ПРИКАЗ ГЕНЕРАЛЬНОГО ДИРЕКТОРА
КОМПАНИИ С ОГРАНИЧЕННОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТЬЮ
“ПРЕДПРИЯТИЕ ЭРДЭНЭТ”**

2013 оны 12 сарын 30 өдөр

Дугаар А/786.

Эрдэнэт

Эрүүл мэндийн үзлэг зохион байгуулах тухай

Монгол Улсын Байгаль орчны сайдын 2006 оны 373 дугаар тушаалаар батлагдсан “Цагаан тоос” хөтөлбөрийг 2006-2015 онд хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөний 3.2 дахь заалтыг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан

ТУШААХ нь:

1. Цагаан тоос хүний эрүүл мэндэд хэрхэн нөлөөлж байгааг тодорхойлж ээлжит үзлэгийг 2013 оны 12 дугаар сарын 27-ны өдөр зохион байгуулсугай.
2. Үзлэгийг аймгийн нарийн мэргэжлийн эмч нартай (Хавсралт №1) хамтран зохион байгуулахыг Эмнэлэг сувиллын албаны ерөнхий эмч Ж.Ганчимэгт даалгасугай.
3. Үзлэгийн явцад хяналт тавьж, үр дүнг тайлагнахыг Байгаль орчныг хамгаалах хэлтсийн дарга О.Эрдэнэтуяа, ЭСА-ны ерөнхий эмч Ж.Ганчимэг нарт үүрэг бөлгосугай.
4. Үзлэгийг зохион байгуулахад зарцуулагдах хөрөнгө 3 200 000 (гурван сая хоёр зуун мянга) төгрөгийг батлагдсан төсвийн дагуу байгаль хамгаалах зардлаас гаргаж Аймгийн эрүүл мэндийн газарт нэхэмжлэлээр шилжүүлэхийг Санхүүгийн хэлтсийн Б.Батжаргалсайхан, ерөнхий нягтлан бодогч Платонов М.В. нарт зөвшөөрсүгэй.

ЕРӨНХИЙ ЗАХИР

Ц.ДАВААЦЭРЭН

**“Цагаан тоос” төслийн нарийн мэргэжлийн эмч нарийн үзлэг,
шинжилгээний нэгтгэсэн дүн**

Орхон аймаг.

2012-11-20

Монгол улсын Байгаль орчны сайдын 2006 оны 373-р тушаалаар батлагдсан “Цагаан тоос” хөтөлбөрийг 2006-2015 онд хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөний 3.2 дахь заалтыг хэрэгжүүлэх хүрээнд аймгийн ЗДТГ-ын даргын 110 дугаар тушаалаар томилогдсон ажлын хэсэг тоосжилтын бүсэд болон тоосжилтын бус бүсэд амьдарч байгаа орчин суугчдын сонгогдсон төлөөлөлийн эрүүл мэндийн ээлжит үзлэгийг 2012 оны 10 дугаар сарын 06, 11 сарын 01-02-ны өдрүүдэд тус тус хийж гүйцэтгэсэн.

Эрүүл мэндийн үзлэгийг Эрдэнэт сувилалын амбулаторит аймгийн ЗДТГ-ын НХХ-ийн эрүүл мэнд хариуцсан мэргэжилтэн, БОАЖГ-ын мэргэжилтэн, ЭМГ-ын мэргэжилтэн, “Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК-ийн Эрдэнэт сувилалын албаны 8 их эмч, 1 рентген техникч, 1 сувилагч, 2 лаборант, БОЭТ-ийн 1 их эмч нарын бүрэлдхүүнтэй зохион байгууллаа.

Цагаан тоосжилттой бүсийн оршин суугч хяналтын иргэдийг “Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК-ээс захиалгаар унаа авч “Цагаан тоос” хөтөлбөрийн ажлын хэсгийн гишүүд болон ХАБЭА-н хэлтсийн Байгаль орчны албаны 2 ажилтан авчирч үзлэг дууссаны дараа хүргэж-өгсөн.

Цагаан тоосжилттой бүс

Эрүүл мэндийн үзлэгт Цагаан тоосны бүсэд оршин суудаг 30 хүн хамрагдахаас хамрагдсан 24, хамрагдалт 80%, үүнээс Улаанбаатар шилжсэн-3, нас барсан-1, дуудаад ирээгүй -2, үзлэгт ороогүй - 6 хүн байлаа.

Эрүүл мэндийн үзлэгээр:

- Чих-хамар хоолойн үзлэгийг кампскоп аппаратаар мальтдоктор программын дагуу дурангийн шинжилгээтэй хийлээ. 24 хүнээс өвчтэй илэрсэн -10, эрүүл-14,
- Харшлын гаралтай хамрын үрэвсэл -5, дунд чихний үрэвсэл -2, гүйлсэн булчирхайн архаг үрэвсэл -2, хамрын дайвар хөндийн идээт үрэвсэл -1.
- Нүдний угийг зөөврийн отоскоп ашиглан шинжилгээ хийхэд салстын хуурайшил -4, салстын үрэвсэл -2 оношлогдсон. Шинээр нүдний даралттай хүн 1 оношлогдсон. Хуучин нүдний даралттай 1-хүн байсан нь хэвэндээ байна.
- Уушигний эмгэгийн талаас 13 хүн архаг бронхиттой, 2 хүн астматай, 1 хүн архаг хатгаатай, 2 хүн уушигний завсрын эдийн үрэвсэлтэй, 6 хүн эрүүл гарсан.

- Зүрх судасны өвчнөөр өвчтэй илэрсэн 14, дийлэнх нь цусны даралт ихдэх өвчин болон зүрхний цусан хангамжийн дутмагшил илэрсэн байна. Зүрхний олдмол гажиг оноштой 1 хүний биеийн байдал нь – тогтвортой.
- Сүрьеэгийн эмчийн үзлэгээр өвчлөөд эдгэрсэн 2 хүн дахилт өгөөгүй байсан.
- Мэдрэлийн эмчийн үзлэгээр тархины судасны цусан хангамжийн өөрчлөлттэй хүн 8, харвалтын дараах саажилттай хүн 2, гэмтлийн дараах гар сарвууны өөрчлөлттэй 1 хүн оношлогдсон.
- ЭХО оношлогоогоор 2008, 2009, 2010, 2011 онуудад сүүлийн 4-н жилд элэгний хатууралтай гэж оношлогдож байсан 2 хүний шинжилгээнд эерэг динамик өөрчлөлттэй, биеийн байдал тогтвортой, бөөрний хавдартай 1 хүн оношлогдсон биеийн байдал нь тогтвортой.
- Рентген шинжилгээгээр 24 хүнээс, 13 хүн нь цагаан мөгөөрсөн хоолойн архаг үрэвсэлтэй, 1 хүнд архаг хатгаа илэрсэн. 2 хүнд уушигний завсрын эдийн үрэвсэл илэрсэн.

Цагаан тоосжилттой бүс бүс

Тоосжилтын бүс бүсэд амьдарч байгаа оршин суугчдын төлөөлөл хяналтын бүлэгт нийт 28 хүн хамрагдахаас үзлэг шинжилгээ, нарийн мэргэжлийн эмчийн үзлэгт хамрагдсан 23. Үүнээс нас барсан-2, хоригдож буй-1, үзлэгт ороогүй-шалтгаантай /Улаан баатар хотод оюутан/ 2.

Үзлэгийн хамрагдалт 82,1% байна.

- Эрүүл мэндийн үзлэгээр Чих-хамар хоолойн үзлэгийг кампскоп аппаратаар мальтдоктор программын дагуу дурангийн шинжилгээтэй хийлээ. 23 хүнээс ямар нэг архаг өвчтэй илэрсэн-8, эрүүл-15 оношлогдсон.
- Нүдний угийг зөөврийн отоскоп ашиглан шинжилгээ хийхэд 23 хүнээс өвчтэй илэрсэн 15, эрүүл 8 оношлогдсон.
- Уушигны эмгэгийн талаас 9-хүн архаг бронхиттой, 1-хүн уушигний архаг бөглөрөлт өвчинтэй, 1-хүн багтраатай, 12- хүн эрүүл оношлогдсон.
- Зүрх судасны үзлэгээр өвчтэй илэрсэн 13. зүрхний цусан хангамжийн дутмагшилтай-8, цусны даралт ихдэх оноштой-5.
- Сүрьеэгийн эмчийн үзлэгээр 1 хүнд онош тодруулах шаардлагатай гэж гарсан. Мөн урьд нь сүрьеэгээр өвдөж байсан хүний биеийн байдал нь – дахилтгүй.
- Мэдрэлийн эмчийн үзлэгээр 6 хүн тархины судасны цусан хангамжийн өөрчлөлт илэрсэн, 6 хүн бүсэлхий нурууны мэдрэлийн үрэвсэлтэй-гэж оношлогдсон.
- ЭХО оношлогоогоор шинээр элэгний хатууралтай -4 хүн, бөөрний суналттай - 3хүн оношлогдсон, 3 хүн эрүүл оношлогдсон.
- Рентген шинжилгээгээр 9 хүн цагаан мөгөөрсөн хоолойн архаг үрэвсэлтэй илэрчээ.

Дүгнэлт

1. Тоосжилттой бүсийн оршин суугчдын үзлэг шинжилгээгээр:

- 1 хүн ходоодны шархлаа өвчтэй байсан нь урьд онуудад өгсөн зөвлөмж, хийгдсэн эмчилгээний үр дүнд эдгэрсэн байна.
- Мөн сүрьеэгээр өвчлөөд эдгэрсэн 2-хүн дахилт сэдрэлт өгөөгүй байна. 1-хүний цусан дахь сахарын хэмжээ ихэссэн байсан тул булчирхайн эмчийн хяналтанд явуулсан.
- 2 хүнд бамбайн ЭХО-д харуулахаар зөвлөгөө өгсөн.
- 2 хүнд зүрхний ЭХО-д харуулахаар зөвлөгөө өгсөн.
- Сүүлийн жилүүдийн үзлэгээр таргалалттай гэж оношлогдож байсан 1 хүн 6кг жин хасагдсан байна.

- Жаргалант багийн иргэн Д.Лхамжав /бөөрөнд хавдар илэрсэн 68 настай эмэгтэй/, Ч.Ундармаа /элэгний хатуурал өвчтэй 59 настай эмэгтэй/ нарт ажлын хэсгийн хүрээнд аймгийн ЗДТГ-аас мөнгөн тусламж тус тус үзүүлсэн байсан.

2. Тоосжилттой бус бүлгийн оршин суугчдын үзлэг шинжилгээгээр шинээр илэрсэн өвчлөл элэгний хатууралтай 4 хүн, бөөрний эмгэгтэй 2 хүн нэмж оношлогдсон.

Мөн нүдний эмгэгтэй – хөгшрөлтийн улмаас нүдний болор нь цайсан эмгэгтэй-2 хүн нэмж оношлогдсон. Нүдний угт цус харвасан өөрчлөлттэй 1 нэмж оношлогдсон.

2008, 2009, 2010, 2012 оны үзлэг шинжилгээгээр элэгний хатууралтай гэж оношлогдож байсан 4 иргэн энэ оны ээлжит үзлэгээр өвчин сэдрээгүй намжмал байдалд байсан нь жил бүрийн ээлжит үзлэг үр дүнгээ өгч байна гэж үзэж байна.

3. Үзлэгийн явцад эрүүл мэндийн үзлэгт хамрагдаж буй иргэдээс илэрсэн өвчнийг эрүүлжүүлэхэд "Эрдэнэт үйлдвэр" ХХК жил бүр хөрөнгө гарган арга хэмжээ зохион байгуулж байх санал гаргаж байсныг уламжилж байна.

Үзлэгийн тайланг нэгтгэж дүгнэсэн:

Цагаан тоос" хөтөлбөрийн ажлын хэсгийн ахлагч, аймгийн ЗДТГ-ын НХХ-ын эрүүл мэндийн асуудал хариуцсан ажилтан *А.Өнөржаргал* А.Өнөржаргал

Эрдэнэт "ХХК-ийн Эрдэнэт сувилалын дарга *Б.Бат-Эрдэнэ* Б.Бат-Эрдэнэ

"Цагаан тоос" хөтөлбөрийн эрүүл мэндийн ажлын хэсгийн гишүүн, ЭМГ-ын ЦЭМХ-ийн дарга *Ю.Алтантуяа* Ю.Алтантуяа

"Цагаан тоос" хөтөлбөрийн эрүүл мэндийн ажлын хэсгийн гишүүн, ЭСА-ны дотрын *Т.Соёлмаа* Т.Соёлмаа

**“ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР”
ХЯЗГААРЛАГДМАЛ ХАРИУЦЛАГАТАЙ
КОМПАНИЙН ЕРӨНХИЙ ЗАХИРЛЫН
ТУШААЛ
ПРИКАЗ ГЕНЕРАЛЬНОГО ДИРЕКТОРА
КОМПАНИИ С ОГРАНИЧЕННОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТЬЮ
“ПРЕДПРИЯТИЕ ЭРДЭНЭТ”**

2012 оны 10 сарын 06 өдөр

Дугаар А/558

Эрдэнэт

Эрүүл мэндийн үзлэг зохион байгуулах тухай

Монгол Улсын Байгаль орчны сайдын 2006 оны 373-р тушаалаар батлагдсан “Цагаан тоос” хөтөлбөрийг 2006-2015 онд хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөний 3.2 дахь заалтыг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан

ТУШААХ нь:

1. Цагаан тоос хүний эрүүл мэндэд хэрхэн нөлөөлж байгааг тодорхойлох ээлжит үзлэгийг 2012 оны 10 дугаар сарын 06-ны өдөр зохион байгуулсугай.
2. Үзлэгийг аймгийн нарийн мэргэжлийн эмч нартай хамтран зохион байгуулж, нарийн мэргэжлийн эмч, сувилагч нарын бүрэлдэхүүнийг хавсралтаар баталсугай (хавсралт №1).
3. Үзлэгийг зохион байгуулж удирдлагаар ханган ажиллахыг Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн хэлтсийн байгаль орчны албаны дарга О.Эрдэнэтуяа, Эмнэлэг сувиллын албаны дарга Б.Бат-Эрдэнэ нарт үүрэг болгосугай.
4. Үзлэгийг зохион байгуулахад зарцуулагдах хөрөнгө (3 сая) төгрөгийг батлагдсан төсвийн дагуу байгаль хамгаалах зардлаас гаргаж Аймгийн эрүүл мэндийн газарт нэхэмжлэлээр шилжүүлэхийг Санхүүгийн хэлтсийн Г.Галбаатар, ерөнхий нягтлан бодогч Платонов М.В. нарт зөвшөөрсүгэй.

Ч.ГАНЗОРИГ

Ерөнхий захирлын 2012 оны 10-р
сэрвэгийн дэргэдүйн 8/538 тоот
тушаалын хавсралт №1

ҮЗЛЭГ ХИЙХ НАРИЙН МЭРГЭЖЛИЙН ЭМЧ,
СУВИЛАГЧ, МЭРГЭЖИЛТЭН НАРЫН БҮРЭЛДЭХҮҮН

Ажлын хэсгийн ахлагч:

А.Өнөржаргал - АЗДТГНХХ-ийн эрүүл мэнд хариуцсан түшмэл

Туслах:

Ю.Алтантуяа - Аймгийн ЭМГ-ын нийгмийн эрүүл мэндийн хэлтсийн дарга

Нарийн бичгийн дарга:

С.Баялаг - ХАБЭАХ-ийн БО-ны албаны лабораторийн менежер

Т.Соёлмаа - ЭСА-ны дотрын эмч

Гишүүд:

Б.Батсуурь - Аймгийн БОЭТ-ийн сүрьеэгийн эмч
Б.Буяндэлгэр - ЭСА-ны мэдрэлийн эмч
А.Энхтуяа - ЭСА-ны рентгений эмч
Б.Энхбат - ЭСА-ны чих хамар хоолойн эмч
Б.Энхтуяа - ЭСА-ны нүдний эмч
Б.Оюунчимэг - ЭСА-ны лабораторийн эмч
Б.Анхтуяа - ЭСА-ны лабораторийн эмч
Ч.Эрдэнэцэцэг - ЭСА-ны лаборант
Т.Байгалмаа - ЭСА-ны лаборант
Д.Сэлэнгэ - ЭСА-ны рентген техникч
Л.Ганчимэг - ЭСА-ны сувилагч
Б.Алимаа - ЭСА-ны үйлчлэгч
Ц.Үдэнбор - ЭХО оношлогооны эмч
П.Энхсэлэнгэ - Аймгийн БОАЖ-ын газрын мэргэжилтэн
Д.Хайдавдорж - ХАБЭАХ-ийн БО-ны албаны лаборант

*Цагаан тоосны төслийн хүрээнд 2011 оны үзлэг шинжилгээнд хамрагдсан
үндсэн ба хяналтын бүлгийн хүмүүсийн эрүүл мэндийн дүгнэлт .*

2011-12-14

Уулын баяжуулах “Эрдэнэт-үйлдвэр” ХХК-ийн “Цагаан тоос” хөтөлбөрийн хэрэгжүүлэх хүрээнд цагаан тоосны бүсээс сонгон авсан 26, хяналтын бүсийн 24 нийт 50 хүнд эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгийг 2011 оны 11-сарын 5-ны өдөр УБҮ –ийн Эрдэнэт сувилал дээр өглөө 8.00-18.00 хооронд хийж гүйцэтгэлээ.

Цагаан тоос хөтөлбөр хэрэгжүүлэх ажлын хэсгээс иргэдийг оршин суугаа газраас нь үйлдвэрийн унаагаар авчиран “Эрдэнэт” эмнэлэг сувиллын 2-р байр амбулаторийн хэсэгт хурлын зааланд 30 минут Цагаан тоосны талаар “Эрдэнэт-үйлдвэр” ХХК-аас хэрэгжүүлж байгаа ажлын талаар товч танилцуулга хийж ярилцлага хийлээ .

Үзлэгт нийт 60 хүн хамрагдахаас хамрагдсан 50 хүнд дараах шинжилгээнүүдийг 100 хувь хийж гүйцэтгэлээ .

1. Цусны ерөнхий шинжилгээг 18 үзүүлэлтээр
2. Шээсний шинжилгээ 11 үзүүлэлтээр
3. Элэгний үйл ажиллагааны сорил 9 үзүүлэлтээр
4. Зүрхний цахилгаан бичлэг ,зүрх судасны эмчийн үзлэг
5. ЭХО-д элэг дэлүү ,нойр булчирхай бөөр цуллаг эрхтэн харах
6. Рентген том зураг авч дүгнэлт бичих
7. Чих хамар хоолой үзлэг шинжилгээ
8. Нүдний эмчийн үзлэгийг хийж гүйцэтгэлээ.

Нарийн мэргэжлийн дотор, мэдрэл, зүрх судас, нүд, чих хамар хоолой. сүрьеэгийн эмч нар үзэж оношлогоо хийлээ .

Цагаан тоосны бүсэд хамрагдах Жаргалант сумын 5. Говил багийн 5. Баянцагаан багийн 20 хүн орвол зохих нийт 30 хүнээс 26 хүн үзлэгт хамрагдаж 4

хүн нь ажлын шаардлагаар Төмөр замын харьяа тул томилолтоор Орхон туул, Зүүн хараа, Салхит өртөө зэрэг газруудад томилогдон явсан байлаа. /протокол хавсаргав /

Тоосны бус хяналтын бүсийн нийт 24 хүн хамрагдсан ба дээрх үзлэг шинжилгээнд хамрагдсан болно.

Эрүүл мэндийн үзлэгээр

1. Чих хамар хоолойн үзлэгийн “Эрдэнэт” эмнэлэг сувиллын албаны чих хамар хоолойн тэргүүлэх зэргийн хамар хоолойн эмч Б. Энхбат хийсэн үзлэгийн мальти доктор программийн дагуу кампископ аппаратаар харж чих, хамар хоолой, төвөнхийн эд, эс саластыг харж оношлов. Хамрагдсан 50 хүнээс 96 хувь нь эрүүл байлаа. 2008 онд чихний хэнгэрэг нөхөх хагалгаа хийлгэсэн Чимгээгийн биеийн байдал сайн хагалгааны үр дүн сайн байлаа.

2. Нүдний үзлэгийг “Эрдэнэт” эмнэлэг сувиллын албаны нүдний их эмч Б. Энхтуяа нүдний хараа шалгах, уг харах шинжилгээнүүдийг нүдний уг дурандах. офтальмоскоп VZIT-11D, хараа шалгахад 66-VIATI маркийн биомикроскоп, харааны өнцөг хэмжихэд авто рефрактометр зэрэг аппаратаар нарийн оношлогоо хийж, 2010 онд нүдний даралтаар хяналтанд байсан 2 хүнд зөвлөлгөө өгч, нүдний даралт ихэдсэн байж болзошгүй 5 хүнд нарийн шинжилгээ хийж нүдний даралт хэмжиж, харааны өнцгийг гониолинзээр тодорхойлон шалгасан байна. Үзлэгт хамрагдагсдын 6 хүн буюу 12% нь салстын үрэвсэлтэй 44 хүн нь буюу 88% хувь нь эрүүл гарсан байна.

3. Мэдрэлийн эмчийн үзлэгийг “Эрдэнэт” эмнэлэг сувиллын албаны мэдрэлийн их эмч Буяндэлгэр үзэж тархины судасны болон цусан хангамжийн дутмагшилтай 24 хүнийг үзэж оношлосон байна. Энэ нь нийт үзлэгт хамрагдагсдын 48% хувийг эзлэж байгаа ба 52% нь эрүүл байна. Цус харвалтын дараах үлдэгдэлтэй 1 хүнийг ЭМГ –аас хэрэгжүүлж байгаа “Гэрийн нөхөн сэргээх” төсөлд давхар хамруулан хөдөлгөөн, хэл заслын зөвлөгөөг өгч, эмийн эмчилгээний талаар зөвлөв.

4. Дотрын эмчийн үзлэгийг “Эрдэнэт” эмнэлэг сувиллын албаны МННО кабинетийн их эмч Т.Соёлмаа хийж нийт хамрагдагсдаас 20 хүн буюу 40% нь

архаг боронхиттой 60% нь эрүүл, илэрсэн өвчлөлөөс элэг цөс, ходоод, хоол боловсруулах замын эмгэг, бөөр шээсний замын эмгэгүүд давамгайлж байна.

5. Зүрх судасны эмчийн үзлэгийн ЭМГ-ын Халдварт бус өвчнөөс хянах сэргийлэх асуудлыг хариуцсан мэргэжилтэн, дотрын тэргүүлэх зэргийн их эмч И.Алтантуяа хийсэн ба нийт хамрагдагсдаас 26 хүн буюу 52% нь артерийн гипертензий өвчнөөр оношлогдсон ба эрсдэлт хүчин зүйлүүдийг бууруулах талаар хүн бүрт зөвлөлгөө өгч, эмийн эмчилгээг зааж, 48 % нь эрүүл хэвийн байлаа.

6. Сүрьеэгийн үзлэгийг БОЭТ-ийн сүрьеэгийн тасгийн их эмч Батсуурь үзлэгийг хийлээ. Үзлэгээр хяналтанд хянагдаж байсан сүрьеэгээр өвдөөд эдгэрсэн 1 хүний биений байдал сайн эмийн эмчилгээнд сайжирсан шинээр сүрьеэ өвчнөөр оношлогдоогүй байна. Архаг хатгалгаатай илэрсэн нэг хүнд эмийн эмчилгээнд оруулахаар зөвлөлгөө өгсөн.

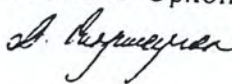
7. Эхогийн шинжилгээг Энх-Ариун эмч хийж гүйцэтгэлээ, өмнөх онуудад иртгэгээр ажиллаж байсан Ж.Туяа эмч эхогийн курст явсан тул үзлэгт оролцоогүй болно. Нийт хамрагдсан 50 хүнээс элэгний хатууралтай урьд оношлогдсон 2 хүний биений байдал хэвэндээ байна.

8. Рентген шинжилгээг “Эрдэнэт” эмнэлэг сувиллын албаны дүрс оношлогооны их эмч А.Энхтуяа хийж гүйцэтгэлээ. Шинжилгээгээр шинээр хавдар болон сүрьеэ өвчин оношлогдоогүй, өмнөх онд оношлогдсон 20 хүний цээжний зурагт архаг бронхитийн шинж тэмдэг илэрсэн байна.

Жаргалант сумын харьяат 2011 оны 3 сард элэгний хавдар оношлогдсон иргэн Норжмоод АДЗ-ын хавдартай иргэнд дэмжлэг үзүүлэх сангаас эмчилгээний зардалд 100 000 төгрөгийг гаргуулан өгсөн байна.

Мөн Жаргалант сумын иргэн Лхамсүрэн гуайд засаг даргын нөөцийн өрөөнөөс 100 000 төгрөгийн буцалтгүй тусламж үзүүлсэн байна.

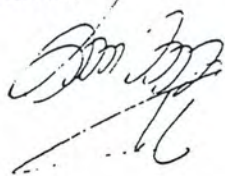
Үзлэг шинжилгээний дүгнэлтийг гаргасан :

Цагаан тоос төслийн ажлын хэсгийн ахлагч Орхон АЗДТГ –ын
эрүүл мэнд хариуцсан ажилтан А. Өнөржаргал

Цагаан тоосны төслийн ажлын хэсгийн ЭМГ –ын
Нийгмийн эрүүл мэндийн хэлтсийн дарга Ю. Алтантуяа

Танилцсан:

“Эрдэнэт-үйлдвэр” ХХК –ийн ХАБЭАХ-ийн
Байгаль орчны албаны дарга О. Эрдэнэтуяа

“Эрдэнэт-үйлдвэр” ХХК –ийн Эмнэлэг
сувиллын албаны ерөнхий эмч Б.Бат-эрдэнэ

**“ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР”
ХЯЗГААРЛАГДМАЛ ХАРИУЦЛАГАТАЙ
КОМПАНИЙН ЕРӨНХИЙ ЗАХИРЛЫН
ТУШААЛ
ПРИКАЗ ГЕНЕРАЛЬНОГО ДИРЕКТОРА
КОМПАНИИ С ОГРАНИЧЕННОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТЬЮ
“ПРЕДПРИЯТИЕ ЭРДЭНЭТ”**

2011 оны 10 сарын 18 өдөр

Дугаар

А/581

Эрдэнэт

Эрүүл мэндийн үзлэг зохион явуулах тухай

Монгол Улсын Байгаль орчны сайдын 2006 оны 373-р тушаалаар батлагдсан “Цагаан тоос” хөтөлбөрийг 2006-2015 онд хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөний 3.2 дахь заалтыг хэрэгжүүлэхтэй хөлбогдуулан
ТУШААХ нь:

1. Цагаан тоос хүний эрүүл мэндэд хэрхэн нөлөөлж байгааг тодорхойлох ээлжит үзлэгийг 2011 оны 10 дугаар сарын 17-27-ны өдрүүдэд зохион байгуулсугай.

2. Үзлэгийг аймгийн нарийн мэргэжлийн эмч нартай хамтран зохион байгуулах, нарийн мэргэжлийн эмч, сувилагч нарын бүрэлдэхүүнийг хавсралтаар баталсугай /хавсралт 1/.

3. Үзлэгийг зохион байгуулж удирдлагаар ханган ажиллахыг Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн хэлтсийн Байгаль орчны албаны дарга О.Эрдэнэтуяа, Эмнэлэг сувилалын албаны дарга Б.Бат-Эрдэнэ нарт үүрэг болгосугай.

4. Үзлэгийг зохион байгуулахад зарцуулагдах хөрөнгө /3 сая төгрөг/-ийг батлагдсан төсвийн дагуу Байгаль хамгаалах зардлаас Аймгийн эрүүл мэндийн газарт нэхэмжлэхээр шилжүүлэхийг ерөнхий нягтлан бодогч Платонов М.В., Санхүүгийн хэлтсийн дарга Г.Галбаатар нарт зөвшөөрсүгэй.

ЕРӨНХИЙ ЗАХИРАЛ

Ч.ГАНЗОРИГ

“Цагаан тоос” төслийн нарийн мэргэжлийн эмч нарийн

үзлэг, шинжилгээний нэгтгэсэн дүн ✓

Орхон аймаг

110-06-30

“Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК-ийн хэмжээнд “Цагаан тоос”-ноос хамгаалах хөтөлбөрийг амьдралд хэрэгжүүлэх хүрээнд Орхон аймагт тоосжилтын бүсэд болон тоосжилтын бус бүсэд амьдарч байгаа оршин суугчдын төлөөллийг сонгон 2010 оны Эрүүл мэндийн үзлэгийг 2010 оны 6 сарын 24-нөөс 6-р сарын 29-ны хооронд “Эрдэнэт Сувилал”-ын амбулаторит хийсэн. Цагаан тоосжилттой бүсийн оршин суугч хяналтын иргэдийг Уулын баяжуулах үйлдвэрээс захиалгаар унаа авч “Цагаан тоос” хөтөлбөрийн ажлийн хэсгийн гишүүд болон Эрденэт үйлдвэрийн Байгаль орчин, Хөдөлмөр хамгаалалын хэлтсийн 2, Ажилтан авчирч үзлэг дууссаны дараа хүргэж өгсөн. Цагаан тоосжилтгүй бүсийн оршин суугч хяналтын иргэдийг харьяа багийн Засаг дарга болон зохион байгуулагчтай холбоо барьж үзлэгт хамруулсан. Үзлэг шинжилгээг АЗДТГ-ын НХХ-ын эрүүл мэнд хариуцсан ажилтан, БОАЖГ, ЭМГ-ийн мэргэжилтэнүүд, “Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК-ийн эмнэлэг сувилалын албаны 6 их эмч, 2 сувилагч, БОЭТ-ийн 3 их эмч, хувийн эмнэлгийн “Ультра”, “Эрхэст-Оргил” эмнэлгийн эмч нар хамтран зохион байгууллаа.

Эрүүл мэндийн үзлэгт: “Цагаан тоос”-ны бүсэд оршин суудаг 30 хүн хамрагдахаас хамрагдсан 19, Улаанбаатар хот шилжсэн 4, эмнэлэгт хэвтэн эмчлүүлж байгаа 1, дуудааад ирээгүй 6 үүнээс / нь үзлэг шинжилгээнд хамрагдахаас өөрсдийн хүсэлтээр илгээсэн/ хамрагдалт 63,3 хувь байна. Эрүүл мэндийн үзлэгээр:

- Хамар хоолойн үзлэгийг Кампскоп аппаратаар мальтдоктор программын дагуу дурангийн шинжилгээтэй хийлээ. 19 хүнээс өвчтэй илэрсэн 10, эрүүл 9. Харшлын гаралтай хамрын үрэвсэл 1.
- Нүдний угийг зөөврийн отоскопыг ашиглан шинжилгээ хийхэд салстын хуурайшил 1, салстын үрэвсэл 2 оношлогдсон.
- Уушигний эмгэгийн талаас 17 хүн архаг бронхиттой, 2 хүн эрүүл гарсан.
- Зүрх судасны үзлэгээр өвчтэй илэрсэн 10 дийлэнхи нь буюу цусны даралт ихдэх өвчин зүрхний цусан хангамжийн дутмагшилтай илэрсэн байна. 8 хүн эрүүл байна.
- Сүрьеэгийн эмчийн үзлэгээр 1 хүнд онош тодруулах цэрний шинжилгээ хийлгэх шаардлагатай гэж үзлээ./шинжилгээнд явуулсан/
- Мэдрэлийн эмчийн үзлэгээр 9 хүн тархины судасны цусан хангамжийн өөрчлөлттэй илэрсэн.
- ЭХО оношилгоогоор 2008, 2009 онд элэгний хатууралтай гэж оношлогдож байсан 2 хүний шинжилгээнд эерэг динамик өөрчлөлт гарсан байна.
- Рентген шинжилгээгээр 19 хүнээс 17 нь цагаан мөгөөрсөн хоолойн архаг үрэвсэлтэй илэрчээ.

Тоосжилтын бус бүсэд амьдарч байгаа оршин суугчдын төлөөлөл хяналтын бүлэгт нийт 18 хүн хамрагдахаас үзлэг шинжилгээ нарийн мэргэжлийн эмчийн үзлэгт хамрагдсан 13, шалтгаантай 1, нас барсан 1/ н.Цогзолмаа 68/эм тархины цусархаг цусан харвалтын улмаас/, гадаад явсан 1, эмнэлэгт хэвтэн эмчлүүлж байгаа 1, дуудаад ирээгүй 1 хамрагдалт 82.1 хувь байна.

Эрүүл мэндийн үзлэгээр:

дануу дуралтын шинжилгээтэй хянасан. 23 хүнээс 20-ион илэрсэн нь, эрүүл б. оношлогдсон .

- Нүдний угийг зөөврийн отоскопыг ашиглан шинжилгээ хийхэд 23 хүнээс өвчтэй илэрсэн 18, эрүүл 5 оношлогдсон.
- Уушигний эмгэгийн талаас 19 хүн архаг бронхиттой, 4 хүн эрүүл оношлогдсон .
- Зүрх судасны үзлэгээр өвчтэй илэрсэн 13 дийлэнхи нь буюу цусны даралт ихдэх өвчин зүрхний цусан хангамжийн дутмагшилтай ,10 хүн эрүүл гарсан .
- Сүрьеэгийн эмчийн үзлэгээр 1 хүнд онош тодруулах, сэжигтэй гэж гарчээ.
- Мэдрэлийн эмчийн үзлэгээр 11 хүн эрүүл, 12 хүн тархины судасны цусан хангамжийн өөрчлөлттэй илэрсэн.
- ЭХО оношилгоо 6 хүн эрүүл, 17 хүн өвчтэй гэж оношлогдсон байна.
- Рентген шинжилгээгээр 4 хүн эрүүл, 17 нь цагаан мөгөөрсөн хоолойн архаг үрэвсэлтэй илэрчээ.

Дүгнэлт

—1. Цагаан тоосжилттой бүсийн оршин суугч хяналтын иргэд

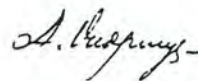
үүл- 1, архаг хууч өвчтэй 18, үүнээс дотрын өвчлөл -94.7%, Уушигний үрэвсэл- 94,7%, их судасны өвчлөл-57,8%, Харшлын гаралтай үрэвсэлт өвчин-22%, Чих хамар лойн өвчлөл-52.6%, Нүдний өвчлөл-73,6%, сүрьеэ 10.2%, Мэдрэлийн өвчлөл-63.1%- ус тус илэрсэн байна. Эрүүл мэндийн үзлэгийг хийх явцад зарим хүмүүс урьд урьдын дүүдийн үзлэгийн үед өгсөн зөвлөмж зөвлөгөө, эмчилгээг хийлгэж, эрүүл мэнддээ аарсны дүнд 2 хүн элэгний хатууралтай байснаас элэгний ээнэгшилийн байдалд ина. Цөсний чулуутай гэж оношлогдсон 1 хүн цөсний чулуу авахуулах мэс засал дгэсэн байна.

2. Цагаан тоосжилттой бүсийн оршин суугч хяналтын иргэд

үүл- хүн илрээгүй, архаг өвчтэй 23 үүнээс Уушигний үрэвсэл- 82,6%, Зүрх судасны лөл-56.5%, Чих хамар хоолойн өвчлөл-65.2%, Нүдний өвчлөл-78.2%, сүрьеэ 10.2%/сэжигтэй/, Мэдрэлийн өвчлөл-52.1%-д тус тус илэрсэн байна. Цагаан тоосжилттой бүсийн оршин суугч хяналтын иргэдтэй харьцуулахад чих хамар хоолойн өвчлөл их, архаг, суурь өвчлөл их байна.

—Эгийн тайланг хянасан:

“Цагаан тоос” хөтөлбөрийн эрүүл мэндийн ажлын хэсгийн ахлагч, Аймгийн ЗДТГ-ын “Х- ийн эрүүл мэндийн асуудал хариуцсан ажилтан

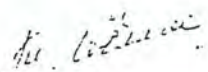
 А.Өнөржаргал

Үзлэгийн тайланг нэгтгэж дүгнэсэн:

“Цагаан тоос” хөтөлбөрийн эрүүл мэндийн ажлын хэсгийн гишүүн, ЭМГ-ын дргэжилтэн

 Ю.Алтантуяа

“Эрдэнэт сувилал”-ын дотрын эмч

 Т.Соёлмаа

ЦАГААН ТООС ХӨТӨЛБӨРТ ХАМРАГДАН ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ҮЗЛЭГТ ОРСОН ХҮМҮҮСИЙН ҮЗЛЭГИЙН ДҮГНЭЛТ

“Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК-ийн хэмжээнд “Цагаан тоос”-ноос хамгаалах хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хүрээнд Орхон аймагт тоосжилтийн бүсэд амьдарч байгаа оршин суугчдын төлөөллийг сонгон 2009 оны эрүүл мэндийн үзлэгийг 2009 оны 7 сарын 03-ны өдөр Эрдэнэт эмнэлэг сувиллын амбулаторит хийсэн.

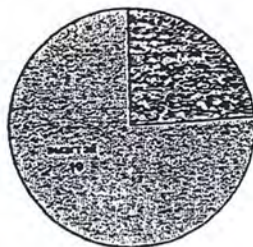
2009 оны эрүүл мэндийг үзлэгт хамрагдвал зохих 30 хүнээс 25 хүн нь эрүүл мэндийн үзлэгт хамрагдсан.

Үндсэн оношлогооны талаар бүх хүнд удирдамжинд заагдсаны дагуу цусны ерөнхий шинжилгээг 18 үзүүлэлтээр, шээсний ерөнхий шинжилгээг 11 үзүүлэлтээр, элэгний үйл ажиллагааны сорилыг 9 үзүүлэлтээр, зүрхний цахилгаан бичлэг, ЭХО, рентген том зураг, нүдний уг харах зэрэг шинжилгээтэй хийв.

Нарийн мэргэжлийн 9 их эмч үзлэгийг чанартай хийж гүйцэтгэлээ.

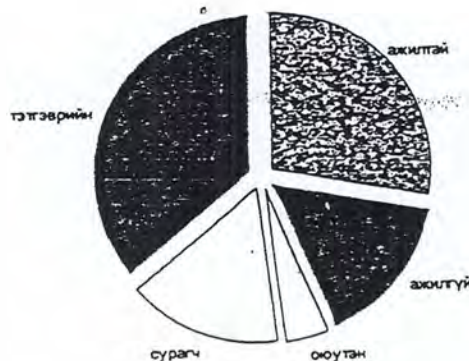
Үзлэгт хамрагдсан хүмүүсийг хүйсний байдлаар авч үзэхэд

эрэгтэй 6
эмэгтэй 19

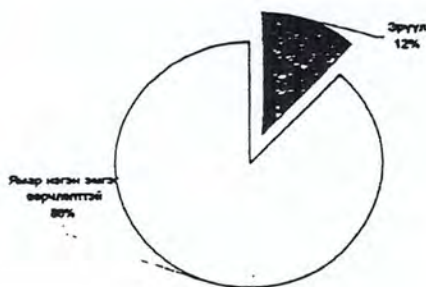
Ажил эрхлэлт

ажилтай 7
ажилгүй 4
оюутан 1
сурагч 4
тэтгэврийн 9

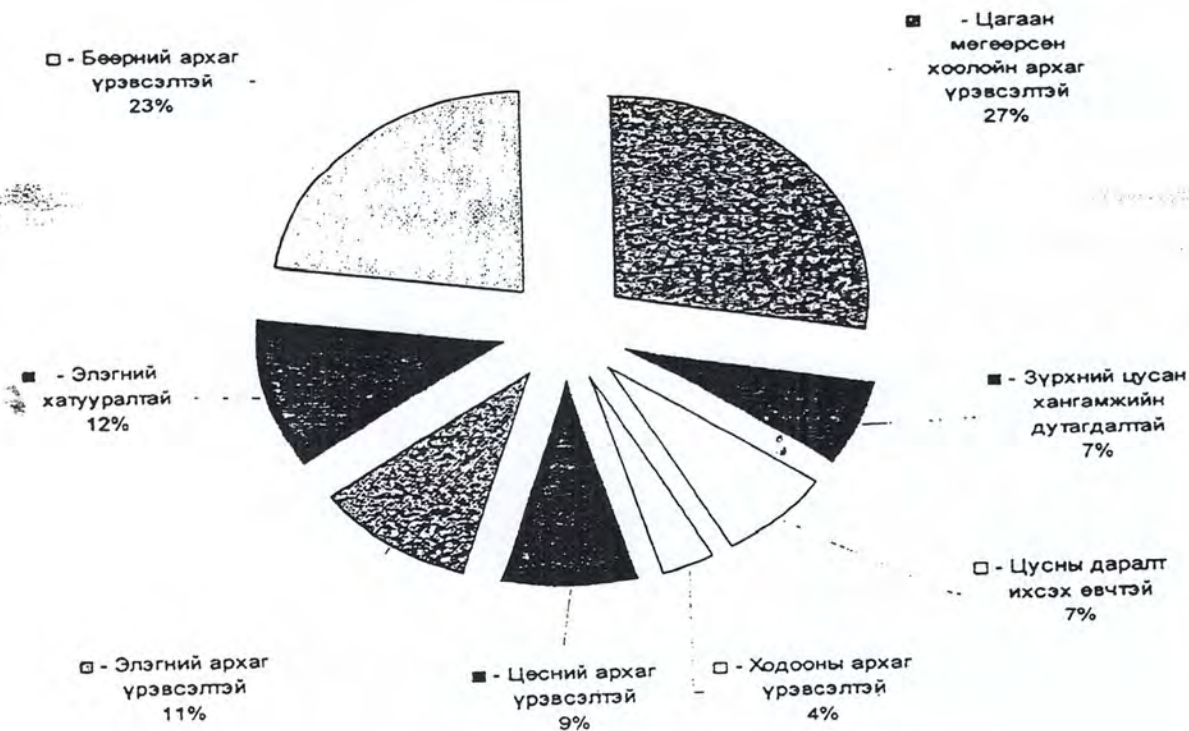
Үзлэгт хамрагдсанаар нь:

Эрүүл 3
 Ямар нэгэн эмгэг өөрчлөлттэй 22

Өвчний оношийн байдалд дүн шинжилгээ хийж, үндсэн оношоор авч үзвэл:

- Цагаан мөгөөрсөн хоолойн архаг үрэвсэлтэй 16
- Зүрхний цусан хангамжийн дутагдалтай 4
- Цусны даралт ихсэх өвчтэй 4
- Ходооны архаг үрэвсэлтэй 2
- Цесний архаг үрэвсэлтэй 5
- Элэгний архаг үрэвсэлтэй 6
- Элэгний хатууралтай 7
- Бөөрний архаг үрэвсэлтэй 13

Хавсарсан өвчнөөр:

Цагаан мөгөөрсөн хоолойн архаг үрэвсэлийн суурин дээр

- Уушигний тэлэгдэлт 1
- Архаг хатгаа 1
- Харшлын гаралтай хамрын салстын үрэвсэл 2
- Чихний хэнгэргэн хальс нөхүүлсэн 1
- Халдварт сүрьеэ өвчнөөр өвчлөөд эдгэрсэн 3 өвчтөн эдгэрэлт сайн байна.

ДҮГНЭЛТ

Амьдралын ахуй нөхцөл байдлын талаар судалгаа авч үзэх нь зүйтэй гэж үзлээ. Энэ талаар багаар тодруулах шаардлагатай байна.

Үзлэгт хамрагдаж буй хүмүүсийг харахад ихэнх нь амьдралын эмзэг бүлгийн, ажил эрхэлдэггүй, тэдгээр хүмүүс нь суурь өвчтэй, олон хавсарсан өвчтэй гарсан.

Ямар нэгэн байдлаар ажил эрхэлдэг хүмүүс нь үзлэгээр олон хавсарсан эмгэг илрээгүй нь харагдаж байна.

Мөн дээрхи байдлаас дүгнэлт хийхэд олон хавсарсан өвчтэй гарсан хүмүүс ихэнх нь амьдралын нөхцөл хангамж тааруу, өрх толгойлсон эмэгтэй, тэтгэврийн насныхан байсан бөгөөд шинжилгээ өгөх эдийн засгийн боломж хомс, эрүүл мэнддээ анхаарч урьдчилан сэргийлэх ажилд хойрго хамрагддаг юм байна.

ИЛТГЭХ ХУУДАС БИЧСЭН.
ЭМНЭЛЭГ СУВИЛЛЫН АЛБАНЫ
ДОТРЫН ИХ ЭМЧ

T. Coelmaa
Т.СОЁЛМАА

ОРХОН АЙМГИЙН
ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗРЫН
ДАРГЫН ТУШААЛ

2009 оны 12 сарын 21 өдөр

Дугаар 110

Эрдэнэт

Ажлын хэсэг томилох тухай

“Цагаан тоос” хөтөлбөрийг 2006-2015 онд хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөний 3.2 дахь заалтыг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан ТУШААХ нь:

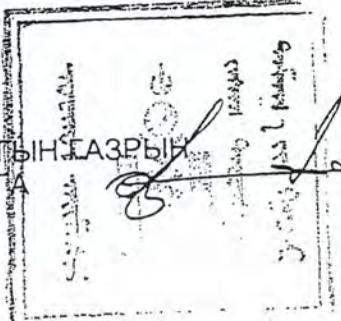
1. Тоосжилтын бүсэд амьдарч байгаа оршин суугчдын төлөөллийг эрүүл мэндийн хяналтанд авах, үзлэг зохион байгуулах, орон нутгийн ажлын хэсгийг дараах бүрэлдэхүүнтэйгээр томилсугай.

Ажлын хэсгийн ахлагч	А.Өнөржаргал	-Нийгмийн хөгжлийн хэлтсийн эрүүл мэндийн асуудал хариуцсан ажилтан
Гишүүд	Г.Болдбаатар	-Хөгжлийн бодлогын хэлтсийн газар, байгаль орчин, аялал жуулчлалын бодлого хариуцсан ажилтан
	Ю.Алтантуяа	-Эрүүл мэндийн газрын мэргэжилтэн
	П.Энхсэлэнгэ	-Байгаль орчин аялал жуулчлалын газрын мэргэжилтэн

2. Иргэдийн төлөөллийг жил бүр эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулан, үзлэгийн дүнг эмч нарын зөвлөлөөр хэлэлцүүлэн эрүүл мэндийн дүгнэлт гаргуулан эхний хагас жилд танилцуулж байхыг Ажлын хэсэг /н.Өнөржаргал/-т үүрэг болгосугай.

3. Уг тушаал гарсантай холбогдуулан Засаг даргын Тамгын газрын даргын 2007 оны А/03 тоот тушаалыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

ТАМГЫН ГАЗРЫН
ДАРГА

Х.ГАНБОЛД

1 тоосны төслийн хүрээнд 2008 оны үзлэг шинжилгээний
ба хяналтын бүлгийн хүмүүсийн эрүүл мэндийн дүгнэлт.

2008.11.25

2008 оны 6-р сарын 1-нд УБҮ дээр хэрэгжиж байгаа төслийн хүрээнд байгаль орчныг эргээх ажилтай газар дээр нь очиж танилцлаа. Ойн хүрээ компанийн тарьц ургуулж 300 га талбайн ойжуулалтын чиглэлээр, хиймэл нуурын эрэг хавийн талбайг алтын системээр чийглэж байгаа хэсэг, цаасны үйлдвэрийн легелинээр тоосыг цэвэрлэж байгаа талбайг, ГОК – хувьтангуудын тарьж ургуулсан 6 га талбайд тарьсаныг, хиймэл нуурын доод хэсэгт тусгайлан байгуулсан усан сан зэрэгтэй танилцлаа.

2007 онд тоосжилтын бүсэд амьдардаг 30 хүнд эрүүл мэндийн үзлэг шинжилгээнд амьдрахадсан. Дээрхи 30 хүнээс 2008 онд хамрагдсан 23 буюу үүнээс 76,6% хамрагдсан, 7 хүн нь Сэлэнгийн Хүдэр, Улаан баатар хот, Архангай зэрэг аймгуудад явсан тул тэд хамрагдах боломжгүй байлаа.

11 хүн нь тухайн бус нутагт 20-иос дээш жил амьдарсан

17- нь 10-аас дээш жил,

2- нь 10-аас доош жил амьдарч байгаа

Хүйсээр нь авч үзвэл:

- эмэгтэй 21
- эрэгтэй, 5
- 4-нь хүүхэд 2 охин, 2 хүү хамрагджээ
- Ажил эрхэлдэг 12
- Ажилгүй 13
- Тэтгэвэрийн 6
- Сурагч 6

Хамрагдсан оношлогооны хувьд хамрагдсан 23 хүнд дараах шинжилгээнүүдийг 100 хувь хийж үзлэгтэй

1. Цусны ерөнхий шинжилгээг 18 үзүүлэлтээр,
2. Шээсний шинжилгээг 11 үзүүлэлтээр,
3. Элэгний үйл ажиллагааны сорил 9 үзүүлэлтээр
4. Зүрхний цахилгаан бичлэг,
5. ЭХО цуллаг эрхтэн шаардлагатай хүнд эмэгтэйчүүд
6. рентген том зураг
7. нүдний уг харах

8. Коагулограмм

Нарийн мэргэжлийн эмч нарын шаардлагаар сахар 1, вирусны марькерийн шинжилгээ 1, ревмопроб 1 хүнд хийгдсэн байна. Хийгдсэн шинжилгээнд вирусный марькьер НУС/-/, HBS Ag/-/ зэрэг шинжилгээг хийлээ.

Нарийн мэргэжлийн 11 эмч үзлэгийг чанартай хийж гүйцэтглээ.

Өвчний оношийн байдалд дүн шинжилгээ хийхэд цоо эрүүл хүн гарсангүй

Үндсэн оношоор авч үзвэл.

• Цагаан мөгөөрсөн хоолойн архаг үрэвсэлтэй	19 буюу 82,6%
• Зүрхний цусан хангамжийн дутагдалтай	4 буюу 17,3%
• Цусны даралт ихдэх өвчтэй	5 буюу 21,7%
• Элэгний хатуурал	2 буюу 8,6%
• Бөөрний архаг үрэвсэлтэй	4 буюу 17,3%
• Элэгний архаг үрэвсэл	1 буюу 4,3%
• Элэгний хатуурал	2 буюу 8,6%
• Цөсний чулуу	3 буюу 13,0%
• Цөс нойр булчирхайн хавсарсан үрэвсэл	6 буюу 26,0%
• Ходоодны архаг үрэвсэл 0	
• Бөөрний арахг үрэвсэл	4 буюу 17,3%
• Бөөрний чулуу	1 буюу 4,3%
• Харшлын гаралтай арьсны өвчин 0	
• Халдварт сүрьеэ өвчин 0	
• Бүслэхий нурууны мэдэрлийн үрэвсэл	
• Үений үрэвсэл	1 буюу 4,3%
• Чихний үрэвсэл	1 буюу 4,3%
• Тархины цусан хангамж өөрчлөгдсөн	1 буюу 4,3%

Халдварт сүрьеэ өвчнөөр өвчилөөд эдгэрсэн хүн 2007 онд 3 байсан бол 2008 онд дээрхи хүмүүс сэдэрлт болон дахилт өгөөгүй бүрэн гүйцэд эмчлэгдсэн байна.

Шинээр цөсний хүүдийний чулуутай 2 оношлогдсон байна.

Дүгнэлт гаргасан эмч нараас гарсан саналын дагуу 2008 онд хяналтын бүлгийн 20 хүнд үзлэг шинжилгээ хийж харьцуулсан дүгнэлтийг гаргалаа

1.Хяналтын бүлгэгт 2007 онд 28 хүн хамрагдсанаас 2008 онд үзлэг шинжилгээнд хамрагдсан 21, орвол зохих иргэдээс гадаадад ажиллахаар явсан 1, ял эдлэж байгаа 1,нас

Барсан 1, бусад хэвөөс брэн нууцасн явсан 3 хүн байсан ба үзлэг шинжилгээни хамрагдсан 20 хүн байна. . Хяналтын бүлгийн 20 хүнд хийсэн шинжилгээний дүнгээс үзэхэд үзлэгт

- Цагаан мөгөөрсөн хоолойн архаг үрэвсэлтэй	14 буюу 70%
- Цусны эрхтэн тогтолцооны өвчин	5 буюу 25%
- Элэгний өвчин	2 буюу 10%
- Цөсний чулуу	1 буюу 5%
- боловсруулах эрхтэний эмгэг	15 буюу 75%
-бөөрний архаг үрэвсэл	15буюу 75%
- Харшлын гаралтай хамрын салстын үрэвсэл	1буюу 5%
-Бүслэхийн нурууны мэдрэлийн үрэвсэл	2буюу 10%
-сүрьеэгээр өвчлөөд эдгэрсэн 2өвчтөн байлаа	

Дүгнэлт

1.Орхон аймагт амьдарч байгаа Дэнж, Шанд, Булаг, Рашаант хотын төвийн хэсгээс амьдралын нөхцөл ойролцоо 20 хүнийг үзлэгт хамруулан харьцуулсан судалгаа гаргахад өвчлөлийн зөрөө нэг их гарахгүй ижил хэмжээнд судалгаанд хамрагдсан үндсэн болон хяналтын бүлгийн хүмүүс нь суурь өвчлөл ихтэй байгаа нь үзлэг шинжилгээгээр 2007 онд ч тогтоогдсон ба 2008 онд хийсэн үзлэг шинжилгээний дүнгээр нэг дүгээр байранд уушигны архаг мөгөөрсөн хоолойн өвчлөл 2 бүлгийн хүмүүст ижил түвшинд хоёр дугаар байранд хоол боловсруулах эрхтэн системийн өвчлөл дийлэнхи хувийг эзлэж байна. 3-дугаар байранд үндсэн бүлгийн хүмүүст зүрх судасны өвчлөл их байгаа бол, хяналтын бүлгийн хүмүүст бөөр шээс ялгаруулах эрхтэн системийн өвчлөл илүүтэй тохиолдож байгаа нь үзлэг шинжилгээгээр харагдаж байна.

2.2009 оны үзлэгийг нэг дугаар улиралд багтаан хийх, үзлэгт хамрагдаж байгаа үндсэн бүлгийн хүмүүсийг эрүүл мэндийн үзлэгт оруулахдаа үдийн хоолны асуудлыг шийдвэрлүүлэх саналтай байна. яагаад гэвэл ирж үзүүлж байгаа хүмүүсийн шинжилгээг хийхэд өглөө эрт зохион байгуулалттайгаар 6 цаг 30 минутаас 7 цагийн хооронд гэрээс нь авчирч шинжилгээнд хамруулдаг шинжилгээ өгөхөд өлөн байх шаардлагатай байдаг шинжилгээ хийлгэсээр байгаад үдийн 15 цагт дуусдаг иймээс зарим хүмүүс дотор муухайрах зэрэг тохиолдол ажиглагдаж байгаа учраас энэ саналыг ажлын хэсгээс оруулж байна.

— Эрүүл мэндийн үзлэгийн дүгнэлт гаргасан :

— Цагаан тоос хөтөлбөрийн ажлын хэсгийн ахлагч

АЗДТГ НБЗХ Эрүүл мэнд хариуцсан ажилтан *А. Өнөржаргал* А. Өнөржаргал

— УБҮ -ийн Эрдэнэт сувилалын ерөнхий эмч

С. Дандар С. Дандар

— ЭМГ –ын ЭТҮХ мэргэжилтэн

Ю. Алтантуяа Ю. Алтантуяа

— УБҮ –ийн МШӨ кабинетийн их эмч

Т. Соёлмаа Т. Соёлмаа

Орхон аймгийн "Цагаан тоос" хөтөлбөрт хамрагдан эрүүл мэндийн үзлэгт орсон 30 хүн, хяналтын 28 хүнд хийсэн судалгаа, дүгнэлт :

Судалгаа хийсэн : ЭМГ –ын ЭТҮХ мэргэжилтэн Ю.Алтантуяа

УБҮ -ийн Эрдэнэт сувилалын МШӨ судлаач эмч Т.Соёлмаа

Түлхүүр үг : Цагаан тоосны судалгаа

Үндэслэл: Орхон аймгийн хэмжээнд тархсан Цагаан тоос оршин суугаа иргэдийн эрүүл мэндэд хэрхэн нөлөөлж байгааг үе шаттай судлах .

Зорилго: Цагаан тоосжилтоос үүссэн эмгэгийг оношлох , судлах

Зорилт : 1.Цагаан тоосны хор нөлөөг судлах ,

2. иргэдийг эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулан шинжилгээ үзлэгт хамруулан жил бүр материалд баяжилт хийснээр эрүүл мэндэд ялангуяа уушигний эмгэгт яаж нөлөөлж байгааг судлах

2. Орхон аймгийн нутаг дэвсгэрт амьдардаг хүмүүсийн эрүүл мэндэд нөлөөлөх нөлөөллийг судлан гаргах

Ажлын үр дүн :

Үр дүнгийн хэлцэмж :

Ашигласн ном зүй :

Тоосжилтын бүсэд амьдардаг 30 хүнд, хяналтын 28 хүн нийт 58 хүнд түүвэрийн аргаар судалгаа хийж үзэхэд

№	Судалгаанд хамруулсан үзүүлэлтүүд	Цагаан тоосны бүсэд амьдардаг	Тоосжилтгүй бүсэд амьдардаг	Тайлбар
1	Нийт хамрагдсан хүний тоо	30	28	
2	үүнээс эрэгтэй	21	4	
3	үүнээс эмэгтэй	5	24	
4	Хүүхэд	4	2	
5	Ажил эрхэлдэг	12	2	
6	Ажил эрхэлдэггүй	13	20	
7	Тэтгэврийн	6	4	
8	Сурагч	6	2	

Насны байдлаар ангилан авч үзвэл

№	Насны ангилал	Цагаан тоосны бүсэд амьдардаг	Тоосжилтгүй бүсэд амьдардаг
1	5-15	2	1
2	15-20	2	1
3	21-30	4	3
4	31-40	6	7
5	41-50	8	12
6	51-60	5	1
7	61-70	3	3

Хамарсан хүрээ			
	Хамрагдсан багууд	Цагаан тоостой гэж үзсэн бүс	Тоосжилтгүй гэж үзсэн бүс
1	Говил баг		
2	Баян цагаан баг	5	
3	Жаргалант сум	20	
4	Цагаан чулуут	5	
5	Булаг баг		9
6	Дэнж баг		8
7	Рашаант баг		8
8	Уурхайчин баг		2
			1

Хийгдсэн шинжилгээнд анализ хийж үзвэл :

№	Хийгдсэн шинжилгээнүүд	Цагаан тоосны бүсэд амьдардаг	Тоосжилтгүй бүсэд амьдардаг
1	Цусны шинжилгээ 18 үзүүлэлтээр	30	28
2	Шээсний ерөнхий шинжилгээ 11 үзүүлэлтээр	30	28
3	Элэгний үйл ажиллагаа 8 үзүүлэлтээр	30	28
4	Нойр булчирхайн ферментийн шинжилгээ	30	25
5	Сахар		
6	үе мөчний сорил	30	13
7	Рентген шинжилгээ	30	28
8	ЭКГ	30	28
9	ЭХО –гийн шинжилгээ / хэвлийн хөндийнцууллаг эрхтэнг харах /	30	28

Шинжилгээнд 34 төрлийн шинжилгээнд хамрагдсан байна .

30 хүнээс

- 11 хүн нь тухайн бус нутагт 20-иос дээш жил амьдарсан ,
- 17- нь 10-аас дээш жил ,
- 2- нь 10-аас доош жил амьдарч байгаа

Үндсэн оношлогооны тал дээр цусны ерөнхий шинжилгээг 18 үзүүлэлтээр , шээсний шинжилгээ 11 үзүүлэлтээр, элэгний үйл ажиллагааны сорил 9 үзүүлэлтээр зүрхний цахилгаан бичлэг ,, ЭХО ,

рентген том зураг , нүдний уг харах зэрэг шинжилгээтэй хийв Нарийн мэргэжлийн 11 эмч үзлэг ийг чанарын өндөр түвшинд хийж гүйцэтгэв

Өвчний оношийн байдалд дүн шинжилгээ хийж цоо эрүүл хүн гарсангүй .

Үндсэн оношоор авч үзвэл :Цагаан тоосны бүсэд амьдардаг хүмүүсийн дунд хийсэн үзлэгийн дүнгээс харвал

36.6%	- Цагаан мөгөөрсөн хоолойн архаг үрэвсэлтэй	11 буюу 36.6%
	-Цусны эргэлтийн тогтолцооны өвчин / ЦДИӨ . ЗЦХД/	
	- Бөөрний архаг үрэвсэлтэй	4 буюу 13.3%
	-Элэгний хатуурал	2 буюу 6.6%
	- Цөсний чулуу	1 буюу 3.3%
	- Харшлын гаралтай хамрын салстын үрэвсэл	6 буюу 20%
	- сүрьеэ өвчнөөр өвчлөөд эдгэрсэн 3 өвчтөн эдгэрэлт сайн	3 өвчтөн 3.3%

Тоосжилгүй бүсэд амьдардаг хүмүүст хийсэн судалгааны дүнг харвал

	- Цагаан мөгөөрсөн хоолойнг архаг үрэвсэлтэй	14 буюу 50%
	- Цусны эрхтэн тогтолцооны өвчин	5 буюу 7.6%
	- Элэгний өвчин	2 буюу 7.1%
	- Цөсний чулуу	1 буюу 3.5%
	- боловсруулах эрхтэний эмгэг	15 буюу 67.8%
	-бөөрний архаг үрэвсэл	20 буюу 71.4%
	- Харшлын гаралтай хамрын салстын үрэвсэл	7.1%
	-Бүслэхийн нурууны мэдрэлийн үрэвсэл	10.7%
	-сүрьеэгээр өвчлөөд эдгэрсэн 2өвчтөн байлаа	

Дүгнэлт : Цагаан тоосны бүсэд амьдарч байгаа иргэдийн эрүүл мэндийн байдалд хийсэн дүгнэлт :

1. Харьцуулсан судалгаагаар цагаан тоосны бүсээс гадна амьдарч байгаа иргэдийн эрүүл мэндийн дүгнэлтээс үзэхэд эрүүл хүн гарсангүй 50 хувь нь цагаан мөгөөрсөн хоолойн үрэвсэлт өвчтэй байна . Орхон аймагт амьдарч байгаа цагаан тоосны хамааралтай бүсэд амьдарч байгаа иргэдын дунд цагаан мөгөөрсөн хоолойн үрэвсэлт өвчний эзлэх хувь 36.6 хувь байгааг анхааран үзэж , судалгааны ажлыг үргэлжлүүлэн хийх шаардлагатай гэж дүгнэж байна

2. Цахиурын давхар ислийн уушгинд нөлөөлөх тоосжилт үүсгэж байгаа эмгэгийг судлахад мөгөөрсөн хоолойг дурандаж цулцангийн хэсгээс гарсан шингэнд эдийн шинжилгээг хийснээр тоосжих өвчин байна гэдгийг баталгаатай гаргаж тавихын тулд аймгийн хэмжээнд бронхийн дурангийн шинжилгээг хийж байх зайлшгүй шаардлагатай байна.

3. Оношлогоонд орчин үеийн дурангийн шинжилгээгээр биопсия авч эдийн шинжилгээг хийж судлах нь зүйтэй гэж үзлээ

Энэ шинжилгээг хийхэд өртөг зардал өндөр , нарийн мэргэжлийн эмч мэргэшсэн байх , дурангийн хүчин чадал , арга техник өндөр түвшинд байх .
рангаар авсан шинжилгээнд эд, эсийн шинжилгээ хийх хүчин чадал бүхий
гистолог, цитлогийн лабораторийг орон нутагт тогтмол ажиллах
шаардлагатай байна .

4. Амьдралын ахуйн нөхцөл байдлын талаар судалгаа авч үзэхэд
хамрагдагсад үзлэгт урьд нь хамрагдаж байгаагүй шинжилгээ өгөх эдийн
засгийн боломж хомс, амьдралын нөхцөл байдал хангамж тааруу өрх
олгойлсон эмэгтэй , тэтгэвэрийн насныхан байгаагаас харж болно иргэд
өөрсдөө эрүүл мэнддээ анхаарал таьдаггүй дээрх хүмүүсийн эрүүл
мэндийн түвшин 4-5-р зэрэгт хамрагдах хэмжээнд суурь хавсарсан өвчин
авхар оношлогдож байна.

ө. Өвчлөлийг илрүүлэн харъяа өрхийн эмч нарын хяналтанд эмчлэн
арүүлжүүлэхээр шилжүүлэн өгөөд байна.

Цагаан тоос хөтөлбөрийн хүрээнд судалгаа хийсэн :
— ЭМГ -ын ЭТҮХ мэргэжилтэн *Т.Алтантуяа* Ю. Алтантуяа
УБҮ -ийн Эрдэнэт сувилалын МШӨ судлаач эмч *Т. Соёлмаа* Т. Соёлмаа

**ОРХОН АЙМГИЙН
МЭРГЭЖЛИЙН ХЯНАЛТЫН ГАЗАР
УЛСЫН БАЙЦААГЧИЙН ДҮГНЭЛТ**

61000 Баян-Өндөр сум, Эрдэнэт, Залуучуудын гудамж-1
УБД-9042431, Захиргааны III байр, 3 давхарт
Утас/Факс: 70359050, E-mail: p_or@inspection.gov.mn

2013.04.03 № 14/06/024/147
танай _____-ны № _____-т

Гажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцөлд
дүгнэлт гаргах тухай

Тус цех нь Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын Баянцагаан багийн үйлдвэрийн районд өөрийн байранд үйлдвэрлэлийн технологийн үйя ажиллагаанд ашигладаг химийн бодис хадгалах 4 складтай бөгөөд цаашид химийн бодис хадгалаж болох эсэх талаар дүгнэлт гаргаж өгнө үү гэсэн хүсэлтийн дагуу хамтарсан хяналт шалгалтыг хяналтыг 2013 оны 04 дүгээр сарын 02-ны өдөр холбогдох хүмүүсийг байлцуулан хийлээ.

Дээрх складууд нь үйлдвэрийн технологит зориулсан химийн бодис хадгалах зориулалтаар үйлдвэр ашиглалтанд ороход 1978 онд зураг төслийн дагуу баригдсан /цуглуулагч, хөөсрүүлэгч урвалжийн агуулах-350 тн, хүхэрт натрийн агуулах-450 тн багтаамжтай/, /цехийн гадна хүхэрт натрийн төмөр агуулах 2009 онд шинээр барьж ашиглалтанд оруулсан, 380 тн-ийн багтаамжтай/, химийн бодисыг зориулалтын дагуу хадгалаж байгаа, складууд нь энгийн, механик агааржуулалтын системтэй.

Хадгалагдаж буй химийн бодисын шинж чанараас харахад тусгай хадгалалтын нөхцөл шаардахгүй, бүх химийн бодист хор аюулын лавлагаа хийлгэсэн, хариуцаж ажилладаг инженер техникийн ажилтантай, химийн бодистой харьцан ажилладаг ажилтнуудын ажлын байр, ахуйн болон ариун цэврийн өрөөг төлөвлөсөн нь тохижуулсан нь Монгол улсын Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хуулийн 7 дугаар зүйл 7.1, 7.2 заалтын шаардлагыг хангаж байна гэж дүгнэв.

Хувь:3

ДҮГНЭЛТ ГАРГАСАН:

ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛЫН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН БАЙЦААГЧИЙН ДҮГНЭЛТ Г.БАТЦЭЦЭГ

БАЙГАЛЬ ОРЧИЙН ГЕОЛОГИЙН УУЛРХАЙН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН БАЙЦААГЧИЙН ДҮГНЭЛТ Д.СҮХБАТ

**ОРХОН АЙМГИЙН
МЭРГЭЖЛИЙН ХЯНАЛТЫН ГАЗАР
УЛСЫН БАЙЦААГЧИЙН ДҮГНЭЛТ**

61000 Баян-Өндөр сум, Эрдэнэт, Залуучуудын гудамж-1
УБД-9042431, Захиргааны III байр, 3 давхарт
Утас/Факс: 70359050, E-mail: p_or@inspection.gov.mn

2013.03.18 № 14/06/024/10
танай _____-ны № _____-т

Ажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцөлд
дүгнэлт гаргах тухай

Тус цех нь Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын Баянцагаан багийн үйлдвэрийн районд өөрийн байранд үйлдвэрлэлийн технологит ашигладаг химийн бодис хадгалах 9 складтай цаашид химийн бодис хадгалаж болох эсэх талаар дүгнэлт гаргаж өгнө үү гэсэн хүсэлтийн дагуу хамтарсан хяналт шалгалтыг хяналтыг 2013 оны 03 дугаар сарын 13-ны өдөр холбогдох хүмүүсийг байлцуулан хийлээ.

Дээрх складууд нь үйлдвэрийн технологит зориулсан химийн бодис хадгалах зориулалтаар үйлдвэр ашиглалтанд ороход баригдсан, химийн бодисыг зориулалтын дагуу хадгалаж байгаа, энгийн агааржуулалтын системтэй.

Хадгалагдаж буй химийн бодисын шинж чанараас харахад тусгай хадгалалтын нөхцөл шаардахгүй, бүх химийн бодист хор аюулын лавлагаа хийлгэсэн, хариуцаж буй хүн нь тодорхой, стандартын дагуу тохижуулсан нь Монгол улсын Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хуулийн 7 дугаар зүйл 7.1, 7.2 заалтын шаардлагыг хангаж байна гэж дүгнэв.

Хувь:3

ДУГНЭЛТ ГАРГАСАН:

ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН БАЙЦААГЧ Г.БАТЦЭЦЭГ

БАЙГАЛЬ ОРЧИН ГЕОЛОГИ УУРХАЙН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН БАЙЦААГЧ Д.СҮХБАТ

0.9 x 0.5

**МОНГОЛ УЛСЫН МЭРТЭЖЛИЙН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН БАЙЦААГЧИЙН ДҮГНЭЛТ**

Орхон аймаг, Баян-Өндөр сум, Залуучуудын
гуламж-1, Захиргааны III байр, 3 давхарт
Утас/Факс: 70359050
E-mail: p_or@inspection.gov.mn

2013.12.24 № 14/06/023/637

Ажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцөлд
дүгнэлт гаргах тухай

Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын Баянцагаан баг байрлах тус үйлдвэрийн Na_2S хадаглах агуулахын ажлын байрны нөхцөлийг шалгаж дүгнэлт гаргаж өгнө үү гэсэн хүсэлтийн дагуу 2013 оны 12 дугаар сарын 17-ны өдөр Урвалжийн хэсгийн дарга Д.Чинбат ахлах мастер Ж.Балдан нарыг байлцуулан урьдчилсан хяналтыг хийв

Тус ажлын байр нь 800 м^2 талбайтай, төмөр краказан дээвэртэй, 1000 тн (Na_2S) хүхэрт натри хадгалах багтаамжтай, зориулалтын тавцан тавиуртай байгаа нь Монгол улсын "Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай" хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1, 7.2 заалтын шаардлагад нийцэж байна гэж дүгнэв.

Хувь. 3

ДҮГНЭЛТ ГАРГАСАН

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, ГЕОЛОГИ УУЛ УУРХАЙН ТЕХНИКИЙН
ХЯНАЛТЫН УЛСЫН АХЛАХ БАЙЦААГЧИ *Д. СУХБАТ*

ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛЫН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН БАЙЦААГЧ *Ж. ЭНХТУЯА*

1400330..

ОРХОН АЙМГИЙН
МЭРҮЭ ШИЙН ЭНДЭРНИЙ ХӨДӨР
УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН ДЭГСЭӨД

1000-Баян-Өндөр сум, Баян-Өндөр сумын
УБЛ-0003-Баян-Өндөр сумын
Утас/Факс: 7015-050-3333 / 7015-050-3333
2012.01.30 19/06/021/48

АЖЛЫН БАЙРЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН НӨХЦӨЛДӨР
ДҮГНЭЛТ ГАРГАХ ТУХАЙ

Тус цехийн Хими цэвэрлэгээний хэсэг нь Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын Баянцагаан багийн үйлдвэрийн районд өөрийн байранд шинээр угаагч бодис сальвентииг ашиглаж эхэлсэн бөгөөд уг бодисыг хуучин химийн бодис хадгалдаг складандаа хадгалаж болох эсэх талаар дүгнэлт гаргаж өгнө үү гэсэн хүсэлтийн дагуу хамтарсан хяналт шалгалтыг хяналтыг 2012 оны 12 дугаар сарын 24-ний өдөр холбогдох хүмүүсийг байлцуулан хийлээ.

Дээрх химийн бодисын склад нь төрөл бүрийн цэвэрлэгээний зориулалтын химийн бодис хадгалдаг бөгөөд ажлын байрныхаа баруун хойд хэсэгт байрласан, төмөр хийцтэй, инженерийн шугам сүлжээнд холбогдоогүй, өвөл, зуны улиралд хэт халах, хөлдөх нөхцөл бүрдсэн байна.

Сальвент бодисын шинж чанар нь: Галын аюултай, бодисын ангиллын шатамхай шингэн /дэд ангилал 3.1/ багтдаг, аюултай гэж ангилагдсан, хуурай цэвэрлэгээ хийхэд зориулагдсан уусмал юм. Нүүрс усны өвөрмөц үнэртэй, өнгөгүй, тунгалаг шингэн бөгөөд шингэн ба уур нь амархан ноцох, шаталт үүсгэж болзошгүй. Хадгалалтын үед аюултай бүс тогтоох хэрэгтэй бөгөөд чингэлэгийг тохиромжтой, тусгай талбай дээр сэрүүн, агааржуулалт сайтай, хаалттай байлгах. Гал авалцах ямар ч эх үүсвэрээс болгоомжлох шаардлагтай.

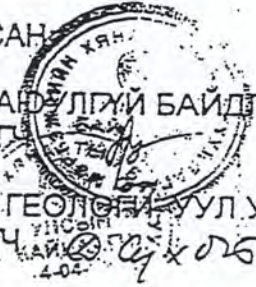
Иймд дээрх химийн бодис хадгалаж буй чингэлэг нь Монгол улсын Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хуулийн 7 дугаар зүйл 7.1, 7.2 заалтын шаардлагыг хангахгүй байна гэж дүгнэв.

Хувь:3

ДҮГНЭЛТ ГАРГАСАН

ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН БАЙЦААГЧ Г.БАТЦЭЦЭГ

БАЙГАЛЬ ОРЧИН ГЕОЛОГИ УУЛ УУЛРХАЙН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН БАЙЦААГЧ Д.СҮХБАТ

0163

**МОНГОЛ УЛСЫН МЭРГЭЖЛИЙН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН БАЙЦААГЧИЙН ДҮГНЭЛТ**

Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын Залуучуудын
тудамж 1 Захирааны III багир 3 ширээ
Утас/Факс: 70150150
E-mail: p.orkh@nrc.gov.mn

2013.07.05 № 14/06/023/331

**Ажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцөлд
дүгнэлт гаргах тухай**

Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын Баянцагаан багийн үйлдвэрийн районд өөрийн байранд үйлдвэрлэлийн технологийн үйл ажиллагаанд ашигладаг химийн бодис хадгалаж болох эсэх талаар дүгнэлт гаргаж өгнө үү гэсэн хүсэлтийн дагуу хамтарсан хяналт шалгалтыг хяналтыг 2013 оны 07 дүгээр сарын 05 өдөр холбогдох хүмүүсийг байлцуулан хийлээ. Склад нь 243 м² талбайтай, зөвхөн кальцын карбид хадгалахаар баригдсан, дотоодын цэргийн харуул хамгаалалттай объект юм.

Карбид кальц нь устай урвалд орж ацетлин үүсгэх, улмаар тэсэрч дэлбэрэх галын аюултай тул бетонон шалтай даацийн багана бүхий төмөр хийцийн хана, дээвэртэй, ханын дээд хэсэгт агааржуулалтын зориулалттай торон ханатай, байгалийн гэрэлтүүлэг, агааржуулалттай, галын автомат дохиоллоор хангагдсан, гал унтраах хор байршуулсан складад 100кг төмөр торхонд битүүмжлэж савласан босоо байдлаар дээд тал нь 2 үе хадгалах ба аюулгүй байдлыг хангах үүднээс дунд нь модон поддон хийж хадгалаж байгаа нь Монгол улсын Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хуулийн 7 дугаар зүйл 7.1, 7.2 заалтын шаардлагыг хангаж байна гэж дүгнэв.

Хувь:3

ДҮГНЭЛТ ГАРГАСАН

ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛЫН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН БАЙЦААГЧ **Ж.ЭНХТУЯА**

БАЙГАЛЬ ОРЧИН ГЕОЛОГИ, УҮЛ УУЛРХАЙН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН БАЙЦААГЧ **Д.СҮХБАТ**

1400200

**МОНГОЛ УЛСЫН МЭРТЭЖЛИЙН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН БАЙЦААГЧИЙН ДҮГНЭЛТ**

Орхон аймаг, Баян-Өндөр сум, Залуучуудын
гудамж-1, Захиргааны III байр, 3 давхарт
Утас/Факс: 70359050
E-mail: p_or@inspection.gov.mn

2013.07.05 № 14/06/023/334

**Г Ажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцөлд
дүгнэлт гаргах тухай**

Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын Баянцагаан багийн үйлдвэрийн районд өөрийн байранд үйлдвэрлэлийн технологийн үйл ажиллагаанд ашигладаг хлораторын станц нь химийн бодис хадаглаж болох эсэх талаар дүгнэлт гаргаж өгнө үү гэсэн хүсэлтийн дагуу хамтарсан хяналт шалгалтыг хяналтыг 2013 оны 07 дүгээр сарын 05 өдөр холбогдох хүмүүсийг байлцуулан хийлээ.

Хлораторын станцын барилга нь 1982 оны 1-р сарын 25 нд ашиглалтанд орсон. Хор хадаглах агуулах нь 240 м² талбайтай, зөөж тээвэрлэхэд зориулагдсан 800кг-н 42 ширхэг контейнер байдгаас 40 ширхэг нь хэвийн хангаж байгаа, сорох болон үлээх агааржуулалтын системтэй, контейнерийг саармагжуулах усан сантай 5 тн-н багтаамжтай 2 ш саармагжуулах уусмалын резервуартай, бороожуулагч усны системээр тоноглогдсон. Хлораторын агуулах дахь агаарын хлорын хэмжээг тодорхойлох "Газоанализатор-Хоббит-Т-CL₂" багажтай.

Хлорын зарцуулалтыг хянах 2 тн-н 2ш жинтэй. Жин дээр ачиж буулгах зориулалттай 3.2 тн-н цахилгаан кранбалкаар тоноглогдсон. 24 цагийн тасралтгүй үйл ажиллагаатай ээлжийн 4 оператортой, дотоодын цэргийн харуул хамгаалалтаар хамгаалагдсан байгаа нь Монгол улсын Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хуулийн 7 дугаар зүйл 7.1, 7.2 заалтын шаардлагыг хангаж байна гэж дүгнэв.

Хувь:3

ДҮГНЭЛТ ГАРГАСАН:

ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН БАЙЦААГЧ *[Signature]* ЖЭНХТУЯА

БАЙГАЛЬ ОРЧИН ГЕОЛОГИ УУЛ УУЛРХАЙН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН БАЙЦААГЧ *[Signature]* Д.СҮХБАТ

14002071

МОНГОЛ УЛСЫН МЭРТЭЖЛИЙН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН БАЙЦААГЧИЙН ДҮГНЭЛТ

Орхон аймаг, Баян-Өндөр сум, Залуучуудын
гудамж-1, Захиргааны III байр, 3 давхарт

Утас/Факс: 70359050

E-mail: p_or@inspection.gov.mn

2013. 12. 21 № 14/06/023/639

г Ажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцөлд
дүгнэлт гаргах тухай

Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын Баянцагаан багт байрлах тус үйлдвэрийн Механикийн албаны агуулах, цутгуурын цехийн сэлбэг хэрэгсэл химийн бодис хадгалах агуулахын ажлын байрны нөхцөлийг шалгаж дүгнэлт гаргаж өгнө үү гэсэн хүсэлтийн дагуу 2013 оны 12 дугаар сарын 17-ны өдөр хэсгийн дарга Б.Бат-Эрдэнэ, агуулахын нярав Н.Эрдэнэчимэг нарыг байлцуулан урьдчилсан хяналтыг хийв.

Тус ажлын байрууд нь 40, 864 м² талбай бүхий, хатууруулагч GSO-9, давирхай SQG-100, X-102, X-202B, будаг хадгалдаг агуулахууд нь зориулалтын бус, агааржуулалтгүй, мод модон загвар, сэлбэг хэрэгсэлтэй хамт хадгалж байгаа нь Монгол улсын "Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай" хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1, 7.2 заалтын шаардлагыг хангахгүй байна гэж дүгнэв.

Хувь: 3

ДҮГНЭЛТ ГАРГАСАН

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, ГЕОЛОГИ УЛСЫН АХЛАХ БАЙЦААГЧИЙН Д.СҮХБАТ

ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛЫН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН БАЙЦААГЧ *Н. Энхтүяа* Ж.ЭНХТУЯА

14002056

“ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР” ХХК
ЗАСВАР МЕХНИКИЙН ҮЙЛДВЭРТ

**МОНГОЛ УЛСЫН МЭРТЭЖЛИЙН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН БАЙЦААГЧИЙН ДҮГНЭЛТ**

Орхон аймаг, Баян-Өндөр сум, Залуучуудын
гудамж-1, Захиргааны III байр, 3 давхарт
Утас/Факс: 70359050
E-mail: p_or@inspection.gov.mn

2013-12-27 № 14/06/023/638

Ажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцөлд т
дүгнэлт гаргах тухай

Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын Баянцагаан багт байрлах тус үйлдвэрийн
металлын гадаргууг хромжуулах хэсгийн химийн бодис хадгалах агуулахын ажлын
байрны нөхцөлийг шалгаж дүгнэлт гаргаж өгнө үү гэсэн хүсэлтийн дагуу 2013 оны
12 дугаар сарын 17-ны өдөр ХАБ-ын инженер Х.Даваасүрэн, агуулахын нярав
Б.Баярмаа, мастер А.Ууганбаяр нарыг байлцуулан урьдчилсан хяналтыг хийв.

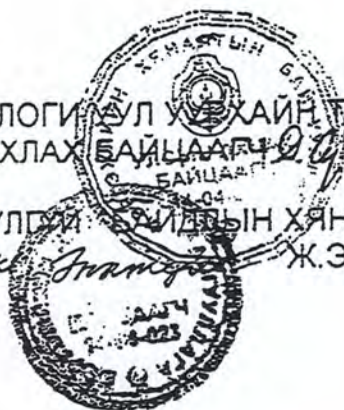
Тус ажлын байр нь 32.2 м² талбайтай, цавуу, будаг, хромийн ангидрид,
хромт аммони хадгалах 4 тн-ын багтаамжтай, механик агааржуулалт, зохиомол
сэрэлтүүлэг, зориулалтын тавцан тавиуртай байгаа нь Монгол улсын
“Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай” хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1
/ 2 заалтын шаардлагад нийцэж байна гэж дүгнэв.

Хувь. 3

ДҮГНЭЛТ ГАРГАСАН

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, ГЕОЛОГИЙН УЛСЫН АХЛАХ БИЙЦААГЧИЙН ТЕХНИКИЙН
ХЯНАЛТЫН УЛСЫН АХЛАХ БИЙЦААГЧИЙН Д.СҮХБАТ

ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ ҮЙЛДВЭРИЙН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН БАЙЦААГЧИЙН Ж.ЭНХТУЯА

14002953

ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР
ХХК-ИЙН ДЭС-Д

**ОРХОН АЙМГИЙН
МЭРТЭЖИЙН ХЯНАЛТЫН ГАЗАР
УЛСЫН БАЙЦААГЧИЙН ДҮГНЭЭТ**

61008 Баян-Өндөр сум, Эрдэнэт, Залуудын гудамж-1
УБД-9042431, Захаргааны III байр, 3 дэвсгэрт
Утас/Факс: 70359050, E-mail: p_or@inspection.gov.mn

2015.01.30 № 14/06/024/44
танай _____ -ны № _____

**Ажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцөлд
дүгнэлт гаргах тухай**

Тус цех нь Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын Баянцагаан багийн үйлдвэрийн районд өөрийн байранд үйлдвэрлэлийн технологит ашигладаг химийн бодис хадгалах 3 складтай цаашид химийн бодис хадгалаж болох эсэх талаар дүгнэлт гаргаж өгнө үү гэсэн хүсэлтийн дагуу хамтарсан хяналт шалгалтыг хяналтыг 2013 оны 01 дугаар сарын 24-ний өдөр холбогдох хүмүүсийг байлцуулан хийлээ.

Дээрх химийн бодисын складууд нь үйлдвэрийн технологит зориулсан төрөл бүрийн химийн бодис хадгалаж эхэлсэн бөгөөд ажлын байрныхаа ойролцоо байрласан, төмөр хийцтэй, склад №1, 2 нь инженерийн шугам сүлжээнд холбогдоогүй, энгийн, склад №3 нь инженерийн шугам сүлжээнд холбогдсон, халаалтын системтэй байна.

Хадгалагдаж буй химийн бодисын шинж чанараас харахад тусгай хадгалалтын нөхцөл шаардаагүй, хэмжээ нь их биш, бүх бодис хор аюулын лавлагаа хийлгэсэн, хариуцаж буй хүн нь тодорхой, шаардлагын түвшинд төхижуулсан нь Монгол улсын Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хуулийн 7 дугаар зүйл 7.1, 7.2 заалтын шаардлагыг хангаж байна гэж дүгнэв.

Хувь:3

ДҮГНЭЛТ ГАРГАСАН:

ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛЫН ХЯНАЛТЫН
УЛСЫН БАЙЦААГЧ Г.БАТЦЭЦЭГ

БАЙГАЛЬ ОРЧИН ТӨЛӨ
УЛСЫН БАЙЦААГЧ УУЛРХАЙН ХЯНАЛТЫН
Д.СҮХБАТ

14 3654